

TH 101

STRUCTURE OF THAI
AND ITS USAGE

ลักษณะและ การใช้ภาษาไทย

ด. ดร. บรรจบ พันธุเมธา

ลักษณะภาษาไทย

TH 101

บรรจบ พันธุเมธา

27447

พิมพ์ครั้งที่	6
ปีที่พิมพ์	กรกฎาคม 2528
จำนวนพิมพ์	10,000 เล่ม
ผู้จัดพิมพ์	ฝ่ายตำราและอุปกรณ์การศึกษามหาวิทยาลัย รามคำแหง
พิมพ์ที่	กึ่งจันทร์การพิมพ์ เลขที่ 1376-78-80 ศูนย์การ- ค้าวรรัตน์ ซอยทนต์ 6 กรุงเทพฯ โทร.2868156
ผู้พิมพ์และโฆษณา	นายประกอบ ทนต์บุตร
ปีที่เคยพิมพ์	พ.ศ.2525
วันสิ้นสุดสัญญา	27 สิงหาคม 2528

คำชี้แจง

หนังสือเขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นหนังสือประกอบการเรียนวิชาหลักภาษาและผู้ที่ใช้หนังสือส่วนมากจะไม่มีโอกาสได้มาฟังคำบรรยาย ต้องอ่านเองเรียนเอง การเขียนหนังสือสำหรับเรียนด้วยตนเอง โดยเฉพาะเป็นหนังสือเกี่ยวกับหลักภาษา จึงไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะจะต้องมีรายละเอียดพอให้เข้าใจเองได้ บางทียังละเอียดก็ยังไม่เข้าใจยาก จึงขอแนะว่า ควรพิจารณาหัวข้อย่อยของแต่ละบทว่า ว่าด้วยเรื่องอะไรบ้าง และคำถามท้ายบทจะช่วยให้รู้ ได้ว่าความมุ่งหมายของเรื่องแต่ละบทนั้น เป็น อย่างไร บางตอนความสำคัญไม่ได้อยู่ที่เรื่องตรงนั้นแห่งเดียว แต่จะโยงไปถึงเรื่องอื่นอีกด้วย เช่น เรื่องเสียง ไม่ได้ให้หมายให้รู้ที่เกิดและรูปลักษณะของเสียงเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องรู้ไว้เป็นพื้นฐาน เมื่อกล่าวถึงการกลายเสียง หรือคำซ้อนเพื่อเสียง อันเป็นการนำความรู้เรื่องเสียงไปใช้พิจารณาเรื่องอื่น ๆ ได้อีก

การกล่าวถึงการจำแนกคำชนิดต่าง ๆ ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างคำที่มีความหมายคล้ายกัน แต่ใช้ต่างกัน หรือใช้อย่างเดียวกัน แต่ความหมายต่างกัน หรือที่กล่าวถึงความหมายที่สัมพันธ์กับเสียงมีความหมายแฝง และอุปมา เป็นต้น นับเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ภาษาอยู่มาก อาจนำไปใช้ประโยชน์ได้

การที่นำเรื่องการเขียนสะกดการันต์ และการอ่านไปไว้เป็นภาคผนวกก็เพราะไม่ใช่เรื่องลักษณะภาษาโดยตรง เป็นเรื่องการบันทึกเสียง

ลงเป็นตัวหนังสือ จึงไม่ควรนำไปปนกับเรื่องเสียง และการออกเสียง
แม้ว่าบางทีจะต้องเกี่ยวกันบ้างก็ตาม

ที่เรียกหนังสือว่าลักษณะภาษา ไม่ใช่หลักภาษา ก็เพราะต้องการ
จะกล่าวถึงลักษณะต่างๆ ของภาษาไทย ทั้งที่เป็นลักษณะสำคัญและลักษณะ
ย่อย ลักษณะสำคัญไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ เพราะใช้กันมาจนเข้ารูป
เป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว เช่น การที่คำแต่ละคำใช้เข้าประโยคได้ทันที
ไม่ต้องมีการเติมหรือตกแต่งในคำ ส่วนลักษณะย่อย อาจเปลี่ยนแปลง
ได้ตามเวลา ในฐานะที่ภาษาไทยเป็นภาษามีชีวิต ยังมีผู้ใช้อยู่ เช่นมีการ
ใช้บุรพทมาทขึ้น ใช้สันธานมากขึ้นกว่าที่เคยใช้กันมาแต่ดั้งเดิม หนังสือ
นี้จึงได้บันทึกการใช้เหล่านี้ไว้ด้วย อันอาจเป็นผล ให้ลักษณะภาษา
เปลี่ยนแปลงไปได้ในกาลข้างหน้า ส่วนเรื่องผิดเรื่องถูกนั้นอยู่ที่ผู้ใช้กับ
ผู้ฟังจะตกลงกันเองว่า เป็นที่ยอมรับหรือไม่ ถ้าผู้ฟังไม่ยอมรับ เพราะ
เห็นว่าผิดลักษณะภาษาที่เคยใช้กันมา การใช้นั้นก็คงยุติลง จะถือเป็น
เรื่องผิดก็ได้ ก็ผิดจากที่เคยใช้กัน

สารบัญ

หน้า

๑. คำชี้แจง	
๒. ลักษณะภาษาไทย	
๓. ภาคที่ ๑ คำ	๑
บทที่ ๑ ระบบเสียงของไทย	๔
บทที่ ๒ ความหมายของคำ	๕ ๗
๔. ภาคที่ ๒ การสร้างคำ	๘ ๐
บทที่ ๑ คำสร้างใหม่	๘ ๑
บทที่ ๒ คำเกิดใหม่	๑ ๒ ๔
๕. ภาคที่ ๓ การสร้างประโยค	๑ ๓ ๕
บทที่ ๑ ลักษณะประโยคของไทย	๑ ๓ ๕
บทที่ ๒ การเรียงลำดับคำในประโยค	๑ ๔ ๐
บทที่ ๓ การจำแนกคำ	๑ ๔ ๓
๖. ภาคที่ ๔ การใช้ถ้อยคำ	๒ ๓ ๖
บทที่ ๑ ราชศัพท์	๒ ๓ ๗
บทที่ ๒ ภาษาสุภาพ	๒ ๔ ๘
๗. ภาคผนวก การเขียนสะกดการันต์ และการอ่าน	๒ ๕ ๕

ลักษณะภาษาไทย

ลักษณะภาษาไทยเป็นอย่างไร เหมือนหรือต่างกับภาษาใด อย่างไม่หรือไม่ว่าจริงตามทักกล่าวนี้ เราคนไทยผู้ใช้ภาษาไทยจนชิน ไม่เคยนึกจะถามกัน แต่เมื่อถูกถาม ก็ต้องหยุดคิด บางคนอาจคิดไปถึงภาษาบาลีสันสกฤต ที่เชื่อกันว่าเป็นแม่ภาษา ไม่เช่นนั้นก็นึกไปถึงภาษาจีน เพราะเคยใกล้ชิดกันมา มาในปัจจุบันนี้เราเกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษมากขึ้น คนก็จะนำไปเทียบกับภาษาอังกฤษไม่ได้

การที่นึกเทียบลักษณะภาษาของเรากับภาษาอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย นับเป็นการถูกต้อง เพราะช่วยให้เราเห็นภาษาของเราเด่นชัดเจขึ้น แต่ก็ต้องรู้ไปพร้อมกันด้วยว่า การที่มีสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับภาษาต่าง ๆ หาได้ทำให้ลักษณะภาษาไทยมีลักษณะเป็น เช่นเดียวกับ ภาษาเหล่านั้น ไม่ เพราะภาษาแต่ละภาษาย่อมมีลักษณะเฉพาะของตนเอง แม้บางภาษาเช่น ภาษาไทยกับภาษาจีนจะมีลักษณะคล้ายกันหลายประการด้วยกัน แต่ก็ยังมีอีกหลายประการที่ต่างกัน ส่วนภาษาบาลีสันสกฤตไม่อาจจะถือว่าเป็นแม่ภาษาได้ แม้ว่าจะมีคำบาลีสันสกฤตอยู่ในภาษาไทยเป็นอันมากก็ตาม ทั้งนี้เพราะภาษาทั้งสองกับภาษาไทย มีลักษณะต่างกัน มากจน ถือว่าเป็น ภาษาคนละตระกูลกัน ที่มีคำบาลีสันสกฤตมาอยู่ในภาษาไทยมากมายนั้น ก็เป็นเพราะเรายืมคำของเขามาใช้ แต่ตามธรรมชาติการยืมภาษา ยืมได้แต่คำ จะยืมรูปลักษณะที่ต่างกับของตนเองมาใช้ไม่ได้ ไม่ นอกจากจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปเป็นเพียงบางกรณี เพราะอิทธิพลแห่งภาษาที่

คณนิยมนันท์ การเรียนรู้เรื่องลักษณะภาษาทั้งของไทยและของภาษาที่
เกี่ยวข้องจึงเป็นเรื่องจำเป็น

ความมุ่งหมายในการเรียนเรื่องลักษณะภาษาไทย กำหนดไว้
๒ ประการด้วยกันคือ

๑. เพื่อให้รู้ลักษณะภาษาไทย ทั้งโดยสรุปและแยกย่อยเป็นราย
ละเอียด พอให้เข้าใจและอธิบายได้

๒. เพื่อให้สามารถนำไปเปรียบเทียบกับ ภาษาอื่น โดยเฉพาะ
ภาษาที่เกี่ยวข้องด้วย มีบาลีสันสกฤต เขมร และอังกฤษ เป็นต้น ซึ่ง
นอกจากจะทำให้เข้าใจลักษณะภาษาอื่นแต่ละภาษาแล้ว ก็ยังทำให้เห็น
และเข้าใจลักษณะภาษาของเราได้ดียิ่งขึ้นด้วย

ลักษณะภาษาไทย

ถ้าจะกล่าวโดยสรุป ก็สรุปลงได้ไม่กี่ลักษณะ อันเป็นลักษณะ
ทั่วไปของภาษาคำไทย ดังนี้ คือ

๑. คำแต่ละคำมีพยางค์เดียว และไม่มีเสียงควบกล้ำ

๒. คำแต่ละคำถือเป็นคำสำเร็จรูป เพราะมีความหมายสมบูรณ์
ใช้เข้าประโยคได้ทันที โดยไม่ต้องมีการตกแต่งหรือเปลี่ยนแปลงส่วน
ใด ๆ ของคำ เพื่อบอกความสัมพันธ์ระหว่างคำในประโยค

๓. คำคำเดียวกันอาจมีหลายความหมาย ใช้ได้หลายหน้าที่โดย
ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงรูปคำเลย จะรู้ความหมายและหน้าที่ใดก็ด้วยดู
ตำแหน่งในประโยค

๔. การเรียงลำดับคำมีความสำคัญที่สุด เมื่อเข้าประโยคจะต้องเรียงคำตามตำแหน่งหน้าที่ คำใดทำหน้าที่ใด หมายความว่า ก็อยู่ที่การเรียงลำดับคำ การเรียงคำผิดที่ผิดตำแหน่ง ความหมายจะเปลี่ยนไปด้วย ประโยคของเราเรียงดังนี้ คือ ผู้ทำ (คำขยาย) กริยา (คำขยาย) ผู้ถูก (คำขยาย) ถ้ามีบุรพบท บุรพบทอยู่หน้านามที่เกี่ยวข้องด้วย

๕. เมื่อจะสร้างคำใหม่ หรือต้องการจะแสดงเพศ พจน์ ของคำนาม หรือ กาล มาลา ของคำกริยา อาจใช้คำมาประกอบกันเข้าข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง หรือประสมตามแบบคำประสมบ้าง

๖. มีลักษณนามมากับคำขยายบอกจำนวนนับ ในภาษาไทย คำขยายอยู่หลังคำนาม ลักษณนามตามหลังคำขยายบอกจำนวนนับ

๗. มีระบบเสียงสูงต่ำ คำแต่ละคำมีเสียงสูงต่ำ เสียงหนึ่งมีความหมายอย่างหนึ่ง หากเปลี่ยนเสียง ความหมายย่อมเปลี่ยนไปด้วย

๘. มีการใช้ราชาศัพท์ และภาษาสุภาพตามฐานะของบุคคล ลักษณะทั้งกล่าวนี้ บางทีภาษาของเราก็ไม่เป็นเช่นนั้นเสียทีเดียว เช่น คำไทยไม่ได้มีพยางค์เดียวทุกคำไป และคำที่มีเสียงควบกล้ำยืนยันได้แน่ว่าเป็นคำไทยก็มีไม่น้อย การเรียงลำดับคำไม่เป็นไปตามระเบียบทั้งกล่าวก็มี จึงควรได้พิจารณาโดยละเอียดต่อไป

ถ้าจะกล่าวถึงลักษณะภาษาโดยละเอียด และแยกออกเป็นเรื่อง ๆ จะกำหนดลงได้เป็นเรื่องใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

- ข้อ ๑ ๒ ๓ ๔ ๖ ๗ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ คำ
- ข้อ ๕ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ประโยค
- ข้อ ๘ เป็นเรื่อง การใช้ถ้อยคำ

รายละเอียดของเรื่องดังกล่าว จะมีหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ

ภาคที่ ๑ คำ

๑. เสียง ระบบเสียง เสียงสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์
๒. ความหมาย ความหมายแฝง อุปมา ความหมายสัมพันธ์กับเสียง

ภาคที่ ๒ การสร้างคำ

๑. คำสร้างใหม่ คำซ้อน คำซ้ำ คำประสม
๒. คำเกิดใหม่ อุปสรรคเทียม

ภาคที่ ๓ การสร้างประโยค

๑. ลักษณะประโยค
๒. การเรียงลำดับคำ
๓. การจำแนกคำ มีคำ นาม สรรพนาม กริยา วิเศษณ์ บุรพบท
สันธาน ลักษณะนาม

ภาคที่ ๔ การใช้ถ้อยคำ

๑. ราชศัพท์
๒. ภาษาสุภาพ

ภาคผนวก การเขียนสะกดการันต์ และการอ่าน

ภาคที่ ๑

คำ

ตามลักษณะภาษาไทยที่กล่าวไว้ในข้อ ๑ ว่า คำไทยควรเป็นคำพยางค์เดียว และไม่มีเสียงควบกล้ำเลย แต่ก็ปรากฏว่า มีคำที่ใช้อยู่ในภาษาไทยเป็นอันมาก มีมากพยางค์ และมีเสียงควบกล้ำ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ปัญหาอาจตอบได้ ถ้าหากนำคำดั้งเดิมของภาษา ที่ควรเรียกว่าคำพื้นฐาน เพราะมีมาแต่แรกตั้งภาษามาพิจารณา จะเห็นว่าส่วนมากเป็นคำพยางค์เดียว แต่ที่มีพยางค์เพิ่มมากขึ้นนั้น เป็นไปเพราะยืมคำภาษาอื่นมาใช้บ้าง คำดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปด้วยเหตุผลทางภาษา บางประการบ้าง และมีการสร้างคำขึ้นใหม่ด้วยวิธีต่าง ๆ บ้าง ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงคำในภาษาไทย จึงอาจแยกได้เป็นคำพยางค์เดียวกับคำมากพยางค์ ดังนี้

ก. คำพยางค์เดียว

คำพยางค์เดียวที่เป็นคำพื้นฐานของภาษา มักเป็นคำที่ใช้เรียกสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนกริยาอาการที่จำเป็นแก่มนุษย์ ดังต่อไปนี้

๑. คำเรียกเครือญาติ ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง บู่ ย่า ตา ยาย ลูก

๒. คำเรียกส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้แก่ หัว ผม หน้า ตา หู ปาก ลิ้น

๓. คำเรียกชื่อทางภูมิศาสตร์หรือธรรมชาติ ได้แก่ กิน น้ำ
ป่า ลม ไฟ พืช หมอก เขา ไม้ บ้าน เรือน
๔. คำเรียกเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน ได้แก่
มีด ขวาน จอบ เสียม โถ คราด เบ็ก เรือ เกวียน
๕. คำเรียกชื่อเครื่องใช้ในบ้าน ได้แก่ หม้อ ไห หวด ถ้วย
ชาม จาน
๖. คำกริยาที่สำคัญและจำเป็น ได้แก่ กิน นอน นั่ง ยืน
เดิน วิ่ง พุด โศก โจน
๗. คำขยายที่สำคัญและจำเป็น ได้แก่ อ้วน ผอม เร็ว ช้า
ดี เลว ชั่ว สวย งาม หนัก เบา แข็ง อ่อน

คำเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นความหมายสมบูรณ์ ใช้ในภาษาได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง แต่กระนั้นเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ความเป็นอยู่เปลี่ยนไปจากสภาพเดิม ความจำเป็นในการใช้คำใหม่ให้พอแก่การพูดจา มีมากยิ่งขึ้น คำพื้นฐานที่กล่าวมานั้นย่อมไม่เพียงพอ ถ้าไม่ยืมคำภาษาอื่นมาใช้ ก็ต้องสร้างคำใหม่ การสร้างคำขึ้นใหม่ เราอาศัยคำเดิมที่มีอยู่แล้วนั่นเอง เมื่อสร้างใหม่จะคงใช้คำพยางค์เดียวตามเดิมไม่ได้ เพราะถ้าทำเช่นนั้นก็เท่ากับไม่ได้สร้างคำเพิ่มขึ้น แต่กำหนดความหมายใหม่ขึ้นในคำเดิมเท่านั้น ซึ่งจะทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้ใช้ภาษามีใช้น้อย

คำพยางค์เดียวจึงถือได้ว่าเป็นรากคำที่จะสามารถสร้างคำใหม่ ช่วยให้มีคำเพิ่มขึ้นในภาษาอีกเป็นอันมาก ต่างกับของบาลีสันสกฤตที่รากอันเป็น รากคำของเขา ไม่อาจมีความหมายใช้ในประโยคได้ จนกว่าจะ

มีการลงวิภัติภังค์แสดงหน้าที่ของคำแต่ละคำและ หน้าที่ในประโยค
ฉะนั้นที่เราว่าคำของเราแต่ละคำมีความหมายสมบูรณ์ สำเร็จรูปใน
ตัวเองก็ตรงที่สามารถใช้เข้าประโยคได้ทันที แต่การที่จะใช้ได้เช่นนั้น
คำนั้น ๆ ควรจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ๒ ประการ ที่จะทำให้อำ
คำนั้นสื่อความเข้าใจได้แน่นอน คือ

๑. มีเสียงที่กำหนดแน่นอน เป็นที่รับรู้กันในหมู่ในพวก เช่น
ซี ต้องออกเสียงเป็น ซ กับ อี จึงจะเป็นเสียงที่รับรู้กัน ไม่ใช่ว่า
ออกเสียง เซะ ก็ได้ แะะ ก็ได้

๒. มีความหมายที่กำหนดแน่นอน ทกลงยอมรับกันในหมู่
ในพวก เช่น หมู หมายถึงสัตว์ชนิดหนึ่ง แต่ถ้ามีคนต้องการให้หมาย
อย่างอื่น ต้องตกลงกันก่อน เพื่อว่าเมื่อพูดแล้วคนฟังจะได้เข้าใจตาม
ได้ทันที และบางคำแม้จะไม่มี ความหมายในตัว เช่น ซี แปลลำพัง
ไม่ได้ ไม่มีความหมาย แต่เมื่อไปลงท้ายกริยาใดแล้ว ผู้ใช้และผู้ฟัง
ย่อมรู้ได้ว่า ซี เป็นคำที่ใช้ลงท้ายประโยคคำสั่ง

ฉะนั้นเมื่อจะกล่าวถึงเรื่อง คำ จึงต้องกล่าวถึงเสียงและความหมาย
ไปพร้อมกัน โดยเฉพาะความหมายที่สัมพันธ์กับเสียง

ข. คำมากพยางค์ อาจมีที่มา ๓ ทาง คือ

๑. ยืมมาจากภาษาอื่น มีบาลี สันสกฤต เขมร เป็นต้น

๒. สร้างขึ้นใหม่ ตามวิธีการสร้างคำ

๓. เกิดคำใหม่ เพราะการเปลี่ยนแปลงทางภาษาบางประการ

คำมากพยางค์จะได้กล่าวในบทต่อไป

บทที่ ๑

ระบบเสียงของภาษาไทย

ตามธรรมชาติของแต่ละภาษาย่อมกำหนดลงไว้ตายตัวว่า มีเสียงอะไร ออกเสียงอย่างไร เสียงใดมี ย่อมออกเสียงได้เด่นชัด เสียงใดไม่มี อาจออกเสียงนั้น ๆ ไม่ได้เลย หรือถึงแม้จะพยายาม ก็อาจจะออกเสียงได้บ้างแต่ก็ไม่เด่นชัด คำที่ยืมจากภาษาอื่น หากมีเสียงแปลกไปไม่มีตามที่กำหนด ก็ต้องดัดแปลงให้เข้ากับเสียงและวิธีการออกเสียงที่มีอยู่เสียก่อน จึงจะออกเสียงได้สะดวกและเด่นชัด เสียงที่กำหนดไว้เป็นระเบียบตลอดจนมีวิธีการออกเสียงที่ลงรอยเป็นแบบเดียวกันเช่นนี้เรียกว่า ระบบเสียง

ระบบเสียงของภาษาไทย นอกจากจะมีเสียงสระ พยัญชนะอย่างภาษาอื่น ๆ แล้ว ก็ยังมีเสียงสูงต่ำที่เรียกเสียงวรรณยุกต์อีกด้วย ดังนั้น

๑. เสียงสระ ถ้านับทั้งเสียงสั้นและเสียงยาว สระในภาษาไทย มี ๒๘ เสียง

อะ อา อิ อี อึ อือ อุ อู เอะ เออ แอ เออะ เออ
โอะ โอ เอาะ ออ เอียะ เอีย เอือะ เอือ อัวะ อัว เอา
ไอ อาย

สระดังกล่าวมีทั้งสระเดี่ยวและสระผสม หากแยกออกจะเป็นดังนี้
คือ

สระเดี่ยว ๑๘ เสียง ไค้แก๋ อะ อา อี อี อี อี อู อู
เอะ เอ แอะ แอ เออะ เออ โอะ โอ เอาะ ออ

สระผสม ๑๐ เสียง ไค้แก๋ เอียะ เอีย เอือะ เอือ อัวะ
อัว เอา อาว โอ อาย

อำ ไม่ได้รวมอยู่ด้วย เพราะเสียง อำ ก็คือ อะ มี ม สะกด แต่
เสียง เอา อาว โอ อาย ออกจะเป็นปัญหาว่า ควรถือเป็นสระเดี่ยว
หรือสระผสม ซึ่งจะไต่กล่าวต่อไป

การออกเสียงสระ เสียงสระถือเป็นเสียงที่ออกเสียงได้ง่ายและ
สะดวก เพราะเวลาออกเสียง ลมที่พุ่งออกมาจากหลอดลม จะผ่านปาก
เกิดเป็นเสียงไค้โดยไม่ถูกลิ้นกั๊กหรือขัดขวางไว้แต่อย่างใด ทั้งสิ้นไม่ว่า
ส่วนไหน ก็ไม่เจตเพดานด้วย เวลาออกเสียงสระ ลมหายใจจะถูกขัด-
ขวางบ้าง ก็เห็นจะตรงสายเสียง (อยู่ในกล่องเสียงบริเวณลูกกระเดือก)
เสียงสระจึงเป็นเสียงก้อง และเพราะลมหายใจไม่ถูกขัดขวางเวลาออก-
เสียง เสียงสระจึงออกเสียงให้ยาวนานได้ อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการ
ออกเสียงสระ ไค้แก๋ ลิ้น กับริมฝีปาก ถ้าลิ้นส่วนใดทำหน้าที่เพียง
ส่วนเดียว เสียงที่เกิดขึ้นก็จะมีเพียงเสียงเดียว เสียงเช่นนี้เรียกว่า
สระเดี่ยว แต่ถ้าลิ้นส่วนอื่นทำหน้าที่ร่วมด้วย เสียงนั้นก็หาใช่เสียงเดียว
ไม่ อาจกลายเป็น ๒ เสียงหรือ ๓ เสียงไป ซึ่งเรียกว่า สระผสม
สระของไทยจึงแยกไค้เป็นสระเดี่ยว กับ สระผสม
สระเดี่ยว สระเดี่ยวของไทยที่กล่าวข้างต้น อาจจำแนกออกได้ ๒ ลักษณะ
ด้วยกันคือ

ก. จำแนกตามส่วนต่าง ๆ ของลมที่ทำหน้าที่^๕ ซึ่งจะต้องมีสภาพของริมฝีปากประกอบด้วย จำแนกออกเป็น สระกลาง สระหน้า และสระหลัง

สระกลาง ที่เรียกสระกลาง หมายความว่า อยู่ระหว่างสระหน้ากับสระหลัง สระกลางที่ถือว่าสำคัญเป็นพื้นฐาน ได้แก่ อา ซึ่งเวลาออกเสียง ลิ้นจะทอดรากับปาก (แต่บางทีกลางลิ้นอาจโค้งขึ้น ถัดกลลิ้นเข้าไป) ริมฝีปากอยู่ในสภาพปกติ ไม่แบะหรือห่อ แต่ถ้ามือเกาะกระดูกกลางลิ้นก่อนมาทางหน้าสูงขึ้น เสียงจะเป็น อี และถ้ากระดูกกลางลิ้น ก่อนไปทางข้างหลังสูงขึ้น เสียงจะเป็น เออ สระกลางทั้งหมดจึงได้แก่ อา อี เออ และ อะ อี เออะ

สระหน้า ที่เรียกสระหน้า เพราะปลายลิ้นชิดเป็นลิ้นส่วนหน้า ทำหน้าที่ คือ ถ้ากระดูกปลายลิ้นจากระดับ อา ให้สูงขึ้น ๆ จนเกือบจะเพดานแข็งแต่ยังไม่ถึง และริมฝีปากก็แบะออกเป็นรูปยิ้ม เสียงนั้นจะเป็นเสียง อี ถ้ากดปลายลิ้นลง ริมฝีปากแบะมากขึ้น และริมฝีปากล่าง (หรือขากรรไกร) กดต่ำลง เสียงก็จะเป็น เอ ถ้ากดปลายลิ้นต่ำลงมามากกว่านั้น แบะริมฝีปากมากกว่า และริมฝีปากล่างก็กดต่ำกว่า เสียงจะเป็น แอ (คนไทยบางคนออกเสียง แอ ฟังไม่เป็น แอ ชัดเจน อาจเป็นเพราะริมฝีปากแบะและกดต่ำลงไม่มากพอ) สระหน้าจึงได้แก่ เสียง อี เอ แอ และ อี เออะ แอะ

สระหลัง ที่เรียกสระหลัง เพราะโคนลิ้น^๕ ที่ถือเป็นลิ้นส่วนหลัง ทำหน้าที่ คือ ถ้ากระดูกโคนลิ้น จากระดับ อา ให้สูงขึ้น ๆ จนเกือบ

จุดเพดานอ่อน แต่ยังไม่จุด และริมฝีปากห่อเข้าจนเกือบกลม เสียง
จะเป็นเสียง อู แต่ถ้ายกโคนลิ้นลงมาได้ระดับกับเสียง เอ เสียงก็จะ
เป็น โอ และถ้ายกโคนลิ้นต่ำลงมาอีก จนได้ระดับกับเสียง แอ และ
ริมฝีปากค่อยคลายออก ไม่ห่อเข้าเท่าเสียง อู และ โอ เสียงนั้นก็จะ
ได้แก่เสียง ออ สระหลังจึงได้แก่ อู โอ ออ และ อุ โอะ เอาะ
ข. จำแนกตามระดับสูงต่ำของลม และ ลักษณะช่องว่างใน-
ปาก

ระดับสูงต่ำของลม คือ ระดับที่ลิ้นกระดกขึ้นหรือกดต่ำลง ถ้า
กำหนดตามนี้จะได้แก่

สูง คือ ลิ้นกระดกเกือบจรดเพดาน (ทั้งโคนลิ้นหรือปลายลิ้น)

ต่ำ คือ ลิ้นทอดราบกับปาก

สูงกลาง คือ ระดับลิ้นสูงกว่าต่ำ แต่ต่ำกว่าสูง

ต่ำกลาง คือ สูงกว่าต่ำ แต่ต่ำกว่าสูงกลาง

ลักษณะช่องว่างในปาก คือ เมื่อลิ้นกระดกสูงขึ้น ช่องว่างใน
ปากจะแคบ หากลิ้นกดต่ำ ช่องว่างในปากจะกว้างขึ้น ถ้ากำหนดตาม
นี้จะได้แก่

ปิด คือ ลิ้นกระดกเกือบจรดเพดาน ตรงกับระดับ สูง

เปิด คือ ลิ้นทอดราบกับปาก ตรงกับระดับ ต่ำ

ครึ่งปิดครึ่งเปิด คือ ลิ้นไม่กระดกสูงขึ้น แต่ก็ไม่ทอดราบ
กับปาก มี ๒ ระดับด้วยกัน ซึ่งตรงกับระดับ สูงกลาง กับ ต่ำกลาง

สระที่จำแนกตามระดับและลักษณะดังกล่าวยังขึ้น มีดังนี้

- อี อุ เป็นสระปิด สูง เพราะปลายลิ้นหรือโคนลิ้นเกือบจรดเพดาน
ในระดับเดียวกัน ช่องปากแคบมาก
- เอ โอ คือเป็นสระครึ่งปิดครึ่งเปิด นับเป็นสูงกลาง เพราะช่องปาก
ไม่แคบมากเท่าเสียง อี อุ ทั่วว่า ปลายลิ้นและโคนลิ้นยก
ต่ำลงมา
- แอ ออ เป็นสระครึ่งปิดครึ่งเปิด ที่เป็นต่ำกลาง เพราะช่องปากเปิด
มากกว่า เอ โอ
- อา เป็นสระเปิด ต่ำ เพราะลิ้นทอดอยู่ปรกติ ริมฝีปากก็ไม่ห่อ
หรือแบะ
- อื เป็นสระครึ่งปิดครึ่งเปิด สูงกลาง ระดับใกล้เคียงกับ เอ โอ
- เออ เป็นสระครึ่งปิดครึ่งเปิด ต่ำกลาง ระดับใกล้เคียงกับ แอ ออ
สระที่มีระดับเสียงเดียวกัน คือ อี กับ อุ เอ กับ โอ และ
แอ กับ ออ มีความสำคัญซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปข้างหน้า

แผนผังสระที่จำแนกตามส่วนต่าง ๆ ของลิ้นและระดับสูงต่ำของลิ้น

สระหน้า	สระกลาง	สระหลัง	
อี	—	อุ	ปิดและสูง
เอ	อื	โอ	ครึ่งปิดครึ่งเปิด
			และสูงกลาง
แอ	เออ	ออ	ครึ่งปิดครึ่งเปิด
			และต่ำกลาง
	อา	—	เปิดและต่ำ

สระผสม สระผสมคือสระที่มีเสียงควบกันสองเสียง กล่าวคือ เมื่อออกเสียงแรกยังไม่ขาดกระแสเสียง ลิ้นยังไม่ทันกลับเข้าที่เดิม ลิ้นส่วนอื่นก็ต้องทำหน้าที่ติดต่อกันไป เมื่อออกเสียงเร็ว ๆ เสียงประสานกันเข้าทำให้ดูเหมือนว่าออกเสียงพร้อม ๆ กัน ๒ เสียง

สระผสมอาจเริ่มด้วย สระหน้า สระกลาง สระหลัง ดังนั้นคือ สระหน้า ถ้าออกเสียง อี ไม่ให้ขาดเสียง และปลายลิ้นแทนที่จะคงกระดกสูงขึ้น กลับกดต่ำลงมาจนถึงระดับ อา ส่วนริมฝีปากก็กลายเป็นรูปธรรมดา เสียงนั้นจะเป็น เอีย เอียจึงเป็นเสียงผสม อี กับ อา

สระกลาง ถ้าออกเสียง อา ไม่ให้ขาดเสียง และแทนที่จะให้ลิ้นทอดราบกับปาก และริมฝีปากรูปธรรมดา กลับกระดกลิ้นสูงขึ้นจนปลายลิ้นเกือบจรดเพดานในระดับของเสียง อี ส่วนริมฝีปากก็เบะออกเป็นรูปยิ้ม เสียงก็จะเป็นเสียง อาย หากออกเสียงสั้นเป็น อะ กับ อี เสียงก็จะสั้นเป็น ไอ ไอ หรือ อาย จึงเป็นเสียงผสม อะ กับ อี หรือ อา กับ อี

ถ้าออกเสียง อี ไม่ให้ขาดเสียง แล้วกดกลางลิ้นให้ต่ำลงจนทอดราบกับปาก ในระดับของเสียง อา เสียงจะเป็น เอือ เอือ จึงเป็นเสียงผสม อี กับ อา

หมายเหตุ แต่ถ้ากลับกัน ออกเสียง อา ก่อน แล้วจึงค่อยกระดกกลางลิ้นให้ไ้ระดับของ อี เสียงจะเป็น อา กับ อี ผสมกัน

อันเป็นเสียงที่ไม่มีในระบบเสียงของเรา ทั้ง ๆ ที่มีในไทยถิ่นอื่นแทบทุกถิ่น ทั้งไทยใหญ่ ไทยในอีสาน (มีภาษาพม่าเก่า ๆ ย้ายตอน และคำที่) และไทยชาวไทดำในประเทศเวียดนาม และคงเป็นด้วยว่า เราออกเสียงนี้ไม่ได้ จึงได้คิดอุปสรรค โอ ไม้ม้วนเอาไว้สำหรับบันทึกคำที่ออกเสียง เช่นนี้ โดยเฉพาะคำที่เราเขียนด้วยไม้ม้วน ๒๐ คำ ล้วนเป็นคำที่ไทยถิ่นอื่นออกเสียงผสม อา กับ อี นั่น (ฟังคล้ายเสียง เออ ของเขมรในคำ เกิด) ทั้งเขายังมีคำอื่นที่ออกเสียงนี้อีก แต่เราใช้ไม้ม้วนไปเสียแล้ว ใต้คำ ไหม ที่แปลว่า ปราบ เขาออกเสียง เหมอ—อ (ไม่มีวิธีใดถ่ายเสียงนี้เป็นตัวอักษรได้ จึงต้องคิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่)

ถ้าออกเสียง อา ไม่ให้ขาดเสียง และแทนที่จะให้ลิ้นทอดราบกับปาก กลับก้อย ๆ กระทบโคนลิ้นจนเกือบจกเพดานในระดับของ อู เสียงนั้นก็จะเป็น อาว หากออกเสียงสั้นเป็น อะ กับ อู เสียงก็จะ เป็น เอา เอา กับ อาว จึงเป็นเสียงผสมของ อะ กับ อู หรือ อา กับ อู

สละหลัง ถ้าออกเสียง อู ไม่ให้ขาดเสียง และแทนที่จะให้โคนลิ้นกระทบสูงเกือบจกเพดานอยู่เช่นนั้น ริมฝีปากก็ห่ออยู่อย่างนั้น ก็กลับกดโคนลิ้นให้ต่ำลงจนลิ้นทอดราบในระดับเสียง อา ริมฝีปากก็คลายออกจนเป็นรูปธรรมชาติ เสียงนั้นก็จะเป็น อัว อัว จึงเป็นเสียงผสมของ อู กับ อา

ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า เสียง เอา อาว กับ โอ อาย นั้นมีปัญหาคือเป็นสระเดียวหรือสระผสม ถ้าหากเป็นสระ อะ หรือ อา กับ อู หรือ อู ผสมกันเป็นเสียง เอา หรือ อาว เสียงทั้งสองนั้นก็ทั้ง

ถือว่าเป็นสระผสม แต่ถ้าหากเป็นเสียง อะ หรือ อา มี ๖ สะกด ก็ต้องถือว่าเป็นสระเดี่ยว เสียง ไอ อาย ก็เช่นเดียวกัน หากเป็นเสียง อะ หรือ อา กับ อี หรือ อี ผสมกัน เสียงทั้งสองก็ต้องเป็นสระผสม แต่ถ้าหากเป็นเสียง อะ หรือ อา มี ย สะกด ก็ต้องถือเป็นสระเดี่ยว ปัญหาจึงอยู่ที่หายคำออกเสียง อี อี หรือ ย อุ อุ หรือ ๖

ย กับ ๖ มีคุณสมบัติทั้งของสระและของพยัญชนะ ของสระก็คือ อาจผสมกับพยัญชนะได้อย่างสระ ของพยัญชนะ ก็คือ อาจใช้เป็นพยัญชนะต้น พยัญชนะตัวสะกดได้อย่างพยัญชนะอื่น ๆ การออกเสียงก็คาบเส้น ถ้าหากเส้นจกเพดาน (สำหรับ ย ปลายเส้นจกเพดานด้านหน้า ที่เรียกว่าเพดานแข็ง) เสียงนั้นจะเป็นเสียง ย แต่ถ้าเส้นไม่จกเพดานเสียงก็จะกลายเป็นเสียง อี ๖ ก็เช่นเดียวกัน หากโคนเส้นจกเพดานอ่อน เสียงก็จะเป็น ๖ แต่ถ้าไม่จก เสียงก็จะเป็น อุ ด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่า อรรรสระ คือ พยัญชนะกึ่งสระ

ย ๖ ที่เป็นพยัญชนะต้นนั้นไม่สู้มีปัญหา แต่สำหรับตัวสะกดที่เรากำหนดให้เป็นแม่เกย เกอว ตามมาตราตัวสะกดนั้น ออกจะเป็นปัญหาว่า ย ๖ นั้น เวลาออกเสียงในฐานะตัวสะกด ออกเสียงอย่างไร ปลายเส้นหรือโคนเส้นจกเพดานทีเดียวหรือ หากไม่จกเพดานทีเดียว หัยเสียงควรจะเป็น อี กับ อุ มากกว่า ย หรือ ๖ ถ้าเรานำคำที่มีตัวสะกดเป็น แม่เกย เกอว มาพิจารณา จะเห็นได้ว่า เสียงเหล่านั้นอาจถือว่าเป็นสระประสม ๒ เสียงหรือ ๓ เสียงก็ได้ แต่ก็ไม่ใช่ว่าสระจะ

มี ย ว เป็นตัวสะกดได้ทุกสระ จักทำให้เฉพาะบางสระเท่านั้น ซึ่งน่าสังเกตว่า ย ว มากับสระใด ได้มากับสระใดได้ไม่ได้นั่นคือ

เสียง ว จะมากับ สระกลาง กับ สระหน้า เท่านั้น (มากับ สระหลัง ไม่ได้ ไม่สามารถใช้)
เสียงสน

สระกลาง กับ ว ได้แก่
อะ + ว (อะ + อ) เป็น เอ เช่น เรา อา + ว (อา + อ) เป็น อว เช่น รว
สระหน้า กับ ว ได้แก่

อิ + ว (อิ + อ) เป็น อีว เช่น ฉิว อี + ว (อี + อ) เป็น อัว เช่น ---
เอะ + ว (เอะ + อ) เป็น เอ็ว เช่น เร็ว เอ + ว (เอ + อ) เป็น เอว เช่น เลว
แอะ + ว (แอะ + อ) เป็น แอ็ว เช่น แก้ว แอ + ว (แอ + อ) เป็น แอว เช่น แกว
เอ็ยะ + ว (เอ็ + อะ + อ) เป็น เอ็ยว เช่น เอ็ย + ว (เอ็ + อา + อ) เป็น เอ็ยว เช่น
เอ็ยว เกยว

เสียง ย จะมากับ สระกลาง กับ สระหลัง เท่านั้น (มากับ สระหน้า ด้วยกันไม่ได้ ไม่สามารถใช้)

สระกลาง กับ ย ไตแก่

อะ + ย (อะ + อี) เป็น โย เช่น ไร	อา + ย (อา + อี) เป็น ยาย เช่น ราย
เออะ + ย (เออะ + อี) เป็น เอย เช่น เจย	เออ + ย (เออ + อี) เป็น เอย เช่น เจย
เอือะ + ย (เอือะ + อี) เป็น เอือย เช่น	เอือ + ย (เอือ + อา + อี) เป็น เอือย เช่น

เวอย เือย

สระหลัง กับ ย ไตแก่

อุ + ย (อุ + อี) เป็น อุย เช่น ขุย	อุ + ย (อุ + อี) เป็น อุย เช่น อุย
โอะ + ย (โอะ + อี) เป็น โอย เช่น-	โเอ + ย (โเอ + อี) เป็น โอย เช่น โย
เอะ + ย (เอะ + อี) เป็น อ้อย เช่น อ้อย	ออ + ย (ออ + อี) เป็น อ้อย เช่น กอຍ
อัวะ + ย (อัวะ + อี) เป็น อ้วย เช่น รวย	อัว + ย (อัว + อา + อี) เป็น อ้วย เช่น ค้วย

เสียงนอกจากนี้ไม่มีในระบบเสียงของไทย เมื่อยืมคำภาษาอื่นมาใช้ก็ต้องเปลี่ยนแปลงเสียงเป็นเสียงที่เรามีอยู่และออกเสียงได้ คือ

เอ+อ (เอ + อ) เช่น อาหุเนอโย เราออกเสียงอย่างนั้นไม่ได้ จึงออกเป็น เอย เน—ย ออกเสียงเป็น เนย อย่างเนยนม ท่านผู้รู้จึงให้ออกเสียงเป็น โอ เสีย เราจึงออกเสียง เอ—ย เป็น โอย เรื่อยมาจนปัจจุบัน อาหุเนอโย เป็น อาหุโนโย เวเนย เป็น เวโนย

โอ+ว (โอ + อ) เช่นคำภาษาอังกฤษ show bow เราออกเสียงอย่างนั้นไม่ถนัด จึงไม่ออกเสียง ว หรือไม่ออกเป็นเสียง สระผสม คงออกเสียงเป็นโซ กับ โบ เวลาเขียนก็ใส่เครื่องหมายทัณฑฆาตฆ่าเสียงเสียเป็นโซว กับ โบว สังเกตได้ว่าเสียงสระหน้ามากับหน้า สระหลังมากับหลังไม่มีในระบบเสียงไทย

เออ+อ (เออ+อ) อันเป็นเสียงภาษาเขมร อย่างคำ เตี้ยว แปลว่า ไป เมื่อไม่มีเสียงนี้ในระบบเสียง ฉะนั้นอย่าว่าแต่จะออกเสียงไม่ได้ อย่างเจ้าของภาษาเขาเลย แม้เวลาฟังก็ยังจับกันไม่ค่อยถูกว่าเสียงอะไรแน่ บ้างว่า เตี้ยว บ้างว่า โต้ว บางตำราออกเสียง ติ้ว กับ

สระในภาษาไทยนอกจากเสียงทั้งสามข้างต้นก็ยังมี โอ กับ เอา ที่มีพยัญชนะตามมาในฐานะตัวสะกดไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นตัวสะกดแม่โต

ทั้งนี้เพราะไม่มีในระบบเสียงของไทย เมื่อเรายืมคำต่างประเทศที่มีเสียง
เช่นนี้ ก็ต้องนำมาเปลี่ยนแปลงคือ

ไอ+ตัวสะกด เป็น แอ เช่น ไวกุย ไสนุรว pipe เป็น แพทย์
แด็นธพ แบ๊บ

เอา+ตัวสะกด เป็น ออ เช่น เมาง เป็น หม่อง
อัตรเสียงสนยาว

เสียงสระสนยาวในภาษาไทย เรากำหนดเพียงเสียงสั้นกับยาวอย่าง
ในบาลีสันสกฤต คือ เสียงยาวเท่ากับ ๒ मात्रา เสียงสั้นเท่ากับ
๑ मात्रา แต่ขนาดสั้นกว่าเสียงสั้น คือเพียงครึ่ง मात्रา ที่เรียก
อรรถ मात्रา นั้นไม่มี หรือเสียงครึ่งสั้นครึ่งยาว ก็ยาวไม่ถึง ๒ मात्रา
แต่ก็ยาวเกิน ๑ मात्रา ราว ๑ $\frac{1}{2}$ ก็ไม่มี หรือเสียงยาวเกิน ๒ मात्रา
เป็น ๒ $\frac{1}{2}$ मात्रา ก็ไม่มี เพราะฉะนั้นเสียงที่เรากำหนดไว้เป็นเสียงสั้น
และยาวนั้น บางคำก็สั้นกว่าเสียงสั้นอื่น ๆ และบางคำก็ยาวกว่าเสียง
ยาวตามธรรมดา ดังเช่น

เอว เราถือเป็นเสียงยาว ควรมี ๒ मात्रา แต่ถ้าเราเน้น เสียง
จะยาวออกไปกว่า ๒ मात्रา เกว่าราว ๒ $\frac{1}{2}$ मात्रา

เร็ว เป็นเสียงสั้น ควรมี ๑ मात्रา แต่ถ้าเราเร่งว่า เร็ว เสียง
สั้นกว่า เร็ว แต่เห็นจะไม่สั้นถึง $\frac{1}{2}$ मात्रา

เรื่องอัคราเสียงสนยาวนเพียงพุกกับฟังไม่มีปัญหามาก แม้ว่าจะฟัง
แปลกไปบ้าง แต่เวลาเขียน นับเป็นปัญหายุ่งยาก ซึ่งจะกล่าวต่อไป
พจนานุกรมจึงบันทึกไว้ทั้งเสียงสนและยาว คือ ชั๊ ชั๊ ชั๊ ชั๊ ชั๊ ชั๊ ชั๊ ชั๊ ชั๊ ชั๊
งู๋
โก้งโก้ง จงโคร่ง โจงโคร่ง จะละห้วน จ้าละห้วน

๒. เสียงพยัญชนะ ในภาษาไทยมีเสียงพยัญชนะ ๒๑ เสียง (ทั้งที่มีรูป ๔๔ รูป ในที่นี้จะกล่าวจำเพาะเสียงเท่านั้น ส่วนรูปพยัญชนะจะได้กล่าวในเรื่องการเขียนสะกดการันต์) ไล่แก่

๑. ก ๒. ข ก ๓. ง ๔. จ ๕. ฉ ช ๖. ค
๗. ท ๘. ถ ท ๙. น ๑๐. บ ๑๑. ป ๑๒. ผ พ
๑๓. ฝ ฟ ๑๔. ม ๑๕. ย ๑๖. ร ๑๗. ล ๑๘. ว
๑๙. ส ซ ๒๐. ห ฮ ๒๑. อ

พยัญชนะของไทยมีเสียงสูงต่ำกำหนดไว้ด้วย เช่น ข เสียงสูง ค เสียงต่ำ ที่กำหนดให้ ข ค เป็นเสียงเดียวกันนั้น เพราะทางภาษาดิฉันว่า ลักษณะการออกเสียงเป็นเช่นเดียวกัน เสียงสูงต่ำอื่นๆ คือ ฉ ช ค ท ผ พ ฝ ฟ ส ซ ห ฮ ก็ทำนองเดียวกัน

การออกเสียงพยัญชนะ พยัญชนะออกเสียงได้ไม่สะดวกเท่าสระ เพราะเวลาออกเสียง ลมหายใจที่พุ่งออกมาจากหลอดลม จะถูกขัดขวางตามส่วนต่างๆ ของปาก อาจถูกขัดขวางบางส่วนก็ได้ หรือถูกขัดขวางโดยสิ้นเชิงก็ได้ เสียงพยัญชนะจึงออกเสียงยาวนานอย่างสระไม่ได้ และเสียงพยัญชนะก็ไม่ใช้เสียงก้องเสมอไป พยัญชนะในภาษาไทยเป็นเสียงไม่ก้องแทบทุกเสียง เมื่ออยู่ท้ายคำ คือ ในฐานะตัวสะกดก็จะเป็นเสียงไม่ก้องทั้งหมด พยัญชนะของไทย ออกเสียงต่างกัน ไปบ้างเมื่ออยู่ต้นคำและอยู่ท้ายคำ จึงต้องแยกเป็น

ก. พยัญชนะต้น (ที่อยู่ต้นคำ)

ข. พยัญชนะตัวสะกด (ที่อยู่ท้ายคำ)

ก. พยัญชนะต้น คำที่ใช้อยู่ในภาษาไทย อาจมีพยัญชนะต้นเสียงเดียว หรืออาจมีสองเสียง ดังเห็นได้ในพยัญชนะควบกล้ำ จึงจะเรียกว่า พยัญชนะเกี่ยวกับพยัญชนะคู่ (ที่จริงที่เรียก คู่ ก็เพื่อให้เรียกสะดวก พยัญชนะคู่ไม่จำเป็นต้องเป็นคู่ หรือเข้าคู่กัน เพียงแต่เคียงกันมาเท่านั้น)

พยัญชนะเดี่ยว เสียงพยัญชนะที่มีในระบบเสียงของเราแต่ละเสียงใช้เป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งสิ้น นอกเสียจากพยัญชนะบางเสียงมีคำใ้มาใช้มา ได้แก่ ก ส ป อ แต่บางเสียงมีคำใ้ใช้น้อย ได้แก่ ง ฝ ฟ การออกเสียงพยัญชนะต้นแต่ละเสียงแตกต่างกันไปตาม ฐานกรณ์และรูปลักษณะของเสียง

ฐานกรณ์ นี้เรียกตามบาลีสันสกฤต คือ ที่เกิดหรือที่ตั้ง หมายถึง ที่ที่ลมหายใจถูกกักหรือขัดขวาง อาจเป็นที่เพดาน อ่อน (ด้านหลังใกล้คอ) เพดานแข็ง (ด้านหน้าใกล้ ฟัน) ฟัน และ ริมฝีปาก พยัญชนะใดที่มีที่เกิดแห่งเดียวกัน ก็ได้จัดไว้พวกเดียวกัน เรียกว่า วรรค ในภาษาทั้งสองนั้นมี ๕ วรรค ที่จัดเข้าวรรคไม่ได้เรียก เศษวรรค พยัญชนะ ของ ไทย จัดลำดับ เสียง พยัญชนะ ตาม ฐาน กรณ์ เช่นเดียวกับ พยัญชนะบาลีสันสกฤต แต่เรา ไม่ได้ ออกเสียง อย่าง บาลีสัน สกฤต ทุก

เสียงไป เป็นต้นว่าของเขาแบ่งเป็นเสียงก้องไม่ก้องด้วย แต่พยัญชนะ
ของเราไม่ก้องแทบทุกเสียง จึงไม่ได้ถือเรื่องนั้นสำคัญ

รูปลักษณะของเสียง เสียงพยัญชนะอาจเกิดในลักษณะต่าง ๆ
กัน คือ ถูกขัดขวางโดยสันแข็ง หรือบางส่วน เสียงออกทางจมูกหรือ
ทางปาก เป็นเสียงก้องหรือไม่ก้อง และอื่น ๆ ดังจะกล่าวต่อไป

พยัญชนะของไทยที่จำแนกตามฐานกรณ์และรูปลักษณะของเสียงมี
ดังนี้

ก. จำแนกตามฐานกรณ์ สมชายใจถูกกัก ณ ฐานใดในปาก
แล้วคั่นออกมาเกิดเป็นเสียงพยัญชนะขึ้น เสียงพยัญชนะนั้นก็มีที่เกิดที่ฐาน
นั้นคือ ฐานคอ ได้แก่ ห อ อ

ฐานเพดานอ่อน ได้แก่ ก ข กง

ฐานเพดานแข็ง ได้แก่ จ ฉ ช ซ ฌ ฎ

ฐานฟัน (ควรเป็น โคนฟัน (ค้ำหลัง) บางทีก็ถอยเข้าไปที่
เพดานแข็ง) ได้แก่ ต ถ ท น ด

ฐานริมฝีปาก ถ้าใช้ริมฝีปากทั้งล่างและบน ได้แก่ บ ป ผ พ ม ว
ถ้าใช้ริมฝีปากล่างส่วนเดียว ได้แก่ ฝ ฟ

การออกเสียงของบางคนอาจแตกต่างออกไป ไม่ได้ออกเสียงตามฐาน
ที่เกิดดังกล่าว เช่นเสียง ส ซ แทนที่จะจกเพดานแข็ง กลับแตะที่หลัง
ฟันบน บางคนแลบลิ้นมาระหว่างฟันก็มี ส่วน ร นั้น ลิ้นม้วนลึกเข้า
ไปเกือบกลางเพดานก็มี แทนที่จะจกอยู่ที่เพดานแข็ง

ข. จำแนกตามรูปลักษณะของเสียง รูปลักษณะของเสียงแยก
ออกเป็น

๑. พยัญชนะระเบิด ถือเป็นเสียงที่ถูกขัดขวางโดยสิ้นเชิง
เพราะเวลาออกเสียง ลงหายใจที่พุ่งจากหลอดลมมาหยุดอยู่ในปากคิดว่า
ถูกกักห้ามที่เพดานหรือฐานกวางแล้ว แล้วจะดันออกจนเกิดระเบิด
เป็นเสียงขึ้น พยัญชนะระเบิดของไทยมีทั้งหมด ได้แก่

ก ข ค ง จ ต ต ถ ท น บ ป ผ พ ม

แต่พยัญชนะระเบิดนั้น ลมไม่ได้ดันออกทางปากทางเดียว ถ้าดัน
ไปที่เคยยึดตัวปิดปากทางไปยังจมูก จนเสียงต้องมาออกทางปาก เกิดไม่
ปิด เสียงพลัดไปออกทางจมูกได้ พยัญชนะระเบิดนั้นกลายเป็นพยัญชนะ
นาสิกไป เสียงระเบิดทางจมูก (ตามฐานที่เกิด) ได้แก่ ง ม น ฉะนั้น
ถ้าแยกให้เห็นชัดก็จะมีดังนี้

พยัญชนะระเบิดฐานเพดานอ่อน

(ทางปาก) ก ข ค (ทางจมูก) ง

.. เพดานแข็ง .. จ .. —

.. โคนฟัน .. ต ต ถ ท .. น

.. ริมฝีปาก .. บ ป ผ พ .. ม

๒. พยัญชนะนาสิก ได้แก่ ง ม น ซึ่งคือพยัญชนะระเบิดที่
เสียงไปออกทางจมูกทั้งกล่าวแล้วข้างต้นนั่นเอง

๓. พยัญชนะเสียดแทรก ถือเป็นเสียงที่ถูกขัดขวางบางส่วน
ในเมื่อเทียบกับพยัญชนะระเบิดที่ถูกขัดขวางโดยสิ้นเชิง เสียงเสียดแทรก

ไต้แก่ ส ช ฝ ฟ แม้มหาใจจะถูกกักตามส่วนต่าง ๆ ของปาก ก็ยังมีทางเสียดแทรกออกมาได้ เป็นเสียงที่ออกติดต่อกันได้นานกว่าเสียงระเบิด

ส ช ถือว่าเกิดที่เพดานแข็ง เวลาออกเสียงปลายลิ้นจดที่เพดานแข็งก็กลมไว้ และลมจะเสียดแทรกออกมาระหว่างปลายลิ้นกับเพดานแข็งนั้น หากเวลาออกเสียงลิ้นไม่จดเพดาน เสียงจะไม่เป็น ส ช แต่จะฟังคล้าย อ เช่น สดานี้ เป็น อดานี้

ฝ ฟ ถือว่าเกิดที่ริมฝีปาก เพราะเวลาออกเสียงต้องใช้ฟันบนกดริมฝีปากล่าง ก็กลมไว้ให้ลมเสียดแทรกออกมาตามไรฟัน คนไม่มีฟันหน้าจึงออกเสียงนี้ไต่ยาก คนไทยในถิ่นต่าง ๆ หลายถิ่น เช่น ไทยใหญ่ คำที่ ฟ่าเก้และอ่ายทอน ไม่มีเสียง ฝ ฟ ต้องออกเสียงเป็น ผ พ

๔. พยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไต้แก่ ฉ ช ที่เรียกว่า กึ่งเสียดแทรก เป็นเพราะ ฉ ช มีลักษณะเป็นพยัญชนะระเบิดก๊วย คือจะมีเสียงหยุดก่อนที่เสียงจะเสียดแทรก การเสียดแทรกของ ฉ ช ต่างกับ ส ช คือ ฉ ช เสียดแทรกผ่านหน้าลิ้นที่จดเพดานแข็ง (ไม่ใช่บริเวณโคนฟัน) ปลายลิ้นตกลง ทำให้เกิดมีช่องว่างในบริเวณนั้น ส่วน ส ช นั้นเสียดแทรกผ่านปลายลิ้นที่จดเพดานแข็งใกล้โคนฟัน ปัจจุบันเสียง ช ที่ทุกคนไม่มีเสียงหยุดก่อนเสียดแทรกฟังคล้ายเสียง sh ในภาษาอังกฤษ เช่นเดียวกับเสียง ส ช เสียงเสียดแทรกมาตามไรฟันจึงมีเสียงซู่ซ่าแบบ s ในภาษาอังกฤษ

๕. พยัญชนะกึ่งสระ ไต้แก่ ย ว ดังกล่าวแล้วข้างต้นว่า ถ้ากระดกปลายลิ้นจดเพดานแข็ง เสียงจะเป็น ย แต่ถ้ายังไม่จด เสียง

จะเป็น อ และถ้ากระตกโคนดินจนเพดานอ่อน เสียงจะเป็น ว แต่
ถ้ายังไม่ตก เสียงจะเป็น อุ

๖. พยัญชนะเหลว ได้แก่ ร ล ที่ถือว่า ร ล เป็นพยัญชนะ
เหลว เพราะสามารถกลักับพยัญชนะเสียงอื่นได้ ในที่นี้จะกล่าวจำเพาะ
ร ล ที่เป็นพยัญชนะต้น

ร เป็นพยัญชนะรัว เพราะเวลาออกเสียงต้องอั้นชันเข้าไป
จนเพดานแข็ง และกักลมไว้ที่นั่น จนกว่าจะหายใจแรง ๆ สะบักให้ลิ้น
เคลื่อนจากที่ ลมที่ถูกกักไว้ จึงจะหลุดรอกออกมาได้ เมื่อสะบักเร็ว ๆ
หลาย ๆ ครั้ง เสียงก็จะรัว เสียง ร ที่คนไทยออกเสียงบางทีสะบักเพียง
ครึ่งเดียว เสียงจึงไม่รัวมาก ทั้งบางทีหายใจไม่แรงพอ เสียงจะฟังเป็น
ครึ่ง ร ครึ่ง ล บางคนชันลิ้นลึกเข้าไปเกือบจกกลางเพดาน เสียง ร
ฟังคล้าย ค ควบ ร ไปก็มี แต่ถ้าปลายลิ้นจกโคนฟันและไม่สะบักแรง ๆ
เสียงจะกลายเป็น ล ไป

ล เป็นพยัญชนะที่ลมออกมาทางข้างลิ้น เวลาออกเสียงปลายลิ้น
จะกระตกจกโคนฟัน กักลมไว้ที่นั่น แล้วจึงห่อลิ้นให้ลมผ่านออกไปได้
ตามข้าง ๆ ลิ้น บางคนดกลิ้นเข้าออก ไม่แตะไว้ที่ที่ใดทีเดียว เสียง ล
จึงฟังคล้ายเสียง พ ของภาษาฮินดี ก็มีเสียง ร ที่ม้วนลิ้นลึกคล้าย
เสียง ล คำที่มีเสียง ร ล มักใช้สับกันเสมอ เช่น ราน เป็น ลาน
ลิต เป็น วิต

๗. พยัญชนะเสียงหนัก ได้แก่เสียง ห ฮ เวลาออกเสียง ลม
หายใจจะพุ่งออกมาจากหลอดลมโดยแรง แรงกว่าพยัญชนะเสียงอื่น และ

ออกมาได้โดยไม่ถูกขัดขวางเช่นเดียวกับเสียงสระ แต่ถ้าออกเสียงยาวและไม่แรงพอ เสียงอาจฟังเป็น อ ไป

ยังมีพยัญชนะอีกพวกหนึ่งที่มีเสียง ห ผสมอยู่ด้วยเรียก พยัญชนะเสียงหนักเหมือนกันได้แก่ ข ค ฉ ช ฌ ท ผ พ พยัญชนะเหล่านี้ออกเสียงอย่าง ก จ ต ป ต่างกันก็แต่เพียง ก จ ต ป เป็นพยัญชนะเสียงเบา เวลาออกเสียงไม่ต้องหายใจแรง ๆ เท่า ข ค ฉ ช ฌ ท ผ พ ฉะนั้นถ้าแยกเสียง ข ค คือ ก+ห (ซึ่งแทนเสียงลมหายใจแรง ๆ) ฉ ช คือ จ+ห ฌ ท คือ ต+ห ผ พ คือ ป+ห เป็นพยัญชนะเสียงเบาผสมเสียง ห

เมื่อการออกเสียงพยัญชนะเสียงหนักดังกล่าว ต้องหายใจแรง บางทีการออกเสียงจึงฟังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะเมื่อพูดตามสบาย เป็นต้นว่า ออกเสียงพยัญชนะเสียงหนักเป็นเสียงเบา

ชมพู่	ออกเสียงเป็น	จมพู่
ชมพู่	..	จมพู่
ชมเหง	..	กุมเหง
กุมฝอย	..	กุมฝอย

ออกเสียงแต่เสียง ห พยัญชนะเสียงเบาหายไป

กรับ ออกเสียงเป็น ฮะ

ที่กลับกันก็มี คือ

ออกเสียงพยัญชนะเสียงเบาเป็นเสียงหนัก

ก	ออกเสียงเป็น	ข

กบฏ	ออกเสียงเป็น	ขบถ
ชักกะเย่อ	..	ชักคะเย่อ
กระยาसार	..	กยาสาธ

ที่กล่าวถึงพยัญชนะต้นที่จำแนกตามฐานกรณ์และรูปลักษณะการออกเสียงดังกล่าวข้างต้น ย่อมมีประโยชน์ในเรื่องการกล่าเสียง และการวินิจฉัยที่มาของคำ

พยัญชนะคู่ ที่จริงลักษณะเช่นนี้ไม่น่ามีในภาษาไทย แต่เมื่อคำที่ใช้ในภาษาไทยมีเป็นอันมากที่มีพยัญชนะคู่ คำที่รู้แน่ชัดว่าเป็นคำยืมมาจากภาษาอื่นก็มีที่ยืนยันไม่ได้ก็มี ส่วนที่ยืนยันได้แน่ว่าเป็นคำไทย แต่ไม่ใช่คำดั้งเดิมก็มีอยู่ไม่น้อย จึงต้องกล่าวถึงไว้ด้วย

พยัญชนะคู่ที่มาด้วยกัน ๒ เสียงนั้น มี ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑.. เคียงกันมา แบบที่เรียก เรียงพยางค์ คือ แต่ละเสียงออกเสียงเต็มเสียง และเสียงทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เช่น อาตมา ออกเสียงว่า อาคตะมา

๒. นำกันมา แบบที่เรียก อักษรนำ คือ พยัญชนะต้นหรือหน้ามีอำนาจเหนือพยัญชนะตามหรือหลัง ทำให้พยัญชนะตามออกเสียงเปลี่ยนไปตามเสียงตนได้ ทั้งที่พยัญชนะต้นออกเสียงได้เพียงครั้งเดียว เช่น สมร ออกเสียง สหมอน

๓. ควบกันมา แบบที่เรียก อักษรควบ ในที่นี้จะกล่าวแต่ควบแท้ คือที่ออกเสียง ๒ เสียงควบกล้ำไปพร้อมกัน เสียงทั้งสองร่วม

เสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ เช่น กรบ กลาก ความ ส่วนควบไม่แท้
จะนำไปกล่าวในเรื่องการเขียน

พยัญชนะคู่ที่มาด้วยกันในลักษณะควบก็ดี นำก็ดี มีกำหนดไว้ว่า
พยัญชนะต้น จะต้องเป็นพยัญชนะเสียงระเบิด ก ข ค จ
ด ต ถ ท บ ป ผ พ ที่ถือเป็นพยัญชนะเสียงแข็งกว่าเสียงอื่น
หรือเป็นพยัญชนะเสียงแทรก ฝ ฟ ส ซ ที่ถือเป็นเสียงแข็งรองลงมา

พยัญชนะตาม จะต้องเป็นพยัญชนะเหลว ร ล หรือ
กรรสรระ ฌ ฎ ที่ถือเป็นพยัญชนะเสียงอ่อนที่สุด หรือ พยัญชนะนาสิก ง
น ม ที่ถือเป็นพยัญชนะเสียงอ่อน แต่ยังไม่อ่อนเท่า ย ว ร ล

ความธรรมชาติเสียงแข็งกับเสียงอ่อนมาด้วยกันน่าจะกล้ำเสียงกันได้
สนิท แต่แม้กระนั้นปรากฏว่าที่กล้ำกันสนิทก็มี กล้ำไม่สนิทแยกเสียงกัน
ก็มี ดังนี้

ที่กล้ำกันสนิท ได้แก่

พยัญชนะเสียงระเบิดมากับ ร ล ว เสียงมักจะกล้ำกันสนิท
ได้แก่ (ที่มีแค่เสียงไม่มีตัวอย่าง แสดงว่าไม่มีเสียงนั้น ๆ ใช้ในไทย
ได้ไว้ให้ครบเสียงเท่านั้นเอง)

กร	เช่น	กร	กล	เช่น	กลาง	กว	เช่น	กวาง
ขร	เช่น	ขริบ	ขล	เช่น	ขลิบ	ขว	เช่น	ขวาง
กร	เช่น	ไกร	กล	เช่น	กลาน	กว	เช่น	ควาย
ดร	เช่น	ดราฟท์	ดล	เช่น	—	ดว	เช่น	—
ตร	เช่น	ตรอง	ตล	เช่น	—	ตว	เช่น	—
ดร	เช่น	—	ดล	เช่น	—	ดว	เช่น	—

ทร เช่น จันทร	ทล เช่น —	ทว เช่น —
บร เช่น —	บล เช่น —	บว เช่น —
ปร เช่น ปราง	ปล เช่น ปลา	ปว เช่น —
ผร เช่น —	ผล เช่น ผลก	ผว เช่น —

ที่กล่าวกันไม่สนิทแยกเสียงกันได้แก่

๑. พยัญชนะต้นที่เป็นเสียงระเบิดมากับ รลวกล้ำเสียงไม่สนิทก็มี คือ

จร เช่น จรัส	จล เช่น จลาจล	จว เช่น จวก
ฉร เช่น อัจฉรา	ฉล เช่น ฉลาม	ฉว เช่น ฉวกเฉียน
ชร เช่น ชราบ(ทราบ)	ชล เช่น ชโลม	ชว เช่น ชวา
ทร เช่น อันตราย	ทล เช่น ทล็บ	ทว เช่น ทวาด
ถร เช่น —	ถล เช่น ถลา	ถว เช่น ถวิล
ทร เช่น จันทรภา	ทล เช่น ทลาย	ทว เช่น ทวาย
บร เช่น บราลี	บล เช่น —	บว เช่น —
ปร เช่น ปรัก	ปล เช่น ปลัด	ปว เช่น —
ผร เช่น ผรสวาท	ผล เช่น ผล็ก	ผว เช่น ผวา
พร เช่น —	พล เช่น พล้ง	พว เช่น —

เสียงบางเสียงได้แก่ ฉร ชร ทร บร ไม่มีทางจะออกเสียงให้กล้ำกันสนิทได้ เพราะเสียงเหล่านี้ไม่มีกำหนดใน ระบบเสียงของไทย ถึงแม้พวกที่กำหนดให้ออกเสียงควบกล้ำ เช่น กราฟท์ บรันดี บราลี เสียงก็ยังกล้ำกันไยยาก บราลี จึงนำมาไว้ในพวกที่กล้ำไม่สนิท ส่วน

กราฟท์ ถึงจะคงไว้ในพวกที่กล้าได้สนิท ก็คงออกเสียงได้ไม่ชัดเจน
บางที่ ร อาจหายไปหรือบางที่ ต ก็อาจหายไปได้ ฉะนั้นการ
ที่จะออกเสียงให้กล้ากันสนิท ถึงอย่างไรก็ยังเป็นเรื่องยากสำหรับคนไทย
เพราะฉะนั้นเวลาออกเสียงพยัญชนะที่กล้ากันสนิท เสียงจึงมักเปลี่ยน-
แปลงไปได้ต่าง ๆ คือ

พยัญชนะต้น เสียงแข็ง กล้ากับ ร ล ว อาจออกเสียงเปลี่ยน-
แปลงไป ดังนี้

๑. เสียง ร ล หายไป นับเป็นลักษณะธรรมชาติของการออก
เสียง ร ล ควบในปัจจุบัน ผู้ออกเสียงมักไม่ค่อยออกเสียงให้ชัดเจน
บางที่ไม่ออกเสียงเลยเช่น คลาย เป็นคาย กะโปรง เป็น กะโปง ไม่ซ้ำคำ
กะโปรง อาจหายไป เหมือนอย่างคำ ตะคิว ที่แต่เดิมใช้ ตะคิว
ปัจจุบันถ้าจะให้ออกเสียง ตะคิว คงหาคนออกเสียงเช่นนั้น ได้ยาก
เต็มที่

๒. เสียง ร ล สับ กัน คือ คำที่ควรออกเสียง ร ควบกลับ
เป็น ล ควบ เช่น พรางตา เป็น พลางตา ส่วนที่ควรเป็น ล ควบ กลับ
เป็น ร ควบ เช่น พลัว เป็น พรัว บิดพลัว เป็น บิดพรัว คำบางคำมี
ความหมายทั้งคู่เช่น กรอก (เทในช่องแคน ๆ) กับ กลอก(กลิ้ง
ทำให้กลิ้ง) ขริบ (เล็มด้วยกรรไกร) กับ ขลิบ (หุ้มริมด้วยผ้า) เกิดค
กับ เกร็ด(ส่วนย่อย เบ็ดเตล็ด) ถ้าใช้ ร ล ผิดที่ ความหมายย่อมผิดไป
ด้วย ทั้งนี้ นอกจากคำที่ออกเสียงได้ทั้ง ๒ อย่าง เช่น กลุมเครือ กับ
क्रमเครือ จึงเป็นอันไม่มีปัญหา

๓. เสียง ร ล เข้าไปในที่ที่ไม่ควรมี เรืองนั้นว่า
แปลก คือแทนที่จะพยายามออกเสียงให้ง่าย กลับไปทำให้ยาก เช่น
กรรม์ พุดเป็น กรรม คือ เป็น กรรม์ กาย เป็น กลาย (เช่นพื้น
ผืนละออง เค้นกลายเท้า) เกือบ เป็น เกือบ แต่ที่ยอมรับเข้าเป็นคำใน
ภาษาแล้วก็มี เช่น กทำ เป็น กระทำ กะคำกะต่าง เป็น กระคำกระต่าง

๔. พยัญชนะเสียงแข็งที่มากับ ร ล เปลี่ยนเสียงเป็นอย่างอื่น
กร เป็น กร เช่น ตรอง เป็น กรอง เกรียม เป็น เกรียม

๕. พยัญชนะเสียงแข็งที่มากับ ร ล ว เปลี่ยนเสียงเป็นอย่างอื่น
และ ร ล ว หายไปด้วย

กร เป็น ข เช่น กระยิกเป็นขะยิก กระหมัดกระหม่อม เป็น
เข็มขัดเข็ม เห็นจะไม่ใช้เดิมเป็น ขะยิกแล้วแผลงเป็น กระยิก

กร เป็น ส เช่น กระโถ เป็น สะโถ (กลืนเหมือนอย่างหนึ่ง)
กระเฒ หรือ กะเฒ เป็น สะเฒ กระท่อน เป็น สะท่อน กระเทือน
เป็น สะเทือน กระเทอม เป็น สะเทอม

กร เป็น จ เช่น เศวต หรือตระเวต เป็น เจวต

กร เป็น ต เช่น กระแบง เป็น สะแบง

ทร เป็น ช ส่วนมากเป็นคำเขมร ที่เรานำมาเขียน ทร ออก
เสียงเป็น ช เป็นเรื่องการเขียนจึงจะนำไปไว้ในเรื่องการ เขียนสะกด
การันต์

กว } เป็น ฟ เช่น ความ เป็น ฟาม ไม่กวาด เป็น ไม่ฝาด
กว }

๖. พยัญชนะเสียงแข็งมากับ ร ล ควบกลับแยกเสียงออกไป
เช่น ทูร ควบ ในคำอินทรา บางที่ออกเสียงกล่ากันสนิท แต่ถ้า
มีคำอื่นตามมาเป็น อินทราทิตย จันทรภา เสียงกลับแยกเป็น อิน-
ทะราทิต จันทะราภา แม้จะลงท้ายคำด้วยเสียงสั้น อะ ก็คงแยกเสียง
เช่น อินทร จันทร ภัทร ออกเสียง อินทะระ จันทะระ พัททะระ

๗. พยัญชนะเสียงแข็งมากับ ร ล ว และออกเสียงแยกกันกลับ
รวบให้เป็นเสียงกล่ากันสนิท เช่น ขรม ควบเป็น ขะหรม กลับเป็น
ขุรม ปรัก ควบเป็น ประหรัก กลับเป็น ปรัก แม่แปรง ควบเป็น
แม่ปะแหรง กลับเป็น แม่แปรง คำบาลีสันสกฤตที่ถกรวบเสียงเช่นนี้
ก็มีมาก เช่น พลี กลายเป็น พูลี ไม่ใช่ พะลี (เสียสละ) ผลึก
กลายเป็น ผลึก ไม่ใช่พะหลึก (คนที่ยกเสียง ล ไม่ใช่ยกยังออกเสียง
เป็น ผิด ไปเสียอีก) คำ ครุฑ ควบ เทวนาครี เราก็มารวบเสียงให้
กล่ากันเสีย ทั้งนี้แต่เดิม เขาออกเสียงแยกกันเป็นคะรุคะ คะรุ เทวนา
คะรี ปัจจุบันคำ วิปริต ที่ควรออกเสียงแยกเป็น วิปะริตะ และเรา
ออกเสียง วิปะหริต กำลังจะกลายเป็น วิปริต แต่ส่วนคำ ประชญา เสียง
ปร ควบเป็นเสียงควบเป็น ปรัค บางคนกลับออกเสียง แยกเป็น ประรัต—
๘. พยัญชนะต้นที่เป็นเสียงเสียดแทรกมากับ ร ล ว กล่าเสียงไม่
ได้สนิทเลย

บางเสียงไม่มีตัวอย่างที่ใช้ ไม่ว่าจะเป็นคำไทยหรือคำยืมมาจากภาษา
อื่นจึงเว้นที่ว่างไว้ ดังนี้

ฝร เช่น ฝรัน ฝล เช่น — ฝว เช่น —

ฟร เช่น แฟรงก์ (ชื่อ) ฝล เช่น ฟลอเรนซ์ ฟว เช่น —

สร เช่น สระ (คู่กับ สล เช่น สลาก สว เช่น ไสว
พยัญชนะ)

ซร เช่น เซราะ (เซาะ ซล เช่น — ซว เช่น —
ใช้ในกลอน)

๓. พยัญชนะต้นทั้งที่เป็นเสียงระเบิดและเสียงเสียดแทรกมากับ
ย ง น ม ก็กล่าเสียงไม่ได้สนิท ดังนี้

กย —	กง —	กน —	กนก	กม —	กมล	
ชย — ชยะ	ชง —	ชน —	ชนบ	ชม —	ชมัง	
คย — พุทธคยา	คง —	คน —	คนจร	คม —		
จย — จยฺย(กลอน)	จง —	จน —		จม —	จมร	
ฉย —	ฉง —	ฉน —	ฉนวน	ฉม —	ฉมวก	
ชย — ชโย	ชง —	ชน —	ชนะ	ชม —	ชมคชม้อย	
คย —	คง —	คน —		คม —		
ทย — ทยาคี(กลอน)	ตง —	ตงุ่น	ตงุ่น	ตม —	ตมโนท	
ถย —	ถง —	ถงาค	ถน —	ถนัค	ถม —	ถมึงทึง
ทย — ทยาน	ทง —	ทงัน	ทน —	ทนาย	ทม —	ทโมน
บย —	บง —	บน —		บม —		
ปย — ปโยธร	ปง —	ปน —	ปนัคตา	ปม —	อุปมา	
ผย — ผยอ	ผง —	ผงาค	ผน —	ผนัง	ผม —	

พย — พง — พน — พนั พม — พม่า
 ฟย — ฟง — ฟน — ฟม —
 สย — สยาย สง — สง่า สน — สนาน สม — สมาน
 ชย — ชง — ชน — ชม —

ตัวอย่างข้างต้นข้างต้นส่วนมากไม่ใช่คำไทย เสียงที่ไม่มีตัวอย่าง
 ไม่ใช่จะออกเสียงไม่ได้ หากแต่ไม่เป็นที่นิยม หรือบางทีถือว่าแยก
 พยางค์กันไปแล้ว หาใช้พยัญชนะต้น ๒ เสียงที่มาในฐานะอักษรนำไม่
 เช่น พระา พระวกพระวน ทั้ง ๆ ที่เวลาออกเสียง เสียง พ กับ ง หรือ
 พ กับ ว ไม่ได้แยกกันเด็ดขาดเป็นคนละพยางค์

นอกจาก ย ร ล ว จะมากับพยัญชนะต้น ที่เป็นพยัญชนะเสียง
 ระเบิดและเสียงเสียดแทรกดังกล่าวแล้ว ย ร ล ว ยังอาจมากับพยัญชนะ
 นาสิก ม น ได้อีกด้วย

พยัญชนะนาสิก ม น มากับ ย ร ล ว เสียงกล้ำไม่ได้สนิท
 มย เช่น มยุร มร เช่น มรุต (กลอน) มล เช่น มลาย
 นย เช่น นโยบาย นร เช่น นรา นล เช่น นลณี
 นว เช่น นวกรรม

พยัญชนะนาสิก ม มากับ น ได้ หรือ น ก็อาจมากับ ม
 ได้ แต่เสียงกล้ำไม่ได้สนิทเช่นกัน

มน เช่น มโน นม เช่น นมัสการ

ตัวอย่างข้างต้นมีแต่คำบาลีสันสกฤต เห็นได้ว่าไม่ใช่เสียงใน
 ระบบเสียงของไทย ถึงจะเพิ่มขึ้นมา ก็เพียงให้ออกเสียงคำที่ยืมจาก

ภาษาอื่นได้ใกล้เคียงกับเสียงจริงเท่านั้น แม้ในภาษาของเขาจะออกเสียงควบกล้ำ เช่น เกษม สุกนธ์ ปทุม เราก็ต้องออกเสียงแยกกัน เสียงจริงจะออกได้สะดวกและถนัดปาก

ยังมีเสียง ฤ มากับพยัญชนะต่าง ๆ ถึงแม้ในภาษาสันสกฤตจะถือ ฤ เป็นเสียงสระ แต่ของเราก็คือเป็น วี วี คือ พยัญชนะ ร มากับสระ เมื่อมากับพยัญชนะต้น การออกเสียงเหมือน ร ทุกประการ ต่างกันก็ตรงที่ไม่ต้องเพิ่มเสียงสระอีก ฤ เป็นสระพยัญชนะอยู่ในตัวแล้ว ฉะนั้นออกเสียงได้ทั้ง วี วี เสียดักด้วย ส่วนคำไหนออกเสียง วี หรือ วี อำหนดยาก เช่น ตฤณ (ตริน) ไม่มีใครออกเสียง ตริน แต่ มฤค (มฤก) ไม่มีใครออกเสียง มฤก บางคำออกเสียงได้ทั้ง วี และ วี เช่น ดนฤต เป็น อัมะริต ก็ได้ อัมะริต ก็ได้

พยัญชนะ ที่คล้ายกันไม่สนิท ที่เรียกเสียง(หรืออักษร)นำนี้ มีปัญหาเกี่ยวกับเสียงสูงต่ำด้วย ซึ่งจะนำไปกล่าวในเรื่องเสียงวรรณยุกต์ต่อไป

ถ้าในภาษาไทยแต่ละคำต้องประกอบด้วย พยัญชนะต้นกับสระ เช่น ม กับ อา เป็น มา แต่บางทีก็อาจมีพยัญชนะท้ายคำด้วย เช่น ม + อา + ก เป็น มาก พยัญชนะท้ายคำมีลักษณะต่างกับพยัญชนะต้นไปบ้าง ดังนี้

ข. พยัญชนะท้ายคำ พยัญชนะเช่นนี้เรียกว่า ทัสสะก ในภาษาไทย พยัญชนะท้ายคำหรือทัสสะกมีได้เพียงเสียงเดียว ถึงแม้คำที่ยืมจากภาษาอื่นจะมีพยัญชนะเรียงกันมา ๒ เสียง เช่น จักร หรือ ๓

เสียง เช่น ลักษณะ (ชื่อน้องพระราม) ก็ตาม เราก็กำหนดเสียงใดเพียงเสียงเดียวเป็นตัวละคร นอกนั้นไม่ออกเสียง

การออกเสียงพยัญชนะตัวสะกด ตามความหมายของ สะกด บอกให้รู้ว่าการออกเสียงพยัญชนะตัวสะกดที่อยู่ท้ายคำนี้ ด้วยวิธีกดเสียงไว้ไม่ให้ระเบิดเสียงอย่างพยัญชนะต้น เมื่อ เวลาออกเสียง สมหายใจที่พุ่งออกมาจาก หลอดลม จะถูกกักไว้ในปากตามที่ต่าง ๆ เช่นเดียวกับพยัญชนะระเบิด แทนที่ที่ลมหายใจจะดันออกมาให้เกิดระเบิดเป็นเสียง กลับหยุดอยู่ในปากเช่นนั้น แต่ถ้าเป็นเสียงที่ออกมาทางจมูก ถึงแม้จะไม่ระเบิดเสียง สมองก็ยังได้ลลอคออกมาได้บ้าง

พยัญชนะตัวสะกดของไทย มีอยู่เพียง ๘ เสียง เสียงใดสะกดก็กำหนดให้เป็นแม่ตัวสะกดนั้น ๆ ซึ่งสะกดกับการเรียกชื่อ ดังนี้ คือ

ก เป็นตัวสะกด(ฐานเพดานอ่อน) เรียก แม่กก

ง แม่กง

ค .. (ฐานโคนฟัน) .. แม่กค

น แม่กน

บ เป็นตัวสะกด(ฐานริมฝีปาก) .. แม่กบ

ม แม่กม

คำใดที่ ก ค บ สะกด (หรือ แม่กก กค กบ) เรียกว่า คำตายทองจะเป็นเพราะเสียงเหมือนตายหนึ่งอยู่ในปาก เล็ดลอคออกมาไม่ได้เลย

คำใดที่ ง น ม สะกด (หรือ แม่กง กน กม) เรียกว่า คำเป็น เพราะเสียงเล็ดลอคออกมาทางจมูกได้บ้าง ยังไม่ตายสนิท

ส่วน ย ว สะกด ที่เรียกแม่เกย เกอว นั้น ได้อธิบายไว้ในเรื่อง
สระแล้วว่า อาจถือเป็นสระผสมได้ ถ้าหากเวลาออกเสียง ปลายสั้น
หรือโคนสั้นไม่ไ้จกเพดาน

คำที่ยืมมาจากภาษาอื่น อาจมีเสียงอื่นสะกดนอกไปจากที่
กำหนด ซึ่งก็ต้องอนุโลมออกเสียงตามตัวสะกดเท่าที่มีอยู่ เพราะฉะนั้น
แม้ตัวสะกดแต่ละแม่ จึงมีตัวสะกด (ทั้งที่ไม่ได้ออกเสียงตามนั้น) เพิ่ม
ขึ้นกว่าเดิมเป็นอันมาก ดังนี้ คือ

แม่กก ไ้แก่ ก เช่น ปาก ข เช่น สุนัข ค เช่น
รอก ฉ เช่น เมฆ

แม่กค ไ้แก่ { จ เช่น เวจ ช เช่น ราช ฎ
เช่น กฏ ฏ เช่น ปรากฏ ฐ เช่น
อัฐ ท เช่น นัท (กันอ้อ) ฒ เช่น อัฒ-
จันทร์
ด เช่น กค ด เช่น สักบุรุษ ถ เช่น รถ
ท เช่น บท ฑ เช่น วรรรณะ
ศ เช่น อากาศ ษ เช่น กฤษณา ส เช่น
โอกาส

แม่กข ไ้แก่ ข เช่น กข ป เช่น กปิ พ เช่น
ราพณาสูร ฟ เช่น กอล์ฟ ภ เช่น
ปรารภ

แม่กน ไค่แก่ { น เช่น ทิน ณ เช่น รณ ร เช่น จว
ล เช่น จล พ เช่น กaph ญ เช่น เจริญ

แม่กงและแม่กม มี ง และ ม สะกดตามลำดับ นับว่าไม่มี
ปัญหา เพราะไม่มีพยัญชนะอื่นที่มีเสียงอนุโลมเข้าเป็นแม่กงและกมไค่

คำยืมจากภาษาอื่นโดยเฉพาะบาลีสันสกฤต อาจมีพยัญชนะท้ายคำ
๒ เสียงหรือมากกว่านั้นได้ ทั้งนี้เพราะเราออกเสียงให้ครบทุกพยางค์
อย่างเจ้าของภาษาไม่ได้ ต้องรวบให้สั้นเข้า คำที่ควรออกเป็นพยางค์
หนึ่ง ก็ถูกลดมาเป็นตัวสะกด จึงเกิดมีตัวสะกดหรือพยัญชนะท้ายคำมาก
กว่าเสียงหนึ่งชั้น ในกรณีเช่นนี้ เราก็กำหนดก่อนว่าจะให้เสียงใดเป็น
ตัวสะกด (เสียงที่ไม่ต้องการออกเสียงก็ทิ้งไป เวลาเขียนมักใส่เครื่องหมาย
ทัณฑฆาตฆ่าเสียงเสีย) แล้วก็นำอนุโลมให้ตัวสะกดนั้น เข้ากับแม่ตัว
สะกดแม่ไคแม่หนึ่งคั้งนี้ คือ

จักร ประยกต์ ลักษณ อักษร พยักษ์ มารก อรรม (ค่า) เป็น
แม่กค

โรจน์ วัชฏ วัชร เป็น แม่กค

นาฏย วัฑณ เป็น แม่กค

นัตถ สัตถ นิตถ ปรารถนา สารท เวทย วัรรณ เป็น แม่กค

อศว เวศม (ที่อยู่) กฤษณ ราษฏร บุษย โบสถ พลศร เป็น
แม่กค

ปราปค ราพณ เป็น แม่กบ

อง	ก	สัง	ข	อง	ก	สง	ม	พ	ง	ค	นา	ท	บ	ง	ส	เป็น	แม่	ก	ง	
กา	ญ	ญ	อ	ร	ณ	บ	เก	ณ	ท	นิ	พ	น	ธ	ก	น	ย	อ	น	ต	
ก	ล	บ	เ	า	ว	ล	ย	ว	ิ	ร	พ	ท				เป็น	แม่	ก	น	
ป	ร	ว	ร	ม	ก	อ	า	ร	ม	ณ	ร	ม	ข	พ	ร	ท	เป็น	แม่	ก	ม
เท	า	ท	ก	ล	า	ว	มา	ชา	ง	ท	น					เป็น	ร	อ	ง	

เป็นเรื่องพยัญชนะตัวสะกดของคำพยางค์
เดียว แต่ถ้าหากเป็นคำมากพยางค์ ไม่ว่าในกรณีใดๆ ก็เป็นคำยืม
จากภาษาอื่นกิต หรือเป็นคำที่ยังไม่รู้ที่มา แยกออกเป็นคนละพยางค์ แต่
ละพยางค์ไม่มีความหมาย กิต หรือเป็นคำที่แยกออกเป็นคนละคำ แต่
ละคำมีความหมาย นำมาซ้อนกันเข้า หรือประสมกันเข้า กิต หรือแม่
แต่คำทั้งสองคำ ไม่มีความหมายเกี่ยวข้องเป็นคำคำเดียวกันกิต มักจะ
ออกเสียงพยัญชนะตัวสะกดของคำต้นหรือพยางค์ต้นเป็นเสียงระเบิดพร้อม
ทั้งเสียงสระอะด้วย ทำให้คำนั้นกลายเป็นคำ ๒ พยางค์ และตัวสะกด
ทำหน้าที่ ๒ อย่าง ก็เป็นตัวสะกดที่ไม่ระเบิดเสียงของคำต้นหรือพยางค์
ต้นด้วย และเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ต่อไปด้วย

การออกเสียงตัวสะกดคำมากพยางค์ในกรณีต่าง ๆ ก็

๑. คำยืมจากภาษาอื่น โดยมากเป็นคำภาษาบาลีสันสกฤต ทั้ง
ที่มีพยัญชนะตัวสะกดเสียงเดียวและ ๒ เสียงหรือมากกว่านั้น เสียง
พยัญชนะตัวสะกดของพยางค์ต้นจะออกเสียงก่อนเมื่อ

ก. เป็นพยัญชนะวรรณ (เสียงแข็ง) หรือ ศ ษ ส (เสียงแข็ง
รองลงมา) และพยัญชนะต้นของพยางค์ต่อไปเป็นเสียงอ่อน ย ร ล ว

หรือ ม น เช่น นาฏยา นิตยา อุทยาน ศาสทรา อาตมา มัทนา
 ศาสนา ทักษนา มัตสยา อัมพวัน ปารรณา

ข. เป็น ค ฆ ส ไม่ว่าพยัญชนะต้นของพยางค์ต่อไปเป็นเสียง
 อ่อนหรือเสียงแข็ง เช่น อัสทกต ราษฏร ลักษณา อักขรวรย บุษบา
 นมสการ ประคิษฐาน (แต่อักษรฐาน ฆ ไม่ออกเสียง)

ค. เป็นเสียงอ่อน ย ร ล ว หรือ ม น และพยัญชนะต้นคำ
 ของพยางค์ต่อไป เป็นเสียงอ่อนด้วยกัน เช่น กัลยา ภรรยา วรวิทยย
 ปรมา ปารรณา

ง. เป็นเสียงอ่อน ย ร ล ว หรือ ม น และพยัญชนะต้นคำของ
 พยางค์ต่อไปเป็นเสียงแข็ง (พยัญชนะวรรค) และ ค ฆ ส เช่น
 วัดฒา ศุภการ สรรพางค์ ธรรมศาสทร

มีปัญหาเรื่องคำที่มี ช กับ ญ มาด้วยกัน จะออกเสียง ช หรือไม่
 ถ้าถือตามกฎในภาษาบาลีสันสกฤตกล่าวว่า พยัญชนะวรรคนำพยัญชนะ
 วรรคด้วยกันไม่ต้องออกเสียง ถือเป็น มุคะ (ใบ้) แต่ ชญ นับว่าเป็น
 พิเศษกว่าเสียงอื่น ปัจจุบันชาวอินเดียที่ใช้ภาษาสันสกฤตและฮินดีออก
 เสียงเป็น กุย คำ อาชญา ออกเสียงเป็น อาคุยา ถ้าถือตามกฎของ
 เรา ญ เราออกเสียงอย่างเดียวกับ ย ช เป็นพวกเสียงแข็ง เมื่อมากับ
 ย ที่เป็นเสียงอ่อนต้องออกเสียง ช ด้วย การออกเสียงเป็น อาคชะยา จึง
 เป็นการออกเสียงตามแบบที่กำหนดไว้ในข้อ ก. โบราณจารย์คงหลัก
 เสียงความยุ่งยากในการออกเสียงคำนี้ จึงให้ตัด ช ออกเสีย เหลือเป็น

อาญา หรือคัก ญ ออกเหลือแต่ ข เช่น ปริชญา เป็น ปริชา ถ้าจะ
ใช้ให้เต็มคำ ก็ใช้รูปบาลีเป็น ปริญญา ไป

๒. คำมากพยางค์ที่ไม่รู้ที่มา แยกคำไม่ออก เมื่อแยกแล้ว
แต่ละพยางค์ ไม่มีความหมาย คำเช่นนี้บางทีออกเสียงพยัญชนะท้าย
คำที่เป็นตัวสะกดด้วย ไม่จำเป็นพยัญชนะใดเป็นตัวสะกด พยัญชนะใด
เป็นตัวถามมา

ก สะกด ได้แก่ จัก^๕จัน จัก^๕จี จัก^๕แทน จัก^๕ตา จัก^๕ถ้อย สัก^๕วา สัก^๕หลา
หก^๕โล่ ชก^๕ชี (ฐาน ประคิษฐานพระประธาน) โส^๕ก^๕โคก
สาก^๕หยาก จัก^๕แหล่น (ที่ไม่ออกเสียงก็มี เช่น ลัก^๕ถัน
จัก^๕แก จัก^๕คิก)

ญ สะกด ได้แก่ เบญ^๕กาฬี

ด สะกด ได้แก่ บัก^๕คาค บัก^๕หล่า (ผ้ารัดทอด้วยไหมกับทองแดง)

น สะกด ได้แก่ ชัน^๕โรง (แมลง) ชัน^๕สุทร

ป สะกด ได้แก่ สัก^๕คับ สัก^๕ตน สัก^๕ทน สัก^๕หงก สัก^๕วังเค สัก^๕เหว่อ

พ สะกด ได้แก่ สัก^๕พยอม

ม สะกด ได้แก่ รอม^๕ร่อ ซอม^๕ซ่อ อัม^๕พาต น้ำ^๕หน้า (น้ำ-มะ-หน้า)
ส้ม^๕ลิ้ม (ส้มมะลิ้ม-มะม่วงแผ่น) ส้ม^๕แป้น (ส้มมะแป้น)
กึ่ง^๕ที่มีในบทร้องเล่นจำ^๕ใจ ปัจจุบันนี้มีคนเป็นอันมาก
ออกเสียงเป็น รอม^๕ร่อ ซอม^๕ซ่อ ไม่ใช่ รอม^๕มะร่อ
ซอม^๕มะซ่อ

ด สะกด ไค้แก้ กัลบังหา กลบท กลเมค ชลมน พลวน สมลวง
 อลวน อลวง อลหมาน

ส สะกด ไค้แก้ พศคี สสคี

ปัจจุบันเสียง ด สะกด ส สะกด ช สะกด กนอกเสียง
 กลาย l, s, sh ในภาษาอังกฤษ ก็แทนที่จะให้
 ด ทำหน้าที่เป็น น ใน แม่กน หรือ ส ช เป็น ก
 ในแม่กค แล้วจึงจะออกเสียง ด ส และ ช ต้นคำ เป็น
 อันย่อเสียพยางค์หนึ่ง เช่นกลเมค ไม่ใช้ กนละเมค
 สสคี ไม่ใช้ สศคี และราชการ ก็ไม่ใช่ ราชชะกาน

๓. คำมากพยางค์เป็นคำซ้อนหรือคำประสม คงถือหลัก
 คำสมาสของภาษาบาลีสันสกฤต ที่ต้องออกเสียงท้ายคำหน้า เพื่อให้เสียง
 ต่อเนื่องกันให้รู้ว่าเป็นคำคำเดียวกัน เช่น เทพบุคร เป็น เทพพะบุค
 คำที่เราซึมจากบาลีสันสกฤตมาใช้ก็ตาม หรือเราสร้างใหม่ตามแบบ
 คำประสมก็ตาม ก็มักจะออกเสียงตัวสะกดของคำหน้าด้วย ดังนี้

ก สะกด ลกเพศ ลกบีคลกเบค ศกวาช กกบาท ชกเยอ

ญ สะกด บญราศี บญเชต อศญกรม

ท สะกด บทศรี

น สะกด ทนทรพย

ป สะกด รปพรรณ รปสมบัคิ รปธรรม นานัปาร

พ สะกด บรรพบุรุช สรรพกุณ สรรพสิง นพกำ นพคัน

ม สะกด กรมธรรม กรมวัง กรมทา

ย สะกด ไสยศาสศร์

ร สะกด ธารกานล ทรชน

ด สะกด มูลนิธิ

มีคำหลายคำที่เดิมไม่เคยออกเสียงตัวสะกด เช่น ชื่อ ราชบุรี เพชรบุรี เคยออกเสียง ราชบรี เพชรบรี บ้างจนคนไปออกเสียงเป็น ราชชะบุรี เพชรชะบุรี ฉะนั้นต่อไปชื่อ ชัยนาท อาจออกเสียงกันเป็น ไชยะนาท อย่าง ชัยภุมิ ก็เป็นได้ ที่จริงเสียงตัวสะกดอย่างเดียวกัน บางคำออกเสียงตัวสะกด บางคำไม่ออกเสียง กันนับเป็นเรื่องยากอยู่ไม่น้อย

นอกจากที่จะออกเสียงตัวสะกดคำยืมจากบาลีสันสกฤต หรือคำประสม ก็ยังมีคำที่ไม่ได้มาด้วยกัน หากแต่มาเรียงเคียงกันเข้า ไม่ควรจะออกเสียงตัวสะกดของคำที่มาข้างหน้า แต่บางคนก็ออกเสียงตัวสะกดคงจะเพื่อให้ออกเสียงได้ถนัดกว่าที่จะพูดแยกกันเป็นคำ ๆ ไป ได้แก่

คำ สัก ไม่ว่าจะมากับคำใด มักออกเสียงตัวสะกดท้ายคำ สัก เช่น ไม่สักเท้า (ไม่สักกะเท้า) สักเดียว สักนิด สักหน้อย สักผักรัน บางคนไม่ว่า คำใดลงท้ายด้วย ก ก็ออกเสียงเป็น กะ หมด เช่น ตกใจ (ตกกะใจ) หกลัม (หกกะลัม)

คำ พิศ หรือ เลิศ เช่น พิศเพ่ง พิศดู เลิศล้น เลิศเลอ

คำ นัย เช่น นัยหนึ่ง นัยนี้

ยังมีคำอื่น ๆ ซึ่งมีบันทึกไว้ว่ามี กะ กะ และ มะ มาท้ายคำหน้า ได้แก่ คำ ครกกะเบื่อ หกกะเมน กำมะถัน กำมะลอ กำมะหย

ก้ามหริค ส้ามลอ ส้ามงา ส้ามหา น่าสงสัยว่าจะเป็นการออกเสียง
ตัวสะกดท้ายคำหน้าซึ่งเป็นที่ยอมรับใช้แล้ว จึงบันทึกไว้ในตัวเขียน ต่าง
ลับที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งบางคนก็ไม่ได้ออกเสียงเช่นนั้น ทั้งยังไม่ยอม
รับว่าเป็นการออกเสียงที่ถูกต้องด้วย

มีตัวสะกดหลายเสียงที่ออกเสียงระเบิดไม่ได้ เมื่อต้องการจะออก
เสียงให้พยางค์ต้นกับพยางค์ท้ายเนื่องกัน จึงต้องแทรกเสียงพยัญชนะอื่นไว้
แต่ก็มักเป็นพยัญชนะที่มีที่เกิดแห่งเดียวกัน คือ

ง สะกด แทรก กะ เช่น ชังกตาย เป็น ชังกะตาย (คำสังกวาค
สังกะตั้ง น่าสงสัยว่าจะแทรก กะ เข้ามาในลักษณะเดียวกันนี้ คนที่เรียก
บางบัว เป็น บางกะบัว ก็คงทำนองเดียวกัน)

ด สะกด แทรก ทะ เช่น บาดจิก เป็น บาดทะจิต (ชื่อโรค)
บาดพิช เป็น บาดทะพิช บาดยัก เป็น บาดทะยัก

น สะกด แทรก ทะ เช่น บานโรค เป็น บานทะโรค (คำบาน
ทะเกียง บานทะไท ไม่น่าว่า ทะ แทรกเข้ามาทำนองนี้ หรือจะเป็นคำอื่น
เติมเข้ามา)

ม สะกด แทรก ปะ (ที่จริง ม สะกด ก็ออกเสียงได้ดังกล่า
ข้างต้น แต่คงจะให้ออกเสียงถนัดขึ้นจึงแทรก ป ที่เสียงแข็งกว่าไว้) สมฤติ
เป็น สมปฤติหรือสมประติ (คำ ส้ามปะลอ ส้ามปะลัง ปะ อาจแทรกเข้า
มาทำนองนี้ก็เป็นที่)

ม สะกด แทรก พ เช่น ยมบาล เป็น ยมพบาล

๓. เสียงวรรณยุกต์ คือ เสียงสูงต่ำในคำ ภาษาไทยเช่นเดียวกับภาษาจีนและภาษาอื่นที่เป็นภาษาคำโดดซึ่งมีการกำหนดเสียงสูงต่ำไว้ตายตัวในคำแต่ละคำ ถ้าออกเสียงสูงต่ำผิดไป ความหมายย่อมผิดไปด้วยที่จริงภาษาแทบทุกภาษาย่อมมีเสียงสูงต่ำในภาษา แต่ไม่ได้กำหนดไว้ในคำ คำคำเดียวกันอาจออกเสียงสูงต่ำอย่างไรก็ได้ แล้วแต่ละไปอยู่ที่ใดของประโยค และผู้พูดพูดแสดงความรู้สึกอย่างไร มุ่งหมายอย่างไร บอกเล่า ถาม ขอร้อง หรือบังคับ การที่คำของเรามีเสียงสูงต่ำกำหนดไว้ตายตัว เชื่อกันว่าเป็นเพราะต้องการแยกความหมายให้เห็นเด่นชัด ให้เสียงหนึ่งมีความหมายอย่างหนึ่ง เช่น ปา มีความหมายต่างกับ ป้ำ หรือ บ้ำ มีฉะนั้น ปา คำเดียวหมายได้ทั้ง ปา ป้ำ และ บ้ำ ย่อมทำให้จำจํายาก

เสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทย (คือภาษาภาคกลางเป็นเกณฑ์) มี ๕ เสียงด้วยกัน คือ สามัญ เอก โท ตรี จัตวา และเรวกี่กำหนดให้พยัญชนะแต่ละเสียงมีเสียงสูงต่ำกำกับ (ทั้งที่ทางภาษาดิว่าพยัญชนะออกเสียงสูงต่ำไม่ได้) ดังแผนผังต่อไปนี้

เสียงกลาง	เสียงสูง	เสียงต่ำ	เสียงต่ำ
		คู่	เดี่ยว
ก	ข	ก	ง
จ	ฉ	ช	ญ
ค ท	ด	ท	น
บ ป	ผ ฝ	พ ฟ	ม
อ	ส	ฮ	ย

เสียงกลาง

เสียงสูง

เสียงต่ำ

เสียงต่ำ

คู่

เดี่ยว

ท

ช

ร ล

ว

พยัญชนะที่กำหนดเป็นเสียงกลาง สูง ต่ำ นั้น มีแต่พยัญชนะเสียงกลางเท่านั้นที่ออกเสียงได้ครบทั้ง ๕ เสียง แต่ก็เป็นไปได้ในบางกรณีจนถึงแม้พยัญชนะเสียงกลางกับต่ำจะมีเสียงเดียวกัน เมื่อเป็นเสียงสามัญ เช่น กา กว งา แต่เมื่อมีตัวสะกดคำตาย ไม่ว่าจะเป็นสระเสียงสั้นหรือยาว เสียงจะต่างกันไป เป็น กาก กัก (เอก) ทาก (โท) ทัก (ตรี) ราก (โท) รัก (ตรี) เห็นได้ชัดว่าเพียงเสียงสั้นยาวต่างกัน พยัญชนะเสียงต่ำก็มีเสียงผิดไป ส่วนเสียงกลางนั้นเสียงเหมือนกัน ที่กำหนดเรียกเป็นเสียงกลางเสียงต่ำ คงเป็นเพราะเหตุนี้

พยัญชนะกลาง สูง ต่ำ มีกำหนดในการออกเสียงสูงต่ำ ดังนี้คือ
พยัญชนะเสียงกลาง

๑. ไม่มีตัวสะกด เสียงยาว เช่น กา ออกเสียงได้ทั้ง ๕ เสียง
๒. มีตัวสะกด คำเป็น เสียงยาว เช่น กาน ออกเสียงได้ทั้ง ๕ เสียง
๓. มีตัวสะกด คำเป็น เสียงสั้น เช่น กั้น ออกเสียงได้ทั้ง ๕ เสียง
๔. ไม่มีตัวสะกด เสียงสั้น เช่น กะ ออกเสียงเป็น เอก โท ตรี
๕. มีตัวสะกด คำตาย เสียงสั้น เช่น กัก ออกเสียงเป็น เอก โท ตรี
๖. มีตัวสะกด คำตาย เสียงยาว เช่น กาก ออกเสียงเป็น เอก โท ตรี

พยัญชนะเสียงสูง

๑. ไม่มีตัวสะกด เสียงยาว เช่น ขา ออกเสียงเป็น จัตวา เอก โท
๒. มีตัวสะกด คำเป็น เสียงยาว เช่น ขาน ออกเสียงเป็น จัตวา
เอก โท
๓. มีตัวสะกด คำเป็น เสียงสั้น เช่น ขัน ออกเสียงเป็น จัตวา เอก
โท
๔. ไม่มีตัวสะกด เสียงสั้น เช่น ขะ ออกเสียงเป็น เอก โท
๕. มีตัวสะกด คำตาย เสียงสั้น เช่น ชัก ออกเสียงเป็น เอก โท
๖. มีตัวสะกด คำตาย เสียงยาว เช่น ชาก ออกเสียงเป็น เอก โท

พยัญชนะเสียงต่ำ (คู่)

๑. ไม่มีตัวสะกด เสียงยาว เช่น คา ออกเสียงเป็น สามัญ โท ตรี
๒. มีตัวสะกด คำเป็น เสียงยาว เช่น คาน ออกเสียงเป็น สามัญ
โท ตรี
๓. มีตัวสะกด คำเป็น เสียงสั้น เช่น คัน ออกเสียงเป็น สามัญ โท
ตรี
๔. ไม่มีตัวสะกด เสียงสั้น เช่น คะ ออกเสียงเป็น โท ตรี
๕. มีตัวสะกด เสียงสั้น เช่น กัก ออกเสียงเป็น โท ตรี
๖. มีตัวสะกด คำตาย เสียงยาว เช่น คาก ออกเสียงเป็น โท ตรี

พญฺชนะเสียงต่ำ (เดี่ยว)

๑. ไม่มีตัวสะกด เสียงยาว เช่น งา ออกเสียงได้ ๕ เสียง (ถ้าไม่นึกถึงเวียงเขียน)

๒. มีตัวสะกด คำเป็น เสียงยาว เช่น งาน ออกเสียงได้ ๕ เสียง (ถ้าไม่นึกถึงเวียงเขียน)

๓. มีตัวสะกด คำเป็น เสียงสั้น เช่น งัน ออกเสียงได้ ๕ เสียง (ถ้าไม่นึกถึงเวียงเขียน)

๔. ไม่มีตัวสะกด เสียงสั้น เช่น งะ ออกเสียงเป็น เอก โท ตรี

๕. มีตัวสะกด คำตาย เสียงสั้น เช่น งัก ออกเสียงเป็น เอก โท ตรี

๖. มีตัวสะกด คำตาย เสียงยาว เช่น งาก ออกเสียงเป็น เอก โท ตรี

ที่จริงพญฺชนะเสียงต่ำเกี่ยวออกเสียงได้เท่ากับพญฺชนะเสียง กลาง
ทุกประการ แต่เวลาเขียน มีกำหนดให้เขียนต่างออกไป คือให้ใช้
พญฺชนะเสียงกลางหรือเสียงสูงนำ เพื่อจะได้ออกเสียงได้ตามเสียงที่นำ
นั้น ถ้าจะกำหนดให้ใช้รูปวรรณยุกต์อย่างเสียงกลางก็คงทำได้ จะนำไป
กล่าวเรื่องการเขียนสะกดการันต์อีกทีหนึ่ง การออกเสียงพญฺชนะข้างต้น
ถ้ากำหนดลงเป็นแผนผังจะได้ดังนี้

แผนผังเสียงสูงต่ำของพยัญชนะกลาง สูง ต่ำ

๑๕

เสียง	สระเสียงยาว ไม่มีตัวสะกด	สระเสียงยาว ตัวสะกดคำ เป็น	สระเสียงยาว ตัวสะกดคำ ตาย	สระเสียงสั้น ไม่มีตัวสะกด	สระเสียงสั้น ตัวสะกดคำ เป็น	สระเสียงสั้น ตัวสะกดคำ ตาย
สามัญ	กา งา	กาน กานงาน	— — —	— — —	กั้น กั้นงัน	— — —
เอก	กา ห่า	กาน ชานงาน	กาก ชากหางาก	กะ หะ หงะ	กั้น ชน หงัน	กัก ชัก หัก
โท	กา ำ	กาน ำงาน	กาก ำก	กะ ำกะ ำงะ	กั้น ำก ำงัน	กัก ำก ำงัก
ตรี	กา ำ	กาน ำงาน	กาก ำก	กะ ำกะ ำงะ	กั้น ำก ำงัน	กัก ำก ำงัก
จัตวา	กา ห่า	กาน ชานงาน	— — —	— — —	กั้น ชน หงัน	— — —

จากแผนผังข้างต้น เห็นได้ว่า

เสียงสามัญ จะมีในคำที่มี

๑. สระเสียงยาวไม่มีตัวสะกด เช่น กา คาง
๒. สระเสียงยาวมีตัวสะกด คำเป็น เช่น กาน กาน งาน
๓. สระเสียงสั้นมีตัวสะกด คำเป็น เช่น กัน กัน จัน

เสียงเอก จะมีในคำที่มี

๑. สระเสียงยาวไม่มีตัวสะกด เช่น ก่า ข่า หง่า
๒. สระเสียงยาวมีตัวสะกด คำเป็น เช่น ก้าน ข้าน หง่าน
๓. สระเสียงยาวมีตัวสะกด คำตาย เช่น กาก ขาก หงาก
๔. สระเสียงสั้นไม่มีตัวสะกด เช่น กะ ขะ หงะ
๕. สระเสียงสั้นมีตัวสะกด คำเป็น เช่น กัน ชัน หงัน
๖. สระเสียงสั้นมีตัวสะกด คำตาย เช่น กัก ชัก หงัก

เสียงโท จะมีในคำที่มี

๑. สระเสียงยาวไม่มีตัวสะกด เช่น ก้า ข้า คำ ง่า
๒. สระเสียงยาวมีตัวสะกด คำเป็น เช่น ก้าน ข้าน ค่าน ง่าน
๓. สระเสียงยาวมีตัวสะกด คำตาย เช่น ก้าก ข้าก คาก งาก
๔. สระเสียงสั้นไม่มีตัวสะกด เช่น ก๊ะ ข๊ะ ค๊ะ ง๊ะ
๕. สระเสียงสั้นมีตัวสะกด คำเป็น เช่น กัน ชัน คัน งัน
๖. สระเสียงสั้นมีตัวสะกด คำตาย เช่น กัก ชัก คัก งัก

เสียงตรี จะมีในคำที่มี

๑. สระเสียงยาวไม่มีตัวสะกด เช่น กิา ก้า ง้า
๒. สระเสียงยาวมีตัวสะกด คำเป็น เช่น ก้าน ก้าน จ้าน
๓. สระเสียงยาวมีตัวสะกด คำตาย เช่น กิาก ก้าก จ้าก
๔. สระเสียงสั้นไม่มีตัวสะกด เช่น กิะ กะ ณะ
๕. สระเสียงสั้นมีตัวสะกด คำเป็น เช่น กัน คัน จัน
๖. สระเสียงสั้นมีตัวสะกด คำตาย เช่น กิก กัก จัก

เสียงจัตวา จะมีในคำที่มี

๑. สระเสียงยาวไม่มีตัวสะกด เช่น ก้า ขา หงา
๒. สระเสียงยาวมีตัวสะกด คำเป็น เช่น ก้าน ขาน หงาน
๓. สระเสียงสั้นมีตัวสะกด คำเป็น เช่น กัน ชัน หัน

สรุปได้ว่า

๑. คำที่ออกเสียงสูงต่ำได้ทุกเสียง ได้แก่
 - ก. ที่มีพยัญชนะเสียงกลาง สระเสียงยาวไม่มีตัวสะกด
 - ข. ที่มีพยัญชนะเสียงกลาง สระเสียงยาว มีตัวสะกด คำเป็น
 - ค. ที่มีพยัญชนะเสียงกลาง สระเสียงสั้น มีตัวสะกด คำเป็น
๒. คำที่ออกเสียงสามัญและเสียงจัตวาไม่ได้ ได้แก่
 - ก. คำที่มีสระเสียงยาวมีตัวสะกด คำตาย
 - ข. คำที่มีสระเสียงสั้นไม่มีตัวสะกด
 - ค. คำที่มีสระเสียงสั้นมีตัวสะกด คำตาย
๓. คำที่ออกเสียง เอก โท ตรี มีได้ทั้งสระเสียงสั้น เสียงยาว มีตัวสะกด ไม่มีตัวสะกด มีตัวสะกดคำเป็นและคำตาย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำที่มีเสียงสูงต่ำ

๑. คำที่มีเสียงโท สระเสียงสั้นตัวสะกดคำตาย มักใช้เป็นคำขยายนอกกริยาอาการและลักษณะต่างๆ ได้แก่ คำ ล่อกล่อก วอกแวก ง่อแงง ก๊งก๊ง ก๊ง ล่อๆ คึกคัก กรืด พรืด

๒. คำที่มีเสียงตรีและจัตวา ใช้ในหลายลักษณะด้วยกัน

ก. ใช้เลียนเสียงธรรมชาติ ได้แก่ กุกกัก กือกแกก จีบๆ เจียบๆ จีบจิบ ทุบ ปรี๊ด เปรี๊ยะ เป๊ะเป๊ะ โป๊ก เบ๊ก อือบๆ ก่องแก่ง จุงจ้ง กุ้งกิ้ง บ้องเบ้ง เอ็ง

ข. ใช้ถ่ายเสียงภาษาต่างประเทศที่นอกจากคำบาลีสันสกฤตและเขมร ได้แก่ บ๊ะ มะ บ้า บัวบ่า ย่าหย่า กว๋ยเตี้ยว กว๋ยจิบ เกี่ยมอี บ๊วย เจ๊ก เจ้าโล่ เจิง โทะ โจ๊ก ก๊อก เบ๊บ ตี ซอลัก ซ็อกโกเลต กอล์ฟ เซ็ต ไน้

ค. ใช้แสดงความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ ในลักษณะคำอุทาน ได้แก่ อ๊ะ อื้อย อื้อย ว้าย ว้าย ต้าย เอ๊ะ โอ้ยโย่ ฟีโง โด

เมื่อใดที่ต้องการเน้นความรู้สึกโดยเฉพาะเมื่อพูดซ้ำคำในลักษณะคำซ้ำ เสียงแรกจะเปลี่ยนเป็นเสียงตรีเป็นส่วนมาก ดังนี้

เสียงสามัญ เปลี่ยนเป็นตรี ได้แก่ ต้าย ตาย งังง พิกลพิกล ไกลไกล
เซี้ยวเซี้ยว ตีใจตีใจ คำคำ คนอะไร ทำ
ทำไม ทำไม (ถึงเป็นไปได้) โทรมโซม
แล้วแล้ว

เสียงเอก เปลี่ยนเป็นตรี เก้ง ก่ง เก้าเก้า แก่แก่ ชักสูก

เสียงโท เปลี่ยนเป็น ตรี เกื้อเกื้อ เข้าเข้า ไร่ไร่ แข้งแข้ง บ้าบ้า
โกลโกล

เสียงจัตวา — „ — ตรี ช่วยสวย ชั่วสาว ไซ้ไซ ก้าวขาว รู้รู้
เสียงตรี — „ — ตรี เขียวเขียว ร้ายร้าย รู้รู้

เสียงตรีที่เปลี่ยนเป็นเสียงตรี^๕ที่จริงไม่ใช่เสียงตรีอย่างธรรมดา แต่เป็นเสียงตรีที่สูงกว่าปกติ ซึ่งเราไม่มีเสียงนี้กำหนดใช้ในภาษา เพื่อให้เป็นที่สังเกตได้ บางที่ต้องใช้ไม้ตรีกำกับแทนไม้โท เช่น ไปไม้ (ถ้าใช้ไม้โทจะกลายเป็น ไม้ ไป) นึ่งเถอะน้ำ (น้ำ นึ่งไม้ไผ่ น้ำ) เรื่องการถ่ายเสียงวรรณยุกต์ลงเป็นตัวหนังสือเกี่ยวกับการเขียนสะกดการันต์ จะนำไปกล่าวข้างหน้าต่อไป

ง. ใช้แสดงคำถาม ไต่แก้ ไหม หรือ หา หือ รี เอะ ไม้

จ. ใช้รับคำ ไต่แก้ ครับ อะ

๓. คำที่มีเสียงสามัญตลอดจนเสียง เอก โท ส่วนมากใช้เป็นคำพื้นฐานของภาษา ไต่แก้คำเรียกชื่อเครือญาติ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า พี่ ลุง คำกริยาสำคัญ ๆ กิน เดิน ยืน นั่ง นอน วิ่ง เล่น พุด ฯลฯ

อนึ่งคำบาลีสันสกฤตและเขมรที่เราใช้มามากใช้ส่วนมาก เป็นเสียงสามัญ กับ เอก โท และเสียงจัตวาจำเพาะคำที่มากับพยัญชนะเสียงสูง ไต่แก้ บุญ คุณ บาป โทษ สุข ทุกข์ สวัสดิ์ สวรรค์ (บาลีสันสกฤต) สนุก เสนาะ จำ ประจำ เกิด กำเนิด สราญ เจริญ สะอาด สะอาด สะพาน (เขมร) ที่เป็นเสียงตรีมีน้อยมาก

การลงเสียงเน้น ที่จริงลักษณะนี้ไม่มีกำหนดอยู่ในลักษณะภาษาไทยหรือแม้ภาษาคำโตอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่เวลาพูด เรารู้สึกว่า เราต้องลงเสียงเน้นให้ถูกที่ เสียงจึงจะฟังเป็นภาษาไทยอย่างที่เราคุ้นกัน คนต่างประเทศหรือคนที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยภาคกลางเป็นประจำ ย่อมพูดแปลกออกไปสังเกตได้ง่ายประการหนึ่งก็คือ ลงเสียงเน้นผิดที่ ทั้งนี้เพราะไม่มีที่สังเกตให้ชัดเจนอย่างเสียงสูงต่ำ คงจะเป็นเพราะเหตุที่การลงเสียงเน้นไม่ตายตัวเหมือนเสียงสูงต่ำ ถึงจะเน้นหนักเบาผิด หรือผิดที่ คนฟังก็ยังพอเข้าใจได้ เพราะความหมายไม่ได้ผิดไปมาก จึงไม่ได้มีการกำหนดเรื่องนี้ไว้เป็นลักษณะเด่นของภาษาคำวย แต่ถ้าเราจะกำหนดไว้พอเป็นที่สังเกต อาจกำหนดลงได้ ๒ ประการ คือ

๑. เสียงเน้นในคำ ถ้าเป็นคำพยางค์เดียว ก็ไม่มีปัญหาเรื่องเน้น แต่ถ้าเป็นคำมากพยางค์ โดยเฉพาะคำประสมที่คำอาจจะไปปนกับคำที่เรียงกันมาในประโยค การลงเสียงเน้นในคำ นับเป็นเรื่องสำคัญที่อาจช่วยบอกได้ว่า คำไหนเป็นคำประสม มีความหมายรวมกันเป็นคำคำเดียว คำไหนไม่ใช่ ความหมายไม่เนื่องกัน

การลงเสียงเน้นในคำ เราลงที่พยางค์หรือคำท้าย ไม่ว่าคำนั้นจะมาในลักษณะคำมากพยางค์ชนิดใด ๆ (ดังจะกล่าวละเอียดต่อไป) และจะมีสักกี่พยางค์ก็ตาม เช่น

มะเชือ ตะปู ตะกร้า กะจำ ประเทศ

น้ำตก น้ำหอม เจ้าชอง ไม่เท่า เท่าแซน (ของเก่า) เจ้าหน้าที่

๒. เสียงเน้นในประโยค ไม่ได้กำหนดแน่ สุดแต่ว่า ผู้พูด
ต้องการจะเน้นที่ตรงไหน เช่น ไกรมาหานัน กับ ไกรนะ มาหานัน
การลงเสียงเน้นสัมพันธ์กับเสียงสั้นยาวและเสียงสูงต่ำตลอด
จนความหมาย

เสียงสั้นยาว คำที่ไม่ได้ลงเสียงเน้น จะมีเสียงสั้นกว่าคำที่เน้น
ฉะนั้นเมื่อลงเสียงเน้นที่ท้ายคำหรือท้ายพยางค์ พยางค์แรกหรือคำแรกที่
เสียงเบากว่า ย่อมมีเสียงสั้นกว่า แต่ถ้าเป็น อะ เสียงมักจะยาวกว่าคำที่เน้น
ถึง

น้ำ เสียงยาว ๒ मात्रา น้ำ ใน น้ำตก หรือน้ำหอม เสียงสั้น
ราว ๑ หรือ ๑ ^๑/_๒ मात्रา

เจ้า เสียงยาว ๒ मात्रา เจ้า ใน เจ้าของเสียงสั้นราว ๑ ^๑/_๒ मात्रา
เท้า (ในคำไม้เท้า) เสียงยาว ๒ मात्रา เท้า ใน เท้าแขน
เสียงสั้นราว ๑ ^๑/_๒ मात्रา

ไม้ เสียงยาว ๒ मात्रา ไม้ ใน ไม้เท้า เสียงยาว ๑ หรือ
๑ ^๑/_๒ मात्रา

มะ ตะ กระ ประ ในคำข้างต้น เสียงยาวราว ๑ ^๑/_๒ แต่ไม่ถึง ๒
 मात्रาอย่างคำ มา ตา กา ปรา

ฉะนั้นคำ มะพร้าว น้ำหอม เนื่อน้ำตก กับ น้ำหอม (พรมตัว)
น้ำตก (น้ำไหลตกมาจากภูเขา) จึงสังเกตได้จากเสียงสั้นยาว และการเว้น
จังหวะ คำ มะพร้าว น้ำหอม และเนื่อน้ำตก น้ำ ออกเสียงยาว ๒ मात्रา
คำ หอม กี่ราว ๒ मात्रา ส่วน ตก ถึงเสียงจะไม่ยาวกว่าปกติพอเป็นที่

สังเกต แต่ก็มีจังหวะเว้นระหว่าง น้ำ กับ ตก น้ำ กับ หอม ก็เช่นกัน ส่วน น้ำหอม กับ น้ำตก มีความหมายจำเพาะ ไม่ใช่ น้ำที่หอมทั่วๆ ไป หรือ น้ำใด ๆ ที่ตก เวลาออกเสียงเสียงจะรวบสั้นเข้า ทำให้ น้ำ ออกเสียงสั้นราว ๑๒ मात्रา

เสียงที่ไม่ได้เน้นนี้ บางทีอาจจะออกเสียงสั้นและเบาจนแทบไม่ได้ยิน และไม่ซำก้หายไปเลยทั้งพยางค์ เช่น อรรรรณ แทนที่จะเป็น ออรวรรณ เสียง ะ มักจะไม่ค่อยได้ยิน ซ่อนจึงออกเสียงเป็น ออวัน ไปก็มี คำพยายาล พยายาม ที่เป็น พยาน พยาม กงทำนองเดียวกันนี้

เสียงสูงต่ำ บางคำเสียงสูงต่ำคงที่ แม้ว่า เสียงจะสั้นเข้า เช่น เท้า เจ้า ไม้ แต่บางคำเสียงเปลี่ยน เช่น มะ เสียงตรี ถ้ายึดเสียงออก เสียงจะคล้ายเสียงสามัญ ตะ กะ ปะ เป็นเสียงเอก ถ้ายึดเสียงเสียงจะคล้ายเสียงสามัญเช่นกัน

เสียงเน้นในประโยค ทำให้เสียงสูงต่ำเปลี่ยนไปด้วย เช่น คำ ฉันทา ถ้าเน้นเสียงเสียงคงเป็นจัตวาเช่น ฉันทะหรือ ฌานะซี (นะในที่นี้เป็นตัวที่ใส่ให้รู้ว่าตรงนั้นมีจังหวะเว้น จะไม่ใช่ นะ ก็ได้ แต่จะไต่ยืนเสียงเหมือน อ้า อ้อ เอ้อ แทน) แต่ถ้าไม่เน้น เสียงจะเป็น ชัน กับ เก้า เช่น ชันไม่ไป เก้าจะมาทำไมชัน

คำ หนึ่ง สอง สาม จะเปลี่ยนไปถ้าพูดรวบๆ เสียงจะเป็น นิง สอง ซ้า หรือถ้านับเรื่อยไปจนถึงสิบ เสียงจะเป็น นิง ช้อง ช้าม ซี ห่า ชก เจ็ด แปด เก้า ซิบ

หนึ่ง จะเปลี่ยนเสียง เป็น นิ่ง เมื่อเสียงไม่ได้เน้น เช่น ยังขาดอีก
หนึ่งตำแหน่ง เขาสอบได้ที่หนึ่ง คนหนึ่งก็พอ ที่ไหนก็ได้ เลือกมาที่หนึ่ง
ก็แล้วกัน ส่วนความหมายก็ต่างกันไปด้วย คำ นิ่ง ที่ไม่เน้น หมายถึง
หนึ่งไหนก็ได้ จะเป็นใคร ที่ไหน อะไรก็ได้ทั้งนั้น ไม่จำกัด

แต่ถ้าคำที่เป็นเสียงสามัญอยู่แล้ว เมื่อเน้นเสียงจะเปลี่ยนเป็นเสียงตรี
เช่น เร็ว เป็น เร็ว บางทีเสียงสระเปลี่ยนเป็น ัว ค่าย

ส่วนคำมากพยางค์ คำพยางค์ต้นที่ไม่ได้เน้น เสียงมักจะเป็นเสียง
สามัญ เช่น หนังสือ เป็น นังสือ บางคนพูดเป็น นังสือ ก็มี ข้างนี้
ข้างโน้น เป็น คางนี้ คางโน้น อย่างนั้น เป็น ยังงั้น อย่างไร เป็น ยังงั

ความหมาย คำที่เปลี่ยนเสียงสั้นยาวและสูงต่ำเพี้ยน ย้อม
ช่วยให้เข้าใจความหมายและรู้หน้าที่ของคำไปด้วยพร้อมกัน เพราะมีคำ
หลายคำที่ออกเสียงอย่างเดียวกัน แต่ความหมายต่างกัน แต่เรารู้ความ
หมายและหน้าที่ของคำได้ เพราะการเน้นเสียงและไม่เน้นเสียง เป็นต้นว่า

กำบอกเทรื่อญาติ พ่อ แม่ ตา ยาย พี่ บ้า น้า อาจนำมาใช้เรียกคน
ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับฉันญาติเลยก็ได้ เวลาพูดเรารู้ได้ง่าย ถ้าคนไม่ใช่ญาติ
เสียงจะสั้นและเบากว่าเพราะไม่เน้น คำเรียกเครือญาติเสียงเน้นหนักกว่า
เช่น

คินี้ พ่อ (พ่อแท้) คินี้ พ่อ (คนอื่น ออกเสียง เพาะ)

คินี้ แม่ (แม่แท้) คินี้ แม่ (.. .. แม่ะ)

คำอื่น ๆ ก็ทำนองเดียวกัน คำ ยาย เป็น ยัย ตา เป็นตาที่ออก
เสียงสั้นราว ๑๒ มาตรา

เสีย ที่เป็นกริยาแท้ เน้นหนัก แต่ถ้าเป็นคำกริยาวิเศษณ์ เสียง
ไม่เน้นจึงเบา ฟังเป็น ชะ เช่น ไปเสียจะจนได้

เป็น มีความหมายหลายอย่าง รู้ได้จากเสียงเน้นหรือไม่เน้นเช่น
เป็นเป็นเป็น ทายเป็นทาย เป็น คำตันและท้ายเป็นคำคุณศัพท์
แปลว่ามีชีวิตอยู่ ส่วน เป็น คำกลางเป็นกริยาแต่ไม่ใช่กริยาแท้เสียงเบา
กว่า เป็น คำอื่น ๆ แม้จะไปอยู่ในวลีหรือคำประสม เสียงก็ไม่เน้นหนัก
เช่นกัน เช่น การบ้านการครัว ก็เป็นดี หรือ การครัวเป็น เป็นดี คำ
เป็น โน เป็นดี คำท้าย เสียงไม่เน้น

เลยเลยเลย เลย คำตันและท้ายเป็นคำขยายกริยา เลย เสียงจึงเบา
ไม่เน้นเท่า เลย คำกลางที่หมายความว่า พันที่หมายไป เป็นคำกริยา

บอกให้ให้เขาไป ให้ คำท้าย เป็นกริยาแท้ เสียงหนักกว่า ให้ คำตัน

คำถาม

๑. การที่เรียกภาษาไทยว่า ภาษาคำโคต นั้น ท่านเห็นว่าถูกต้อง
หรือไม่ เพราะเหตุใด

๒. ลักษณะทั่ว ๆ ไปของภาษาคำโคตมีอะไรบ้าง สมควรที่จะ
นับภาษาไทยเป็นภาษาคำโคตหรือไม่ จงให้เหตุผล

๓. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่ว่า ภาษาไทยมีเสียงสระและพยัญชนะ
มากมายบริบูรณ์ จะถ่ายเสียงภาษาต่างประเทศเสียงใดก็ทำได้ใกล้เคียงกับ
เสียงจริง คนไทยพูดภาษาต่างประเทศภาษาใด ก็พูดได้คล้ายเจ้าของ
ภาษายิ่งกว่าภาษาอื่น จงอภิปรายพร้อมทั้งยกตัวอย่างยืนยันให้เห็นจริง

๕. การที่ทางภาษากำหนดเรียกสระว่า สระหน้าบ้าง สระกลางบ้าง สระหลังบ้าง นั้น ถืออะไรเป็นเกณฑ์จึงกำหนดเรียกเช่นนั้น

๕. "ถ้าคำพูดในภาษามีแต่เสียงสระ เวลาพูดมาก ๆ กงเหนียว น้อยกว่าที่ต้องพูดคำที่มีเสียงสระบ้าง พยัญชนะบ้าง" ที่กล่าวเช่นนั้น ท่าน เห็นจริงหรือไม่ เพราะเหตุไร จงอธิบาย

๖. ก. พยัญชนะต้นกับพยัญชนะตัวสะกดของไทยออกเสียงเหมือนกันหรือไม่ อย่างไร

ข. พยัญชนะต้น ๒ เสียงที่มีใช้อยู่ในภาษาไทย มีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง

๗. พยัญชนะตัวสะกดที่มีคำอื่นตามมา ทั้งที่มีความหมายเนื่องกัน เป็นคำเดียวกัน และไม่ได้มาด้วยกัน ออกเสียงแตกต่างกันกับพยัญชนะตัวสะกดของคำพยางค์เดี่ยวอย่างไรบ้าง

๘. เสียงสูงต่ำที่กำหนดไว้ในพยัญชนะเป็นเสียงกลาง สูง ต่ำ นั้น ท่านเห็นว่า เหมาะสมหรือไม่ ในเมื่อเสียงกลางกับ ต่ำ เช่น ตา กับ พา เสียงไม่ต่างกันเลย จงให้ความเห็นตามหลักเกณฑ์

๙. สระเสียงสั้นยาว มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกด กับ มีตัวสะกด คำเป็นหรือคำตาย ทั้ง ๓ ลักษณะนี้มีความสำคัญเกี่ยวกับการออกเสียง สูงต่ำอย่างไร

๑๐. ก. การลงเสียงเน้นมีความสำคัญแก่ภาษาไทยอย่างไร ข. มีความสัมพันธ์กับเสียงสั้นยาวสูงต่ำอย่างไร

บทที่ ๒

ความหมายของคำ

เรื่องของความหมายเป็นเรื่องของความคิด และความคิดอันเนื่อง
กับความหมายมีมากมายหลายประการ ไม่อาจกล่าวให้หมดสิ้นได้ ในที่
นี้จะหยิบยกมากล่าวเพียง ๒—๓ เรื่องที่น่าสนใจ คือ

๑. ความหมายแฝง ๒. คำอุปมา ๓. ความหมายสัมพันธ์กับเสียง

๑. ความหมายแฝง คือ ความหมายย่อยที่แฝงอยู่ในความหมาย
ใหญ่และรายละเอียดบางอย่างไว้ในความหมายนั้นๆ ที่เรียกความหมาย
แฝง ก็คือ เป็นความหมายเงาๆ ซ่อนเร้นอยู่ในความหมายของคำ ถ้า
ไม่พิจารณาให้ถี่ก็อาจจะไม่เห็น ถึงเห็นแล้ว จะแยกออกมาเป็นความ
หมายรองอีกความหมายหนึ่งก็ไม่ได้ ความหมายแฝงมักปรากฏในคำกริยา
และคำขยาย ดังนี้

ก. บอกทิศทาง มีทั้ง บน ล่าง หน้า หลัง ใกล้เคียง หรือไปคน
ละทาง ไต่แก

ขึ้นบน ขึ้นข้างบน คำ ขึ้น บอกให้รู้ว่า ต้องเคลื่อนจากต่ำไป
สูง ใช้ขยายคำอื่นก็ได้ เป็น ยกขึ้น ตั้งขึ้น ไต่ขึ้น ฯลฯ ใช้คำ ขึ้น เป็น
กริยาก็ได้ เช่น ขึ้นบันได ขึ้นต้นไม้ บางทีใช้ ขึ้นบน หรือ ขึ้นข้างบน
เช่น น้ำมันลอยเป็นผาขึ้นข้างบน บางทีก็ใช้ ขึ้นไป แต่บางทีไม่ต้องใช้
ไป หรือ บน ก็รู้ได้ว่าหมายถึง เคลื่อนจากต่ำไปสูง คำอื่น ๆ ที่บอก

ทิศทางอย่างเดียวกันนี้ ไค้แก่ ฟุ (พองขึ้น อุกขึ้น) พอง (โป่งขึ้น บวมขึ้น) เข่ง (พองตัวสูงขึ้น) ชะเง้อ (ชูคอขึ้น) แหงน (หงายหน้าขึ้น) เงย (ยกหน้าขึ้นจากก้ม)

ลงล่าง ลงข้างล่าง ลง บอกให้รู้ว่า เคลื่อนจากสูงไปต่ำ มีลักษณะตรงข้ามกับ ขึ้น อาจใช้ขยายคำอื่นเป็น ยกลง วางลง เอาลงลง หรือใช้ ลง เป็นกริยาเช่น ลงบันได ลงเรือน บางทีก็ใช้ ลงล่าง ลงข้างล่าง หรือ ลงมา คำ ล่าง ข้างล่าง หรือ มา เพียงช่วยประกอบเท่านั้น คำอื่น ๆ ไค้แก่ ตก (พลัดลง หล่นลง) ค้าง (ทรงลงมา) หล่น (ตกลงมา ร่วงลง) ก้ม (โค้งตัวลง) ย้อย (ห้อยลง ไหลเป็นทางลงมา) หยด (ไหลหลุดลงมา) ร่วง (หล่นลง หลุดลง) เหล่านี้ หมายถึง ลงล่าง ทั้งสิ้น เวลาใช้มักใช้ ลง ประกอบเพื่อเน้นด้วย เป็น ตกลง ค้างลง หล่นลง ร่วงลง บางทีหมายถึง ทำให้ลง ก็มี เช่น หยอก (ทำให้ลงทีละน้อย) เท (ทำให้ลง ไม่จำกัดคราวละมากหรือน้อย)

เข้าใน เข้าข้างใน คำ เข้า บอกให้รู้ว่า เคลื่อนไปข้างใน ใน หรือข้างใน ช่วยเน้นความ บางทีถ้าใช้คำอื่นยังใช้ เข้าไป ประกอบอีกด้วย ทำให้รู้ได้แน่ว่า ความหมายของคำนั้นต้องมีความหมายว่า เคลื่อนไปข้างใน เช่น ฉึกยา (เอายาฉึกเข้าไปในร่างกาย ฯลฯ) บุกรุก (ล้วงล้ำเข้าไป) อัด ยัด (ดันเข้าไปให้แน่น)

ออกนอก ออกข้างนอก ออก บอกให้รู้ว่า เคลื่อนไปข้างนอก นอกจากมี นอก หรือ ข้างนอก ช่วยเน้นความ บางทีใช้ ออกมา

ประกอบอีกด้วย เพื่อให้รู้แน่ว่า คำนั้นหมายความว่า เคลื่อนไปข้างนอก คำ
ขย้อน (ทำอาการจะอาเจียนออกมา) บ้วน (คายน้ำหรือของเหลว ออก
นอกปาก) ถ่ม (ทำน้ำลาย หรือสิ่งที่ไม่ต้องการให้ออกพ้นปาก โดยแรง)
ต่างหมายความว่าทำให้ออกมาทั้งนั้น

ถอยหลัง ถอย ย่อมหมายความว่า ยกเท้า หรือกระเด้บ หรือร่นไป
ข้างหลัง ไม่จำเป็นต้องใช้ หลัง ก็เป็นที่เข้าใจ ที่มาใช้ ถอยหน้าถอยหลัง
เป็นเพียงการซ้อนคำเพื่อเสียง มิได้มุ่งเรื่องความหมาย เพราะที่จริงแล้ว
ถอยหน้า ไม่ได้

ก้าวหน้า ก้าว ย่อมหมายความว่า ยกเท้าเดินไปข้างหน้า อาการที่ไป
ข้างหน้าเช่นนั้นได้แก่ รุน ดุน ผลัก กัน โส เหล่าน ล้วนแต่ทำอาการให้
สิ่งของที่อยู่ข้างหน้าเคลื่อนไป ทิศทางที่ไปจึงเป็นด้านหน้า บางที่เราใช้
คำ ไป ขยาย แม้ว่า ไป จะบอกเพียงเคลื่อนที่ แต่ก็เป็นการเคลื่อนที่
ไปข้างหน้า หากไปทิศทางอื่นจะต้องมีคำบอกกำกับไว้ เช่น วิ่งไปทางโน้น
วิ่งไปข้างล่าง โสของออกไปข้างนอก

เข้าใกล้ คำที่แสดงอาการเข้าใกล้ เข้ามาใกล้ ใกล้เข้ามา ได้แก่
กราย (เฉียดใกล้เข้าไปอย่างไม่มีการวะ) เฉียด (ใกล้เข้าไปเกือบชิด)
ประชิด (เข้าใกล้เกือบถึงตัว) กระชั้น (ใกล้เข้ามา)

แยกไปคนละทาง บางทีก็ไม่รู้ทิศทางว่าไปทางใดบ้าง ได้แก่
ปะทุ (แตกออก) ระเบิด (ปะทุออก) เติลิด กระเจิกกระเจิง (แตก
 फै่นพ่นไปไม่รู้ทิศทาง) กระจัดกระจาย (แตกซ่านเซ็นไป)

ข. บอกการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็น ไป ได้มากมาย หลาย ลักษณะ
ดังนี้

เคลื่อนไหวตลอดเวลา ไค้แก่ ไหว (สั้นรัยอยู่เสมอ) หยุก
หยิกหรือยุกยิก (กระดิกหรือไม่อยู่หนึ่งตลอดเวลา) ทุกคิก (ชักไปชักมา
ไม่หนึ่ง)

เคลื่อนจากที่ ไค้แก่ ขยับ (เลื่อนไปไม่มาก) เขยิบ (เลื่อนไป
มากพอ จนเกือบจะเคลื่อนจากที่เดิม) กระเดิบ กระถค (ขยับไป เลื่อน
ไป) หลึก (หลบไปจากที่เดิม) กำ เขยื้อน เคลื่อน เลื่อน ตลอดจน
ย้าย โยกย้าย ต่างก็ล้วนเคลื่อนจากที่ทั้งสิ้น ห่างไปมากบ้าง น้อยบ้าง
แล้วแต่ความหมาย

เคลื่อนไปเคลื่อนมา ไค้แก่ ล้อกล่อก (เหลียวซ้ายแลขวา ทำ
ทางสุดจนไม่อยู่หนึ่ง) วอกแว็ก (ใจไม่อยู่หนึ่ง ไหวไปทางโน้นทางนี้)
กลอก (ทำให้กลิ้งไปมาอย่างกลอกไข่ หรือ เคลื่อนไปมา อย่างกลอก
ตา) เขย่า (ทำให้สั่นไปมาไหวไปมา)

เคลื่อนไปบ้างมาบ้างสับสน ไค้แก่ ขวักไขว่ (เดินไปบ้างมา
บ้าง) หลุกพล่น (ขวักไขว่ เกะกะ) สับสน (ไปบ้างมาบ้างปะปนกัน
ยุ่ง) สวน (ไปบ้างมาบ้างทางที่ตรงข้ามกัน)

เคลื่อนไหวไปทีละมากๆ ไค้แก่ กระจุก (วิ่งเข้าไปพร้อมกัน) พรว
(วิ่งลงพร้อมกันทีละมากๆ) กลุ้มรุม (คนหลายคนประดังกันเข้าไป)
ฮือ (ลุกขึ้นพร้อมกัน กลุ้มรุมกันเข้าไป) แท้ (ไปกันมากๆ เป็นพวก
เป็นหมู่) รุม (ช่วยกัน) ประดัง (บีบเบียดกันเข้าไป)

ค. บอกการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับเวลา ดังนี้

บอกอาการที่กระทำโดยฉับไวและฉับพลัน ได้แก่ คำ ผลุด
(ตำลงหรือเข้าไปโดยเร็ว) ผลุด (หลุด หรือมุดเข้าหรือออกโดยเร็ว)
ผลุดผลัน (ทำโดยไม่ระวัง) หุนหัน (ทำโดยไม่ระวังด้วยอารมณ์ฉุน
เฉียว) ปุบปับ (ทำโดยรีบร้อนทันทีทันใด) รุด (รีบไป) พรวด
(เป็นไปอย่างรวดเร็ว) พรวดพรวด (ทำโดยรวดเร็ว) กราก (ตรงเข้า
ไปโดยเร็ว) ชู่ (ตรงเข้าไปโดยไม่ระวัง)

บอกอาการที่กระทำอย่างช้าๆ ชักช้า ได้แก่ คำ ทะบิตตะบอย
(ทำให้ชักช้า) เอ้อแอ้น (ชักช้า ทำให้เสียเวลา) โอ้อ้อ (ชักช้า)
เนิบๆ เนิบนาบ (ช้า ช้าๆ) อืดอาด อืดยาก (ทำให้ช้านานออกไป)
เหาะ (วิ่งช้าๆ)

ง. บอกอาการหรือลักษณะของคนบางจำพวก ดังนี้

ลักษณะของผู้หญิง ได้แก่ อ่อนแอ้น แฉ่มช้อย อ่อนหวาน อ่อนโยน
ละมุนละไม ละมุนละม่อม กริยาอาการของผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิง
สาว ได้แก่ กระเว้ากระงอก กระชดกระช้อย กระพืดกระเพียด กระ-
ตุงกระตัง สะบักสะบั้ง คัดจรีก

ลักษณะของผู้ชาย ได้แก่ บึกบึน ล่ำสัน ทรหด ทะลึ่งตึงตัง กตัญญู
แก่งลัง กุ่มกุ่ม

ลักษณะของเด็ก ได้แก่ จาม่า เจ้าเนื้อ ข้อน โยเย ขี้แย งอแง

ลักษณะของคนแก่ ไ้แก่ งบเงิน หง่อม ง่องแง่ง ย่องแย่ง
ง่อนแง่น ส่วน กระชุ่มกระชวย นั้นเป็นลักษณะของคนแก่ที่ผิวพรรณ
ยังสดใสและท่าทางยังกระปรี้กระเปร่า

ลักษณะของคนแข็งแรงและขยันขันแข็ง ไ้แก่ กล่องเกล้า ว่อง
ไว กระปรี้กระเปร่า กระฉับกระเฉง ทะมัดทะแมง

จ. บอก ลักษณะ ของสิ่ง ที่รวม อยู่เป็นจำนวน มาก ๆ ไ้แก่
ยู่ยัย (รวมกันอยู่มากๆ อย่างหนอน) ยัดเยียด (เบียดกันแน่น มัก
ใช้กับคนจำนวนมากไปรวมกันอยู่ในที่แคบ) พรักพร้อม (รวมกันอยู่
พร้อมหน้าพร้อมตา) สล้าง (ตั้งอยู่สูงเด่นเป็นหมู่เป็นพวก) สลอน
(ดูให้เห็นตรงนั้นบ้างตรงนี้บ้าง) พรุน (เป็นรูๆ ทั่วๆ)

ฉ. บอกคุณสมบัติบางอย่างของกริยา

คำกริยาที่ใช้กับของเหลว ไ้แก่ ราก (เทของเหลว ๆ ให้
แผ่ไปเพื่อไป) วก (เอาอุ้งมือตักน้ำขึ้นมา) วิต (วกหรือสาดน้ำออก
ไป) กระเซ็น (อาการที่น้ำกระเด็นเป็นฝอย) จุ่ม จุ่ม (ดื่มในของ
เหลว) แช่ (จุ่มไว้ในน้ำ)

คำกริยาที่ใช้กับเสียง ไ้แก่ แผด (ออกเสียงกัง) ทะเบ็ง
(กลั่นใจเบ็งเสียงให้กัง) เปล่ง (ออกเสียง) ร้อง (เปล่งเสียงกัง) เรียก
(ออกเสียงกังให้รู้ตัวหรือให้มาหา) ตะโกน (เรียกด้วยเสียงกัง) ทวาด
(แผดเสียงกังด้วยความโกรธ) ตะคอก (ขู่ทวาดเสียงกัง) พุก (ออก
เสียงเป็นถ้อยคำ) กระชิบ (พุกเบา ๆ) เล่า (บอกเรื่องราว) บอก

(พูดให้รู้) กล่าว (พูด) ปด (พูดไม่จริง) พล่ำม (พูดมากไร้ประโยชน์)
บ่น (พูดพร่ำอย่างไม่พอใจ)

คำกริยาที่เป็นไปเบาๆ ได้แก่ โสย (ลมพัดมาอ่อนๆ) ชุบชิบ
(พูดกันเบา ๆ ไม่ให้คนอื่นได้ยิน) ย่อง (เดินใช้ปลายเท้าจกเบา ๆ)
จู้จี้ (พูดกันเบา ๆ ด้วยความรักใคร่)

คำกริยาที่เป็นไปรุนแรง ได้แก่ กระแทก (กระทบโดยแรง)
กระทุบ (ยกเท้ากระแทกลงไป)

คำกริยาที่เป็นไปในทางดีขึ้น ได้แก่ กระเตื้อง (เบาขึ้น ทุเลา
ขึ้น) ทุเลา (ค่อยยังชั่วขึ้น)

คำกริยาที่เป็นไปในทางเลวลง ได้แก่ ทรุด (หนักลงกว่าเก่า)
ยวบยอบ (น้อยลง จนลง ชักสนลง) ย่อหย่อน (ถอยลง น้อยลง
อ่อนกำลัง) ถอย (ต่ำลง เช่น พืช ไม้ถอย)

๒. คำอุปมา คือคำที่ใช้เปรียบ คำอุปมาเปรียบเทียบเรามักใช้เมื่อจน
คำที่ต้องการใช้พรรณนาบอกลักษณะ หรือบางทีมีคำที่พอจะบอกลักษณะ
ได้ แต่ยังอยากให้ผู้อ่านผู้ฟังได้เห็นลักษณะเด่นชัดชัดเจนขึ้นอีกจึงหาคำมา
เปรียบ คำที่ใช้เปรียบนั้น ส่วนมากก็เป็นคำนามที่ใช้อยู่ใกล้ตัวทุกวัน ๆ
นั่นเอง ถ้าเป็นคำที่ห่างตัว ความหมายของอุปมานั้นย่อมเข้าใจได้ยาก แต่
บางทีหาคำใดคำหนึ่งที่มีใช้อยู่มาเปรียบให้เห็นไม่ได้ จำต้องสร้างคำขึ้น
ใหม่ ส่วนมากเป็นคำประสมที่ใช้คำเดิมที่มีอยู่เป็นคำตัวตั้ง มีความหมาย
เป็นอุปมา คำที่เรานำมาใช้ในความอุปมา ต้องถือว่ามีความหมาย
ใหม่เกิดขึ้นอีกความหมายหนึ่ง คำอุปมาในภาษาไทยจึงแยกออกได้ดังนี้

๑. คำอุปมาที่ได้มาจากคำที่มิใช้อยู่แล้ว โดยมากเป็นชื่อสัตว์
ชนิดต่าง ๆ ใกล้เคียง

ลึง (ชน อยู่ไม่สุข เหมือนลึง)

ควาย (ไถ่ ที่ม ให้คนจูงมุกไถ่ง่าย) วัวควาย (ทำงานหนักอย่าง
ไม่เงยหน้าอ้าปาก เพราะถูกใช้ ทั้งว่าทำงานเหมือนวัวเหมือนควาย)

เสือ (ถู และร้าย ฆ่าคนได้ไม่แพ้เสือ)

หมู (อ้วน กินจุ กินไม่เลือก)

เต่า (ช้า งุ่มง่าม)

ปลิง (เกาะไม่ยอมปล่อย เพื่อดูดประโยชน์จากคนอื่นโดยตัวเอง
ไม่ต้องทำอะไร)

อีกา (ใจดำ รักแต่ลูกของตัว ลูกคนอื่นไปทำร้ายเขา)

อีแร้ง (เหินสาบ)

อีเหยี่ยว (ตาคม เห็นได้ในที่ไกล ๆ)

ที่เป็นสิ่งอื่นก็มีบ้าง ใกล้เคียง

ตุ๊กตา (นิ่ง ไม่กระตือกระติก)

เทวดา (ดี สวย)

เจว็ด (มีแต่ตำแหน่ง ไม่มีอำนาจ ไม่มีใครนับถือ)

๒. คำอุปมาที่สร้างขึ้นใหม่ โดยมากเป็นคำประสมทั้งนี้
ที่เป็นสัตว์ มักประสมคำที่บอกลักษณะเข้าไว้ด้วย คือ

แมวนอนหวด (ซื่อจนซื่อ)

แมวขโมย (คอยจ้องฉกฉวยลูกเมียเขาเวลาเขาหลับ)

หมาหวงกาง (หวงของทั้งที่ของนั้นไม่มีประโยชน์แก่ตน)

หมาเห่าใบทองแดง (เก่งแต่ปาก ใจจริงไม่กล้า)

หนูกลิ้วแมว (กลั้วลวนขนาดตัวสั้นนังก)

ที่เป็นสิ่งอื่น ๆ คือ

หัวหลักหัวตอ (เฉย ไม่พูดไม่จา จนคนไม่เห็นความสำคัญไม่กล้าเกรง)

หัวเรือใหญ่ (เที่ยวออกรับแทนคนอื่น หรือรวบงานมาทำเสียเอง)

หัวโชน (ปฏิบัติหรือวางตัวไปตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้ง)

แก้วตา (เป็นที่รักหวงแหน)

แม่น้ำ (ใจกว้าง)

น้ำท่วมปาก (พูดไม่ออก ไม่กล้าพูด)

๓. ความหมายสัมพันธ์กับเสียง

ก. การคัดเลือกเสียงใช้ในภาษา

ตามธรรมชาติเสียงกับความหมายย่อมจะต้องไปด้วยกัน กล่าวคือ คำที่ใช้อยู่ในภาษาจะต้องเป็นคำที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจ และมีเสียงอยู่ในระบบเสียงของภาษานั้น ๆ อันเป็นเสียงที่ผู้พูดจะออกเสียงได้ทันที เพราะเคยคุ้น แต่ถ้านำคำที่ใช้ในภาษาไทยมาพิจารณาดู จะเห็นว่าระบบเสียงที่มากับตัวสะกดบางเสียงมีคำใช้น้อย บางเสียงไม่มีคำใช้เลย และบางเสียงมีไว้บันทึกคำภาษาต่างประเทศเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่เสียงสระเหล่านั้นเป็นเสียงที่มีในระบบเสียงของไทย และตัวสะกดทั้ง ๘ แม้ไม่ได้มีกำหนดว่าจะมากับสระใดได้ มากับสระใดไม่ได้ จะว่าออกเสียง

นั้น ๆ ไม่ได้ ย่อมเป็นไปได้ เพราะถ้ามีกำหนดไว้ในระบบเสียง
ต้องถือเป็นเสียงที่คนใช้ภาษาเดียวกันออกเสียงได้ การที่ไม่มีเสียงนั้น
กำหนดเป็นคำที่มีความหมายใช้ในภาษาจึงกล่าวได้เพียงว่า เสียงนั้น ๆ
ไม่เป็นที่นิยม ส่วนว่าเหตุใดจึงไม่เป็นที่นิยม นับเป็นเรื่องพิศุขยาก ถ้าใคร
ที่มีใช้ก็ถือได้ว่าเป็นเสียงที่คัดเลือกแล้วว่าเป็นที่นิยมและยอมรับใช้ด้วยกัน
ถ้าใครมีเสียงที่คนไม่นิยม ถึงจะพยายามอย่างไร คำนั้นก็ติดอยู่ในภาษา
ไม่ได้นาน

เสียงสระที่มากับตัวสะกดที่มีคำใช้น้อย มีดังนี้

สระเสียงสั้น

อิ + บ สะกด มีคำ ทีบ หนีบ ฟีบ พรีบ

อี + ม สะกด ,, ทิม บีม ฟิม (ในคำพึมพำ) งาม (ใน
คำงามงำ)

อึ + น สะกด ,, บิน (ในคำ บีกบิน) มิน ทิน (ในคำ
ทินทิก) ชิน

เอะ + ก สะกด ,, เก็ก เจ็ก เค็ก เป็ก เล็ก เอ็ก (เสียงไก)

เอะ + บ สะกด ,, เก็บ เช็บ (ในตะเช็บ) เจ็บ เย็บ
เล็บ เ็บ

เอะ + ม สะกด ,, เข้ม เค้ม เม้ม เล้ม

แอะ + ม สะกด ,, แจ้ม แخم แฉล้ม แล้ม (ในปะแล่ม)
แวม แอ้ม

แอะ + บ สะกด .. แก็บ แจ็บ แخب แย็บ แว็บ แอ็บ
(เป็นคำอังกฤษเสียโดยมาก)

สระเสียงยาว

อี + ก สะกด ไถ่แก้ ฉึก ฉลิก ปลิก ปึก ผึก (ในกะผึก) อึก

อี + น สะกด .. จิน ติน ปิน คิล

อี + ม สะกด .. กิม กริม จิม ทิม พิลัม

อุ + ง สะกด .. จุง ผุง ยุง สุง

อุ + น สะกด .. กุน นุน ปุน พุน มุล สุน หรือ สุน

อุ + ม สะกด .. ทุม ปุม ฟุม มุม (ในมุ่มมาม) อุม ภูมิ

อือ + บ สะกด .. คีบ ทีบ (ในกระทีบ) สิบ หนีบ

อือ + ม สะกด .. คีม ปลีม ฟีม ยีม ลีม

เออ + ง สะกด .. เติ้ง เเทง เบ็ง เบิง เพ็ง

โอ + บ สะกด .. โอบ โอบ

เอือ + ก สะกด .. เชือก เคือก เผือก เรือก เลือก เทือก

เอือ + บ สะกด .. เกือบ เกือบ

เอือ + ม สะกด .. เชื่อม เลื่อม เอื่อม

เสียงสระที่มากับตัวสะกดที่ไม่มีคำไ้เลย ไ้แก้

อี+ง สะกด อี+ก สะกด และ อี+ง สะกด

เสียงสระที่มากับตัวสะกดที่มีไ้แต่คำภาษาอื่น ไ้แก้

เอ + บ สะกด ไ้แก้ เทป เซฟ (โดยมากเป็นคำภาษาอังกฤษ)

เอ + ม สะกด มีคำ เกม เกลม เฟรม (ภาษาอังกฤษ)

เกษม เขม เปรม เหม (บาลีสันสกฤต)

เอม (เขมร)

ส่วนสระอะ + บ สะกด กับ สระอี + ม สะกด นั้น คำที่มีใช้ มีทั้งคำไทยและคำภาษาอังกฤษ แต่ก็มีคำใช้เพียงไม่กี่คำ

ข. แยกเสียงแยกความหมาย

คำบางคำมีความหมายหลายอย่าง เพื่อที่จะไม่ให้เกิดการสับสนว่า คำนั้นหมายความว่าอย่างไรในที่นั้น ๆ ก็อาจมีการเปลี่ยนเสียงเสียบ้าง ทั้งที่ ความหมายเดียวกัน เช่น คำที่ยืมจากสันสกฤต วัตถุ กับ พัสตุ แต่บางที ความหมายที่ว่าเป็นอย่างเดียวกันนั้น เป็นแต่ความหมายสำคัญ ส่วนความหมายย่อยต่างกัน เช่น พัสตุ กับ วัตถุ ต่างก็แปลว่า สิ่งของเช่นเดียวกัน แต่ วัตถุ มาจำกัดใช้เป็นสิ่งของที่ใช้ในกิจการบางอย่างเช่นในการก่อสร้าง ส่วน พัสตุ หมายความว่ากว้างกว่าหมายถึงสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ

มีคำบางคำ (โดยมากเป็นคำกริยาหรือคำขยาย) เสียงอาจต่างกันไป ตามท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเสียงสูงต่ำ เสียงพยัญชนะหรือเสียงสระ แต่ คำบางคำก็กำหนดไม่ได้ว่าต่างกันเพราะพูดต่างกัน ตามท้องถิ่น หรือ เจตนาจะแยกเสียงเพื่อแยกความหมาย และคำนั้นแต่เดิมเป็นคำเดียวกัน หรือจะบังเอิญเป็น ที่เสียงที่อยู่ในที่แวดล้อมเดียวกันต่างกัน (เป็นต้นว่า พยัญชนะต้นกับตัวสะกดเดียวกัน แต่สระต่างกันอย่าง จอก กับ โงก หรือ พยัญชนะต้นกับสระเดียวกัน แต่ตัวสะกดต่างกัน เช่น จอก กับ จอน)

ความหมายกลับคล้ายกัน หรือบางทีความหมายสำคัญอย่างเดียวกัน แต่ความหมายย่อยต่างกัน หรือบางทีความหมายอย่างเดียวกัน แต่ที่ใช้ต่างกัน ไม่ว่าเสียงจะต่างกันไปในลักษณะใดก็ตาม เจตนาหรือไม่เจตนาเปลี่ยนเสียงก็ตาม จะรวมเรียกว่า แยกเสียงแยกความหมาย ซึ่งมีหลายลักษณะด้วยกัน ดังนี้

๑. เสียงสระสนยาวต่างกัน

ปะงับ กับ ปะงาบ ทั้งสองคำเป็นอาการอัปภาชนะลงซ้ำๆ เมื่อจวนจะตาย แต่ปะงับหรือปะหงับ เป็นลักษณะของคนทีใกล้จะตายปากหุบเข้าหุบออก ส่วนปะงาบ มีลักษณะคล้ายกัน แต่อัปปากกว้างกว่า และอัปภาชนะลงซ้ำกว่า จึงมักเป็นลักษณะของปลาที่จวนตาย

วับ กับ วาบ เป็นอาการที่หายไปทันทีเช่นเดียวกัน มักใช้กับแสง วับหายไปรวดเร็วกว้าวาบ วาบอาจมีแสงสว่างอยู่ครู่หนึ่ง จึงจะดับหายไป

๒. เสียงสระต่างกันในระหว่างสระที่มที่เกิดเดียวกัน

หมายความว่า เป็นสระหน้าด้วยกัน กลางด้วยกัน หรือหลังด้วยกันและอาจต่างกันในระหว่างสระหน้าคือ อี เอะ แอะ ด้วยกัน หรือสระหลัง อุ โอะ เอาะ ด้วยกัน ดังคำว่า

เบ่งบาน กับ แบ่งบาน คำนี้ไม่แน่ว่าจะมีการออกเสียงผิดหรือเขียนผิด หรือต้องการแยกเสียงเพื่อแยกความหมาย ถ้าต้องการแยกความหมายก็แสดงให้เห็นได้ว่าทั้ง เบ่งและแบ่ง ช่วยให้เห็นลักษณะที่บานต่างกันไปคือ เบ่ง แปลว่า ทำให้พองเต็มที่ แบ่ง แปลว่า ทำให้แยกจาก

กัน เบ่งบาน จึงควรหมายความว่า บานเต็มที่ ส่วน เบ่งบาน ก็บานขยาย กลีบแยกออก

เบะปาก กับ แบะปาก ทั้งเบะ และแบะ เป็นลักษณะของปาก ที่ริมฝีปากล่างห้อยลง เบะปาก ทำอาการอย่างนั้น เมื่อทำท่าจะร้องไห้ แต่ส่วน แบะปาก ทำริมฝีปากล่างห้อย หรือบางทียื่น เป็นการแสดงกริยารังเกียจดูหมิ่น ไม่พึงพอใจ

ของเหลือ เบะ กับของเหลือ แบะ เบะกับแบะ ในความนี้หมายความว่า มีจำนวนมาก แต่ก็ใช้จำเพาะของเหลือเท่านั้น แบะ จะมีจำนวนมากกว่า เบะ

ทำหน้าเหย กับ ทำหน้าแหย เป็นอาการที่วางหน้าไม่ถูก แต่ในลักษณะต่างกัน คือ ทำหน้าเหย เมื่อทำท่าจะร้องไห้ แต่ทำหน้าแหย นั้น เมื่อรู้สึก เก้อ อาย หรือขยาด แสดงท่าไม่ยอมสู้

๓. เสียงสูงต่ำต่างกัน

เสียงสูงต่ำที่ต่างกัน อาจต่างกันในลักษณะที่ทำให้ความหมายต่างไปมาก เช่น ยุบยับ กับ ยู่บยับ แต่ที่จะกล่าวถึงนี้ ความหมายคล้ายกันจนแทบจะใช้สับกันได้ ดังนี้

เคี้ยว กับ เคียว ต่างก็แปลว่าหนึ่ง เช่น มาเคี้ยว มากนเคี้ยว แต่จะใช้แทนกันย่อมไม่ได้ เพราะ เคี้ยว หมายถึงหนึ่งเท่านั้น แต่ เคียว หมายถึงไม่มีคู่ ไม่ได้นำคู่ของตนมาด้วย

รวม กับ ร่วม ทั้งสองคำมีความหมายตรงกันว่า ด้วยกัน แต่ รวม ก็อ นำเข้าด้วยกันให้เป็นหมู่พวกกลุ่มก้อน ส่วน ร่วม ก็มีส่วด้วยกัน

ในของสิ่งเดียวกัน เช่น ไข่ของร่วมกัน คือ คนหลายคนไข่ของขึ้นเดียวกัน แต่ถ้าไข่ของรวมกัน ย่อมหมายความว่าของมีหลายอย่างนำมารวมเข้าด้วยกันแล้วใช้ด้วยกัน

จุ่ม กับ จุ่ม กล่าวว่าเอาของทิ่มไปในของเหลว เช่นเดียวกัน แต่ที่จริงอาการที่กระทำมีขนาดหนักเบาต่างกัน คือ จุ่ม ไม่ได้ลงไป ในของเหลวลึกเท่า จุ่ม เอาเท้าจุ่มน้ำ เท้าลงไปอยู่ในน้ำเพียงบางส่วน อาจแค่ปลายเท้า แต่เอาเท้าจุ่มน้ำ เท้าจะต้องลงไปอยู่ในน้ำทั้งเท้า

๔. พยัญชนะต้นบางเสียงต่างกัน

เสียงที่ต่างกัน มักเป็นเสียงที่มีที่เกิดใกล้กันหรือห่างเดียวกัน หรือมีฉะนั้นก็สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ได้แก่

ก. เสียง บ กับ ป อันเป็นพยัญชนะริมฝีปากด้วยกัน ทั้งคำว่า บ้าย กับ ป้าย เช่น ยาบ้ายคอ ยาป้ายคอ มีความหมายอย่างเดียวกัน คือ ทา ทำให้ติด แต่บ้าย ทำให้ติดแต่เพียงน้อยๆ อย่างบ้ายปูน แต่ป้าย อาจจะทำได้ติดเป็นบริเวณกว้างกว่า

เบ่ง กับ เบ่ง มีลักษณะพองออกเช่นเดียวกัน แต่ เบ่ง เป็นการทำให้พองออก ส่วน เบ่ง นั้นพองหรือหนุนออกมาแล้ว จึงต่างกันตรงหน้าที่ของคำ

बाट กับ ปาด เป็นเรื่องไข่ของมีคมทำให้แตกแยกออก बाट ทำให้เป็นแผลด้วยของมีคม ของมีคมเช่น มีด เป็นตัวทำการबाट แต่ปาดอาจลึกกว่า เพราะ ปาด ของมีคมไม่ได้เป็นตัวทำการเอง ของมีคมเป็นผู้ถูกใช้ เป็นเครื่องมือใช้ในการปาด

จ. เสียง บ กับ ม ทั้ง บ และ ม เป็นพยัญชนะริมฝีปากเช่นเดียวกัน มีคำว่า

เบาะ กับ เมาะ เป็นเครื่องรองนอนยัดด้วยนุ่นหรือของที่นุ่มแบบเดียวกัน ต่างกันแต่ที่ไ้ คือ เมาะ ใช้รองนอนสำหรับเด็กเท่านั้น แต่ เบาะ อาจใช้รองนั่งก็ได้ รองนอนสำหรับเด็กก็ได้ บางทีไ้แทนคำ เมาะ

เบื่อน กับ เมิน มีความหมายว่าหันหน้าไปเสียทางหนึ่ง ทั้งสองคำแต่ เบื่อน นั้นหันหน้าหนีด้วยความหวาดเสียว ไม่อยากเห็น ส่วน เมิน นั้นหันหน้าไปเสียด้วยความไม่พอใจ ไม่แยแส

ค. เสียง ย กับ ง

โยกเยก กับ โงกเงก มีลักษณะโง่โง่นไปมา แต่ โงกเงก มักใช้เวลานั่งว่าง

ย่องแย่ง กับ ง่องแง่ง เป็นลักษณะที่เดินไม่ฉับไ้ ไม่แข็งแรงเช่นเดียวกัน แต่ ย่องแย่ง มักเป็นเพราะความไม่ปกติที่ขา ทำให้เดินไม่ฉับไ้ ส่วน ง่องแง่ง เป็นเพราะร่างกายไม่แข็งแรงเดินไม่ฉับไ้

หยิก กับ หงิก ต่างก็มีลักษณะงอ เหยียดไม่ออกเช่นกัน เช่น มือหงิก เหยียดนิ้วไม่ออก ใบไม้หงิก คือใบไม้ ปลายงออยู่ พริกหัวหยิก ยอดและใบงออยู่เช่นกัน แต่ งอหงิก หมายถึงงอ งอ ไม่เหยียดตรงก็ได้ ไม่ถึงกับขมวดปลายหรือเป็นลอน ๆ

แย้ม กับ แง้ม หมายถึง เบิกแต่น้อย แต่ไ้ต่างกัน คือ แง้ม มักไ้กับประทุ หน้าที่่าง ส่วน แย้ม ไ้กับดอกไม้ที่บ้านแต่น้อย ๆ

จ. เสียง ร กับ ล

ที่จริงเสียงทั้งสองมีลักษณะการออกเสียงและที่เกิดต่างกัน แต่ช่วยเห่ที่ใช้สับกันเสมอ เสียง ร จึงกลายเป็น ล และ ล กลายเป็น ร ไปในคำบางคำ ฉะนั้นคำที่เขียนด้วย ร หรือ ล อาจไม่ใช่คำดั้งเดิม เสียงอาจมาเปลี่ยนภายหลัง เพราะใช้ผิดกันมา เช่น พลัว กลายเป็น พรัว ในคำบิตพรัว ลิต กลายเป็น วิต ในคำ วิตรอน ถ้าคำสองคำเป็นที่ยอมรับ ก็จะต้องมีคำ พรัวและวิต เพิ่มขึ้น และก็มีคำที่มีทั้ง ล และ ร ใช้เป็นพลัว ในคำสะบักพลัว และพรัวในคำบิตพรัว หรือ ลิต ในคำลิตกิ่งไม้ กับวิต ในคำวิตรอน คำวิต ลิต พลัว พรัว เลยกลายเป็นคนละคำไป ฉะนั้นคำอื่นๆ ที่มีเสียง ร ล ต่างกัน อาจจะเป็นเพราะยอมรับใช้ทั้งสองคำแล้วแยกความหมายเสียก็เป็นได้ หรือคำใดคำหนึ่งอาจเป็นคำยืมมาก็อาจเป็นไปได้เช่นเดียวกัน คำที่มี ร ล ต่างกันมีดังนี้

ร้อง กับ ล่อง ร้องคือแนวยาวตามร่องกระดาน ส่วนล่องคือ ช่องสี่เหลี่ยมเปิดไว้ในพื้นกระดาน ใช้ว่า ร่องกระดาน กับ ล่องทั้งผง ล่องแมว ซึ่งที่จริงทั้ง ล่องกับร้อง ก็เป็นช่องในกระดานเช่นเดียวกัน และที่เรียก ล่องแมว ก็เป็นแนวยาวระหว่างระเบียบกับนอกจาน ความหมายคล้ายกันกับร้อง คนจึงมักสำคัญว่า ล่องที่เปิดไว้ในพื้นกระดานกับร้องเป็นคำเดียวกัน

รอก กับ ลอค รอก แปลว่า ดึง พันอันตราย ส่วน ลอค แปลว่า ผ่านเข้าไปใต้สิ่งทีกีดขวางเบื้องบน ใช้ว่ารอกอันตราย ลอคใต้ถุน ความหมายต่างกันตรงที่ รอก พุดถึงเมื่อพ้นมาเรียบร้อยแล้ว แต่ ลอค อาจยัง

อยู่ในระแผ่าน พันก็ได้ ไม่พันก็ได้ เช่น ลอดรว ส่วน ลอดก ที่แปลว่า
หัวแต่ต้นจนปลาย น่าจะเกี่ยวข้องกับ รอด มากกว่า ลอด .

รุ่ม กับ ลุ่ม รุ่ม คือ หลุดออกจากที่เดิมทีละน้อย เช่น รุ่มผ้า รุ่ม
ส่วน ลุ่ม คือ คลายออก เช่น ผ้านุ่ม (ที่เหน็บไว้ไม่ได้คาดเข็มขัด) ลุ่มออก
มักใช้คู่กับหลุด เช่น หลุดลุ่ม ความจึงต่างกันตรงที่ ลุ่ม อาจเพียงคลาย
ยังไม่หลุด จนกว่าจะใช้ว่า หลุดลุ่ม

จ. เสียง ม กับ ล

เสียงทั้งสองนี้มีที่ก่เกิดและการออกเสียงต่างกัน แต่อาจเป็นเพราะมี
คำที่มี มล มาด้วยกัน เช่น แมลง เมล็ด ซึ่งคำทั้งสองอาจแยกเป็น แมง
กับ แลง เม็ด กับ เล็ด หรือคำที่มี ม กับ ล อาจรวมกลายเป็น มล จึง
มีคำ ม กับ ล ที่มีความหมายคล้ายกันหลายคำ

เมือก กับ เลือก ต่างก็มีลักษณะและ ๆ ลื่น ๆ ด้วยกัน ต่างกัน
ก็แต่ เมือก รู้ได้ด้วยการสัมผัส เช่น ปลาเป็น ๆ เป็นเมือก ๆ แต่ เลือก
ต้องรู้ได้ด้วยการชิมชิมดู เช่น กระเจียบต้มกินเลือก ๆ

แมง กับ แมลง แมลง ใช้จำเพาะแมงกินพื้นที่กินรากพันธุ์ ส่วน
แมง ใช้กับแมลงจิ้ง ๆ ก็ได้ เช่น แมงมุม แมงสาบ ใช้กับสัตว์ที่ไม่
ใช่แมลงก็ได้ เช่น แมงกะพรุน แมงคาเรือง (คำ แมลง ใช้กับที่เป็น
แมลงเท่านั้น แมลงอาจออกเสียงเป็น แมง ได้ แต่ แมง ออกเสียง
เป็นแมลงไม่ได้ เช่น แมงดา ไม่มีพดเป็นแมลงดา)

เม็ด กับ เล็ด เม็ดหมายถึงส่วนในของผลไม้ที่เพาะเป็นต้นได้อย่าง
เม็ดมะยม เม็ดมะขาม ส่วน เล็ด นั้นกล่าวว่าคือส่วนในของเม็ดถั่วขึ้นหนึ่ง

อย่างที่เรียกมะม่วงหิมพานต์ว่า มะม่วงเล็ดล่อ คือเม็ดส่วนที่กินได้ไหลออกมานอกผล (ถ้า เมล็ด ว่าคือเม็ดพืชขนาดเล็กอย่างเมล็ดข้าว เมล็ดถั่ว เมล็ดงา จึงเอาไปใช้แทนพืชชนิดอื่น ๆ ที่มีเนื้อในกินไม่ได้ และขนาดใหญ่กว่าไม่ได้ แต่ถ้า เม็ด ใช้แทนได้ทุกเมื่อไม่ว่าจะเป็นขนาดไหน ลักษณะอย่างไร)

๕. พยัญชนะตัวสะกดต่างกัน

เป็นไปได้ ๒ ลักษณะด้วยกันคือ

๑. ต่างกันในระหว่างแม่ตัวสะกดวรรคเดียวกัน คือ ก กับ ง ก กับ น บ กับ ม ดังนี้

แม่กก กับ กก ได้แก่

พลก กับ พล้ง ต่างหมายความว่า ไหลออกมากด้วยแรงดัน ใช้ว่า เลือดไหลพลก น้ำไหลพล้ง เห็นได้ว่าทั้งสองคำต่างใช้กับของเหลว แต่ พลก ใช้กับของเหลวที่ข้นกว่าน้ำ มีเลือดเป็นต้น

แพรก กับ แพร้ง เป็นทางแยกด้วยกัน แต่ แพรก เป็นทางแยกทางน้ำ แพร้ง เป็นทางแยกทางบก

เขยก กับ เขย้ง ต่างเป็นอาการเดินไม่เต็มเท้าเหมือนกัน แต่เขยก เดินด้วยปลายเท้าหรือส้นเท้า เท้าทั้งสองข้างไม่เสมอกัน ส่วน เขย้ง นั้น ยืนด้วยปลายเท้า หรือกระโดดขึ้นเดียวอย่างเล่นเขย้งเก้งกอย

แม่กด กับ แม่กน

ฟาด กับ พั่น คือ เอาอาวุธทิ่มแทงลงไปเช่นเดียวกัน แต่
ฟาด มักใช้ทางแบนของอาวุธทิ่มแทงลงไป ส่วน พั่น นั้นใช้ทาง
คมทิ่ม

ออก กับ อ้อน ทำอาการพร่ำร้องขอล้ายกัน แต่ ออก นั้นคือ
พร่ำอ้อนวอนเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ ส่วน อ้อน นั้นพร่ำว่าพินใน
ลักษณะงอแงอย่างเด็ก

หวาด กับ หวั่น ต่างมีอาการระมัดระวังด้วยกัน แต่ หวาด นั้น
ระมัดระวังสิ่งที่เคยเกิดแล้วแก่ตน หรือแม้เพียงรู้เรื่องหรือได้ยิน เช่น
หวาดว่าผีจะมา หวาดว่าจะสอบตกอีก ส่วน หวั่น นั้นเกรงสิ่งที่ยังไม่เกิด
และไม่อยากให้เกิด จะเกิดขึ้นแก่ตน เช่นหวั่นว่าไฟจะไหม้บ้าน

แม่กบ กับ แม่กม

รวบ กับ รวม ทั้งสองคำหมายความว่า นำมาไว้ด้วยกัน เอาเข้าด้วยกัน
กัน แต่ รวบ นั้นใช้มือทั้งสองกวาดเข้าหาตัว ส่วน รวม นั้นของอาจไม่
ได้อยู่ที่เดียวกัน หรือถ้าอยู่ที่เดียวกัน ก็ต้องห่าง ๆ กันจนากเอามือกวาด
เข้ามาไม่ได้

หาบ กับ หาม ต่างก็เป็นอาการที่ยกหรือแบกของหนักด้วย
กัน แต่ หาบ สิ่งต้องหาบห้อยปลายกานทั้งสองข้าง แล้วแบกกกลางกาน
ส่วน หาม ต้องใช้คันแบกหัวและท้าย สิ่งต้องหามอยู่ตรงกลาง

ซาบ กับ ทรม ซาบ นั้นเอิบอาบเข้าไป แต่ ทรม นั้นไหลออก
มากเป็นแห่ง ๆ (ต่างกับ ไทรม ที่ไหลออกมาทั่วๆ)

๒. ต่างกันในระหว่างแม่ตัวสะกดต่างวรรคกัน

ก. แม่กก กับ แม่กบ

ยิก กับ ยิบ ทั้งสองคำหมายความว่าดี ๆ ยิก ใ้กับชอยเท้าไว้ว่า ชอยเท้ายิก ๆ ส่วน ยิบ ใ้กับชอยหรือขยายคำ สะเอียดว่า สะเอียดยิบ จุกจิก กับ จุบจิบ เมื่อใ้กับกินว่า กินจุกจิก กับ กินจุบจิบ ต่างก็หมายความว่า กินเล็กๆ น้อยๆ แต่ กินจุกจิก เป็นการกินของจำนวน นิดหน่อย แต่อาจไม่พว้าพว้อเหมือนกินจุบจิบ กินจุบจิบ คือกินพว้าพว้อ ไม่เป็นมือเป็นคราวและทีละเล็กละน้อยด้วย

ข. แม่กด กับ แม่กง

ผลุด กับ ผลุบ เป็นอาการที่เป็นไปโดยเร็วทั้งสองคำ แต่ ผลุด เป็นการหุบหรือคำลงหรือเข้าไปโดยเร็ว ส่วน ผลุด คือหลุดหรือมุกเข้ามุกออกโดยเร็ว

กะปริตกะปรอย กับ กะปริบกะปรอย มีลักษณะไหลๆ หยดๆ ทีละเล็กละน้อย คล้าย ๆ กัน แต่กะปริบกะปรอย มักใ้กับฝนที่หยาดลงมาทีละน้อย

ค. แม่กด กับ แม่กง

เบิด กับ เบึง ในความที่ใ้ว่า คำเบิด ไ้เบิด หนีเบิด กับคำเบึง แม้วมาหลังคาเบึง เบิด คงหมายว่า หนีไปไม่รู้ทิศทาง แต่เบึง แปลว่า พังทลาย ยับเ็น หลังคาเบึง น่าจะหมายว่า หลังคากระเจิงไป หรือ คำเบึง อาจจะหมายว่าคำเสียหายยับเ็นหรือคำกระเจิงไป จึงมักใ้กับ เติลิต เป็นเติลิตเบิดเบึง ซึ่งมีความหมายว่า กระเจิกกระเจิงไปไม่รู้ทิศทาง

ง. แม่กน กับ แม่เกย

อ่อน กับ อ้อย โดยเฉพาะเมื่อใช้กับพุท เป็นพุทเสียงอ่อน ๆ กับพุทเสียงอ้อย ๆ ต่างเป็นอาการพุทเบา ๆ ไม่ชิงชิง แต่ พุทเสียงอ้อย ๆ มักเป็นการพุทอย่างยอมรับผิด ยอมลงให้ หรือพุทให้ไถ่สิ่งที่ปรารถนา อย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความเกรงใจ

ยังมีคำที่มีตัวสะกดกับไม่มี ที่ความหมายแยกกัน

หลัวตา กับ หรวตา เป็นอาการทางตาด้วยกัน คือ หลัวตา เป็นการดูด้วยตาข้างเดียว มักใช้ในการเล็งหรือการให้อาณัติสัญญาณ ส่วนหรวตา (น่าจะเป็นหลัวตา) คือ ทำหนังตาห่อ ๆ ไม่ให้ตาทั้งสองเบิกกว้างเพื่อกันแสงสว่างเข้าตามากเกินไป

แยก กับ แยะ ต่างก็หมายความว่า แยกออก แต่ แยก อาจ แยกเป็นริ้ว ๆ แฉก ๆ ไม่ขาดจากกันก็ได้ เช่น ผัวแยก ตะเข็บแยก หรือแตกออกจากกันก็ได้ เช่น แยกต้นไม้ แยกบ้านไปอยู่ต่างหาก ส่วน แยะ นั้นเพียง แยะออก แยกออก ไม่ถึงขาดจากกัน เช่น น้อยหน้าสูกงอมจนแยะออก เมื่อนำคำ แยก กับ แยะ มาซ้อนเข้าคู่กัน แปลว่า อธิบายละเอียดเป็นข้อ ๆ

กระเจิดกระเจิง กับ กระเจอะกระเจิง หมายคล้ายกัน คือแตกเกล็ดไป แยกย้ายกันไปไม่มีที่หมายแน่

คำถาม

๑. “มีผู้เคยคิดกันว่า แทนที่จะไปยืมคำภาษาอื่นมาใช้ เวลาสร้างคำขึ้นใหม่ เหตุใดเราจึงไม่ใช่คำที่มีเสียงอยู่แล้วในภาษา แต่ยังไม่มีความหมาย कुछ เป็นต้นว่าเสียงที่ผันได้ ๕ เสียงเช่น เต็ง เต็ง เต็ง เต็ง เต็ง ทำไมใช่แต่ เต็ง คำเดียว คำที่มีเสียงวรรณยุกต์อื่น ๆ ควรจะนำมาใช้ให้มีความหมายบ้าง คำไทยจะโค้งออกมา” เรื่องนี้ท่านมีความเห็นเป็นอย่างไร ควรหรือไม่ และจะมีทางเป็นไปได้หรือไม่

๒. ถ้าอุปมาเปรียบเทียบนั้น มีประโยชน์แก่ภาษาหรือไม่ ถ้าจะให้ถ้อยคำพรรณนา หรืออธิบายให้ตรงไปตรงมา โดยไม่ต้องมีการใช้อุปมาเปรียบเทียบเลยนั้น ผลจะเป็นอย่างไร จงอธิบาย

๓. จงหาคำที่แฝงลักษณะ ต่อ ไปนี้ อธิบายด้วยว่า แต่ละคำมีความหมายต่างกันอย่างไร

ก. คำกริยาที่แสดงความวุ่นวายใจ

ข. คำวิเศษณ์ที่บอกลักษณะขยับเขยื้อน

ค. คำกริยาที่ใช้กับของร้อนมีน้ำร้อนและไฟเป็นต้น

๔. หากจะใช้คำต่อไปนี้เป็นคำอุปมา ท่านคิดว่าจะมีทางนำไปเปรียบในความหมายใดบ้างหรือไม่

นางโมรา โรงหนัง นักการเมือง จระเข้ ผ้าขาวม้า

๕. ก. มีทางพิจารณาได้อย่างไรบ้างว่า เหตุใดจึงมีการแยกเสียง และแยกความหมาย

ข. คำต่อไปนี้มีความหมายหรือที่ใช้ต่างกันบ้างหรือไม่อย่างไร
ชวาก กับ ชวาง ๔กั กับ ๕ กน หรือ กณ รัง กับ ยิง

ภาคที่ ๒

การสร้างคำ

คำมากพยางค์ยังคงกล่าวไว้ข้างต้นว่า ส่วนมากไม่ใช่คำดั้งเดิม แต่เป็นคำที่มีที่มาต่าง ๆ กันคือ

๑. ยืมมาจากภาษาอื่น อันได้แก่ บาลี สันสกฤต เขมร ซึ่งจะได้อีกกล่าวในตอนที่ว่าด้วย ภาษาบาลี สันสกฤต และเขมรที่เกี่ยวข้องกับไทย

๒. สร้างขึ้นใหม่ คำที่สร้างขึ้นใหม่ส่วนมากสร้างจากคำเดิมที่มีอยู่แล้วนั่นเอง คำสร้างใหม่อาจกำหนดลงได้ ดังนี้

ก. คำซ้อน

ข. คำซ้ำ

ค. คำประสม

คำแต่ละแบบดังกล่าวข้างต้น มีวิธีการสร้างต่าง ๆ กัน เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ กันด้วย และวิธีการทั้งกล่าวนั้น ได้มาเป็นประโยชน์ในการสร้างคำไม่ว่าจะเป็นคำไทย หรือคำบาลีสันสกฤต ที่ยืมมาสร้างคำใหม่แบบไทย ดังเช่น ศัพท์วิชาการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

๓. เกิดขึ้นใหม่ บางคำเมื่อสร้างแล้ว เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาทำให้เกิดรูปคำใหม่ขึ้น ซึ่งมีรูปร่างคล้ายคำบาลี สันสกฤต หรือเขมร

คำสร้างใหม่ และคำเกิดใหม่ มีลักษณะดังจะกล่าวต่อไป

บทที่ ๑

คำสร้างใหม่

คำสร้างใหม่ มีอยู่ ๓ แบบด้วยกันคือ

๑. คำซ้อน ๒. คำซ้ำ ๓. คำประสม

แต่ละแบบมีลักษณะต่างกันไปตามวิธีการสร้างดังนี้

๑. คำซ้อน (บางทีเรียกคำคู่) คือ คำที่มีคำเดียว ๒ คำ
อันมีความหมายหรือเสียงคล้ายกันใกล้เคียงกัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน
ซ้อนเข้าคู่กัน เมื่อซ้อนแล้วจะมีความหมายใหม่เกิดขึ้น แม้ว่าบาง
คำความหมายจะไม่แปลกไปกว่าความหมายเดิม (คือความหมายของคำ
เดี่ยวแต่ละคำ) มากนัก แต่ก็ต้องมีความหมายและที่ใช้ต่างออกไปบ้าง
คำซ้อนแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

ก. คำซ้อนเพื่อความหมาย ข. คำซ้อนเพื่อเสียง

ไม่ว่าจะซ้อนเพื่อความหมายหรือเพื่อเสียง เจตนาในการซ้อนคำ
ก็เพื่อให้ได้คำใหม่ มีความหมายใหม่ ถ้าซ้อนเพื่อความหมาย ก็มุ่งที่
ความหมายเป็นสำคัญ ถ้าซ้อนเพื่อเสียง ก็มุ่งที่เสียงเป็น สำคัญ แต่ถึง
ซ้อนเพื่อความหมายจะมุ่งที่ความหมายเป็น สำคัญก็ตาม เสียงที่ ไปด้วย
กันได้ ทำให้ออกเสียงได้ง่ายและสะดวก ย่อมมีความสำคัญอยู่ด้วยไม่น้อย
เลย เพราะคำที่จะตกอยู่ในภาษาได้นาน นอกจากจะมีความหมายเหมาะ-
เจาะแล้ว ยังต้องมีเสียงที่ออกเสียง ได้ด้นัก และฟังก็เป็นที่ถูกใจด้วย
คนจึงจะนิยมยอมรับใช้

ก. คำซ้อนเพื่อความหมาย

วิธีสร้างคำซ้อนเพื่อความหมาย

๑. นำคำเดี่ยวที่มีความหมายสมบูรณ์ มีที่ใช้ในภาษามาซ้อนเข้าด้วยกัน คำหนึ่งเป็นคำต้น อีกคำหนึ่งเป็นคำท้าย คำต้นกับคำท้ายมีความหมายคล้ายกัน ใกล้เคียงกัน หรือไปในทำนองเดียวกัน อาจเป็นคำไทยด้วยกันหรือคำต่างประเทศด้วยกัน หรือเป็นคำไทยกับคำต่างประเทศซ้อนกันเข้าก็ได้

๒. ซ้อนกันแล้วต้องเกิดความหมายใหม่ ซึ่งอาจไม่เปลี่ยนไปจากความหมายเดิมมากนัก หรืออาจเปลี่ยนไปเป็นอันมาก แต่ถึงจะเปลี่ยนความหมายหรือไม่เปลี่ยนอย่างไรก็ตาม ความหมายใหม่นิยมเนื่องกับความหมายเดิม พอเห็นแก่ความหมายได้

ประโยชน์ของคำซ้อนเพื่อความหมาย

๑. ทำให้ได้คำใหม่หรือคำที่มีความหมายใหม่ขึ้นในภาษา เช่น คำแน่นกับหนา ๒ คำ อาจสร้างให้เป็น หนาแน่น แน่นหนา และยังสร้างคำอื่นต่อไปได้อีก เป็น หนักหนา หนักแน่น แน่นแฟ้น แน่นเหนียว

๒. ช่วยแปลความหมายของคำที่นำมาซ้อนกัน มีคำบางคำที่คนยังไม่สู้เข้าใจความหมายต้นๆ เพราะอาจเป็นคำยืมมาจากภาษาอื่นบ้าง เช่น เนาวรัตน์ เป็นคำที่ไม่มีที่ใช้ทั่วไปบ้าง เมื่อคำนั้น ๆ ซ้อนกับคำที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจและเคยคุ้นที่อยู่แล้ว เป็น แก้วแก้วเนาวรัตน์ ย่อมทำให้เข้าใจความหมายของคำที่ไม่รู้ความหมายได้ทันที เพราะคำที่นำมาซ้อนกัน ต้องมีความหมายคล้ายกัน

๓. ช่วยทำให้รู้หน้าที่ของคำและความหมายของคำได้สะดวกขึ้นโดยสังเกตจากคำที่นำมาซ้อนกัน เช่นคำ เขา อาจเป็น ไก่ทั้งนามและสรรพนาม ความหมายก็ต่างกันไปด้วย ถ้าซ้อนกันเป็น เขาหนึ่ง (คงที่กล่าวว่าจับได้ก้านักเขา หรือในโคลงที่ว่า โศกวายวายชีพด้วยเขาหนึ่ง) ย่อมรู้ได้ว่า เขา เป็นคำนาม หมายถึงอวัยวะส่วนหนึ่งบนหัวของสัตว์บางชนิด แต่ถ้าซ้อนกันเป็น เขาเรา (เช่นที่พูดว่า ถือเขาถือเรา) เช่นนี้ เขา ต้องเป็นสรรพนามหมายถึงผู้ที่เราพูดถึง ถ้าหากว่าใช้คำเดียว ๆ ก็จำต้องอาศัยความแวดล้อมจึงจะเข้าใจความหมายได้ การใช้คำซ้อนที่มีคำเพียง ๒ คำจึงสะดวกกว่าทันเวลากว่า

๔. ช่วยกำหนดเสียงสูงต่ำ ให้ได้ และทำให้รู้ความหมายไปได้พร้อมกัน เช่น น้าอา หน้าตา หน้าแน่น ถ้าใช้คำเดียวบางทีกำหนดเสียงสูงต่ำได้ไม่เด่นชัดแจ่ม และถ้าเสียงสูงต่ำผิด ความหมายอาจผิดไปด้วย คำซ้อนจึงช่วยได้มาก เพราะเมื่อรู้ว่าคำหนึ่งหมายถึงอะไร เช่น หน้า คำที่จะซ้อนคู่กัน ก็ควรเป็น ตา มากกว่า อา หรือ แน่น

ผลพลอยได้จากคำซ้อนที่มีใช้มาแต่เก่าก่อน ก็คือช่วยทำให้มีทางรู้ความหมายของคำที่ความหมายไม่ปรากฏในปัจจุบัน หรือปรากฏเพียงเงา ๆ ไม่อาจกำหนดแน่ได้ว่าหมายถึงอะไร เพราะจะต้องมีความหมายคล้ายคลึงกับคำอีกคำหนึ่งที่มาด้วยกันแน่นอน เช่นคำ เปื้อนแปด อาจพิจารณาได้ว่า แปด ต้องหมายถึงสิ่งที่มีลักษณะคล้ายกับคำ เปื้อน คงไม่ใช่ แปดที่เป็นเลข เพราะความหมายไม่เกี่ยวกับ เปื้อน เมื่อไม่มีความหมายในภาษาปากกลาง อาจไปมีในภาษาถิ่นก็ได้ และมีคำภาษา

เหนือ ว่าแปด แปลว่า ป้าย หรือ เบือน บางคำอาจต้องดูในภาษาอื่น เช่น ถ่มบัก หีบบัก บักไปมีความหมายว่า หีบ จาก เปติ ในภาษามลายู (ว่ามาจากทมิฬและสันสกฤต เปฏี) เช่นนี้ ย่อมเป็นประโยชน์แก่การค้นหาคำของคำ และความหมายของคำยิ่งนัก

ลักษณะของคำซ้อนเพื่อความหมายที่เป็นคำไทยซ้อนด้วยกัน

ด้วยเหตุที่คำซ้อนเพื่อความหมาย ถือความหมายเป็นสำคัญถึงกล่าวแล้ว ลักษณะของคำซ้อนประเภทนี้จึงต่างกันที่ความหมาย ดังนี้คือ

๑. ซ้อนแล้วความหมายจะปรากฏอยู่ที่คำต้นหรือคำท้ายตรงตามความหมายนั้นเพียงคำใดคำเดียว อีกคำหนึ่งไม่มีความหมายปรากฏ เช่น

ทความหมายปรากฏอยู่ที่คำต้น ได้แก่

คอเหนียง (ในความ คอเหนียงแทบหัก)

ใจคอ (ในความ ใจคอไม่อยู่กับเนื้อกับตัว)

แก้มคาง (ในความ แก้มคางเบือนหมศ)

หัวหู (ในความ หัวหูย่ง)

ทความหมายปรากฏอยู่ที่คำท้าย ได้แก่

หุดา (ในความ หุดาแววาว)

เนื้อตัว (ในความ เนื้อตัวมอมแมม)

การที่ความหมายปรากฏที่คำใดเพียงคำเดียวเช่นนั้น ทำให้น่าคิดว่า ซ้อนคำไปทำไม เพราะถ้าไม่ซ้อนใช้คำเดียวเพียงคำเดียวย่อมมีความหมายเช่นเดียวกัน เช่น แทนที่จะใช้ว่า หน้าตาสวย ใช้เพียง หน้าสวย

ก็น่าจะได้ความเท่ากัน พิจารณาให้ถี่ถ้วน จะเห็นว่าที่จริงไม่เท่ากัน ถ้าพูดว่า หน้าสวย มีความหมายเจาะจงกล่าวแต่หน้า ส่วนเดียวเท่านั้น แต่ถ้าพูดว่า หน้าตา อาจหมายถึงไปถึง ผม และส่วนต่าง ๆ ของหน้าตลอด จนการแสดงความรู้สึกทางหน้าที่ทำให้มองดูแล้วสวย แต่บางที่ผู้พูดอาจไม่เจตนาจะกล่าวละเอียดถึงเพียงนั้น ต้องการเพียงพูดให้ไ้ ๒ พยางค์ เพื่อจะได้ช่วยผ่อนเสียง ให้เสียงหนักบ้างเบาบ้าง มีฉะนั้นถ้าพูดคำพยางค์เดียว เสียงก็จะตึงหนักทุกคำไป และพูดที่จริงแล้ว การพูดโดยไม่เฉพาะเจาะจงให้แน่นนอนลงไป พูดไ้ง่าย ไม่ม้ค้กั

๒. ความหมาย ของคำซ้อน ปรากฏ คำใดคำเดียวตรงตามความหมายนั้น ๆ เช่น ข้อ ๑ ดังนั้นก็แต่คำที่มาซ้อนเข้าคู่กันเป็นคำตรงกันข้าม แทนที่จะมีความหมายเนื่องกับคำตรงกันข้ามนั้น ๆ กลับมีความหมายที่คำใดคำเดียวอาจเป็นคำค้กัก็ได้คำท้ายก็ได้

ที่ปรากฏคำค้กั ไ้แก่

ผิดชอบ (ในคำ ความรับผิดชอบ)

ที่ปรากฏคำท้าย ไ้แก่

เท็จจริง (ในคำ ข้อเท็จจริง)

ไ้เสีย (เช่น เล่นไฟไ้เสียกันคนละมาก ๆ)

ที่จริงคำข้างค้กันั้นจะมีความหมายทั้งคำค้กัและคำท้ายเป็น ผิดหรือชอบ เท็จหรือจริง ไ้หรือเสีย ตามความหมายของคำเดียวที่มาซ้อนกัน แต่ที่ไ้กันจนลงรอยนั้น หมายอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น รับผิดชอบ ก็หมายแต่ รับผิดชอบ อย่างเดียว ข้อเท็จจริง ก็มุ่งที่ ข้อจริง ไม่กล่าวถึง ข้อเท็จ

ไต่เตี้ย ก็มุ่งที่ เตี้ย มากกว่า ไต่ คำซ้อนทำนองนี้จึงมีความหมายต่างกับคำเดียว โดยเฉพาะที่มีความหมายตรงข้ามกัน

๓. ความหมายของคำซ้อน ปรากฏ อยู่ทั้งคำทงสอง ทงคำต้น และคำท้าย แต่ความหมายต่างกับ ความหมายของคำเดียว อยู่บ้าง เช่น พี่น้อง ควรหมายถึง พี่และน้อง แต่ที่ใช้กันทั่วไป มิได้หมายเพียงเท่านั้น แต่หมายถึงผู้ที่อยู่ในวงศ์วานเดียวกัน เป็นเชื้อสายเดียวกัน ใครอายุมากนับเป็นพี่ ใครอายุน้อยนับเป็นน้อง ถ้าใช้ว่าพี่น้อง ต้องเดียวกัน จึงถือเป็นผู้ร่วมบิดามารดาเดียวกัน

ลูกหลาน ก็เช่นกันมิได้หมายความว่า ลูกและหลาน หรือลูกหรือหลาน เช่น เขาเป็นลูกหลานครู ย่อมหมายถึงผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากครู อาจเป็นลูกหรือหลานหรือเหลน ก็ได้ ไม่ได้ระบุลงไปแน่

๔. ความหมายของคำซ้อน ปรากฏเด่น อยู่ทั้งคำใดคำเดียว ส่วนอีกคำหนึ่งถึงจะไม่มี ความหมายปรากฏ แต่ก็ช่วยเน้นความหมายยิ่งขึ้น เช่น

เจียบเจียบ เจียบไม่มีความหมาย แต่ช่วยทำให้คำ เจียบเจียบ มีความหมายว่า เจียบ มากยิ่งกว่า เจียบ คำเดียวคำเดียว

คืดคืด ก็มีลักษณะ คือ มากกว่า คืดคืด ขนาดใครว่าอย่างไรก็ไม่ฟังจะทำตามใจคนให้ได้

คล้ายคลึง มีลักษณะ เหมือน มากกว่า คล้าย

คำซ้อนลักษณะนี้จะใช้เพียงคำเดียวคำเดียว ความหมายก็อย่างเดียวกัน แต่ความหมายนั้นหนักเบาผิดกัน

๕. ความหมายของคำซ้อนกับคำเดี่ยวต่างกันไป บางคำอาจถึงกับเปลี่ยนไปเป็นคนละความ ที่ใ้ควรใช้คำเดี่ยว กลับไปใช้คำซ้อนหรือกลับกัน ที่ใ้ควรใช้คำซ้อนกลับไปใช้คำเดี่ยว เช่นนี้ ความหมายย่อมผิดไป คำซ้อนลักษณะนี้ใ้แก่

พร้อม กับ พร้อมเพรียง เช่น เด็กมีความพร้อมที่จะเรียน หมายความว่า ประสาทต่าง ๆ ถึงเวลาจะทำงานใ้ครบถ้วน เพราะ พร้อมแปลว่าเวลาเดียวกัน ครบครัน ฯลฯ หากใ้ว่าเด็กมีความพร้อมเพรียงที่จะเรียน ใ้หมายความว่า มีความร่วมมือกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการเรียน เพราะ พร้อมเพรียง มีความหมายเช่นนี้

แข็งแรง กับ แข็งแรง แข็งอาจใ้ใ้ทั้งกายและใจ เช่นเป็นคนแข็งแรง ไม่ยอมอ่อนข้อใ้ใคร หรือใจแข็งแรง ไม่สงสาร ไม่ยอมตกลงด้วยง่าย ๆ ส่วนแข็งแรง ใ้แค่ทางกายไม่เกี่ยวกับใจ คนแข็งแรงคือคนร่างกายสมบูรณ์มีเรี่ยวแรงมาก

๖. คำซ้อนที่คำต้นเป็น คำคำเดี่ยว กันแต่คำท้ายต่าง กัน ความหมายย่อมต่างกันไป เช่น

จักจ้าน (ปากกล้า ปากจก) กับ จักเจน (สันทัก ชำนาญ)

เกลือบเกลลง (ระแวง สงสัย) กับ เกลือบแฝง (ชวนสงสัยเพราะความจริงไม่กระจ่าง)

ชักข้อง (ติดะงักอยู่ ไม่สะดวก) กับ ชักขวาง (ทำให้ไม่สะดวกไปใ้ไม่ตลอด)

๗. ความหมายของคำซ้อนขยายกว้าง ออกไม่ได้จำกัดจำ-
เพาะความหมายของคำเดียวสองคำมาซ้อนกัน ได้แก่

เจ็บไข้ ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงเจ็บเพราะบาดเจ็บหรือฟกช้ำ และ
มีอาการความร้อนสูงเพราะพิษไข้ แต่หมายถึงอาการไม่สบาย เพราะสุข
ภาพไม่ดี เรื่องใด ๆ ก็ได้

ทุบตี หมายถึงทำร้ายด้วยวิธีต่าง ๆ อันอาจเป็นเตะ ต่อย ทุบ ถอง
 ฯลฯ ไม่ได้หมายความว่าทำร้ายด้วยวิธีทุบและตีเท่านั้น

ฆ่าฟัน ไม่จำเป็นจะต้องทำให้ตายด้วยคมดาบ อาจใช้ปืนหรืออาวุธ
อย่างอื่นทำให้ล้มตายก็ได้

๘. ความหมายของคำซ้อนเป็นไปในเชิงอุปมา คำซ้อน
ลักษณะนี้ดูเหมือนจะสำคัญกว่าอื่น เพราะเป็นเจตนาอันแท้จริงในการ
สร้างคำซ้อน เพื่อให้เกิดคำที่มีความหมายใหม่เพิ่มขึ้น นับเป็นการช่วย
ความงอกงามทางภาษา ความหมายใหม่ถึงจะเนื่องกับความหมายเดิม
แต่ก็มีได้แปลตรง ๆ ตามความหมายของคำเดียวที่ซ้อนกันนั้น แปลเป็น
อุปมาเปรียบเทียบ โดยอาศัย ความหมาย ของคำเดียวทั้งคำต้น คำท้ายเป็น
เครื่องเปรียบเทียบ คำซ้อนเช่นนี้มักนำไปใช้เป็นคำขยาย ที่เป็นคำกริยาก็ม
บ้าง แต่ที่เป็นคำนามหายาก แทบไม่มีเลย

ทำใจเป็นคำกริยา ได้แก่

อยู่กิน คือดำเนินชีวิตจนสามิภรรยา ไม่ได้หมายความว่าอยู่และกิน

อุ่มชู้ อาศัยความหมายของ อุ่ม คือเลี้ยงดู กับ ชู้ คือยกย่อง คำนี้จึง
หมายความว่าบำรุงเลี้ยงดู และเชิดชูยกย่อง

คำจูน ตามความหมายของ คำและจูน หมายความว่า ยันไว้ พึงไว้ แต่ไม่ได้นำมาใช้เกี่ยวกับบ้านเรือน เกี่ยวกับพวงฐานะเสียโดยมาก มิให้ชักเซลงไป

ที่ใช่เป็นคำขยาย ไ้แก่

คู่คี่ม ไม่ไ้ใช่เกี่ยวกับการคู่คี่ หรือคี่ แต่มาใช้เกี่ยวกับความรู้สึกซึ่งใจ ซาบซึ่งใจ อันเปรียบไ้กับการคู่คี่ หรือคี่นั้น

อ่อนหวาน หมายความว่า เป็นที่ชุ่มชื้นใจ ไม่กระต้าง มักไ้กับถ้อยคำที่ละมุนละม่อม เปรียบกับลักษณะที่อ่อนและหวาน

ทิ่มคำ ไม่ไ้ใช่ทิ่มและคำ แต่อาศัยความหมายของทิ่มและคำมาใช้ขยายการพุดจา และถ้อยคำที่พุดไ้เป็นที่เจ็บใจแก่อีกฝ่ายหนึ่งว่า เปรียบเสมือนถูกทิ่มและคำร้ายของแหลม

การใช้คำซ้อนเพื่อความหมาย อาจไ้เป็นคำนามก็ได้ กริยาก็ได้ และคำขยายก็ได้ ทั้งคำที่มาเข้าคู่กัน ก็มีไ้มีกำหนดว่าเป็นคำชนิดใด จึงอาจเป็นคำชนิดใดก็ได้ นาม หรือ กริยา หรือวิเศษณ์ ก็ได้

ที่นำมาไ้เป็นคำนาม ไ้แก่ หน้าตา เนื้อตัว หัวหู

ที่นำมาไ้เป็นคำกริยา ไ้แก่ เจ็บไ้ หลับนอน กุแ

ที่นำมาไ้เป็นคำขยาย ไ้แก่ แข็งกร้าว อ่อนน้อม เผ็ดร้อน

นอกจากคำไทยซ้อนกับคำไทย ดังกล่าวแล้วข้างต้น คำภาษาอื่นซ้อนกัน หรือซ้อนกับคำไทยก็ยังมี ดังต่อไปนี้

ลักษณะคำซ้อนเพื่อความหมายที่เป็นคำไทยซ้อนกับคำภาษาอื่น

ส่วนมากเป็นคำภาษาบาลีสันสกฤตและเขมร เพื่อประโยชน์ในการ
แปลความหมายด้วย ในการสร้างคำใหม่ด้วยคงกล่าวแล้ว คำที่มาซ้อน
กันจึงต้องมีความหมายคล้ายกัน เมื่อซ้อนแล้วความหมายมักไม่เปลี่ยนไป
คำซ้อนลักษณะนี้มีดังนี้

คำไทยกับคำบาลีสันสกฤต ได้แก่

ชาคศพ (ศพ จาก ศว สันสกฤต) ปรบ่าง ไคยเตว้า ยวคยาน
ทรวพยัสัน (ทรวพย จาก ทรววย สันสกฤต) ถันฐาน จิตใจ ทฤษฏาก
คำไทยกับคำเขมร ได้แก่

แสวงหา เวียบสังคิ เวียบสงบ ถนนหนทาง สะอาดหมดจด
ยกเลิก เกิดขาด

คำภาษาอื่นซ้อนกันเอง

คำบาลีกับสันสกฤตซ้อนกันเอง ได้แก่

อิทธิฤทธิ์ (อิทธิ บ.+ฤทธิ์ ส.)

รูปพรรณ (รูป บ.ส.+พรรณ จาก วรณ ส.)

รูปภาพ (รูป+ภาพ บ.ส.)

ยานพาหนะ (ยาน+วาหน บ.ส.)

ทรัพย์สมบัติ (ทรววย ส.+สมบัติ บ.ส.)

คำเขมรกับบาลีสันสกฤต ได้แก่

สุขสงบ ทรงสนาน เสบียงอาหาร

คำเขมรกับเขมร ไก่แก่

สะอาคสอวาง สนุกสบาย เลิศเลอ สงบเสงี่ยม

เท่าที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นคำซ้อนเพื่อความหมาย ซึ่งถือประโยชน์ทางความหมายเป็นสำคัญ เรื่องเสียงไม่ถือว่าสำคัญ หรือสำคัญเป็นรอง แต่กระนั้นก็จะเห็นได้ว่าคำส่วนมากที่ใช้กันยืนยาวมาจนทุกวันนี้ มักเป็นคำที่มีเสียงไม่ซ้ำกัน คนจึงจะพูดได้ถนัดปาก จึงเป็นอันว่าคำซ้อนเพื่อความหมาย บางทีก็ต้องอาศัยเสียงให้ออกได้สะดวก และฟังดีด้วย

ข. คำซ้อนเพื่อเสียง

ด้วยเหตุที่คำซ้อนเพื่อเสียง มุ่งที่เสียงยิ่งกว่าความหมาย คำที่ซ้ำมาซ้อนกันจึงอาจจะไม่มีความหมายเลย เช่น โลกกับเล หรือมีความหมายเพียงคำใดคำเดียว เช่น มอมกับแมม มอม มีความหมาย แต่ แมม ไม่มีความหมาย บางทีแต่ละคำมีความหมาย แต่ความหมายไม่เนื่องกับความหมายใหม่เลย เช่น งอแง งอ หมายความว่า กอด โกง แต่แง หมายถึงเสียงร้องของเด็ก ส่วนงอแง หมายความว่า ไม่สู้ เอาใจยาก วิธีการสร้างคำซ้อนเพื่อเสียง จึงต่างกับคำซ้อนเพื่อความหมาย ดังนี้

วิธีสร้างคำซ้อนเพื่อเสียง

๑. นำคำที่เสียงมีที่เกิระดับเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน ซ้อนกันเข้า

๒. ซ้อนกันแล้ว จะเกิดความหมายใหม่ ซึ่งโดยมากไม่เนื่องกับความหมายของคำเดี่ยวแต่ละคำ แต่ที่มีความหมายเนื่องกันก็มี

โคนันหรือปลายันกระตกขึ้นไ้ระดับเดียวกัน เสียงสระหน้ากับสระ
หลังที่ถือว่าอยู่ในระดับเดียวกัน ไ้แก่ อิกับอุ เอะกับโอะ แอะกับ
เอาะ แก่กับนำมาซ้อนกัน เสียงสระหลังจะเป็นคำตัน เสียงสระหน้า
เป็นคำท้าย ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะเมื่อเวลาออกเสียง ลมหายใจจะต้อง
ผ่านจากด้านหลังของปากมาทางด้านหน้า คำที่ซ้อนเพื่อเสียงลักษณะนี้
มีดังนี้

อุ อุ + อี อี้ เช่น กุกกิก ยุงยั้ง กรุ่มกริม อุบอุบ อู้ อี้ บู้บี้
จู้ จู้ สู้ สู้

โอะ โอะ + เอะ เอ เช่น โงกเงก โอนเอน โย่งเย่ง บึงเบ็ง
โอะเอ้ โยะเอ้ โฝฝะ

เออะ ออ + แอะ แอ เช่น ง่อแก่งกั จ้องแจ้ง กรอบแกรบ
กล่อมแกล่อม อ้อแอ้ งอแง ร่อแร่
วอแว

ที่เป็นสระผสมก็มี ส่วนมากเป็นสระผสมหน้ากับหลัง ดังนี้

สระหน้ากับหน้า

เอี้ย + ไอ อาย เช่น เรี้ยไร เร็ยราย เบี่ยงบ้าย เอียงอาย

ไอ + เอี้ย เช่น ไกล่เกลี้ย ไล่เลี้ย

สระหลังกับหลัง

อัว + เอา เช่น ยัวเ้า มัวเมา

สระหลังกับหน้า

เอา อาว + ไอ อาย เช่น เมามาย ก้าวก้าว

อัว + เอ็ย เช่น อัวเอ็ย ยัวเอ็ย กลัวเกล็ย ตัวมเต็ยม บัวนเบ็ยน

๓. เสียงของคำที่มาซ้อนกันมีทเกิดอน ๆ นอกจากที่กล่าว
แล้ว คำที่มีตัวสะกด ตัวสะกดคำต้นกับคำท้ายต่างกันก็มี ดังนี้
สระกลางกับหน้า

อะ + เอ็ย เช่น พับเพ็ยบ ยักเย็ยค ฉักเจ็ยยน

สระกลางกับกลาง

เอ็อ + อา เช่น เจ็อจาน

สระกลางกับหลัง

อะ + อัว เช่น ผันผวน

สระหน้ากับกลาง

เอ็ย + อา เช่น เร็ยราก ตะเก็ยกตะกาย

สระหน้ากับหลัง

เอ + ออ เช่น เว็ออน

สระหลังกับกลาง

อัว + อา เช่น ชัวชัว ลวนลาม

สระหลังกับหน้า

อัว + เอ เช่น รวนเร สรวลเส

เอา + อี้ ,, เช้าหิ

สระหลังกับหลัง

โอ + เอา เช่น โง่เง่า

๔. คำที่นำมาซ้อนกันมีสระเดียวกันแต่ตัวสะกดต่างกัน มี
๒ ลักษณะด้วยกันคือ

ก. ตัวสะกดต่างกันระหว่างแม่ตัวสะกดวรรคเดียวกัน คือ
ระหว่าง แม่กก กับ กก แม่กค กับ กน และ แม่กบ กับ กม ดังนี้

แม่กก กับ แม่กก เช่น แจกแจก กักขัง
แม่กค กับ แม่กน ,, อักขัณ ออกอัณ เพลิกเพลิน จักจั่น
กักก้าน

แม่กบ กับ แม่กม ,, รวบรวม ปราบปราม

ข. ตัวสะกดต่างกันไม่จำกัวรรค ได้แก่

แม่กก กับ แม่กม เช่น ชุกชุม
แม่กก กับ แม่กน ,, แทกแตน ลักลั่น ยอกย่อน
แม่กก กับ แม่เกย ,, ทักทาย ยักย้าย หยอกหย้อย
แม่กค กับ แม่กง ,, สอดส่อง

๕. คำที่นำมาซ้อนกัน ต่างกันทั้งเสียงสระ และตัวสะกด

แม่กก กับ แม่กง เช่น ยุ่งยาก ยักเยื้อง กระตากกระเตือง
แม่กก กับ แม่กน ,, รุกราน บุกบัน ลุกลอน
แม่กก กับ แม่กม ,, ชะมุกชะมอม
แม่กก กับ แม่เกย ,, แยกย้าย โยกย้าย ตะเกียกตะกาย
แม่กง กับ แม่เกย ,, เบื่องบ่าย เอียงอาย มุ่งหมาย
แม่กง กับ แม่กน ,, กังแค้น กระบึงกระบอน

แม่มก กับ แม่มก เช่น ปลดเปลื้อง ทุบักทุบ้อง เว็กร้าง

ตะขิกตะขวง

แม่มก กับ แม่มก .. อิกเอื่อน ลคหสัน

แม่มก กับ แม่มก .. เทินห่าง พรันพริง หม่นหมอง แค้น
เคื่อง

แม่มก กับ แม่มก .. รอนแรม ลวนลาม

แม่มก กับ แม่มก .. กวบกุม

แม่มก กับ แม่มก .. คลุ้มคลั่ง

แม่มก กับ แม่มก .. ฟุ่มเฟือย

ที่ คำท้าย เป็นคำที่ไม่มีเสียงหัวสะกดเลยก็มี เช่น

ลบทลู่ ปนเป เชื้อนแซ พนเพ หม่นเหม่ ลาคเลา หคหู่ เข้มคแซ่ม
เตร็คเทร โวยวรา ตะครันตะครอ ทล็กทเล กลุกกล

การที่เสียงซ้อนกันไว้โดยไม่มีกำหนดเช่นนี้ ต้องถือเป็นเสียงที่
เหมาะเจาะแล้ว จึงนับเป็นความสามารถของผู้สร้างคำที่เลือกเสียงที่คน
พูดได้ฉับและฟังถูกหู มิฉะนั้นคำเหล่านี้คงหาได้อยู่ในภาษายาว
มรจนทุกวันนี้ไม่ คำบางคำเมื่อแยกคำต้นคำท้ายออกแล้วเห็นได้ว่ามี
ความหมายคล้ายกัน ควรนับเป็นคำซ้อนเพื่อความหมายได้ แต่ก็เลือก
เสียงให้เป็นเสียงที่เข้าลักษณะคำซ้อนเพื่อเสียงด้วย เพื่อให้ออกเสียงได้
ง่ายสะดวกฟังดีเป็นที่ถูกใจ คำใดที่มีลักษณะที่เหมาะสมทั้งเสียงและ
ความหมาย คำนั้นย่อมติดอยู่ในภาษาได้ง่ายและยืนยาว

๖. คำที่ซ้อนกัน มีสระเดียวกันแต่ตัวสะกดคำท้ายก่อน
เสียงหายไป คำเหล่านี้เชื่อว่าคงจะเป็นคำซ้ำ เมื่อเสียงไปลงหนักที่คำ
ต้น เสียงคำท้ายที่ไม่ได้เน้นจึงกร่อนหายไป น่าสังเกตว่าเมื่อตัวสะกด
กร่อนหายไป เสียงสูงต่ำจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพื่อชดเชยกับเสียงกร่อน
นั้น ๆ ได้แก่

จอนจ่ย (จากจอน ๆ) งอนหง่อ ร้อยหรว

เดินเล่อ เติบโต่อ เทินเต่อ

โยกโย้ ทนโท่ คนโก้ (ในคำกระดกกระคนโก่)

คำซ้อนเพื่อเสียงลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น มักจะสับหน้า
สับหลังกันไม่ได้ ก็จะเปลี่ยนคำท้ายขึ้นมาไว้คำต้น หรือคำต้นลงไป
เป็นคำท้ายไม่ได้ เพราะเสียงที่ซ้อนกันนั้น เป็นเสียงที่เลือกแล้วว่าจะ
ออกได้สะดวกสบาย เสียงคำท้ายจึงมักเป็นเสียงเปิด ก็มีตัวสะกดเป็น
คำเป็นบ้างไม่มีตัวสะกดบ้าง หรือเป็นสระเสียงยาวบ้าง เช่น ไข่ว่า รัย-
ซ้อน ไม่ใช่ซ้อนซ้ำ จะมีไข่บ้างก็ในกลอน เช่น ไข่ กระส่ายกระส่าย
แทนกระสับกระส่าย

แต่คำที่ซ้อนเพื่อความหมาย บางทีมีการสับหน้าสับหลัง แล้วมี
ความหมายต่างออกไป แต่ทำให้ได้คำใหม่เพิ่มขึ้นมาอีกคำหนึ่ง โดย
สร้างจากคำที่มีอยู่แล้วนั่นเอง แต่คำที่สับหน้าสับหลังกันเช่นนี้ เสียง
ย่อมมีลักษณะที่จะออกเสียงได้ง่ายกว่า จึงจะเป็นที่ยอมรับใช้กันทั่วไป

คำซ้อนเพื่อความหมายที่สับสน้ำสับสน แล้วมีความหมาย
ทั้งสองคำ ได้แก่

แน่นหนา กับ หนาแน่น แน่นหนา ความหมายเน้นที่ แน่น อย่าง
 ไม่หลุดไม่ถอน หนาแน่น คือ แน่นมาก เช่น ใส่กุญแจแน่นหนา คือใส่
 กุญแจเรียบร้อยทุกดอกไขอย่างไรก็ไม่ออก ส่วนหนาแน่น ความหมาย
 เน้นที่ หนา ซึ่งตรงข้ามกับบาง มักใช้กับผู้คนจำนวนมาก เช่นผู้คน
หนาแน่น บ้านช่องหนาแน่น (คือบ้านมีมากหลัง ผู้คนย่อมจะมีมาก
 ไปด้วย)

อยู่กิน กับ กินอยู่ กินอยู่ หมายถึงพักอาศัย อาจรวมถึงกิน
 อาหารด้วย เช่น ให้เงินค่ากินอยู่ คือให้ค่าที่พักและค่าอาหาร ส่วนอยู่กิน
 นั้นหมายถึงไปถึงการดำเนินชีวิตจนสามภรรยา

คำซ้อนเพื่อเสียงที่กล่าวถึงข้างต้น ล้วนแต่เป็นคำซ้อนที่มีคำเพียง
 ๒ คำซ้อนกัน ถึงจะมี ๔ พยางค์ เช่น ชะมັกชะมັນ ก็ต้องถือว่าเป็นคำ
 เพียง ๒ คำเท่านั้น แต่ยังมีคำซ้อนอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีคำมากกว่า ๒ คำ
 ซ้อนกัน แตกมีกำหนดเป็น ๔ คำ หรือ ๖ คำ หรือ ๒ คู่ ที่เรียก ๔
 คำ กับ ๒ คู่ นั้นไม่เหมือนกันคือ คำซ้อน ๔ คำนั้น จะมีสัมผัสกลาง
 คำแยกออกมาเป็น ๒ คู่ไม่ได้ เพราะไม่นับเป็นคู่กัน ส่วนคำซ้อน ๒ คู่
 จะแยกออกมาได้เป็นคู่ๆ ฉะนั้นคำซ้อนที่มีมากกว่า ๒ คำ จึงกำหนดลง
 ได้ ดังนี้

คำขึ้น ๔ คำหรือ ๖ คำ

คำขึ้นลักษณะนี้ไม่ว่าจะเป็น ๔ คำ หรือ ๖ คำ จะมีสัมผัสกลางคำ ส่วนที่สัมผัสกันนั้น เห็นได้ชัดว่า เพื่อประโยชน์ทางเสียงโดยแท้ เพราะความหมายไม่ได้ปรากฏที่นั่น ความหมายของทั้งคำปรากฏที่คำต้นกับคำท้ายบ้าง หรือปรากฏที่คำข้างหน้า ๒ คำบ้าง ส่วนคำข้างท้าย ๒ คำไม่ปรากฏความหมาย

ที่ความหมายปรากฏที่คำต้นและคำท้าย

หากคิมจัน (หากจน) ผลหมากจากไม้ (ผลไม้) ข้าวยากหมากแพะ (ข้าวแพง) เอาใจคุดูใส่ (เอาใจใส่) หัวหายสพายชาต (หัวขาด)

ที่ความหมายปรากฏที่คำข้างหน้า ๒ คำ

เจ็บไข้ได้ป่วย (เจ็บไข้) ออกอยากปากแห้ง (ออกอยาก) เกี้ยว-
คองหนองยุง (เกี้ยวคอง) กุหมื่นถิ่นแคลน (กุหมื่น) รูปโฉมโนมพรรณ
(รูปโฉม)

ที่ไม่ปรากฏความหมายที่คำใด ๆ เลยก็มี ต้องถือเป็นเรื่องขึ้นเพื่อเสียงแท้ ๆ เช่น อีส่วยญูแจก อีหลุกขลุขลุ๊ก อีหว่าท่าฉิก

ที่ขึ้น ๖ คำ ความหมายอยู่ที่คำต้นกับคำท้าย ได้แก่ ออกคา-
หลับขับตานอน (ออกนอน) แก่ส่วน ชิงกีรา ช่าก็แรง มีความหมายทั้ง
๖ คำ

คำซ้อน ๒ คู่

คำซ้อนลักษณะนี้จะมีคำที่มีคำ ๒ คำ ซึ่งอาจเป็นคำซ้อนหรือไม่ใช่คำซ้อนก็ได้ ซ้อนกันอยู่ ๒ คู่ด้วยกัน มีลักษณะต่างๆ คือ

๑. คำซ้อนสลับ คือคำซ้อน ๒ คู่สลับที่กัน คู่แรกแยกเป็นคำที่ ๑ กับ ๓ คู่ที่ ๒ แยกเป็นคำที่ ๒ กับ ๔ คำที่นำมาซ้อนมักเป็นคำตรงกันข้าม ความหมายทั้งคำจึงต่างกับความหมายของคำที่แยกออกทีละคำไปบ้าง ดังนี้

หน้า ซีนอกิตรึม ปากหวาน กันเปรี้ยว ผิดชอบ ขั่วดี
หนักนิกเบาหน้อย

๒. คำที่ซ้อนกันเป็น ๒ คู่เป็นคำประสมไม่ใช่คำซ้อน ซึ่งมีคำที่ ๑ กับ ๓ เป็นคำเดียวกัน และคำที่ ๒ กับ ๔ เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันใช้ซ้อนกันอยู่ ความหมายจะเด่นอยู่ที่คำข้างหน้าหรือคำข้างท้าย ๒ คำ คำที่ ๒ กับ ๔ มักเป็นคำนาม ที่เป็นคำกริยาก็มีบ้าง

อกหลับ อกน้อน (อกนอน ความหมายเด่นอยู่ที่คำท้าย ๒ คำ)

ผิดหูผิดตา (ผิดตา „ „ „)

ดูออกดูใจ (ดูใจ „ „ „)

หน้าอกหน้าใจ (หน้าอก „ „ คำหน้า ๒ คำ)

หายใจหายใจ (หายใจ „ „ „)

เป็นทุกข์เป็นร้อน (เป็นทุกข์ „ „ „)

น่าสังเกตว่าถ้าเป็นเรื่องร่างกาย ความหมายเด่นอยู่ที่คำ ออก แต่ถ้าเป็นเรื่องความรู้สึกความหมายอยู่ที่ ใจ

๑. คำที่ซ้อนกันเป็นคำประสม ๒ คู่ คำที่ ๒ กับ ๔ เป็นคำตรงกันข้าม ส่วนคำที่ ๑ กับ ๓ เป็นคำเดียวกัน ความหมายของคำซ้อนลักษณะนี้จึงต่างกับความหมายของคำเดี่ยวที่แยกออกไปทีละคำ ทั้งนี้มีคำที่มิร้าย หมายความว่า ร้าย(ไม่ใช่ว่าไม่ดีไม่ร้ายเป็นกลางๆ อย่าง ไม่ได้ไม่เสีย ไม่แพ้ไม่ชนะ)

พอดีพอร้าย .. ปานกลาง ไม่ดีมากแต่ก็ไม่เลวมาก
ไม่มากไม่น้อย .. วางตัวพอดี เฉย ๆ

คำในข้อ ๒ กับข้อ ๓ อาจถือเป็นคำซ้อนซ้ำ ก็คำที่ ๑ กับ ๓ เป็นคำซ้ำซ้อนสลับคู่กับคำซ้อนที่เป็นคำที่ ๒ กับ ๔ แต่ที่จริงข้อ ๒ ควรเป็นคำประสมมากกว่าเพราะคำ ออก ผิด ถูก หน้า หาย เป็น ฯลฯ ที่เป็นตัวซ้ำได้มาจากคำประสมว่า ออกนอน ผิดตา ถูกใจ หน้าออก หายใจ เป็นทุกซ์ หรือคำประสมที่ตรงกันข้ามเช่น มิติ กับ มิร้าย ไม่ใช่ว่ากำหนดขึ้นมาตามชอบใจ

การใช้คำซ้อนเพื่อเสียง

มีใช้แต่เป็นคำวิเศษณ์เสียโดยมาก มีทั้งวิเศษณ์ขยายนามและขยายกริยา ที่ใช้เป็นกริยาก็น้อย แต่ที่เป็นคำนามมีน้อย

ที่ใช้เป็นคำขยายนาม ได้แก่ เกะกะ เงอะงะ รุงรัง ซุ่มซำ

ที่ใช้เป็นคำขยายกริยา .. ยัวเยียว ออกแรง ก้วมเตี้ยม อบอับ

ที่ใช้เป็นคำกริยา .. สู้ เบี่ยงบ่าย ทะเกียกตะกาย ยัวเย้า

ที่ใช้เป็นนาม .. ผลหมากรากไม้ รูปโฉมโฉมพรรณ

ประโยชน์ของคำซ้อนเพื่อเสียง

๑. ทำให้ได้คำใหม่ที่สวยงามได้ง่ายกว่าคำซ้อนเพื่อความหมาย เพราะในการสร้างไม่ต้องคำนึงถึงความหมายของคำเดี่ยวแต่ละคำ เพียงแต่ให้ได้คำที่มีเสียงพอเข้าลักษณะการซ้อนเพื่อเสียงได้เท่านั้น

๒. ได้คำที่มีเสียงกระทบกระทั่งกัน เหมาะที่จะใช้ในการพรรณนาลักษณะให้ได้ใกล้เคียงความจริง ทำให้เห็นจริงเห็นจังยิ่งขึ้น

๓. ได้คำที่มีเสียงและความหมายใหม่ โดยอาศัยคำเดิมที่มีอยู่แล้ว

ผลพลอยได้เช่นเดียวกับคำซ้อนเพื่อความหมาย ก็คือ ช่วยให้เรามีทางได้รู้ความหมายของคำบางคำที่นำมาซ้อนกัน โดยเฉพาะคำซ้อนสองคู่ เช่น ลูกศิษย์ลูกหา ลูกจ้างลูกยอน บาญ์บาญี เป็นน้องเป็นน้อง คึกคึกเหินเหิน เป็นต้นจนถึงในปัจจุบัน ความหมายของคำในคำซ้อนข้างต้นจะยังไม่ปรากฏ ก็อาจสันนิษฐานไว้ก่อนได้ว่า มีความหมายคล้ายคลึงกับคำอีกคำหนึ่งที่มาซ้อนกันเข้า หากเป็นอุทานสร้อยบทที่ได้เข้ามาโดยไม่มี ความหมายไม่

๒. คำซ้ำ ก็คำคำเดียวกันนำมากล่าว ๒ ครั้ง มีความหมายเน้นหนักหรือบางที่ต่างกันไปกับคำเดี่ยวเพียงคำเดียว จึงถือว่าเป็นคำสร้างใหม่ มีความหมายใหม่ทำนองเดียวกับคำซ้อน ต่างกันก็แต่เพียงคำซ้ำใช้คำคำเดียวกันซ้อนกันเท่านั้น และเพื่อให้รู้ว่าคำที่กล่าว ๒ ครั้งนั้นเป็นคำซ้ำ ไม่ใช่คำเดี่ยว ๆ เรียงกัน จึงต้องยกเครื่องหมายกำกับไว้ในภาษาไทย ใช้ไม้ยมกแทนคำท้ายที่ซ้ำกับคำต้น(ยมกแปลว่าคู่ ไม้ยมก

จึงใช้สำหรับคำซ้ำที่มาเป็นคู่ ๆ กันเท่านั้น หาใช้มีไว้แทนคำอื่น ๆ ที่มีเสียงเดียวกันทุกคำไปไม่) หากไม่ใช้ไม่ยากจะทำให้สับสนมากกว่า คำใดเป็นคำเดี่ยว คำใดเป็นคำซ้ำ เช่น ชาวนาใส่เสื้อดำดำคานา หรือ พุกพุกไปอย่างนั้นเอง (พุก ไม่ใช่คำซ้ำ)

วิชาคำ

๑. นำคำคำเดียวกันซึ่งอาจเป็นคำนาม สรรพนาม กริยา หรือวิเศษณ์ก็ได้มาซ้อนกันเข้า เช่น เด็ก ๆ เรา ๆ เขียน ๆ สวย ๆ

๒. นำคำที่ซ้ำกันมาซ้อนกันเข้าอีกก็ได้ แต่ความหมายจะต้องคล้ายกันใกล้เคียงกัน หรือไปในทำนองเดียวกันด้วย เช่น เรา ๆ ท่าน ๆ เขียน ๆ อ่าน ๆ สวย ๆ งาม ๆ

๓. คำที่ซ้ำกันอาจมีความหมายคงเดิมตามความหมายของคำเดี่ยวๆ แต่อาจจะเน้นหรือไม่เน้นต่างกัน แต่บางทีความหมายอาจเปลี่ยนไปไม่เนื่องกับความหมายของคำเดี่ยว ๆ เลยก็มี

ลักษณะของคำซ้ำ

๑. คำซ้ำที่ซ้ำคำนาม แสดงพหูพจน์ บอกว่านามนั้นมีจำนวนมากกว่าหนึ่ง ได้แก่ เด็ก ๆ หนุ่ม ๆ สาว ๆ เช่น เห็นเด็ก ๆ เล่นอยู่ในสนาม มีแต่หนุ่ม ๆ สาว ๆ เดินไปเดินมา

๒. คำซ้ำที่ซ้ำคำขยายนาม แสดงพหูพจน์ก็มี เน้นลักษณะก็มี เช่น ฉันให้เสื้อดี ๆ เขาไป เสื้อตัวนี้ยังดี ๆ อยู่ มีแต่ปลาเป็น ๆ

บางที่เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ที่คำต้นด้วย เมื่อต้องการเน้นลักษณะคำขยายนั่น ๆ ดังกล่าวแล้วในเรื่องวรรณยุกต์ ส่วนมากเสียงจะเปลี่ยนเป็นเสียงตรี ดังนี้

คิตี เก้าเก้า บ้าบ้า ร้ายร้าย ซวยสวย

๓. คำซ้ำทซ้ำคำขยาย นาม หรือสรรพนาม แสดงความไม่เจาะจง หากพูดคำเดียวคำเดียวย่อมเป็นการยืนยันเจาะจงแน่นอนลงไป เช่น มะม่วงลูกเล็ก แสดงว่า เล็ก แน่ไม่เป็นอื่น แต่ถ้าหากใช้คำซ้ำว่า ลูกเล็ก ๆ แสดงว่าอาจจะไม่เล็กทั้งหมด มีเล็กบ้างใหญ่บ้าง แต่ส่วนมากเห็นแต่ลูกเล็ก ๆ คำอื่น ๆ ก็ทำนองเดียวกัน ดังนี้

๔. คำซ้ำคำขยาย ได้แก่ แดง ๆ เช่น เสือสีแดง ๆ แสดงว่าไม่แดงทีเดียว แต่มีลักษณะไปทางแดง พอจะเรียกว่า แดง ใต้ หรือกลม ๆ เช่น ผลไม้ลูกกลม ๆ อาจจะไม่กลมตึก แต่ค่อนข้างไปทางกลม อย่างไรเป็นต้นก็ได้

๕. คำซ้ำคำนาม ได้แก่ ผู้ใหญ่ ๆ เด็ก ๆ เช่น พวกเด็ก ๆ นั้นคนละทางกับพวกผู้ใหญ่ ๆ ซึ่งไม่แน่ว่าเป็นพวกเด็กทั้งหมด หรือผู้ใหญ่ทั้งหมด แต่ส่วนมากเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่ หรือคุณเป็นเด็กคุณเป็นผู้ใหญ่

๖. คำซ้ำสรรพนาม ได้แก่ เรา ๆ ท่าน ๆ เขา ๆ เรา ๆ หมายถึงคนสองฝ่ายแต่ไม่ใคร่ระบุแน่ชัดว่าเป็นฝ่ายใด ฝ่ายเดียวกันหรือฝ่ายตรงกันข้าม

๗. คำซ้ำซ้อนกัน ๒ คู่ ลักษณะเช่นนี้ก็มี เช่น สวย ๆ งาม ๆ ผิด ๆ ถูก ๆ ความหมายเจาะจงน้อยกว่า สวยงาม ผิดถูก

๔. คำสาทซาคำนามหรือคำบอกจำนวนนับ จะแยกความ
หมายออกเป็นส่วน ๆ เมื่อมีคำ เป็น มาข้างหน้า ถ้าใช้คำเดียวกัน
เป็นเพียงจำนวนครั้งเดียว แต่ถ้าใช้คำซ้ำ นอกจากจะว่าจำนวนนั้นมีมาก
กว่าหนึ่งแล้ว ยังแยกออกไปเป็นทีละหนึ่ง ๆ อีกด้วย เช่น

ซังเป็นกิโล ๆ (ซังทีละกิโล และมีมากกว่ากิโลหนึ่ง)

ทรวจเป็นบ้าน ๆ ไป (ทรวจทีละบ้าน แต่มีหลายบ้าน)

ซ้อเป็นร้อย ๆ (ซ้อหลายร้อย แต่ซังหรือนับกันทีละร้อย)

แตกเป็นเสียง ๆ (แตกออกหลายชั้น แต่ละชั้นกระจัดกระจายกันไป)

นำสังเกตว่าทำเป็นวัน ๆ กับทำไปวันหนึ่ง ๆ มีความต่างกัน
คือ ทำเป็นวัน ๆ หมายความว่า ทำวันหนึ่งก็ได้คำจ้างทีหนึ่ง ทีละวัน ๆ
ไป ส่วนทำไปวัน ๆ คือ ทำงานให้พัน ๆ ทีละวัน ๆ ไป

๕. คำสาทซาคำบุรพท หรือคำขยาย ใช้ขยายกริยามอก
ความเน้น เมื่อเป็นคำสัง

ทซาคำบุรพท ได้แก่ เขียนกลาง ๆ นั่งโน ๆ เย็บตรงริม ๆ
หยิบบน ๆ วางใต้ ๆ

ทซาคำขยาย ได้แก่ เขียนคี่ ๆ พุกคัง ๆ เกินเร็ว ๆ วังช้า ๆ

๖. คำสาทซาคำซ้อน ๒ คู่ ใช้เป็นคำขยายบอกความ
เน้น เช่น ออก ๆ แอค ๆ แสดงว่าป่วยไข้เสมอยิ่งกว่า ออกแอค ง่อก ๆ
แงก ๆ คูจะไม่มั่นคงยิ่งกว่า ง่อกแงก

คำซ้ำทำนองนี้ไม่ซ้ำซ้ำได้ทุกคำไป เช่น คูร้าย ไม่มีใช้ว่า คูร้าย ๆ
หรือคัมคัง แอค ก็ไม่มีใช้ว่า คัม ๆ คัง ๆ แอ ๆ อัก ๆ แต่บางคำมีแต่

ที่ใช่เป็นคำซ้ำ ที่ใช่เป็นคำซ้อนเพียงคู่เดียวไม่มี เช่น นิ่งๆ นอนๆ
ไม่มีคำว่า นิ่งนอน ในลักษณะคำซ้อน

คำซ้ำที่ซ้ำคำซ้อน ๒ คู่เช่นนี้ บางทีคำซ้อนมีความหมายตรง
กันข้าม แต่ความหมายจะปรากฏที่คำใดคำหนึ่งเท่านั้น เช่น

ผิด ๆ ถูก ๆ ก็ไม่เป็นไร ความหมายอยู่ที่ ผิด ๆ

๗. คำซ้ำที่ซ้ำคำซ้อน ๒ คู่ มีความหมายต่างออกไปไม่เนื่อง
กับความหมายเดิม ใช้เป็นคำขยาย เช่น

ไป ๆ มา ๆ มาลงที่นั่นคนเดียว ไป ๆ มา ๆ หมายความว่า ในที่สุด
ก็ ๆ ชั่ว ๆ ก็ลูกของเรา ก็ ๆ ชั่ว ๆ หมายความว่า อย่างไรก็ตาม
รู้ ๆ ปลาย ๆ ทำอะไรก็ไม่ได้ งาม ๆ ปลาย ๆ หมายความว่า งามบ้างแต่ไม่สันต์

๘. คำซ้ำที่ซ้ำคำนามก็มี คำกริยา หรือคำขยายก็มี ความ
หมายต่างออกไป ไม่เนื่องกับความหมายเดิม ใช้เป็นคำขยาย ได้แก่
ที่ซ้ำคำนาม พัน ๆ (ธรรมดา) กล้วย ๆ หมู ๆ (ง่ายสะดวก)
ถั่ว ๆ (เลว ไม่มีราคา) ฝึ ๆ (เลว) หมา ๆ (ร้าย) น่อง ๆ (เกือบจะ
เหมือน ไกลเคียง)

ที่ซ้ำคำกริยา ส่ง ๆ (พอสันทัด) ลวก ๆ (หยาบๆ ไม่เรียบร้อย)
อยู่ ๆ (ไม่มีเค้าหรือสาเหตุมาก่อน) ไล่ ๆ (สูงต่ำมากน้อยไม่ผิดกันมาก)
ไป ๆ (นานไป เวลาล่วงไป)

ที่ซ้ำคำขยาย ดี ๆ (ปรกติ เช่น อยู่ดี ๆ ก็มีคนมาว่า) เล่า ๆ
(กราว ๆ พอเห็นเป็นเค้า) พลง ๆ (ทำไปชั่วคราก่อนรอเวลา) ต่าง ๆ
(หลายอย่างที่ไม่เหมือนกัน)

คำบางคำมีแต่คำซ้ำเช่น เนื่อง ๆ เนื่อง คำเดียวไม่มีใช้นอกจาก
ในกลอน

การใช้คำซ้ำ

โดยมากใช้ตามหน้าที่ของคำเดิมที่เป็นคำเดียว ๆ จะมีไชน์ปลงไป
ก็เฉพาะที่กล่าวไว้ในข้อ ๔ สรุปได้ว่า คำซ้ำอาจใช้ได้ดังนี้

ใช้เป็นคำนาม เช่น ลูก ๆ ลูก ๆ หลาน ๆ

ใช้เป็นคำสรรพนาม เช่น เรา ๆ ท่าน ๆ เขา ๆ เรา ๆ

ใช้เป็นคำกริยา เช่น วิ่ง ๆ เต้น ๆ รู้ ๆ (เช่น ทำทั้งรู้ ๆ รู้ ๆ กันอยู่
แล้ว)

ใช้เป็นคำขยายนาม เช่น เสื้อสวย ๆ ของสวย ๆ งาม ๆ

ใช้เป็นคำขยายกริยา เช่น เก็บของให้หมด ๆ กวาดเกลี้ยง ๆ

ข้อสังเกต คำที่พูดสองครั้งแต่ไม่ใช่คำซ้ำก็มีเป็นอันมาก เป็น
เพียงพูดเพื่อให้รู้ว่า คำนั้น (มักเป็นคำกริยา) ทำอาการติดต่อกันไป
เช่น พูด พูดจนเมื่อยปาก หรือ พูดไป พูดไปอ่อนใจไปเอง เดิน เดิน
เข้าเถาะ เดี๋ยวก็ถึง หรือผู้พูดต้องการย้ำความจริงพูดซ้ำ บางทีไม่เพียง
๒ ครั้ง อาจหลายครั้งกว่านั้นก็ได้ เช่น ไป ไป ไปให้พ้น หรือ เอา เอา
เอาไป มีที่สังเกตว่าคำใดเป็นคำซ้ำหรือไม่ใช่คำซ้ำ ก็คือ ถ้าเป็นคำซ้ำ
เสียงหนักเบาจะลงไม่เสมอกัน ส่วนมากลงเสียงเน้นที่คำท้าย ๕ ๖
จากเวลานั้นเสียงจึงจะลงหนักที่คำต้น และเสียงคำต้นเปลี่ยนเสียง
วรรณยุกต์ เป็นเสียงตรี ถ้าไม่ใช่คำซ้ำเสียงจะลงหนักเสมอกัน และจะ
มีจังหวะเว้นเป็นช่วงระหว่างคำ

๓. คำประสม คือ คำที่มีคำ ๒ คำหรือมากกว่านั้นมาประสมกันเข้าเป็นคำใหม่อีกคำหนึ่ง คำที่ประสมกันเข้าเป็นคำใหม่นี้ แต่ละคำไม่ได้มีความหมายคล้ายกันอย่างคำซ้อน ความหมายสำคัญอยู่ที่คำต้น ส่วนคำตามมาเป็นส่วนขยาย เจตนาในการสร้างคำประสมก็เป็นเช่นเดียวกับคำซ้อน คือให้คำใหม่ใช้ในภาษา

วิธีสร้างคำประสม

๑. นำคำที่มีความหมายสมบูรณ์มาใช้ในภาษา ๒ คำหรือมากกว่านั้นประสมกันเข้า ให้คำต้นเป็นคำตัวที่มีความหมายสำคัญ คำอื่นนอกจากนั้นซึ่งอาจถือเป็นคำขยายก็ได้ ช่วยขยายความ เพื่อบอกลักษณะทั้งลักษณะใหญ่และลักษณะย่อย

๒. คำที่ประสมแล้วจะมีความหมายใหม่ คือการให้หมายถึงอะไร เป็นชื่อของอะไร ก็กำหนดคำตัวตามนั้น ถ้าต้องการบอกรายละเอียดว่าลักษณะเป็นอย่างไร ประโยชน์ใช้สอยอย่างไร หรืออื่นๆ ก็กำหนดคำขยายที่ตามมาให้ได้ความ ตามต้องการ บางทีต้องอาศัยการย่อความย่อความอันยืดยาวลงไว้ในคำเพียง ๒—๓ คำ หรือ บางทีในคำเพียงคำเดียว

๓. คำตัวตั้งก็ตามคำขยายก็ตาม อาจเป็นคำที่มีหน้าที่ต่าง ๆ เป็นคำนามก็มี กริยาก็มี คำวิเศษณ์ก็มี เมื่อประสมแล้วทำหน้าที่ใดทั้งเป็นนาม กริยา และคำวิเศษณ์

ลักษณะคำประสม

คำประสมที่สร้างมีลักษณะต่าง ๆ ตามการใช้ แยกได้เป็น ที่ใช้เป็นคำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์

คำประสมที่ใช้เป็นคำนาม ส่วนมากคำตัวตั้งเป็นคำนาม ที่เป็นคำอื่นก็มีบ้าง คำประสมประเภทนี้ใช้เป็นชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่มีความหมายจำกัดจำเพาะ พอเอ่ยชื่อขึ้นย่อมเป็นที่รับรู้ว่าเป็นชื่อของอะไร หากคำนั้นเป็นที่ยอมรับใช้กันทั่วไปแล้ว

๑. คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นวิเศษณ์ ได้แก่

มดแดง คือ มดชนิดหนึ่งตัวสีแดง ไม่ใช่มดตัวสีแดงทั่ว ๆ ไป อาจเดิมต่อเป็น มดแดงไฟ ก็ได้ เป็นการบอกประเภทย่อยของมดแดงลงไปอีกทีหนึ่ง

รถเร็ว คือ รถไฟที่เร็วกว่าธรรมดา เพราะไม่ได้หยุดแวะทุกสถานี
น้ำแข็ง คือ น้ำชนิดหนึ่งที่แข็งเป็นก้อนด้วยความเย็นจัดตามธรรมชาติ หรือทำขึ้น ที่เราใช้อยู่ทุกวัน หมายถึง น้ำที่แข็งเป็นก้อนด้วยกรรมวิธีอย่างหนึ่ง

คำประสมลักษณะนี้มุ่งบอกลักษณะของสิ่งนั้น ๆ ยิ่งกว่าอื่น จึงใช้คำขยายเป็นคำวิเศษณ์

๒. คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นกริยา บางทีมีกรรมมารับด้วย ได้แก่

ผ้าไหว้ คือ ผ้าสำหรับไหว้ ที่ฝ่ายชายนำไปให้แก่ญาติผู้ใหญ่ ฝ่ายหญิงเพื่อแสดงความเคารพในเวลาแต่งงาน

ไม้เท้า คือ ไม้สำหรับเท้าเพื่อยืนตัว

โต๊ะกินข้าว คือ โต๊ะสำหรับกินข้าว

คำประสมลักษณะนี้ถ้าเป็นชื่อสิ่งของกับงบอกประโยชน์ใช้สอยของ
 สิ่งนั้น ๆ ว่าใช้สำหรับอาการใด กิจกรรมใด ถ้าเป็นคนก็แสดงกิริยาอาการ
 คำตัวตั้งของคำประสมลักษณะนี้มักเป็นคำ เครื่อง ของ ที่ ผู้ นัก หมอ
 เช่น เครื่องใช้ ของกิน ที่อยู่ ผู้แทน ผู้แทนราษฎร นัก (หมายถึงผู้คนที่
 ในการนั้น ๆ) รม นักบิน นักสืบ หมอ (ผู้รู้ผู้ชำนาญ) กุ แต่บางคำก็
 ไม่เป็นตามนี้ เช่น เบ็ดดอกไม้ได้หมายความว่าเบ็ดสำหรับดอก แต่กลับหมายความว่า
 เบ็ดที่ถูกดอกกระชากแล้ว ข้าวแช่ไม่ใช่ข้าวสำหรับแช่แต่เป็นข้าวแช่ในน้ำ

๓. คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยาย เป็นคำนามด้วยกัน ได้แก่
 เรือนคันไม้ คือ เรือนที่ไว้คันไม้ไม่ให้โคนแตกมาก

เกาข้อคนตรี คือ การเล่นซึ่งเกาผู้มีดนตรีประกอบเป็นสัญญาณ

คนไข้ คือ คนที่เจ็บไข้ได้ป่วย อยู่ในความดูแลรักษาของแพทย์พยาบาล

แกงไก่ คือ แกงเผ็ดที่ใส่ไก่ ไม่ใช่แกงที่ใส่ไก่ทั่ว ๆ ไป

คำประสมลักษณะนี้จะย่อความหมายที่ต้องการในคำที่ตามมาเพียง
 คำเดียว นั้น เพราะคำนามที่ตามมาไม่อาจบอกลักษณะหรืออาการได้อย่าง
 คำวิเศษณ์หรือคำกริยาอย่างข้อ ๑ และข้อ ๒ ส่วนจะย่อความอะไรไว้ใน
 คำบ้างก็แล้วแต่จะกำหนด เช่น ส้มมือ คือ ส้มที่มีลักษณะเหมือนมือ ไม่
 ใช้ส้มที่มีมือ หรือส้มของมือ น้ำพริก ก็คือกับข้าวชนิดหนึ่งซึ่งปรุงด้วย
 เครื่องปรุงต่าง ๆ อันมีพริกอยู่ด้วย ไม่ใช่ น้ำที่มีพริก หรือน้ำของพริก
 หรือ เสือปลา คือ เสือที่กินปลา แต่ปลาเสือกหาใช้ปลาที่กินเสือไม่ กลับ
 เป็นปลาที่มีลายอย่างเสือ ถ้าการใช้คำใดคำหนึ่งแทนความที่ละเอียดยาวนั้น

คำประสมที่ใช้เป็นคำนาม ส่วนมากคำตัวตั้งเป็นคำนาม ที่เป็น
คำอื่นก็มีบ้าง คำประสมประเภทนี้ใช้เป็นชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่มีความหมาย
จำกัดจำเพาะ พอเอ่ยชื่อขึ้นย่อมเป็นที่รับรู้ว่าเป็นชื่อของอะไร หากคำนั้น
เป็นที่ยอมรับใช้กันทั่วไปแล้ว

๑. คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นวิเศษณ์ ได้แก่

มดแดง คือ มดชนิดหนึ่งตัวสีแดง ไม่ใช่มดตัวสีแดงทั่ว ๆ ไป อาจ

เดิมทีเป็น มดแดงไฟ ก็ได้ เป็นการบอกประเภทย่อยของมด
แดงลงไปอีกทีหนึ่ง

รถเร็ว คือ รถไฟที่เร็วกว่าธรรมดา เพราะไม่ได้หยุดแวะทุกสถานี

น้ำแข็ง คือ น้ำชนิดหนึ่งที่แข็งเป็นก้อนด้วยความเย็นจัดตามธรรมชาติ
หรือทำขึ้น ที่เราใช้อยู่ทุกวัน หมายถึง น้ำที่แข็งเป็นก้อนด้วย
กรรมวิธีอย่างหนึ่ง

คำประสมลักษณะนี้มุ่งบอกลักษณะของสิ่งนั้น ๆ ยิ่งกว่าอื่น จึงใช้
คำขยายเป็นคำวิเศษณ์

๒. คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นกริยา บางทีมีกรรมมา
รับด้วย ได้แก่

ผ้าไหว้ คือ ผ้าสำหรับไหว้ ที่ฝ่ายชายนำไปให้แก่ญาติผู้ใหญ่ ฝ่ายหญิง
เพื่อแสดงความเคารพในเวลาแต่งงาน

ไม้เท้า คือ ไม้สำหรับเท้าเพื่อยืนตัว

โต๊ะกินข้าว คือ โต๊ะสำหรับกินข้าว

เป็นที่เข้าใจ คนนำไปใช้ได้ถูกต้อง ก็ต้องถือว่าคำที่สร้างนั้นใช้ได้ แม้ว่าการสร้างจะออกนอกแนวไปก็ตาม บางคำที่สร้างขึ้น (โดยเฉพาะที่สร้างขึ้นใหม่แทนศัพท์วิชาการภาษาอังกฤษ) ยังไม่เป็นที่เข้าใจในตอนแรก แต่นานไปคนเข้าใจความหมายขึ้น ใช้ได้ถูกต้อง คำนั้นก็ตกอยู่ในภาษาได้ เช่น ข้อมูล (data) แผนภูมิ (chart) ปัจจุบันมีการใช้คำว่าน้ำไม่จืดชืด ข้าวอำเภอ ฯลฯ หมายถึงตัวบุคคลที่ทำงานในหน้าที่ดังกล่าว นั่นก็

๔. คำคว้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นบุรพบท ได้แก่

คนกลาง คือ คนที่ไม่เข้าข้างฝ่ายใด คนที่ติดต่อบริเวณผู้ซื้อและผู้ขาย
คนใน คือ คนในครอบครัว ในวงการ คนสนิท

เครื่องใน คือ อวัยวะภายในของสัตว์ ซึ่งมักใช้เป็นอาหาร ได้แก่
ตับ ไก่ ไข่ ของหมู วัว ควายเป็นต้น

ฝ่ายใน คือ หญิงที่สังกัดอยู่ในพระราชฐานชั้นใน เป็นเจ้านาย และ
ข้าราชการ

ความใน คือ เรื่องส่วนตัวซึ่งรู้กันระหว่างคนสนิทกัน ๒-๓ คน

คนนอก คือ คนนอกครอบครัว นอกวงการ

ของนอก คือ ของไม่แท้ มักใช้หมายถึงทองวิทยาศาสตร์ที่เรียกทอง
นอก

เมืองนอก คือ ต่างประเทศ มักหมายถึงยุโรป อเมริกา นักเรียนนอก
ก็มักหมายถึงนักเรียนที่เรียนในถิ่นทั้งสองนั้น

ฝ่ายหน้า คือ เจ้านายและข้าราชการที่ไม่ใช่ฝ่ายใน

ความหลัง คือ เรื่องที่ผ่านมาแล้วของแต่ละคน

ผู้เบียดเบียน คือ อยู่ใต้อำนาจ

ผู้เบียดเบียน คือ มีอำนาจเหนือ

คำประสมลักษณะนี้ย่อความหมายทั้ง หมดลงในคำคำเดียวเช่นเดียวกับข้อ ๓. ถ้าไม่อธิบายคงเข้าใจความหมายได้ไม่แจ่มแจ้ง เพราะคำบุรพบทคำเดียวไม่อาจบอกรายละเอียดของความหมายไว้ได้ทั้งหมด

๕. คำตัวตั้งที่ไม่ใช่คำนาม และคำขยายก็ไม่จำกัด อาจเป็นเพราะพูดไม่เต็มความ คำนามที่เป็นคำตัวตั้งจึงหายไป กลายเป็นคำกริยาบ้าง คำวิเศษณ์บ้างเป็นคำตัวตั้ง ได้แก่

ต้มยำ ต้มส้ม ต้มข้าว เป็นชื่อแกงแต่ละอย่าง มีลักษณะต่าง ๆ กัน
 เติมน้ำจะมีคำแกง อยู่ด้วย เพราะชื่อนี้ยังมี
 อีกมากที่พูดแกงต้มยำ แกงต้มส้ม แกง(ไก่)
 ต้มข้าว

เรียงเบอร์ คือ ใบตรวจเลขสลากกินแบ่ง ของรัฐบาลที่มีเบอร์เรียง ๆ
 กันไป เติมน้ำจะมีคำ ใบ อยู่ด้วย

พิมพ์ดีด คือ เครื่องพิมพ์ดีด คำ เครื่อง หายไป แต่ที่ยังใช้ เครื่อง
 ด้วยก็มี

สามล้อ คือ รถสามล้อ คำ รถ จะหายไปภายหลังเช่นเดียวกัน
 ยังมีคำอื่น ๆ ทำนองนี้อีกมาก เช่น สามเกลอ (เครื่องยกตอกกระทุ้ง
 ลง มีที่ถือสำหรับยกสามที) สามง่าม (ไม้หรือเหล็กที่แยกเป็นสามง่าม
 อาวุธที่มีปลายแหลมเป็นสามแฉก) ฯลฯ

คำประสมที่ใช้เป็นคำคุณศัพท์ คำตัวตั้งอาจเป็นคำนาม คำกริยา หรือ คำวิเศษณ์ก็ได้ เมื่อประสมแล้วใช้ในความหมายธรรมดาก็ได้ ใช้ในความหมายเชิงอุปมาก็ได้ ส่วนมากใช้เป็นวิเศษณ์ขยายนาม ที่ใช้ขยายกริยาก็มีบ้าง

๑. คำตัวตั้งเป็นนามและคำขยายเป็นคำคุณศัพท์หรืออื่น ๆ

ชน^๕คำ^๖ ขยายนามเช่น คน^๗ เป็น คน^๘ชน^๙คำ^{๑๐}

สน^{๑๑}ว^{๑๒} ขยายนามเช่น ส^{๑๓}ท^{๑๔} เป็น ส^{๑๕}ท^{๑๖}สน^{๑๗}ว^{๑๘} เป็น^{๑๙}ชื่อ^{๒๐}กับ^{๒๑}ช^{๒๒}ว^{๒๓}

สน^{๒๔}สูง^{๒๕} ขยายนามเช่น ร^{๒๖}ง^{๒๗}เท^{๒๘} เป็น ร^{๒๙}ง^{๓๐}เท^{๓๑}สน^{๓๒}สูง^{๓๓}

๒. คำตัวตั้งเป็นกริยาและคำขยายเป็นคำนามหรืออื่น ๆ เช่น

ก^{๓๔}น^{๓๕}เบ^{๓๖}อ^{๓๗}น^{๓๘} ขยายนามเช่น ค^{๓๙}า^{๔๐} เป็น ค^{๔๑}า^{๔๒}น^{๔๓}เบ^{๔๔}อ^{๔๕}น^{๔๖}

ว^{๔๗}า^{๔๘}ค^{๔๙}เข^{๕๐}ย^{๕๑}น^{๕๒} ขยายนามเช่น ค^{๕๓}ิน^{๕๔}ส^{๕๕}อ^{๕๖} ก^{๕๗}ระ^{๕๘}ท^{๕๙}า^{๖๐}ษ^{๖๑} เป็น ค^{๖๒}ิน^{๖๓}ส^{๖๔}ว^{๖๕}า^{๖๖}ค^{๖๗}เข^{๖๘}ย^{๖๙}
ก^{๗๐}ระ^{๗๑}ท^{๗๒}า^{๗๓}ษ^{๗๔}ว^{๗๕}า^{๗๖}ค^{๗๗}เข^{๗๘}ย^{๗๙}

ค^{๘๐}ิด^{๘๑}เล^{๘๒}ข^{๘๓} ขยายนามเช่น เ^{๘๔}ร^{๘๕}อ^{๘๖}ง^{๘๗} เป็น เ^{๘๘}ร^{๘๙}อ^{๙๐}ง^{๙๑}ค^{๙๒}ิด^{๙๓}เล^{๙๔} (ค^{๙๕}ำ^{๙๖}น^{๙๗}ละ^{๙๘} เ^{๙๙}ร^{๑๐๐}อ^{๑๐๑}ง^{๑๐๒}
ม^{๑๐๓}ไ^{๑๐๔}ค^{๑๐๕}ย^{๑๐๖}อ^{๑๐๗}ง^{๑๐๘}เ^{๑๐๙}ร^{๑๑๐}อ^{๑๑๑}ง^{๑๑๒}พ^{๑๑๓}ิม^{๑๑๔}ห^{๑๑๕}ัก^{๑๑๖}ค^{๑๑๗})

เ^{๑๑๘}า^{๑๑๙}ข^{๑๒๐}น^{๑๒๑} ขยายนามเช่น ร^{๑๒๒}ะ^{๑๒๓}ย^{๑๒๔} เป็น ร^{๑๒๕}ะ^{๑๒๖}ย^{๑๒๗}เ^{๑๒๘}า^{๑๒๙}ข^{๑๓๐}น^{๑๓๑} คือ ร^{๑๓๒}ะ^{๑๓๓}ย^{๑๓๔}ป^{๑๓๕}ระ^{๑๓๖}ช^{๑๓๗}ิ^{๑๓๘}ก^{๑๓๙}ั^{๑๔๐}ว^{๑๔๑}

ก^{๑๔๒}ำ^{๑๔๓}ล^{๑๔๔}ง^{๑๔๕}ก^{๑๔๖}ิน^{๑๔๗} ขยายนามเช่น ม^{๑๔๘}ะ^{๑๔๙}ม^{๑๕๐}ว^{๑๕๑}ง^{๑๕๒} เป็น ม^{๑๕๓}ะ^{๑๕๔}ม^{๑๕๕}ว^{๑๕๖}ง^{๑๕๗}ก^{๑๕๘}ำ^{๑๕๙}ล^{๑๖๐}ง^{๑๖๑}ก^{๑๖๒}ิน^{๑๖๓} หรือใช้ ก^{๑๖๔}ำ^{๑๖๕}ล^{๑๖๖}ง^{๑๖๗}
ก^{๑๖๘}ิน^{๑๖๙}ก^{๑๗๐}ำ^{๑๗๑}ล^{๑๗๒}ง^{๑๗๓}น^{๑๗๔}อน^{๑๗๕} เช่น เ^{๑๗๖}ก^{๑๗๗}ว^{๑๗๘}ย^{๑๗๙}ก^{๑๘๐}ำ^{๑๘๑}ล^{๑๘๒}ง^{๑๘๓}ก^{๑๘๔}ำ^{๑๘๕}ล^{๑๘๖}ง^{๑๘๗}น^{๑๘๘}อน^{๑๘๙}

๓. คำตัวตั้งเป็นคำวิเศษณ์และคำขยายเป็นคำนามและอื่น ๆ เช่น

เช^{๑๘๙}ย^{๑๙๐}ว^{๑๙๑}น^{๑๙๒}า^{๑๙๓}ห^{๑๙๔}ะ^{๑๙๕}เล^{๑๙๖} ใช้ขยาย ส^{๑๙๗} เป็น ส^{๑๙๘}เช^{๑๙๙}ย^{๒๐๐}ว^{๒๐๑}น^{๒๐๒}า^{๒๐๓}ห^{๒๐๔}ะ^{๒๐๕}เล^{๒๐๖}

ห^{๒๐๗}ล^{๒๐๘}า^{๒๐๙}ย^{๒๑๐}ใจ^{๒๑๑} ใช้ขยาย ก^{๒๑๒}น^{๒๑๓} เป็น ก^{๒๑๔}น^{๒๑๕}ห^{๒๑๖}ล^{๒๑๗}า^{๒๑๘}ย^{๒๑๙}ใจ^{๒๒๐} มีความมุ่งหมายเชิง
อุปมาว่า เ^{๒๒๑}ล^{๒๒๒}ือ^{๒๒๓}น^{๒๒๔}ใจ^{๒๒๕} เ^{๒๒๖}ล^{๒๒๗}ือ^{๒๒๘}น^{๒๒๙}ค^{๒๓๐}น^{๒๓๑}ร^{๒๓๒}ัก^{๒๓๓}บ^{๒๓๔}่อย^{๒๓๕} ๆ

สองหัว ไซ้ยาย นก เป็น นกสองหัว มีความหมายเชิงอุปมา
ว่า คนที่เข้าทั้งสองข้าง

๕. คำตัวตั้งเป็นบุรพบทและคำขยายเป็นคำนามหรืออื่นๆ เช่น
กลางบ้าน ไซ้ยาย ยา เป็น ยากลางบ้าน คือ ยาที่ชาวบ้าน
เชื่อถือกันเอง

กลางแปลง ไซ้ยาย โชน หรือ ตะกร เป็น โชนกลางแปลง ตะกร
กลางแปลงคือ โชน หรือ ตะกร ที่เล่นกลางแจ้ง
กลางสนาม

ในใจ ไซ้ยาย เลข เป็น เลขในใจ

ข้างถนน ไซ้ยาย เด็ก เป็น เด็กข้างถนน คือเด็กที่ไม่มีพ่อแม่
เอาใจใส่

นอกครู ไซ้ยาย หัวล้าน เป็น หัวล้านนอกครู ไม่ประพฤติตาม
แบบครู

คำประสมใช้เป็นคำคุณศัพท์หรือคำนาม มีความหมายใน
เชิงอุปมา ดังนี้

๑. คำตัวตั้งเป็นคำนามชื่ออวัยวะของร่างกาย คำขยายเป็น
คำนาม กริยาหรือคุณศัพท์ ความหมายของคำที่ประสมแล้วมีอุปมา
เปรียบเทียบกับคุณลักษณะนั้นๆ มีลักษณะหรืออาการอย่างนั้น ที่ใช้เป็นชื่อ
นั้นไม่มีเป็นอันมาก แสดงว่ามีลักษณะเหมือนสิ่งนั้นๆ ดังนี้

หัว โคนแก่ หัวนอก หัวไม้ หัวเรือใหญ่ หัวหน้า หัวพุ่งหัวมัน
หัวแข็ง หัวอ่อน

หน้า ไต่แก หน้าม้า หน้าเป็น หน้าตาย หน้าหนา หน้าบาง
 ตา .. ตากบ ตากุ้ง ตาไก่ ตาขาว ตาเขียว
 ปาก .. ปากกา ปากไก่ ปากฉลาม ปากเบ็ด ปากแข็ง ปากตลาด
 ถิ่น .. ถิ่นไก่ ถิ่นปี ถิ่นทะเล ถิ่นหมา ถิ่นงูเห่า ถิ่นมังกร
 คอ .. คอแรง คอหอย คอแข็ง คอสูง คอสอง
 ใจ .. ใจกว้าง ใจแคบ ใจจิต ใจคำ ใจน้อย ใจใหญ่ ใจเบา
 ใจเย็น ใจร้อน ใจลอย

๒. คำศัพท์เป็นคำนามอื่น ๆ ที่มีลักษณะอันจะนำมาใช้เป็น
 อุปมาเปรียบเทียบได้ คำขยายเป็นคำกริยาหรือคำนาม ไต่แก
 ลูก มักหมายถึง สิ่งที่มีลักษณะกลม หรือที่มีลักษณะเป็นร่องประกอบ
 กับสิ่งที่ใหญ่กว่าสำคัญกว่า มีคำว่า
 ลูกกวาด ลูกช่วง ลูกชิ้น ลูกทิ้ง ลูกตุ้ม ลูกบวบ ลูกฟูก ลูกโยน
 ลูกคิก ลูกจ้าง ลูกน้อง ลูกความ ลูกขุน ลูกคำ ลูกข้าง ลูกเลี้ยง
 ลูกไล่ ลูกวัด
 แม่ มักหมายถึงผู้มีความสำคัญ อาจชนาหัวหน้างาน ปกครองคน หรือ
 หมายถึง สิ่งสำคัญกว่าใหญ่กว่า มีคำว่า
 แม่งาน แม่ทัพ แม่บ้าน แม่สื่อ แม่เลี้ยง แม่ครัว แม่มด แม่บท
 เมื่อยานาง แม่แรง แม่เหล็ก แม่พิมพ์ แม่น้ำ แม่เบี้ย

คำประสมที่ใช้เป็นคำกริยา ส่วนมากใช้คำกริยาเป็นคำตัว
 ตั้งและคำขยาย แต่ที่ใช้คำอื่นเป็นคำตัวตั้ง และคำขยายก็มี ความหมาย
 มักเป็นไปในเชิงอุปมา ดังนี้

๑. คำศัพท์เป็นคำกริยา คำขยายเป็นกรรม มีความหมายกำหนดใช้เป็นพิเศษ เป็นที่รับรู้กัน คือ

ยั้งป็น (หรือ ยั้งธนู ยั้งหน้าไม้ ยั้งปืนกล) หมายความว่า ยั้งด้วยปืน ค้างธนู ทำให้ลูกปืนหรือลูกธนู แล่นออกไปโดยแรงด้วยแรงส่งไม่ไ้ยังไปที่ป็น อย่างยั้งคน ยั้งศั้ว

ตัดเสื่อ (ตัดกางเกง ตัดกระโปรง) หมายความว่า ตัดผ้าทำเป็นเสื่อกางเกง หรือ กระโปรง ไม่ใช่ตัดผ้าที่เย็บเป็นเสื่อแล้ว

คัดถนน (คัดทาง) ทำให้เกิดเป็นทางขึ้น ไม่ใช่คัดทางหรือคัดถนนที่มีอยู่แล้ว

ขุดหลุม (ขุดบ่อ ขุดคลอง) ทำให้เกิดเป็นหลุม บ่อ หรือ คลองขึ้น ไม่ใช่ ขุดหลุม หรือ บ่อ หรือ คลอง ที่มีอยู่แล้ว

เดินจักร เย็บผ้าด้วยจักร คือทำให้จักรเดิน ไม่ใช่เดินไปที่จักร

๒. คำศัพท์เป็นคำกริยา คำขยายเป็นคำนาม ที่เป็นชื่ออวัยวะของร่างกาย มีความหมายไปในเชิงอุปมา กันนี้

กริยา + ใจ กินใจ หมายความว่า แคลงใจ สงสัย ไม่วางใจสนิท

ตั้งใจ .. ทำโดยเจตนา จงใจ

ตายใจ .. วางใจ เชื่ออย่างไม่สงสัย

นอนใจ .. วางใจไม่รีบร้อน

เป็นใจ .. สมรู้ร่วมคิด รู้กัน

กริยา + หน้า หักหน้า .. ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้อาย

ไว้หน้า .. รักษาเกียรติไว้ให้ ไม่พุงจาให้เป็นที่น่าเสียดาย

	ไค้หน้า	หมายความว่า	ได้รับคำยกย่องชมเชย
	เสียหน้า	..	ได้รับความอับอาย
กริยา + ตัว	ไว้ตัว	..	ถือตัว ไม่สนิทสนมกับใครง่าย ๆ
	ออกตัว	..	พูดก่อนตัวไว้ก่อน กันถูกตำหนิ
	ถือตัว	..	ไว้ตัว เพราะถือว่าตนเหนือ

กว่าด้วยฐานะความรู้ ฯลฯ

ที่คำขยายเป็นคำนามอื่น ๆ ก็มี เช่น วังราว วังรอก เค้นแค้น เค้นเคอะ

๓. คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นบุรพบท ไค้แก่
กินใน หมายความว่า แหนงใจ ระวางสงสัย ไม่สนิทได้ดังเดิม
เสมอนอก .. เอาใจช่วยอยู่ห่าง ๆ ภายนอก
เป็นกลาง .. ไม่เข้าข้างใคร

๔. คำตัวตั้งเป็นบุรพบท คำขยายเป็นคำนาม ไค้แก่
นอกใจ หมายความว่า ประพฤติไม่ซื่อตรง เอาใจไปเพื่อแผ้วผู้อื่นนอก
จากคู่ของตน

นอกคอก .. ประพฤติไม่ตรงตามแบบแผนธรรมเนียม

๕. คำตัวตั้งเป็นคำวิเศษณ์ คำขยายเป็นคำนามที่เป็นชื่อ
อวัยวะของร่างกาย

วิเศษณ์ + ใจ แข็งใจ หมายความว่า ทำใจให้เข้มแข็ง ไม่ท้อถอย
เหนื่อยหน่าย

อ่อนใจ .. ระอา ท้อถอย

น้อยใจ .. รู้สึกเสียใจแค้นใจที่ได้รับผลไม่
สมกับที่ลงแรงหรือที่หวัง

คำใจ หมายความว่า อินทิ

วิเศษณ์ + หน้า	น้อยหน้า ..	ไม่เทียมหน้าคนอื่น
	หนักหน้า ..	ภาระหรือความรับผิดชอบตกอยู่ที่คน
วิเศษณ์ + มือ	หนักมือ ..	รุนแรง กำเริบ
	แข็งแรง ..	ตั้งข้อสู้อยู่ไม่ถอย

น่าสังเกตว่าคำประสมลักษณะนี้โดยมากสับหน้าสับหลังกันได้ เช่น
 แข็งใจ-ใจแข็ง อ่อนใจ-ใจอ่อน น้อยใจ-ใจน้อย คีใจ-ใจคี่ หนัก
 มือ-มือหนัก แข็งมือ-มือแข็ง (น้อยหน้ากับหนักหน้า สับไม่ได้
 ไม่มีความหมาย) คำที่สับหน้าสับหลัง สับที่กันเช่นนี้ หน้าของคำ
 ต่างกันไปด้วย คือคำที่มีชื่ออวัยวะร่างกายอยู่ข้างท้าย เช่น วิเศษณ์ + ใจ
 คำนี้ใช้เป็นคำกริยา แต่ถ้าชื่ออวัยวะร่างกายอยู่ต้นคำเช่น ใจ + วิเศษณ์
 คำนี้ใช้เป็นคำขยายนาม (ดังปรากฏในข้อ ๑)

ส่วนคำในข้อ ๒ ที่คำตัวตั้งเป็นกริยา และคำขยายเป็นชื่ออวัยวะ
 ร่างกาย คำลักษณะนี้สับหน้าสับหลังกันไม่ได้ เช่น ตั้งใจ นอนใจ ไม่มี
 ใจทั้ง ใจนอน นอกจากบางคำซึ่งนับเป็นส่วนน้อย เช่น เสียหน้า มี
 หน้าเสีย

๖ คำตัวตั้งเป็นกริยา คำขยายก็เป็นกริยา มีความสำคัญ
 เท่ากัน เหมือนเชื่อมด้วย และ อาจสับหน้าสับหลังกันได้ คำใด
 อยู่ต้นถือเป็นตัวตั้ง ความสำคัญอยู่ที่นั่น คำท้ายเป็นคำขยายไป เช่น
 เทียวเดิน-เดินเทียว ให้หา-หาให้

๗. คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นกริยาวิเศษณ์ ได้แก่
 อวตคือ หมายความว่า ทะนงใจว่าตัวก็
 ถือคือ .. ถือว่าตัวก็ ทะนงตัว
 กุญโท .. พุกเป็นเชิงอวก
 วาญโท .. ทำท่าใหญ่โต
๘. คำตัวตั้ง เป็น คำกริยา มีคำอื่นๆตาม มีความหมายไป
 ในเชิงอุปมา และมีที่ชี้เฉพาะ ได้แก่
 ทักสิน หมายความว่า ลงความเห็นเก็ดชาก
 ชชาก .. วินิจนัยเก็ดชาก
 นังนก .. นังหลับ
 อยู่โยง .. เผื่อสถานที่แก่ผู้เคี้ยว
 ตกกลง .. ยินยอม

คำประสมที่ใช้เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ที่จริงถ้าจะเทียบกับคำ
 ประสมที่ใช้เป็นคำนาม คุณศัพท์และกริยาแล้ว คำประสมที่ใช้เป็นกริยา
 วิเศษณ์มีน้อยกว่ามาก ดังนี้

๑. คำตัวตั้งเป็นคุณศัพท์ คำขยายเป็นคำนาม ได้แก่
 สามชุม ไซ่กับ ย่าง เป็น ย่างสามชุม
 สามหา .. พุก เป็น พุกสามหา
๒. คำตัวตั้งเป็นกริยา คำขยายเป็นคำนาม ได้แก่
 นั้ก้าว ไซ่กับ เ็น เป็น เ็นนั้ก้าว
 สับเงา .. นั้ .. นั้สับเงา

๓. คำตัวตั้ง เป็นนาม คำขยายเป็นคำอื่น ๆ ได้แก่
 คอแข็ง ไซ้กับ นุ่ง เป็น นุ่งคอแข็ง (เตียงไม่ออก)
 กอตก .. นุ่ง .. นุ่งกอตก (เศร้าเสียใจ)
๔. คำตัวตั้งเป็นบุรพบท คำขยายเป็นคำนาม ได้แก่
 ในตัว เช่น เป็นนายเป็นบ่าวอยู่ในตัว
 ในที่ .. ยั้มอยู่ในที่
 ในหน้า .. ยั้มในหน้า
 นอกหน้า .. แสดงจนออกนอกหน้า
 ชิงหน้า .. ว่าชิงหน้า
๕. คำตัวตั้งเป็นคำบุรพบท คำขยายเป็นคำกริยาหรือคำ
 วิเศษณ์ ได้แก่
 ตามมีตามเกิด เช่น ทำไปตามมีตามเกิด (สุกแก่จะทำได้)
 โดยแท้ .. เขาชำนาญเรื่องนี้โดยแท้
- ยังมีคำอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีบุรพบทนำหน้า มีคำวิเศษณ์ตามมา
 เช่น โดยดี โดยเร็ว โดยถ้วน ตามสะดวก ตามฉันท แต่ไม่กำหนด
 ลงไปตายตัว อาจเปลี่ยนคำที่ตามมาเป็นอย่างอื่นได้ จึงไม่น่าถือเป็นคำ
 ประสม
- สรุปได้ว่า คำประสมอาจใช้เป็นได้ทั้งนาม คุณศัพท์ กริยา
 และกริยาวิเศษณ์

คำประสมกับคำซ้อน

ถ้าจะเทียบลักษณะคำทั้งสองประเภทนี้ จะเห็นว่าลักษณะที่เหมือนกันก็มี ต่างกันก็มี
ลักษณะที่เหมือนกัน

๑. ต่างเป็นคำที่นำคำเดี่ยวอันมีใช้อยู่เดิมมารวมกันเข้า สร้างเป็นคำใหม่ขึ้น

๒. เมื่อเกิดเป็นคำใหม่แล้ว ความจะต่างจากเดิมไป ที่เหมือนเดิมก็ต้องมีความหนักเบาของความหมายต่างกัน บางทีก็มีความหมายไปในเชิงอุปมา

๓. คำที่ประสมกันก็คำ ซ้อนกันก็คำ ถ้าแยกออกเป็นคำ ๆ แล้ว แต่ละคำมีความหมายสมบูรณ์ มีที่ใช้ในภาษา ทั้งนี้ผิดกับคำที่ลงอุปสรรคที่จะกล่าวต่อไป อุปสรรคนั้นไม่มีความหมายและที่ใช้ในภาษา
ลักษณะที่ต่างกัน

๑. คำประสม มีคำ ๒ คำหรือมากกว่านั้น

คำซ้อน มีคำเพียง ๒ คำ ถ้าจะมีมากกว่านั้น ก็ต้องเป็น ๔ คำ
หรือ ๖ คำ

๒. คำประสม มีความหมายสำคัญที่คำตัวตั้ง ส่วนคำขยายมีความสำคัญรองลงไป

คำซ้อน ถือคำแต่ละคำที่มาซ้อนกัน มีความสำคัญเสมอกัน เพราะต่างก็มีความหมายคล้ายกัน

๓. คำประสม มีความหมายต่างจากเดิมไปบ้าง ถ้าคงเดิมก็มักเป็นคำที่ใช้เรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ

คำซ้อน มีความหมายต่างจากเดิมไปบ้าง ถ้าคงเดิม ความเน้นหนักและที่ใช้ก็ต้องต่างไป แต่ถึงอย่างไร ความหมายใหม่ต้องเนื่องกับความหมายเดิม

๔. คำประสม บางคำอาจสับหน้าสับหลังกันได้ แต่ถ้าเรียงสับขึ้น ความหมายก็จะต่างไป เช่น เสือปลา กับปลาเสือ และหน้าที่ของคำก็จะต่างไปด้วย เช่น ใจดี กับ ดีใจ

คำซ้อน อาจสับหน้าสับหลังได้เฉพาะบางคำที่เสียงไปได้ ไม่ชักหู ออกเสียงได้สะดวก และบางคำสับที่แล้วความหมายต่างไป แต่ที่ไม่ต่างกันก็มี เช่น อักแอ กับ แออัก

คำประสมกับคำเดี่ยว

คำประสมบางคำมีลักษณะเหมือนคำเดี่ยว ๆ (ที่เคยเรียกกันว่าคำมูล) มาเรียงกันเข้า ทำให้พิจารณาว่า คำใดเป็นคำประสม คำใดไม่ใช่ มีหลักพิจารณาได้ดังนี้

๑. เสียงหนักเบา เรื่องเสียงนี้ไม่อาจรู้ได้จากตัวเขียน แต่เวลาพูดอาจสังเกตได้โดยเสียงหนักเบาบอกให้รู้ ดังกล่าวแล้วในเรื่องเสียงวรรณยุกต์ คือ ถ้าเป็นคำประสม น้ำหนักเสียงจะลงที่คำท้ายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่ไม่ได้ลงเสียงหนัก เสียงจะขึ้นเบา บางทีอาจจะฟังไม่ชัด เหมือนหายไปเลยทั้งพยางค์ แต่ถ้าไม่ใช่คำประสม น้ำหนักเสียงจะเสมอกัน และมีจังหวะเว้นระหว่างคำ (บางทีจะมีเสียงเหมือน นะ มะ หรือ อะ ท้าย

คำที่มาข้างหน้า แต่เวลาเขียน กำหนดไม่ได้) ทั้งนี้เพราะคำที่เรียงกันมาแต่ละคำมีความสำคัญ ถ้าพูดไม่ชัดเจน ทุกคำ ไปแล้ว ความหมายย่อมไม่แจ่มแจ้ง แต่คำประสม ความหมายไม่ได้เด่นทุกคำไป ถึงออกเสียงไม่ชัด ฟังไม่ชัด ก็ไม่ถึงกับไม่เข้าใจความหมายเสียทีเดียว

๒. ความหมาย คำประสมจะมีความหมายจำกัดจำเพาะว่าหมายถึงอะไร และหมายพิเศษอย่างไร เช่น รถเร็ว ไม่ใช่รถที่วิ่งเร็วทั่วๆ ไป เมื่อพูดย่อมเป็นที่เข้าใจกัน แต่คำบางคำไปมีความหมายอย่างอื่น ไม่ตรงตามคำเดียวที่นำมาประสมกันเข้า เช่น สามเกลอ สามขา ไปมีความหมายเป็นเครื่องใช้อย่างหนึ่ง ถ้าไม่อธิบาย ก็คงรู้เองไม่ได้

สรุปเรื่องคำสร้างใหม่

เท่าที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า คำสร้างใหม่ประเภทต่างๆ กังกล่าวได้ช่วยทำให้เรามีคำใช้ในภาษาเพิ่มขึ้นมากมาย พร้อมกันนั้น ภาษาที่เคยมีแต่คำพยางค์เดียว ก็ได้กลายเป็นมากพยางค์ขึ้น และการสร้างคำใหม่ คงจะมีอยู่เรื่อยไปโดยอาศัยวิธีการสร้างแบบต่างๆ กังกล่าวข้างต้น นอกจากจะสร้างจากคำไทยแล้ว ก็ยังสร้างจากคำภาษาอื่น โดยเฉพาะคำบาลีสันสกฤต มีคำเป็นอันมากที่เราสร้างขึ้นเองโดยอาศัยคำบาลีสันสกฤตเหล่านั้นมาประสมกันเข้า จึงนับว่าได้ประโยชน์มิใช่น้อยที่ได้ทั้งคำและวิธีการ อันจะสร้างภาษาให้งอกงามร่ำรวยคำที่จะใช้ในภาษา

บทที่ ๒

คำเกิดใหม่

คำเกิดใหม่นี้ที่จริงบางคำคือคำประสมนี้เอง แต่เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางภาษา จึงทำให้คำนั้น ๆ มีรูปลักษณะต่างกับคำเดิมไป กล่าวคือแทนที่คำต้นกับคำท้ายจะเป็นคำเต็ม ๆ กลับเป็นคำเต็ม ๆ แต่เพียงคำท้ายเท่านั้น ส่วนคำต้นกลายเป็นพยางค์ กะ มะ ตะ ปะ ผะ พะ สะ ฯลฯ ลงไว้หน้าคำ กล้ายอุปสรรกในบาลีสันสกฤตและเขมร ต่างกันก็แต่อุปสรรกของภาษาดังกล่าวนั้น กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางไวยากรณ์ ส่วนอุปสรรกของไทย ไม่ได้กำหนดขึ้นเพราะเหตุนี้ แต่เกิดขึ้นเพราะการกร่อนเสียงบ้าง แบ่งคำผิดบ้าง ฯลฯ จึงจะกล่าวต่อไป การลงอุปสรรกก็เป็นไปเพื่อเหตุผลทางเสียงเป็นสำคัญ การพิจารณาคำที่เกิดใหม่นี้จึงต้องพิจารณาที่อุปสรรกมากกว่าอื่น ด้วยเหตุที่อุปสรรกของเรามีแต่รูปร่างเป็นอุปสรรก แต่ไม่ได้ใช้อย่างเดียวกับอุปสรรกแท้ ๆ อย่างในภาษาบาลีสันสกฤตและเขมร จึงควรเรียกอุปสรรกของไทย ว่าอุปสรรกเทียม และคำเกิดใหม่ที่จะกล่าวต่อไปนี้ ก็คือ คำที่มีอุปสรรกเทียมอยู่ต้นคำในลักษณะต่าง ๆ กัน

อุปสรรกเทียม คือส่วนที่ประกอบหน้าคำไทย เพื่อประโยชน์ในทางเสียง อันอุปสรรกนี้ตัวเองไม่มีความหมาย เมื่อประกอบหน้าคำแล้วก็ไม่ได้ช่วยให้เกิดมีความหมายอื่นใดเป็นพิเศษ นอกจากจะทำให้การออกเสียงสะดวกฟังไพเราะ และได้ทำให้คำไทยกลายเป็นคำมากพยางค์ไปได้

อุปสรรคเทียม อาจแยกได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๑. ที่นำหน้านาม ได้แก่ กะ มะ ตะ สะ ซึ่งเชื่อว่า กร่อนเสียงมาจากคำบางคำบ้าง แบ่งคำผิดบ้าง ที่เทียบแนวเทียบผิดก็มีบ้าง

ก. ที่กร่อนเสียง ได้แก่ มะ กับ ตะ

มะ ๑. ที่นำหน้าชื่อไม้ผล อันได้แก่มะม่วง มะขาม มะยม กร่อนเสียงมาจาก หมาก คำ หมาก หมายถึงผลไม้ (ปัจจุบันมาจำกัดใช้ หมายถึงหมากที่กินกับพลูเท่านั้น) หรือสิ่งที่มีลักษณะกลม เช่น หมากเก็บ หมากruk เมื่อนำหน้าชื่อในลักษณะคำประสม หมาก เป็นคำตัวตั้งให้รู้ว่า สิ่งนั้นคืออะไร ชื่อตามมาเป็นคำขยายบอกลักษณะของคำตัวตั้งนั้น แต่คงเดิมชื่อผลไม้ ใช้ หมาก นำหน้าในฐานะตัวตั้งทั้งสิ้น ดังคำหมากม่วง หมากขาม หมากกลาง ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ปัจจุบัน หมาก กร่อนลงเหลือ มะ ชื่อต้นไม้บางอย่าง ที่ไม่ใช่ไม้ผล มี มะ นำหน้าชื่อก็มี เช่น มะค่า มะกา มะหาด ส่วนที่นำหน้าชื่อผักก็มีเช่น มะระ สงสัยว่าไม่ใช่คำไทย เขมรใช้ มะระ

๒. ที่นำหน้าคำบอกกำหนดวัน ได้แก่ มะวัน มะเวียง กอง กร่อนเสียงมาจาก เมื่อ ดังที่เราใช้ เมื่อก่อน เมื่อก่อนขึ้น หาใช้กร่อนจากหมากไม้

ส่วนคำอื่นๆ ที่มี มะ นำหน้า เช่น มะโรง มะเส็ง มะเริง มะกอง ไม่ได้กร่อนมาจากคำใด อาจะมาจากคำเขมรว่า โรง มฺฺสาณ มฺฺริณ ก็เป็นไปได้

ตะ ๑. ที่นำหน้าชื่อต้นไม้ ว่ากร่อนเสียงมาจาก ต้น เช่น ตะขบ ตะกร้อ ก็น่าจะกร่อนมาจาก ต้นขบ ต้นกร้อ

๒. ที่หน้าข้อสี่ตัว ว่ากร่อนมาจาก ทัว เช่น ตะเข้ ตะโขง ตะเข็บ ตะขาบ ก็น่าจะกร่อนจากทัวเข้ ทัวโขง ทัวเข็บ ทัวขาบ ที่นำตะ มาใส่หน้าข้อสี่ตัว แล้วนำมาใช้เรียกของอื่นโดยอนุโลมก็มี เช่น ตะปลิง ก็คือ เหล็กที่ใช้เกาะวัตถุที่แยกให้ติดกัน โดยมากเรียกคำเต็มว่า ทัวปลิง

๓. ให้นำหน้าคำทมิฬลักษณะคล้ายตา ได้แก่ ตะวัน ตะมู
ว่าร้อนเสียงจาก ทาวัน ทาปู

ตะ ที่ไม่ได้กร่อนมาจากคำข้างต้นก็มี เช่น ตะม่อ น่าจะกร่อนจาก
 ทอม่อ หรือที่ ไม่ได้กร่อน แต่กลายเสียงมาจาก ตะ กิม เช่น ตะไถ่ จาก
 สะไถ่ ตะพาย จาก สะพาย หรือที่เป็นเสียงเดิมจากภาษาอื่นก็มี เช่น
 ตะโปก ตะพัง จาก ตะโปก กับ ตะพ่าง (เขมร) และ ตะบอง จาก ฏบอง
 ของเขมร เช่นเดียวกัน และที่ยังไม่รู้ที่มา ก็ยังมีอีกมากมายหลายคำ

สะ คำนำหน้าหน้าด้วย สะ มีหลายประเภทด้วยกัน ที่เป็นคำ
ภาษาอื่นก็มี เช่น สะขาว สะพาน ที่ไม่อาจกำหนดได้ว่าเป็นคำภาษา
ใดก็มี เช่น สะบ้า สะตอ สะท้อน ที่พอจะกำหนดได้ ก็ไม่แน่ไปทุก
คำ คือ

สะ กร่อนจาก สาว เห็นจะมีแต่ สะโก๊ กล่าว่ามาจาก สาวโก๊
กร่อนจาก สาย เช่น สะค้อ จาก สายค้อ (ภาษาไทยใหญ่
ใช้สายหลั) ส่วน สะเอว ไม่น่าจะกร่อนมาจาก สายเอว (มีใช้แต่ สาย
ตัว ว่าเหน้อยสายตัวแทบขาด) หรือ สะตึง จะกร่อนจาก สายตึง ก็เป็น
เรื่องได้แต่สันนิษฐาน (เขมรมีสตึง แปลว่า ไม่สะตึง)

การที่เกิดการกร่อนเสียงดังกล่าวข้างต้น คงเป็นเพราะคำที่มาด้วย
กัน ๒ พยางค์หรือมากกว่านั้น เรายก้อออกเสียงพยางค์ท้ายหนักพยางค์
หน้าเบา เพราะเสียงไม่ไค้เน้นที่นั่น พยางค์ที่ไม่ไค้เน้น เสียงอาจจะ
สั้นลงด้วย เบาลงด้วย ไม่ซ้ำก็ไค้ยินเพียงบางส่วน ไม่เต็มคำดังกล่าว
แล้วเรื่องเสียงนั้น คำที่ออกเสียงไม่เต็มคำคือ คำที่เสียงกร่อนไป

๑. ที่แบ่งคำผิด มีแต่ กระ เท่านั้น

กระ ที่ได้มาจากแบ่งคำผิด เป็นชื่อนก ชื่อผัก ชื่อสิ่งที่มีลักษณะ
นามที่มีคำลูก นำหน้า ไค้แก่

ชื่อนก มี กระจิบ กระจอก กระจาบ จากคำนกจิบ นกจอก นกจาบ
ชื่อผัก มี กระโถม (ชื่อผักที่มี กระ นำหน้า มีกระเจด กระสัง

เขมรมิไค้ทรงกันเป็นกณแฑก คุรสร้างทาบ)

๑ ๑ ๑ ๑ ๑
ชื่อสิ่งที่มีคำลูกนำหน้า มี กระคุม จาก ลูกคุม

การที่เกิดการแบ่งคำผิด อาจเป็นเพราะคำไค้มี ก ลงท้ายเป็นตัว
สะกด เรายินยอมออกเสียงเป็น กระ เช่นหกล้ม เป็นหกกระล้ม ตกใจ เป็น
ตกกระใจ คำ นกจิบ นกจอก จึงออกเสียงเป็นนกกระจิบ นกกระจอกไป
ด้วย เมื่อต้องการเรียกแต่ชื่อ ไม่มีคำ นก ลูก หรือผัก คำ กระ จึงคิด
มากด้วย บางคำเช่นลูกคุม ไค้ไค้ทั้งลูกคุม ลูกกระคุม หรือกระคุม (ปัจจุบัน
ไค้ กระ ในคำที่เขียน กระข้างต้น)

๑. ที่เทียบแนวเทียบผิด มีกระ (หรือกระ) และอื่น ๆ

การที่จะถือว่าเทียบแนวเทียบผิด จะต้องรู้ว่าเดิมคำนั้นเป็นอย่างไร
คำกระบอก กระบุง กระคุก กระทั่ง ที่มี กระ ในภาษาของเรา ในภาษาไทย

ถิ่นอื่น ๆ มีไทยใหญ่เป็นต้น ไม่มี กะ หน้ำคำ การที่เราใส่ กะ ช้าง หน้ำคงจะได้เห็นคำที่มี กะ อื่น ๆ เป็นแนวเทียบมากกว่าอื่น

ส่วนคำอื่น ๆ อุปสรรคไม่ได้กำหนดแน่ แล้วแต่คำที่มาข้างหน้า ใต้แก่คำ ขโมยโจร เติม ข เป็นขโมยขโจร จมูกปาก เติม จ เป็น จมูกจปาก ยศเกียรติ เติม พ เป็นยศพเกียรติ พระสูตรพระวินัย เป็น พระวิสูตรพระวินัย แต่คำเหล่านี้ถือเป็นภาษาปาก ไม่ได้กำหนดเป็น มาตรฐาน บางท่านถือว่า ข จ พ ที่เติมเข้าป็นนี้เพื่อไม่ให้เสียงคอนกัน

๒. หน้ำหน้ำคำกริยา คำขยายและอื่น ๆ มีลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้

ก. ทกร่อนเสียง มี ฉะ ยะ ระ ละ อะ

ฉะ ในคำฉะนั้น ฉะนั้น ว่ากร่อนเสียงจาก ฉัน (เหมือน เช่น อย่าง) ในคำฉันนั้น ฉันนั้น

ในคำขยาย ฉะฉาด ฉะฉาน ฉะฉ่า ฉะฉ่อย ว่ากร่อนจาก คำซ้ำ ฉาด ๆ ฉาน ๆ ฉ่า ๆ ฉ่อย ๆ ที่จริง ฉะฉาน อาจกร่อนมาจาก ฉาดฉาน ก็ได้

ยะ ระ ละ ในคำยะยิบยะยับ ระเร้ง ระเรื่อย ระริก ระรืน หรือละสนละสาน ละลิบ ละเลาะ ก็ว่ากร่อนมาจากคำซ้ำ ยิบ ๆ ยับ ๆ เร้ง ๆ เรื่อย ๆ รืน ๆ หรือ ลน ๆ ลาน ๆ ลิบ ๆ เลาะ ๆ ที่จริง ละเลาะ อาจจะกร่อนมาจาก ลัดเลาะ ก็ได้

อะ ในคำ อนึ่ง อะไร ก็ว่ากร่อนมาจาก อันหนึ่ง อันไร หรือ อันใด

คำทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วล้วนแต่มีวิสรรชนีย์ประ ทั้งต้น ๕ ๕

นอกจากคำ อนึ่ง เพียงคำเดียว

ข. ทเพิ่มเสียงเพื่อไม่ให้เสียงคอนกัน ได้แก่ กะ

คำที่เพิ่มเสียง กะ เพื่อไม่ให้เสียงคอนกันนี้ โดยมากเป็นคำซ้อนเพื่อเสียง ที่เสียงพยางค์หน้ากับพยางค์หลังมักจะเสมอกัน เช่น จุกจิก กุกกิก ตามธรรมดาตั้งกล่าวแล้วว่า คำใดที่มี ก ลงท้าย เรามักจะออกเสียง ก ท้ายคำเป็น กะ ด้วย คำซ้อนเช่นนี้จึงอาจออกเสียงได้เป็น จุก กะ จิก กะ กุกกะกิก เมื่อเพิ่ม กะ หน้าพยางค์ท้ายเช่นนี้ เสียงพยางค์ท้ายย่อมจะหนักกว่าพยางค์หน้า จึงจำเป็นต้องเพิ่ม กะ ที่หน้าพยางค์หน้าไปด้วย เสียงจึงจะเสมอกัน ไม่คอนกัน

คำที่เพิ่ม กะ ทำนองนี้ได้แก่ กะ โถก กะ ตาก กะ ตุก กะ ตึก กะ จุก กะ จิก

ค. ทเทียบแนวเทียบผัด ได้แก่ กะ เช่นเดียวกัน

กะ ที่เพิ่มเพราะเทียบแนวเทียบผัดนี้ เพิ่มในคำซ้อนเพื่อเสียงเช่นเดียวกับข้างต้น ต่างกันก็แต่ที่คำซ้อนนั้นไม่ได้ลงท้ายด้วย ก จึงไม่ควรรออกเสียง กะ ไม่ว่าที่พยางค์หน้าหรือหลัง แต่เมื่อเห็นคำข้างต้นออกเสียง กะ ถึงแม้คำที่ไม่มี ก ลงท้ายก็ใช้ กะ นำหน้าได้ ได้แก่

กะ มอม กะ แม่ม กะ คำ กะ ต่าง กะ คั่ง กะ ตั้ง กะ ต่อง กะ แต่ง

ง. ทลงอุปสรรคเลียนแบบภาษาเขมร ซึ่งทำให้ความหมายและหน้าที่ของคำเปลี่ยนแปลงไปบ้าง อุปสรรคทำนองนี้บางครั้งอาจเป็นคำเขมรที่เรานำมาใช้กับคำไทย เช่น ประ สม ส่วนคำอื่น ๆ ไม่ปรากฏว่าได้นำอย่างไร เหตุใดจึงใช้อุปสรรครูปนั้น ๆ เป็น ระ พะ หรือ สะ

จึงต้องถือว่า พอใจเสียงไวพलग่อน จนกว่าจะได้มีโอกาสรู้ที่มาของ
อุปสรรคแต่ละเสียง อุปสรรคที่ใช้เขียนแบบเขมร และมีความหมายต่าง
ไปบ้าง มีดังนี้

<u>ระ</u> เช่น <u>ร</u> ้าย — ชะรอย	<u>ระ</u> ค <u>ิ</u> <u>ระ</u> ร <u>าย</u> — เผื่อว่า เกี่ยวจะเป็นไป
<u>ระ</u> เช่น <u>ก</u> น — กวนให้ทั่ว	<u>ระ</u> ก <u>น</u> — กลูกกละปะปน
<u>ค</u> าย — สาก ไม่เรียบ	<u>ระ</u> ค <u>าย</u> — ทำให้คายกัน
<u>ย</u> ่อ — ทำให้สั้น	<u>ระ</u> ย <u>่อ</u> — ท้อถอย กลัว
<u>ปะ</u> เช่น <u>ป</u> น — ผสม	<u>ปะ</u> ป <u>น</u> — ผสมปนเปกัน
<u>ค</u> ิด <u>ค</u> ่อ — ทำให้เื่องกัน	<u>ปะ</u> ค <u>ิด</u> <u>ปะ</u> ค <u>่อ</u> — ทำให้คิดกันค่อกัน
<u>ประ</u> เช่น <u>ท</u> ่วง — ทัก คักค้ำน	<u>ประ</u> ท <u>่วง</u> — แง้งอย่างแรง
<u>เค</u> ียว — คุ่หนึ่ง	<u>ประ</u> เค <u>ียว</u> — เพียงคุ่เดียว
<u>ห</u> วัน — เกรง กลัว	<u>ประ</u> ห <u>วัน</u> — หวาก หวากวัน
<u>พะ</u> เช่น <u>ร</u> ุง <u>ร</u> ัง — ไม่เป็นระเบียบ	<u>พะ</u> ร <u>ุง</u> <u>พะ</u> ร <u>ัง</u> — รุงรัง ไม่รักกุม
<u>เ</u> ียบ — อาการยกขึ้นและ	<u>พะ</u> เ <u>ียบ</u> — กระพือขึ้นลงซ้ำ ๆ

ตกลงของสิ่งที่บาง

แบนและยาว

<u>สม</u> เช่น <u>ย</u> อม — ตกลง	<u>สม</u> ย <u>อม</u> — ยอมด้วย ตกลงด้วยกัน
<u>รู้</u> — เข้าใจ	<u>สม</u> ร <u>ู้</u> — รู้เห็นด้วย ร่วมคึกกัน
<u>สู่</u> — ไปยัง ไปหา	<u>สม</u> ส <u>ู่</u> — อยู่ด้วยกันฉันผิวเมีย
<u>ตะ</u> เช่น <u>พ</u> ร <u>ัง</u> — รวมกันอยู่มากๆ	<u>ตะ</u> พ <u>ร</u> ัง — พร้อม ไสว สล้าง

สะ เช่น พริบ — พร้อม ทำพร้อมๆ สะพริบ — พร้อมในทันที
กันในทันที

สว ย — งาม สะสว ย — งดงาม

สาง — ทำให้หายยุ่ง (ผม) สะสาง — ทำให้หายยุ่ง (ธุระการงาน)

คำทั้งสองนี้อาจกล่าวได้ว่า กร่อนเสียงมาจากคำซ้ำ สว ย ๆ สาง ๆ

ยังมีคำอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำที่มีพยัญชนะควบกล้ำ

ร ล ย แต่ถัดลงแยกพยัญชนะต้นกับพยัญชนะควบออกแล้ว จะปรากฏ
 ว่าพยัญชนะต้นมีลักษณะเหมือนอุปสรรคของเขมร ที่ใส่เพื่อทำให้มีความ
 หมายเป็นกริต แปลว่า ทำให้ เช่น เปเรียน แปลว่า ทำให้เรียน
 หรือฝึก คำเช่นนี้มีเป็นอันมากในภาษาไทย ดังต่อไปนี้คือ

ข	ในคำ	ขย่ำ	แยกเป็น	ข + ย่ำ	แปลว่า	ย่ำด้วยปาก
		ขย่ำ	..	ข + ย่ำ	..	กำหรือบีบย่ำ ๆ
						กลุกหรือเกล้าให้
						เขากัน
		ขย	..	ข + ยี	..	ยีให้แหลก
		ขยิก	..	ข + ยิก	..	ทำยิก ๆ ทำตี ๆ
		ขยุกขยิก	..	ข + ยุกข + ยิก	..	ทำหยุกหยิก ยุ่งยิง
						ทำยุกยิกไม่อยู่นิ่ง
		ขยิบ	..	ข + ยิบ	..	ทำคายิบ ๆ กระ
						พริบตาเป็นการ-
						ให้อาณัติสัญญาณ

ค ในคำเคลื่อน แยกเป็น ค + เลื่อน แปลว่า เลื่อนไป ขยาย
ออกไป ไม่อยู่
คงที่

ป ในคำ ปลุก .. ป + ลุก .. ทำให้ลุกขึ้น
.. ปลีก .. ป + หลีก .. แยกออกไป หลีก
ออกไป

.. ปลง .. ป + ลง .. เอาลง
.. ปลด .. ป + ลด .. ทำให้ลด เปลื้อง
เอาออก

.. ปละ .. ป + ละ .. ละเลย
.. ปลอก .. ป + ลอก .. พันไป รอกไป
.. ปรับ .. ป + รับ .. ทำให้เรียบ ทำ
ให้เรียบกัน อย่าง
ปรับตัว

.. ปรุ .. ป + ฐ .. ทำให้เป็นฐ ๆ

พ ในคำ พล่ .. พ + ล่ .. ล่ หลุดออก
พรว .. พ + ราว .. ทำซ้ำ ๆ

คำเหล่านี้บอกได้ยากว่า รูปที่มีพยัญชนะควบนั้นมีมาแต่ดั้ง
เดิมหรือเพิ่งมาลงอุปสรรคหน้าคำภายหลัง หรืออาจจะยืมมาจากภาษา
อื่น มีภาษาเขมร เป็นต้น ถ้าเช่นนั้นคงลงอุปสรรคมาแต่ภาษาเดิม
แล้ว เช่นคำที่อาจแยกได้เป็น ป + รวน นั้น มีใช้ในเขมรทั้ง ปรว
และรว แต่บางคำก็มาลงอุปสรรคในไทย เช่นคำ โปรย ไม่มีในเขมร

มีแค่รอย คำ เลื่อน เขมรก็มีใช้ แต่ เปลี่ยน ไม่มี คำ ละ มีในภาษาเขมร
แค่ ปละ ผละ สละ ไม่มี

คำถาม

๑. เหตุใดภาษาไทยจึงมีคำมากพยางค์ใช้มากมาย
๒. กล่าวกันว่ายืมคำยืมกันได้ แต่ยืมลักษณะภาษาของกันมาใช้ไม่ได้ แต่เหตุใดคำไทยจึงมีคำที่มีอุปสรรคอยู่หน้าคำ ทั้ง ๆ ที่คำนั้น ๆ เชื่อว่าเป็นคำไทยแท้
๓. มีผู้กล่าวว่า “ภาษาไทยบทยะรวกัรวย มีคำให้เลือกใช้ได้มากมาย แต่บทยะจน ก็จน หากใช้ไม่ได้เลย” ท่านเห็นอย่างไรกับคำถามนี้ จงอธิบาย
๔. ท่านเห็นว่า เราควร สร้างคำใน ภาษาจากคำเดิมที่เรามีอยู่ หรือควรยืมคำบาลีสันสกฤตมาใช้ หรือใช้ทับศัพท์ (เฉพาะศัพท์วิชาการ) เช่นคำประสบการณ์ (experience) กิจกรรม (activity) พฤติกรรม (behaviour) หรือจะมีวิธีการอื่นใดอีก จงให้ความเห็น
๕. ทำไมจึงมีคำที่สร้างด้วยวิธีการต่าง ๆ ถึง ๓ แบบ คือแบบ คำซ้อน คำประสมและคำซ้ำ หากเลือกสร้างตามแบบใดแบบหนึ่งเพียงแบบเดียวจะมีดีกว่าสะดวกกว่าหรือ จงพิจารณาด้วยเหตุผล
๖. ก. คำที่มีความหมายเชิงอุปมาในภาษาไทยสร้างด้วยวิธีการ-อย่างไรบ้าง

ข. คำต่อไปนี้มีความหมายอย่างไร ใช้อย่างไร

หัวฟงหัวมัน มือลิง สกขาว เลียบเคียง กมคาย นอก
รัตนกรอย

๗. ก. จงกิคำไทยเรียกสิ่งต่อไปนี้โดยอาศัยวิธีการสร้างคำข้าง
ต้น ในที่กลั บ เซลิกอปเตอร์ มอเตอร์ ตรีม(ทาหน้า) ซูเปอร์ไฮเวย์

ข. ถ้าจะใช้คำไทย ๆ เรียกชื่อต่อไปนี้ควรใช้ว่าอย่างไร ลอง
กิคำคุณ ฐนบัตร ฐานัติ ไปรษณีย์ วิทย์ ราชการ

๘. คำต่อไปนี้มีทั้งคำซ้อน คำประสม คำเดี่ยว จงทำเครื่องหมายให้รู้ ว่าเป็นคำอะไร พร้อมทั้งอธิบายความหมายด้วยว่า คำนั้น ๆ
หมายความว่าอย่างไร ต่างกันอย่างไร

๑. เป็นเครื่องเช็กหน้าชุดาของเขา เขาเดินเช็กหน้าอยู่ได้

๒. ทำเจ้าหน้าเจ้าตา เธอเป็นเจ้าหน้าที่หรือ

๓. หาที่นอนให้เขานอนน้อยซี หาที่นอนให้เขานอน
น้อยซี

๔. สัญญานผู้กมัตเรามากนะ ผู้กมัตให้แน่นไม่หลุดเกี่ยวนะ

๕. เธอยืนยืนให้กันะ เธอยืนยืนให้กันะ

ภาคที่ ๓

การสร้างประโยค

บทที่ ๑

ลักษณะประโยคของไทย

คำต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น ถือได้ว่าเป็นคำกล่าวลอย ๆ ยังไม่ได้เข้าประโยค ถึงแม้จะกล่าวว่า กันแต่ละคำสำเร็จรูปในตัวเอง อาจใช้เข้าประโยคได้ทันที แต่เมื่อเข้าประโยค ย่อมต้องเป็นไปตามระเบียบของประโยคแต่ละแบบแต่ละลักษณะ

ลักษณะประโยคของไทย ประโยคในภาษาไทยอาจจะประกอบด้วยคำที่คำก็ได้ คำเดียว ๒ คำ หรือมากกว่านั้นก็ได้ ถ้าหากว่าความในประโยคนั้น ๆ ทำให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายได้ตามที่ผู้พูดต้องการ เช่น

๑. ไป มีคำกริยา คำเดียว
๒. ไปเที่ยว มีคำกริยา ๒ คำ
๓. ไปเที่ยวกัน มีคำกริยา ๒ คำ คำขยายกริยาอีกคำหนึ่ง
๔. ใครกิน มีคำ ๒ คำ คือ ผู้ทำ กับ กริยา
๕. ใครกินข้าว มีคำ ๓ คำ คือ ผู้ทำ กริยา กับผู้ถูก
๖. ใครกินข้าวหมด มีคำ ๔ คำ คือ ผู้ทำ กริยา ผู้ถูกกับคำวิเศษณ์

ขยายกริยา

ตัวอย่างประโยคข้างต้นต่างกันไปเป็น ๒ ลักษณะ คือ ประโยค ๑—๓ เป็นประโยคที่ละผู้ทำ ละผู้ถูก มีแต่กริยา แต่ความในประโยค บอกว่าเป็น

๑. ประโยคบอกเล่า ตอบคำถาม ไปไหม ว่า ไป

๒. ประโยคคำสั่ง สั่งให้ใครคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน ไป

๓. ประโยคชักชวน ชวนคนหลายคนให้ไปเที่ยวกัน บอกพหูพจน์ ส่วนประโยค ๔—๖ มีทั้งผู้ทำ ผู้ถูก กริยาและคำขยายโดยสมบูรณ์ ความในประโยค บอกว่าเป็นคำถาม โดยใช้คำที่แสดงคำถาม ใคร เป็น ผู้ทำ ฉะนั้นจึงพอสรุปลักษณะประโยคได้ว่า

๑. ประโยคคำสั่ง ไม่จำเป็นต้องมีผู้ทำกริยา ถ้าหากจะมีก็เพื่อเน้น ความหรือเพื่อบอกให้รู้ตัว เช่น แก มา (มีจังหวะเว้นระหว่าง แก กับ มา) อ้อค ระวัง (พยางค์ท้ายจะห้วนสั้นทั้ง 'วัง' กับ 'มา' ขนาด $\frac{1}{2}$ मात्रา)

๒. ประโยคขอร้องหรือชักชวน ไม่ต้องมีผู้ทำกริยา เช่นเดียวกัน แต่มักจะมีคำลงท้ายประโยค เช่น ชี ชี เถอะ เถอะนะ นะ น้า นะ เช่น ไปชี ไปชี ไปเถอะ ไปเถอะนะ ไปนะ ไปน้า

คำที่ลงท้ายต่างกันไป ตามแต่ผู้พูดต้องการจะโน้มน้าวใจผู้ฟังให้ใจอ่อนยอมตามไปด้วย ส่วนผู้ทำจะกล่าวถึงหรือไม่ก็แล้วแต่ต้องการเน้นหรือไม่ เช่น เธอไปน้า เธอไปด้วยกันกับเรานะ

๓. ประโยคคำถาม ตามธรรมชาติมักจะมีคำวิเศษณ์แสดงคำถาม ว่าใคร อะไร ที่ไหน ทำไม เมื่อไร อย่างไร หรือ หรือไม่ อยู่ด้วย

ใคร อะไร มีลักษณะทั้งเป็นคำถามและเป็นสรรพนามแทนคน

หรือสิ่งที่ไม่ได้ระบุชื่อในที่นั้น ไกร อะไร ทำหน้าที่ไคอย่างนาม คือเป็น
ผู้ทำก็ไค ผู้ถูกก็ไค เช่น ไกรเห็น เห็นไกร อะไรมะ กินอะไร ฉะนั้น
อยู่ที่ไคในประโยคก็ไคแล้วแต่ความ

ทำไม เมื่อไร อย่างไร มีลักษณะเป็นกริยาวิเศษณ์ขยายกริยา
ใช้ไว้กับประโยคหรือท้ายประโยคก็ไค เช่น

มาทำไม ทำไม(จึง)มา ทำไม ที่อยู่หน้ากับอยู่หลัง มีความต่าง
กันอยู่บ้าง ทำไม คำต้นถามผลว่ามาเพื่ออะไร คำท้ายถามเหตุ

มาเมื่อไร เมื่อไร(จะ)มา เมื่อไร ในประโยคทั้งสองนี้ก็ต่างกัน คือ
เมื่อไรคำต้น ถามเมื่อมาแล้ว แลเห็นแล้ว แต่ เมื่อไรคำท้าย ถามถึงอนาคต
ว่า เมื่อไรจึงจะมา

มาอย่างไร (ทำ)อย่างไร(ถึงไค)มา(ไค) ถ้าจะพูดประโยคหลัง ที่
อย่างไร อยู่หน้า ต้องใช้คำยืดยาวจึงจะใช้ไค ฟังเข้าใจ

ฉะนั้นจึงไม่จำกัดว่าต้องอยู่ต้นประโยคหรือท้ายประโยค สุดแต่ความ
ที่ผู้พูดต้องการพูด

หรือ หรือไม่ ไหม เป็นคำลงท้ายประโยคทั้งต้น เช่น จะไปไหม
เธอไปหรือ เธอไปหรือไม่ ถ้าหากจะใช้ หรือ นำหน้าประโยค หรือ ใน
ที่นั้นก็ต้องเป็นสันธานแบ่งรับแบ่งสู้ เช่น หรือ เธอจะไป หรือไม่ เธอก็ไป
แทนฉนั้น คำ หรือ ตามต้องการคำตอบเกิดขาดลงไปเพราะรู้อยู่แล้ว เช่น
เธอจะไปหรือ (รู้ว่าจะไป) ถ้าถามว่า เธอจะไปไหม ถามให้เลือกตอบไป
หรือไม่ไป

ลักษณะประโยคที่มีคำแสดงคำถามอยู่ด้วยในภาษาไทย บางทีก็ดูยากกว่า เป็นประโยคคำถามหรือบอกเล่า เพราะคำ ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ใช้ในความบอกเล่าก็ได้ เช่น

ใครจะไปกินลง เรื่องอะไรฉันจะทำให้

ไปซื้อที่ไหนได้ก็ไปเถอะ ใช่ว่าเขาอยากทำให้เมื่อไร

ทุกอย่างไรใครก็ไม่เชื่อ

แต่บางทีไม่มีคำแสดงว่าเป็นคำถาม กลายเป็นคำถามไปก็มี ถ้าผู้พูดขึ้นเสียงสูงท้ายประโยค เช่น จริงนะ (เสียงครึ่งตรีครึ่งจัตวา)

๔. ประโยคบอกเล่า ใช้ในเรื่องราวเล่าบอกตามธรรมดา บางทีก็เป็นไปในทางรับ บางทีก็เป็นไปในทางปฏิเสธ

ประโยครับ ถ้าใช้ในภาษาเขียน ไม่มีการใช้คำลงท้ายประโยคเพื่อแสดงความสุภาพ แต่ในภาษาพูด จะมีคำ จ๊ะ ค่ะ หรือครับ (ต่างกันไปตามเพศของผู้พูด) ลงท้ายประโยคตามควรแก่โอกาส ในการตอบคำถามเชิงรับ คำรับว่า จ๊ะ ค่ะ ครับ หรือ ใช่ ใช่ละ ชือ เออ เพียงคำเดียวอาจแทนความทั้งประโยคได้ เช่น การไปทัศนศึกษาจรรวณ เธอเป็นผู้จักใช่ไหม คำตอบว่า ใช่ ได้ความเท่ากับตอบรับทั้งประโยคโดยไม่ต้องกล่าวทวนซ้ำ

ประโยคปฏิเสธ คำปฏิเสธในการตอบคำถามเชิงปฏิเสธว่า เปล่า บางทีก็กินความได้เท่ากับตอบปฏิเสธความทั้งประโยค เช่น ที่ทางการประกาศรับสมัครงาน เธอไปสมัครหรือเปล่า คำ เปล่า คำเดียวก็เป็นการตอบปฏิเสธทั้งความ แต่ เปล่า ใช่ปฏิเสธไม่ได้ทุกความไป เช่น

ไปไหนมา ทอบว่า เปลา ไม่มีทางรู้ได้ว่าปฏิเสธเรื่องอะไร นอกจากจะ
กล่าวต่อไปว่า เปลา ไม่ได้ไปไหน

คำ ไม่ ใช่ตอบปฏิเสธคำเดียวไม่ได้ เพราะไม่ช่วยทำให้รู้ความที่
ปฏิเสธได้ จำเป็นต้องใช้กริยาที่ต่อการปฏิเสธคำกับลงไว้ด้วย เช่น ไม่ได้
ไม่ไป มีแปลกก็แต่คำ เป็น ถ้าถามว่า เป็นครูหรือ ผู้ตอบที่ไม่ได้เป็นครู
จะต้องตอบว่า ไม่ใช่ครู ถ้าพูดว่า ไม่เป็น ความจะต่างออกไปเป็นว่า
ฉันไม่ยอมเป็น หรือไม่ต้องการเป็นครู แต่ถ้าใช่คำ คือ เช่น ถามว่า
เธอคือครูหรือ จะตอบว่า ไม่ใช่ หรือ คือไม่ ไม่ได้คำตอบก็ต้องเป็น
ไม่ใช่ เช่นกัน

ในความปฏิเสธ นอกจากจะใช่คำ ไม่ แล้วยังใช้คำอื่นได้อีก คือ
ใช่ เช่น ใช่ว่าเขาไม่รักใคร่ (=ไม่ใช่ว่า)

หา...ไม่ เช่น หาใช่ไม่ หาได้ไปไม่ (=ไม่ใช่ ไม่ได้ไป)

มิ เช่น มิได้มีใครเห็นใจ (=ไม่ได้มี)

มิ ใช้ได้เฉพาะกริยาบางคำเท่านั้น นอกจาก มิได้ ก็มี
มิใช่ มิเป็นการ หามิได้

บทที่ ๒

การเรียงลำดับคำในประโยค

ภาษาไทยเป็นคำโดด คำแต่ละคำไม่มีการเปลี่ยนแปลงภายในศัพท์ หรือท้าย ศัพท์เพื่อแสดงหน้าที่ของคำ และแสดงหน้าที่ที่สัมพันธ์กัน ระหว่างคำในประโยค ทั้งคำหนึ่ง ๆ อาจมีความหมายได้หลายอย่าง ทำหน้าที่ก็ได้หลายอย่างด้วย จะรู้หน้าที่และความหมายของคำได้ก็ด้วยดู ตำแหน่งที่เรียงอยู่ในประโยค ถ้าเรียงผิดตำแหน่ง ความหมายก็อาจจะผิด ไปด้วย การเรียงลำดับคำจึงมีความสำคัญยิ่ง

การเรียงลำดับคำของไทย กำหนดไว้ดังนี้

คำในประโยคแบ่งเป็นภาคได้ ๔ ภาค คือ

๑. ภาคผู้แสดงหรือผู้ทำเรียกว่า ประธาน

๒. ภาคแสดง เรียกว่า กริยา

๓. ภาคผู้ถูก เรียกว่า กรรม

๔. ภาคขยายแบ่งเป็น ๒ พวกคือ

ก. ขยายผู้ทำหรือผู้ถูก เรียกคุณศัพท์

ข. ขยายกริยา เรียกกริยาวิเศษณ์

ภาคผู้ทำหรือประธาน ประธานของไทยต้องอยู่หน้าคำกริยา
แต่ส่วนจะอยู่ที่ใดของประโยคไม่จำกัด

ภาคแสดงหรือกริยา ตามธรรมชาติจะอยู่หลังประธาน และอยู่หน้ากรรม แต่จะไม่มีกรรมก็ได้ กริยาอาจจะมีมากกว่าหนึ่งก็ได้

ภาคผู้ถูกหรือกรรม ต้องอยู่หลังกริยา

ภาคขยาย คุณศัพท์ขยายประธานอยู่หลังประธาน ขยายกรรมอยู่หลังกรรม ส่วนกริยาวิเศษณ์ขยายกริยาอยู่หลังกริยา

ยังมีวลีที่ขยายกริยาหรือประธาน อาจมีบุรพบทกับนามมาด้วยกัน บุรพบทจะต้องอยู่หน้านามที่เกี่ยวข้องด้วย

ประโยคที่เราใช้อยู่ทุกวันไม่เป็นไปตามที่กล่าวก็มี คือ

ผู้ทำ ๑. อาจละไว้ได้ โดยเฉพาะเมื่อเป็นประโยคคำสั่งดังกล่าแล้ว เช่น ออกไป อย่าเข้ามา

๒. ผู้ทำอาจอยู่หลังกริยาบางคำได้ ได้แก่ เกิด มี เป็น ปรากฏ ทั้งนี้เพื่อต้องการเน้นความ เช่น เกิดเหตุใหญ่ (เหตุใหญ่เกิด) มีดาวหางขึ้นในท้องฟ้า (ดาวหางมีขึ้นในท้องฟ้า) เป็นอะไรไป (อะไรเป็นไป) ปรากฏภาพลวงตาขึ้น (ภาพลวงตาปรากฏขึ้น)

ผู้ถูก อาจอยู่หน้ากริยาได้ ถ้าต้องการเน้นที่ผู้ถูกมากกว่ากริยา เช่น ชนมนี่ใครกินบ้าง หนังสือฉันฉันอยากอ่าน ดอกไม้สวยใครทำ

คำขยาย ๑. คุณศัพท์อยู่หลังประธานที่โดยมากเป็นคำนาม แต่ที่มาข้างหน้าก็มี เช่น น้อยคนนักรู้จักเขา มากคนก็บอกเรื่อง มากหมอ มากความ มากชักวายหลายชักข้าง มากหน้าหลายตา

๒. กริยาวิเศษณ์ขยายกริยา ควรอยู่หลังกริยาแต่อาจอยู่ข้างหน้าก็ได้ เช่น ก่อๆ เกิน (ความหมายต่างกับเกินก่อก่อๆ) ไม่ ที่ใช้ในความปฏิเสธ จะต้องอยู่หน้ากริยา เช่น ไม่ได้ แต่ถ้ามี หา มาช่วย ไม่ กลับไปอยู่ข้างท้ายเช่น หาได้ไม่ (ความต่างกับหาไม่ได้)

๓. ลักษณะนาม คำคุณศัพท์บอกจำนวนนับไม่ว่าจะนับถ้วนหรือไม่ถ้วน จะต้องมิลักษณะนามที่บอกลักษณะของสิ่งที่มาข้างหน้าตามมาข้างหลังด้วย เช่น ทาสองตา แก้วห้าใบ คนหลายคน ของมากขึ้น บ้านน้อยหลัง แต่ที่ไม่เป็นไปตามนี้ก็มิต้องใช้ลักษณะนามอยู่หน้านามโดยมาก เมื่อนำมาใช้เป็นชื่อ คงถือว่ากะทัดรัดดี เช่น ห้าคารา สามเสือ บางคนอาจจะถือ เสือ คารา หรืออื่นๆ เป็นลักษณะนาม ซึ่งเป็นไปไม่ได้ เพราะเราไม่เคยมีคำเช่นนี้ในลักษณะนาม คาราเป็นคน ลักษณะนามต้องเป็นคน ใช้ว่าคาราห้าคน เสืออาจเป็นคน ก็ต้องใช้ลักษณะนามว่าคน เป็นเสือสามคน ที่ละลักษณะนามไปเลยก็มี เช่น แห้ง ๒ น้ำ ๓ (หมายความว่า อย่างแห้ง ๒ อย่างน้ำ ๓) แมวห้าหมาหก

๔. ส่วนขยายกริยาอื่น ๆ อาจอยู่ที่ใดของประโยคก็ได้ตามความจำเป็น โดยเฉพาะเมื่อต้องกรณั้น ความก็จะอยู่หน้าประโยค เช่น พรุ่งนี้จะออกเดินทางกัน อีก ๓ วันจะกลับมา

บทที่ ๓

การจำแนกคำ

เรื่องนี้ที่จริงถือกันว่าไม่สำคัญนักสำหรับภาษาไทย ที่คำคำเดียว อาจทำหน้าที่ได้หลายอย่าง เช่นเป็นนาม กริยาและคุณศัพท์ อย่างคำ เป็นคุณศัพท์ก็ได้ เป็นกริยาก็ได้ เป็นนามเรียกชื่อคนก็ได้ และจะกำหนด รู้ได้ว่า คำ เป็นคำชนิดใด ทำหน้าที่อะไร ก็ด้วยดูตำแหน่งในประโยค ถ้าอยู่หน้ากริยา เช่น คำมา คำเป็นนามทำกริยา “มา” ถ้ามาหลังคำนาม เช่น เสื้อดำ คำเป็นคุณศัพท์ขยายเสื้อ ถ้ามาหลังผู้ทำและมีกรรมตามมา เช่น คน ดำนร คำเป็นกริยา แต่ด้วยเหตุที่เราเคยคุ้นกับแบบแผนที่กำหนดคำเป็น ชนิดต่างๆ มานานแล้ว ทั้งยังมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เรื่องคำใน ฐานะที่ทำหน้าที่ต่างๆ ในประโยคอยู่บ้าง จึงนำเรื่องนี้มากล่าวไว้ ณ ที่นี้ ด้วย แต่จะมุ่งถึงความหมายและการใช้ของคำที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ยิ่งกว่าอื่น

มีผู้กล่าวว่า ถ้าเทียบภาษาไทยกับภาษาคำโตอื่น ๆ ที่เขาไม่ถือ หน้าที่ของคำเป็นสำคัญ คำที่ใช้ในภาษาไทยควรจะแบ่งได้เป็น ๒ พวก เท่านั้นคือ

๑. พวกที่เป็นคำสำคัญของประโยค ได้แก่ นาม ที่ใช้เรียกชื่อ สิ่งต่าง ๆ สรรพนามใช้แทนนามที่ไม่ได้ออกชื่อ และกริยาที่เป็นคำสำคัญ ที่สุด ประโยคอาจมีกริยาเพียงคำเดียว ก็ทำให้ความเป็นที่เข้าใจได้ เช่น ไป (หรือไป๋) แต่ถ้ามีนามคำเดียว เช่นผู้พูดพูดออกมาว่า ข้าว ผู้ฟัง

ย่อมจะต้องถามออกมาว่า “ข้าว ทำไม เป็นอะไร” เพราะ ข้าว คำเดียว ไม่อาจสื่อความหมายให้ผู้ฟังเข้าใจได้ตามที่ผู้พูดต้องการ

๒. พวกที่เป็นคำช่วย ซึ่งนับว่ามีความสำคัญรองลงมา ถ้าใช้ก็ ทำให้ความหมายชัดเจนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น แต่ถ้าไม่มีคำเช่นนั้นก็พอทำให้เข้าใจได้ คำเหล่านี้ได้แก่คำบุพบท และคำลงท้ายประโยค

ฉะนั้นถ้าจะแบ่งคำตามความสำคัญมากสำคัญน้อย ควรจะแบ่งดังนี้

๑. คำนาม คือคำที่เรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งมีชีวิต เช่น คน หมา แมว และไม่มีชีวิต เช่น โต๊ะ ปากกา บ้าน ทั้งเป็นชื่อทั่วไป เช่น ที่กล่าวข้างต้น และเป็นชื่อเฉพาะ เช่น กุหลาบ กล้วยไม้ บางที่ยังมีชื่อเฉพาะลงไปอีกเป็นชนิดย่อย เป็นกุหลาบหนู กล้วยไม้กิน เพื่อให้เข้าใจแน่นอนว่าเป็นชนิดนั้น ๆ ชื่อบางชื่อที่หมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ หมายถึงเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ เช่น บันไดเลื่อน (บันไดที่เลื่อนไปไ้เองด้วยไฟฟ้า) แก้วไฟฟ้า (ที่ใช้ประหารชีวิตคน) ก็อาจจะนับเป็นชื่อเฉพาะได้ คำนามทำหน้าที่ในประโยคได้ต่าง ๆ ดังนี้

หน้าที่คำนาม ๑. เป็นผู้ทำกริยาหรือที่เรียกประธาน เช่น เสือมา

๒. เป็นผู้ถูก เช่น เสือตะกรุบเหยื่อ

๓. ขยายผู้ทำ เช่น ครูใหญ่ญาติเธอลาออก

๔. ขยายผู้ถูก เช่น ฉันเห็นเด็กชும்คนใช้เธอ

๕. เสริมความให้สมบูรณ์ เช่น เขายังเป็นเด็ก

๖. เป็นลักษณนามทั้งที่กำหนดไว้เฉพาะ เช่น
หลังสำหรับเรือนและเรือนสำหรับนาฬิกา กับที่ใช้
ตามนามที่มาข้างหน้า เพราะไม่มีลักษณนาม
สำหรับคำนั้น ๆ เช่น ห้องหลายห้อง ปาก
ปากเคียว

คำที่ทำหน้าที่ได้อย่างนามคงกล่าวข้างต้น นอกจากจะเป็นคำนาม
ที่กำหนดไว้แต่ดั้งเดิมแล้ว ก็ยังอาจมีคำอื่นๆ ทำหน้าที่ได้เช่นเดียวกับนาม
คำที่ทำหน้าที่อย่างนาม มีดังนี้คือ

๑. คำเดี่ยว เช่น พ่อ แม่ หัวหน้า และยังมีคำบาลีสันสกฤต
ที่ยืมมาใช้ เช่น เมกตากาฐณา กรรม บุญ
บาป ฯลฯ
๒. คำซ้อน เช่น หน้าตา ท่าที รูปร่าง
๓. คำประสม เช่น ไฟฟ้า รถยนต์ เรือบิน
๔. คำซ้ำ เช่น หนุ่มๆ สาวๆ เด็กๆ
๕. คำวิเศษณ์ เช่น ดี ชั่ว ชั่ว นาน คงใช้ว่า ชั่วเป็นการ
นานเป็นคุณ

๖. คำกริยา เช่น หาบดีกว่าคอน นอนดีกว่านั่ง

เพศ พจน์ การก คือการบอกว่าชื่อที่กล่าวนั้นเป็นหญิงหรือชาย
ถ้าเป็นสิ่งมีชีวิต บอกว่ามีจำนวนหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่ง และบอกว่าคำ
นั้นนั้นๆ เกี่ยวข้องกับคำใดในฐานะใดในประโยค

เรื่องเช่นนี้ ถ้าจะถือว่าไม่สำคัญในภาษาไทยก็ได้ เพราะเวลาพูด ไม่มีผู้ใดคำนึงถึง ถึงกับจะกล่าวระบุลงไปให้ชัดเจน นอกเสียจากผู้ฟังจะสนใจตาม เช่นเพื่อนมาหา คำ เพื่อน ไม่ได้บอกให้รู้เลยว่าเป็นหญิงหรือชายมีจำนวนเท่าไร ฉะนั้นถ้าจะว่าภาษาไทยพูดง่ายสะดวก ก็นับว่าสะดวกมาก แต่ถ้าจะว่าฟังยาก ก็นับว่ายากไม่น้อย ที่ผู้ฟังจะต้องนึกเอาเอง แต่ถ้าผู้พูดต้องการจะแสดงเพศพจน์ให้รู้ด้วยก็พอทำได้ดังนี้คือ

การแสดงเพศ ๑. ใช้คำที่มีความหมายบอกเพศว่าเป็นหญิงหรือชายแจ่มแจ้งอยู่ในตัวแล้ว มีทั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติและที่กำหนดได้ตามหน้าที่ที่จำกัเฉพาะเพศ

เพศชาย ไก่แก่ พ่อ บู่ ลุง ตา เขย พระ เณร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ชาย หนุ่ม

เพศหญิง แม่ ย่า ป้า สะใภ้ ยาย ซี่ หญิง สาว

๒. ใช้คำแสดงเพศหญิงชายประกอบ คำ น้ำ อา ลูก หลาน เหลน ทวด ครู อาจารย์ เด็ก นักเรียน ญาติ ฯลฯ เป็นคำรวมใช้หมายได้ทั้งหญิงและชาย แต่ถ้าต้องการระบุให้แน่ว่าเป็นหญิงหรือชาย ก็ใช้คำ หญิง ชาย บ่าว สาว เขย สะใภ้ หรือตัวผู้ ตัวเมีย สำหรับสัตว์ประสมเข้าข้างท้ายคำ ในลักษณะคำประสม เช่น น้ำสาว ลูกสาว หลานสาว ลูกเขย ลูกสะใภ้ อาจารย์หญิง อาจารย์ชาย เด็กหญิง เด็กชาย เจ้านาย เจ้าสาว บางทีก็ใช้ผู้หญิง ผู้ชาย เพื่อให้ฟังชัดเจนขึ้น เช่นญาติผู้หญิง ญาติผู้ชาย คำที่มาประสมบอกเพศ เมื่อใช้ลำพังก็มีเพศอยู่ในตัว เป็น

คำที่มีความหมายในภาษา เช่น หญิงมากกว่าชาย ลูกหมามีตัวผู้ ๓ ตัวเมีย ๒ ทั้งนี้ นอกจาก บ่าว ที่ความหมายกลายไปหมายถึง ทาส เสียแล้ว โดยไม่จำกัดเพศ คำที่สร้างใหม่ในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้วิธีแสดงเพศแบบนี้อยู่มากเมื่อต้องการระบุเพศ เช่น พนักงานหญิง พนักงานชาย แต่บางทีก็ระบุเพียงเพศใดเพศเดียว เพราะอีกเพศหนึ่งเป็นที่รู้จักอยู่แล้ว เช่น สมุหบัญชี โดยมากเป็นชาย หากมีที่เป็นหญิง จึงจะระบุไว้ว่า สมุหบัญชีหญิง

คำ นาย นาง อาจแสดงเพศได้ แต่ใช้หน้าชื่อ แทนที่จะอยู่ข้างท้าย ที่ใช้หน้าคำบอกอาชีพหรือหน้าที่ก็มี เช่น นายแพทย์ นางพยาบาล แต่เมื่อมีผู้หญิงเป็นแพทย์ ผู้ชายเป็นพยาบาล ก็ใช้คิม หญิง ลงท้ายคำแพทย์ และคิม บุรุษ หน้าคำพยาบาล และคำ นายกับนาง ก็ต้องตัดออก

การแสดงพจน์ ๑. ใช้คำบอกจำนวนหนึ่งหรือจำนวนมากกว่าหนึ่งอยู่ในตัว

คำบอกจำนวนหนึ่ง(เอกพจน์) ไต้แก่ (คน) โสภ (คน) เดียวหนึ่ง (อย่างหนึ่งในกลุ่ม)

คำบอกจำนวนมากกว่าหนึ่ง(พหูพจน์) ไต้แก่ คู่ (จำนวนสองที่กำหนดไว้เป็นชุด) กลุ่ม หมู่ ฝูง พวก ไชลง คำที่ใช้กับสัตว์โดยเฉพาะคือ ไชลง สำหรับช้าง ฝูง สำหรับทั่วไป แต่บางทีก็มาใช้กับคนเป็น ฝูงคน ฝูงชน คำ ฝูง กลุ่ม ถ้าแยกออกจะเห็นว่า ต้องมีจำนวนมาก

กว่าสองขึ้นไป คน ๒ คนเดินไปด้วยกัน ไม่เรียกว่าเดินเป็นกลุ่ม คนกลุ่มหนึ่งต้องมี ๓ คนขึ้นไป

๒. ใช้วิธีต่าง ๆ บอกพหูพจน์ คือ

ก. ใช้คำขยาย มาก มากมาย หลายหรือคำบอกจำนวนนับสอง สาม ฯลฯ

ข. ใช้คำซ้ำ เช่น เด็กๆ หนุ่มๆ สาวๆ

การแสดงการก หรือความสัมพันธ์^๕ของระหว่างคำในประโยค เราไม่มีวิธีอื่นใดบอกให้รู้ได้นอกจากเรียงลำดับคำให้ถูกต้องตามตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าวแล้ว แต่ด้วยเหตุที่คำนามที่เป็นประธานหรือกรรมอาจเปลี่ยนที่ไปได้ คือ ประธานไปอยู่หลังกรรม กรรมมาอยู่หน้ากริยาได้ถ้าต้องการเน้น ฉะนั้นต้องพึงให้คำที่ไต่ขึ้นเป็นประธานหรือกรรมกันแน่ เช่นแมลงพวกนี้จับได้ในเวลากลางคืน

๒. คำสรรพนาม คือคำที่ใช้แทนนาม เพื่อจะได้ไม่ต้องกล่าวคำนามซ้ำ ๆ กัน เท่าที่กำหนดไว้สรรพนามมีหลายชนิดด้วยกัน ดังนี้

ก. สรรพนามที่ใช้ในการพูดจากัน (เรียก บุรุษสรรพนาม) ได้แก่ ฉัน มัน เรา เขา ท่าน

ข. สรรพนามที่บอกความเฉพาะเจาะจง (เรียก นิยมสรรพนาม) ได้แก่ นี่ นั้น โน้น นี้ นั้น โน้น

ค. สรรพนามบอกความไม่เฉพาะเจาะจง (เรียก อนิยมสรรพนาม) ได้แก่ ไต อะไร ไหน ใคร

ง. สรรพนามบอกคำถาม (เรียก ปฏจนาสรรพนาม) ได้แก่
ไต่ อะไร ไหน ไคร

จ. สรรพนามบอกความแบ่งแยกเป็นส่วน ๆ (เรียก วิภาค
สรรพนาม) ได้แก่ ต่าง บ้าง กัน

ฉ. สรรพนามเชื่อมประโยค (เรียก ประพันธสรรพนาม)
ไต่ไต่ ที่ ซึ่ง อัน

หน้าที่สรรพนาม

๑. เป็นผู้ทำกริยา เช่น เขามาแล้ว
๒. เป็นผู้ถูก เช่น เราเห็นเขาแล้ว
๓. เสริมความให้สมบูรณ์ เช่น เขาเป็นไคร
๔. เชื่อมประโยคเฉพาะคำที่ ซึ่ง อัน เช่น คนที่เธอเห็นเป็นเพื่อนฉัน
๕. ขยายคำนามเพื่อนั้น ทั้งที่คำนามนั้นเป็นผู้ทำและผู้ถูก เช่น
อาจารย์ท่านให้หาเธอ เธอไปหาอาจารย์ท่านเถอะ

คำสรรพนามนอกจากจะทำหน้าที่ในประโยคดังกล่าวข้างต้น ก็ยัง
แสดงคำถามหรือบอกความไม่เฉพาะเจาะจง หรือแบ่งแยกตามแต่ชนิด
ของสรรพนามแต่ละคำ ดังนี้

ก. สรรพนามที่ใช้ในการพูดจากัน ถึงแม้คำที่กำหนดขึ้นใช้เพื่อ
การนี้จะมีไม่มากคำนักก็ตาม แต่ก็มีวิธีใช้อย่างยาก เพราะสรรพนามเหล่านี้
จะต้องใช้ต่างกันไปตามเพศ พจน์และฐานะทั้งของผู้พูดและผู้ฟัง จึง
แบ่งเป็น

คำแทนชื่อผู้พูดเอง (บุรุษที่ ๑)

ที่เป็นเอกพจน์ เพศหญิง ใช้ว่า ฉัน คิฉัน อีฉัน หม่อมฉัน
ทั้งนี้แล้วแต่ผู้พูดด้วยว่ามีฐานะอย่างไร สูงกว่าหรือต่ำกว่าผู้พูด

ที่เป็นเอกพจน์ เพศชาย ใช้ว่า ฉัน ผม กระผม กระหม่อม เกลี้ย
กระหม่อม แต่ละคำแล้วแต่ ผู้ที่พูดด้วยเช่นเดียวกัน

ส่วนที่เป็นพหูพจน์นั้น มีคำ เรา ใช้ได้ทั้ง ๒ เพศ แต่ไม่นิยม
ใช้พูดกับผู้อื่น นอกจากจะใช้แทนคนกลุ่มใหญ่ว่า พวกเรา ทั้งนี้เห็นจะ
เป็นเพราะไปใช้ เรา แทนผู้ที่พูดด้วย(บุรุษที่ ๒) อันแสดงว่าผู้พูด
เหนือกว่าเสียแล้ว จึงไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ในฐานะเป็นบุรุษที่ ๑
พหูพจน์ บางคนใช้ว่าพวกคิฉัน พวกกระผม บางคนใช้ เรา เป็น
เอกพจน์แทนตัวผู้พูดเองก็มี เมื่อเวลาพูดกับคนที่สนิทกันเสมอ

นอกจากใช้คำสรรพนามแทนชื่อผู้พูดเองแล้ว ยังอาจใช้คำนาม
อื่น ๆ แทนตัวผู้พูดได้อีกด้วย โดยมากเพื่อแสดงความสนิทสนมรักใคร่
ใช้ตำแหน่งเครือญาติแทนตัวผู้พูด ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง
ลูก หลาน ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย

ใช้ตำแหน่งในการงานแทนตัวผู้พูด ได้แก่ ครู อาจารย์ หัวหน้า
ใช้ชื่อผู้พูดทั้งชื่อเล่นชื่อจริงแทนตัวผู้พูด เช่น คิว ต๋อย นุช
นันท์ (ถ้าเป็นชื่อจริงมักตัดให้เหลือเพียงพยางค์ใดพยางค์เดียว)

นอกจากนี้ยังมีคำที่พระภิกษุใช้ คือ อาตมา หรือ อาตมภาพ
คำ ข้าพเจ้า ใช้เวลาพูดเป็นทางการในการพูดในที่สาธารณะในภาษาเขียน
ใช้ได้ทั้งหญิงและชาย

คำที่ใช้แทนผู้ที่พูดด้วย (บุรุษที่ ๒)

ที่เป็นเพศหญิง ได้แก่ เธอ ท่าน คุณ แม่พระบาท เสด็จ
หล่อน เจ้า

ที่เป็นเพศชาย ได้แก่ เธอ ท่าน คุณ ไ้แก้ว แม่พระบาท
เสด็จ เจ้า

คำบางคำไม่ได้ใช้ได้ทั่วไป เช่น หล่อน เจ้า ท่าน ที่ใช้เป็น
ธรรมดาเห็นจะได้แก่ คุณ และ เธอ

คำ ท่าน เธอ คุณ อาจใช้ได้ทั้งบุรุษที่ ๒ และที่ ๓ คือผู้ที่พูด
ด้วยกับผู้ฟังถึง โดยเฉพาะเมื่อพูดด้วยความยกย่อง ซึ่งทำให้เข้าใจยาก
ว่า หมายถึงผู้ใดแน่ เช่น เธอทำไมไม่มาด้วย ถ้าไม่ได้ยินความตอนต้นผู้
ฟังคงเข้าใจว่าหมายถึงตน ส่วน ท่าน ใช้กับผู้ที่เราเคารพ เช่น พระ
ภิกษุสงฆ์ ผู้ใหญ่ ผู้เหนือกว่า ทั้งขณะทีพูดด้วยและพูดถึงด้วยความเคารพ
ยกย่อง ส่วน คุณ ที่ใช้เป็นบุรุษที่ ๓ มักหมายถึง นาย บางทีหมายถึง
ถึงสามี่ ไม่ได้ใช้ได้ทั่ว ๆ ไป

นอกจากใช้คำสรรพนาม ยังอาจใช้คำนามอื่น ๆ แทนสรรพนาม
ได้คือ

ใช้เรียกตำแหน่งเครือญาติแทน ได้แก่ ลูก หลาน น้อง พี่
ลุง ป้า น้า อา(บางทีใส่ชื่อกำกับไว้ด้วย เพื่อให้รู้แน่ว่า หมายถึง
ใครคนไหน)พ่อ แม่ หรือคุณพ่อคุณแม่ เพื่อแสดงการยกย่อง บางทีไม่
ใช้ญาติกัน หากแต่อายุมากกว่า ก็นิยมเรียกขานว่า ตา ยาย ลุง
ป้า น้า พี่ แต่ไม่มีเรียกว่า ปู่ ย่า อา

ไ้เรียกตำแหน่งหน้าที่แทน เช่น อาจารย์ อาจารย์ใหญ่
ครู คุณครู หัวหน้า หัวหน้ากอง (มักใช้ ท่าน นำหน้าเพื่อแสดงความ
ยกย่อง)

ไ้เรียกบรรดาศักดิ์แทน เช่น ท่านขุน คุณหลวง คุณพระ
เจ้าคุณ คุณหญิง (แต่ผู้น้อยมักใช้ ไ้เท้า หรือ ท่าน แทน)

ไ้เรียกชื่อตัวแทน ถ้าเป็นผู้ใหญ่พูดกับเด็กก็เรียกเพียงชื่อเท่า
นั้น แต่บางทีอาจมีคำ แม่ หรือ พ่อ นำหน้าชื่อย่อยเพื่อให้เข้าใจ ถ้า
ผู้พูดขวยเหนือกว่า ก็ใช้ คุณ นำหน้าชื่อ

คำที่ไ้แทนผู้ที่พูดถึง (บุรุษที่ ๓)

สรรพนามที่ไ้เป็นบุรุษที่ ๓ มีแต่ เขา มัน ท่าน แก นอกนั้น
มักใช้เอ่ยชื่อเสียโดยมาก ถ้าอยู่ในที่ที่จำเป็นต้องกล่าวคำถึงาม เช่น ต่อ
หน้าผู้ใหญ่ มัก มีคำ คุณ พ่อ แม่ นาย นาง นางสาว นำหน้าชื่อให้
สมแก่โอกาสด้วย

คำ เขา มัน ท่าน แก มีที่ไ้ต่าง ๆ กันออกไปดังนี้

เขา หมายถึงบุคคลคนเดียว (ต่างกับภาษาไทยใหญ่ ที่เขาหมาย
ถึงคนหลายคน แต่ มัน คือคนคนเดียว) ไ้ไ้ทั้งชายและหญิง แต่ไม่สุ
นิยมไ้หนักโดยเฉพาะในภาษาเขียน เช่นนายเคนเนตที่ถูกกลบทำร้าย เขา
เพียงเป็นประธานาธิบดีไ้ไม่นานเลย ถ้าไม่ไ้ เขา ก็ฟังเข้าใจ เขา ที่
ไ้กันในภาษาพูดมักเป็นคำที่ฟังไม่ตึงนัก ถ้าเป็นผู้น้อยพูดถึงผู้ใหญ่ก็ถือ
ว่าตึงเสมอ เช่น ลูกพูดถึงพ่อว่า พ่อออกไปข้างนอกนานแล้วเมื่อไหร่เขาจะ
กลับสักทีนะ แสดงว่าลูกไ้ไ้กับพ่อมากเกินไป

เขา อาจหมายถึง คนอื่นได้ด้วย เช่นที่ใช้เป็นคำช้อนว่า ถือ เขาถือเรา หรือที่ว่า ว่าแค่เขาอิเหนาเป็นเอง บางทีก็หมายถึงผู้ที่ไม่รู้ชื่อ หรือไม่อยากจะบวชชื่อ เช่น เขาบอกมาว่า เขาพูดกันว่า เป็นบุคคลคนเดียว ก็ได้หลายคนก็ได้

นอกจากนี้ เขา ยังใช้ขยายนามข้างหน้าให้ฟังสนิทเป็นกันเองขึ้นอีก ด้วย เช่น เด็ก ๆ เขาออกไปข้างนอกกันหมด

พวกผู้หญิงเขาจะไปไหนของเขาเนะ

แต่ถ้าหากผู้ที่พูดถึงเป็นผู้ใหญ่กว่า เป็นผู้อันควรเคารพนับถือ การ ใช้ เขา ทำนองนี้ เช่น พ่อเขา อาจารย์เขา ถือเป็นการที่เสมอเช่นเดียวกัน

เขา อาจใช้เป็นบุรุษที่ ๑ แทนตัวผู้พูดเองก็ได้ ใช้ได้ทั้งหญิงและชาย แต่ใช้กับผู้สนิทกันเท่านั้น

มัน ใช้แทนผู้ที่พูดถึงที่ต่ำกว่าผู้พูด โดยเฉพาะผู้ที่มิใช่เป็นที่ถูก ใจกันนัก แต่บางครั้งใช้ มัน ด้วยความถือสนิท เมื่อผู้นั้นเป็นลูกศิษย์ ลูกน้องคนสนิท ที่ใช้ทั่ว ๆ ไปมักใช้หมายถึง เด็ก สัตว์และสิ่งของ เช่น มันหายไปแล้ว มัน อาจหมายถึง เด็ก หมา ข้าวของเงินทองอย่างใด อย่างหนึ่งแล้วแต่ความแวดล้อม

มัน อาจใช้อีกลักษณะหนึ่งได้ คือไม่ได้หมายถึงบุคคลผู้ใดแต่ หมายถึงเรื่องที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หรือที่ยังไม่ได้กล่าวถึง จะกล่าวต่อไป เช่น ผู้พูดพูดว่า มันน่ากลุ้มใจจริง ผู้ฟังจะต้องถามว่า กลุ้มใจเรื่องอะไร ผู้พูดจะตอบว่า กลุ้มเรื่องลูกเจ็บออก ๆ แยก ๆ คำ มัน จึงแทนเรื่องที่กล่าว

นั่นเอง หรือบางทีก็อาจจะหมายถึงข้อความที่ตามมา เช่น มันเป็นการยากที่จะกล่าวว่า.....(ตั้งที่แปลจากคำ it ในภาษาอังกฤษ) ซึ่งมี ความหมายเช่นเดียวกับข้อความว่า "ที่จะกล่าวว่า.....เป็นการยาก" มัน จึงแทนข้อความข้างท้าย

มัน ใช้ขยายนามได้เช่นเดียวกับเขา เพื่อเน้นข้อความ แต่ก็ เป็น คำที่ไม่ได้แสดงความนิยมยินดีนัก เช่น

เพื่อน ๆ มันจะไปเที่ยวกัน

คนมันไม่ค่อยมีเงินซื้อของกันนัก

แต่บางที มัน ที่ขยายนามในลักษณะนี้ ใช้เพื่อไม่ให้เสียงระหว่าง คำสองคำขาดจากกัน เพราะในที่บางแห่งจะมีช่วงจังหวะเว้นห่าง คำ มัน อาจช่วยทำให้คำสองคำเนื่องกันทำให้เห็นความหมายที่ต่างกันได้ชัด เช่น เสือหก ถ้าพูดรวบเสียงคำต้น เสียงไม่หนักเท่าคำท้าย ย่อมหมายความว่า เสือตัวนั้นมีขนาดเล็กกว่าเดิมไปแล้ว เป็นลักษณะของเสือชรา นั้น แต่ถ้าพูด เสือหก เสียงหนักทั้งที่ เสือ กับ หก และมีช่วงจังหวะเว้น ระหว่างคำทั้งสองย่อมหมายความว่า เสืออยู่ในภาวะหกตัว ถ้าใช้ มัน เป็น เสือ มันหก ย่อมช่วยให้เข้าใจความหมายง่ายขึ้น พูดหนักขึ้น แต่ถ้าไม่พูด มัน เข้ม ๆ คำ เสียงอาจกลายเป็น นะหรือมะไปได้

แ ก กับ ท่านใช้ได้อย่าง เขา กับ มัน แ ก ที่ เป็นบุรุษที่ ๓ เป็นคำที่ แสดงว่าไม่เคารพนับถือนัก มักหมายถึงบุคคลน่าเวทนา เช่น ยายแ ก แ กตาบอก แ ก เติบโตทางนี้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นคำที่หมายถึงบุคคลผู้นั้นเอง หรือขยายคำอื่น คำ แ ก ย่อมใช้หมายถึงบุคคลมีลักษณะดังกล่าว การใช้

อาจารย์แก แม่แก จึงมุ่งไปในทางนำสมเพชมากกว่านำนับถือ แต่ถ้าใช้กับเด็กเล็ก ๆ เช่น ลูกฉันแกไม่ชอบกินอะไร กลับเป็นการแสดงความเอ็นดูรักใคร่

ท่าน ใช้ได้ทั้งผู้ที่พูดถึงและขยายคำอื่นในลักษณะที่แสดงว่าเคารพนับถือ เช่น อาจารย์ท่านกลับไปแล้ว แต่ท่านว่าจะกลับมาอีก

นอกจากใช้บุรุษสรรพนามที่ใช้ในการพูดจากันแทนผู้ที่พูดถึงอันได้แก่เขา มัน ท่าน แก ดังกล่าวแล้ว ก็ยังอาจใช้สรรพนามอีกชนิดหนึ่งที่เรียกนิยมนามสรรพนามแทนก็ได้ สรรพนามชนิดนี้ได้แก่คำ นี้ นี้ นั้น นั่น เช่น เลื่อนนั้นมาซิ เอานี้ไป ชนโน้นมา ที่ที่ใช้นี้ นั้น โน้น อาจใช้มัน แทนได้ หากแต่ความไม่เจาะจงเท่า เพราะผู้ฟังจะไม่รู้ว่าผู้พูดหมายถึงมันไหน แทนของฉันไหนอยู่ใกล้หรือไกล จะกล่าวละเอียดในหัวข้อต่อไป

ข. สรรพนามที่บอกความเฉพาะเจาะจง ได้แก่คำ นี้ นั้น โน้น นั่น โน่น คำทั้งหมดนี้ใช้แทนสิ่งที่พูดถึง อะไรก็ได้เพราะไม่ไ้ระบุชื่อในขณะนั้น อาจเป็น เสื้อ บ้าน ฐานะ เรื่องราว โรงเรียน ฯลฯ จะรู้ได้ว่าหมายถึงอะไรก็ต้องดูความที่มาข้างหน้า เช่น นั่นทำแล้วหรือยัง นี้ จะให้ฉันทำอะไร

คำ นั้น กับ นี้ ใช้ต่างกันตรงระยะใกล้หรือไกล นั้น หมายถึงสิ่งที่อยู่ไกลตัว เรื่องที่เกิดขึ้นก่อน นั่นทำแล้วหรือยัง นั้น อาจหมายถึงคนที่รับมอบหมายไปก่อนหน้านั้นก็ได้ ส่วน นี้ หมายถึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เรื่องที่เกิดเฉพาะหน้า

คำ นั้น นั้น นี้ มีที่ใช้ต่างกัน ตามธรรมดาใช้ นั้น กับนี้มากกว่า
 นั้น กับ นี้ คำ นั้น นี้ เจาะจงน้อยกว่า นั้น นี้ นั้น นี้ แทนของอะไรก็
 ได้ สุดแต่ใกล้ตัวหรือไกลตัว แต่ นั้น นี้ ต้องเจาะจงลงไปว่าของนั้นคือ
 อะไร เช่น นี้เอาไหม ของอาจะมีมากกว่าหนึ่ง ถ้า นี้เอาไหม ของอาจะมี
 เพียงหนึ่ง

สรรพนามชนิดนี้ ที่เรียกนิยมนามสรรพนาม ทำหน้าที่ได้หลายอย่าง
 คือ

๑. เป็นผู้ทำ เช่น นั้นเป็นอะไรไป
๒. เป็นผู้ถูก เช่น หยิบนี้ให้หน่อย
๓. คำร้องเรียกให้สนใจดู ตั้งใจฟัง เช่น นี้อะไรแน่ นั้น
 จะไปไหน (ในที่นี้ใช้ นั้น นี้ ไม่ได้)

นอกจากนี้ นั้นกับนี้ ยังสร้างคำขึ้นใหม่ได้แก่ นั้นแน่ นั้นแน่ะ
นั้นซี นั้นแหละ นี้ซี นี้แหละ ซึ่งใช้เป็นคำอุทานโดยมาก แต่ละคำก็
 หมายอย่างหนึ่ง ๆ ต่างกันไป คือ

นั้นแน่ ใช้เป็นคำอุทานแสดงว่า เห็นแล้ว อาจเห็นตัว อย่างเล่น
 ซ่อนหา หรือเห็นการกระทำอย่าง เด็กขโมยขนม ผู้ใหญ่จับตัวได้

นั้นแน่ะ เป็นคำขบอกที่ตั้งหรือตำแหน่งของสิ่งที่ต้องการ

นั้นซี นั้นไง นั้นเป็นไร ใช้เป็นคำอุทานสำคัญว่า จริงอย่าง
 ปากว่า พูดแล้วไม่ผิด

นั้นแหละ ใช้เป็นคำเน้นอย่าง ที่เดียว ไม่ใช่อย่างอื่น

นี่^๔ ใช้เป็นคำอุทานแสดงว่า จริงจังคาด และเพราะเหตุนี้...
ฉนั้นจึง...

นี่แหละ ใช้เป็นคำเน้น เช่นเดียวกับ นั้นแหละ ต่างกันก็แต่นั้นแหละไม่เจาะจงเท่า นี่แหละ นี่แหละ เจาะจงว่าหมายถึงอย่างไรอย่างเดียว แต่ นั้นแหละ กล่าวลอย ๆ โดยไม่ระบุว่าเป็นเรื่องอะไร

ค. สรรพนามที่บอกความไม่เจาะจง ได้แก่ คำ ใคร อะไร ไหน

ง. สรรพนามที่บอกคำถาม ได้แก่ ใคร อะไร ไหน

เห็นได้ชัดว่า คำสรรพนามทั้ง ๒ ชนิดนี้ใช้คำชุดเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่ง คำใด อะไร ไหน ใคร ทำหน้าที่เป็นสรรพนามได้ ๒ ชนิด คือ เป็นคำถามก็ได้ ไม่ใช่ก็ได้ ถ้าไม่ดูความแวดล้อม บางทีก็เข้าใจยาก

๕
หน้าที่ของสรรพนามทั้ง ๒ ชนิดนี้

๑. เป็นผู้ทำ ที่เป็นคำถาม เช่น อะไรดี ใครมา ไหนสวยกว่ากัน
ที่ไม่ใช่คำถาม เช่น อะไรก็ดี ใครมาก็มา ไหน
สวยก็เลือกนั้น

๒. เป็นผู้ถูก ที่เป็นคำถาม เช่น ทำอะไร ชอบใคร อยากได้
ไหนละ

ที่ไม่ใช่คำถาม เช่น ทำอะไรก็ได้ ไม่เห็นชอบใคร
ไหนก็ไม่อยากได้

๓. เสริมความให้สมบูรณ์ ที่เป็นคำถาม เช่น เขาเป็นอะไร

เขาคือใคร

ที่ไม่ใช่คำถาม เช่น เขาเป็นอะไร

ก็ตาม เขาคือ

ใครก็ไม่กลัว

อะไร กับ ไหน ถ้าพิจารณาเรื่องเสียง อะไร ไหน กับ ใคร น่าจะเป็นคำคำเดียวกันมา เพราะ ร หรือ ล กับ น ค มีที่เกิดเสียงใกล้เคียงกันเสียงกลายกันไปได้และใช้สับกันได้ คำใดที่ใช้เป็นสรรพนามบอกคำถามไม่ค่อยมีที่ใช้ (มีแต่ที่ขยายนามเป็น อย่างใด อันใด คนใด เท่าใด มีความเท่ากับ อะไร บ้าง ไหน บ้าง คือ อย่างใด เท่ากับ อย่างไร อย่างไหน วันใด เท่ากับ วันไหน วันอะไร คนใด เท่ากับ คนไหน เท่าใด เท่ากับ เท่าไร เท่าไหน) จึงจะพิจารณาแต่ อะไร กับ ไหน โดยเฉพาะที่เป็นคำถาม

อะไร ใช้ถามถึงสิ่งที่ไม่รู้ ไม่รู้จัก ไม่ปรากฏชื่อ ระบุชื่อไม่ได้ ส่วน ไหน ใช้ถามถึงสิ่งที่ไม่ปรากฏชื่อ ออกชื่อไม่ถูก กลายกันกับอะไร แต่ก็ยังใช้ต่างกัน คือ อะไร อาจไม่รู้เลยว่าสิ่งนั้นเป็นอะไร แต่ ไหน อาจรู้แล้ว แต่ตัดสินใจไม่ได้ว่าเลือกอย่างไร ดี เช่น อะไรดีกว่า ไหน ดี ไหนดี อาจมองไว้เพื่อเลือกสองสามอย่างแล้ว แต่อะไรดี ยังไม่ได้หมายความว่า เพียงแต่มอง ๆ ทั้งนั้นนอกจาก ที่ไหน หรือ ไปไหน สถานที่ที่จะไปยังไม่ออกชื่อออกมา

ใคร ถ้าถือว่า ใคร กับ ใคร เป็นคำเดียวกัน คนใด คือ คนไร คำว่า ใคร ก็คงเป็นคำเดียวกับ คนไร นั่นเอง คำ ใคร จึงขยาย คน เป็น

คนใคร ไม่ไ้ เช่นเดียวกับ อะไร ขยาย อัน เป็น อันอะไร ไม่ไ้ เพราะ
กล่าวว่า อะไร มาจาก อันไร อยู่แล้ว

ใคร ใช้ตามถึงบุคคลที่ไม่ปรากฏชื่อ ยังไม่เป็นที่รู้จัก

ใคร อะไร ไหน ที่ไม่ใช่คำถาม ก็หมายความว่า กล่าวถึง บุคคล
หรือสิ่ง หรือสถานที่ที่ไม่ระบุชื่อ กล่าวลอย ๆ ไม่เจาะจงตัวบุคคลหรือ
สิ่งของหรือสถานที่ บางทีใช้ซ้ำคำ เป็น ใคร ๆ อะไร ๆ ไหน ๆ
หรือมีคำ ก็ดี ก็ตาม ต่อท้าย เป็น ใครก็ดี ใครก็ตาม อะไรก็ดี อะไรก็
ตาม ทำให้มีลักษณะเป็นวลี คำ ใครต่อใคร อะไรต่ออะไร ไหนต่อไหน
ช่วยแสดงให้รู้ว่า เป็นพหูพจน์ เช่นเดียวกับคำซ้ำ ใคร ๆ อะไร ๆ
ไหน ๆ บางทีใช้ ไค ไหน คู่กับ นั้น นั้น เช่น ว่า ไหนก็ดียอนั้นแหละ
ส่วน ใคร คู่กับ มัน เช่น ตัวใครตัวมัน ใครคนไหนมันคนนั้น

จ. สรรพนามที่บอกความแบ่งแยกเป็นส่วน ๆ (วิภาค
สรรพนาม) ไคแก่คำ ต่าง บ้าง กัน คำทั้งสามนี้ความหมายและที่ใช้
ต่างกันไป

ต่าง ใช้แทนนามที่เป็นผู้ทำหลายคน ทำกริยาอย่างเดียวกัน เช่น
ต่างคนต่างไป คือแต่ละคนทำกริยา ไป แยก ๆ กันไป ไม่ไ้
ไปด้วยกัน

พอถึงเวลา ต่างแย่งกันเข้าไป ถึงแต่ละคนจะทำกริยาเดียวกัน
คือ แย่งกันเข้าไป แต่เข้าไปพร้อมกันไม่ไ้ ต้องเข้าไปในลักษณะตัว
ใครตัวมัน

ฉะนั้นถึงจะทำกริยาเดียวกัน แต่ก็มีลักษณะแบ่งแยกในความหมาย
ด้วย

บ้าง ใช้แทนนามที่เป็นผู้ทำหลายคน แยกกันกระทำการ เช่น
บ้างก็สอบได้ บ้างก็สอบตก บ้างร้องบ้างรำ

บ้าง ที่แสดงว่าผู้ทำกริยามีหลายคนนั้น ควรจะมากกว่าสองด้วย
เพราะถ้ามีเพียงสอง จะต้องพูดว่า คนหนึ่งสอบได้ อีกคนหนึ่งสอบตก
หน้าทของ ต่าง กับ บ้าง

๑. เป็นผู้ทำ เช่น ต่างก็ไป บ้างก็ไป บ้างก็ไม่ไป

๒. เป็นผู้ถูก เช่น ขอบ้างซี (หมายถึงขอบางส่วน หรือขอ
นิทหนึ่ง บ้าง ในที่นี้ดูเหมือนขยายคำกริยา ขอ แต่ที่จริงไม่ใช่ เป็นกรรม
ของกริยา ขอ) คำ ต่าง ใช้เป็นผู้ถูกไม่มี มีแต่ ต่าง ๆ เช่น เห็นไป
ต่าง ๆ (หลายสิ่งหลายอย่างที่แตกต่างกันไป)

กัน ใช้แทนนามที่ต่างก็ทำกริยาเดียวกันเกี่ยวข้องกัน เช่น เคี้ยว
ตักกัน เคี้ยวโกรธกัน บ้านเรือนเคียงกัน กัน คล้ายกริยาวิเศษณ์
เพราะมาข้างท้ายกริยา แต่ที่จริง กัน เป็นสรรพนามที่แทนนามทำหน้าที่
เป็นกรรมของกริยา ถ้าใช้คำนามอื่นแทนคำ กัน ก็จะได้ความเท่ากัน
เช่น เคี้ยวฉันทโกรธเขา เคี้ยวเขาโกรธฉันท เคี้ยวเขาคับฉันท เคี้ยวฉันท
คับเขา (คำ คี ในความนี้ต้องใช้ คีกับ แต่ถ้าเป็น กัน แทนคำนาม
แล้วไม่ต้องมี กับ) บ้านเรือนเคียงบ้านเรือน

กัน จึงทำหน้าที่ได้แต่เป็นผู้ถูกเท่านั้น และจะต้องแทนนามซึ่ง
มี ๒ คนเป็นอย่างน้อย บางทีก็จำกัดเพียงสอง เช่น บ้านเรือนเคียงกัน
ถ้ามากกว่าสอง ต้องใช้เคียง ๆ กัน

ที่ อาจใช้นำหน้าคุณศัพท์และยังคงใช้เป็นคุณศัพท์เช่นเดิม แต่ความหมายเน้นกว่า เช่น ข้อปัญหาที่สำคัญ ลูกที่ดีที่สำคัญ ที่ดี ถือเป็นคุณศัพท์ ถ้าไม่ใช่ ที่ ใ้ว่า ข้อปัญหาสำคัญ ลูกก็ อาจใช้ได้ แต่เป็นความคาด ๆ กลาง ๆ เป็นข้อปัญหาสำคัญทั่ว ๆ ไปไม่เจาะจง หรือ ลูกก็ ก็คือ ลูกดีทั่ว ๆ ไปไม่เน้น

ที่ อาจมากับคำ เป็น ใช้เป็นคำจำเพาะเหมือนสำนวน เช่น เป็นที่ถูกอกถูกใจ เป็นที่ชื่นชมยินดี เป็นที่น่าสลดใจ เป็นที่โปรดปราน

ที่ มากับคำกริยา รัก เป็น ที่รัก ใช้เป็นคำนามได้

คำกริยา คือคำที่แสดงอาการของนามหรือสรรพนามหรือคำอื่นที่ทำหน้าที่ได้อย่างนาม คำเหล่านี้เราเรียก ผู้ทำหรือประธาน คำกริยาบางคำมีความหมายสำเร็จสมบูรณ์ในตัว เมื่อพูดก็เข้าใจความหมายได้ครบถ้วน แต่บางคำก็ต้องอาศัยคำอื่นด้วย อาจมาในฐานะเป็นผู้ถูกกระทำหรือกรรม หรือมาเป็นส่วนขยาย

คำกริยาจึงแบ่งออกได้เป็นชนิดต่าง ๆ ดังนี้

๑. คำกริยาที่ได้ความบริบูรณ์อยู่ในตัว เช่น บิน เค้น ว้าง กระโดด หายใจ ตาย

๒. คำกริยาที่ยังไม่ได้ความบริบูรณ์ ต้องอาศัยความอื่นซึ่งได้แก่

ก. ผู้ถูกหรือกรรม เช่น กินข้าว เห็นข้าว มองฟ้า

ข. ส่วนเสริมความ ใช้จำเพาะเมื่อตามหลังกริยา เป็น เหมือนคล้าย เท่า (เรียกวิภคกรกริยา) เช่น ไครเป็นไคร เขาเหมือนไคร ตัวเขาเท่าพ่อ หน้าเขาคล้ายพ่อ

๓. คำกริยาช่วย ไต่ แก่ ได้ แล้ว จะ กำลัง อยู่ ต้อง คง ฯลฯ คำเหล่านี้ช่วยบอกให้รู้ กาล มาลา แม้จะไม่ใช้กริยาสำคัญ ก็ยังช่วยทำให้ความแจ่มแจ้งขึ้นได้ตามต้องการ

ถ้าคำกริยาตั้งกล่าวไม่มีคำอื่นมารับ นอกจากจะทำให้ความไม่สมบูรณ์แล้ว ก็ยังอาจไม่เข้าใจความหมายเลย คำกริยาที่เป็นคำกึ่งเดิมมีไม่พอใช้ จึงต้องกำหนดคำอื่น ๆ ขึ้นมาอีกให้ทำหน้าที่ได้อย่างคำกริยามีกังนี้

คำที่ทำหน้าที่ได้อย่างกริยา ไต่ แก่

๑. คำเดี่ยว ๆ เช่น กิน นอน ยืน วิ่ง

๒. คำประสม เช่น กินใจ ยืนยัน วิ่งราว

๓. คำซ้อน เช่น แก้วไข ชักช่อง เกี้ยวเจิญ ช้องแฉะ

๔. คำซ้ำ เช่น วิ่ง ๆ เต้น ๆ นั่ง ๆ นอน ๆ

๕. คำวิเศษณ์ เช่น แดง (อาการเบิกเผยออกมาของเรื่องที่ปกปิด) เหนียว (ไม่อยากให้ใครหรือให้ใครรังษ ๆ)

๖. คำบุรพบท เช่น นอกใจ นอกคอก

กาล มาลา วาจก เป็นเรื่องสำคัญในภาษามีวิภक्तिปัจจัย มีบาลี สันสกฤตและอังกฤษเป็นต้น แต่ไม่สู้สำคัญ หรือเกือบจะไม่สำคัญเลยในภาษาไทย เวลาพูดไม่จำต้องระบุว่า เหตุเกิดเวลาไหนหรือจะเกิดเมื่อใด สุดแต่ผู้พูดสนใจอยากรู้อย่างไรจะเถียงถาม คนเล่าอาจจะเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยไม่เอาใจใส่ว่าผู้ฟังจะเข้าใจอย่างไร บางทีก็ถือว่าเป็นเรื่องปัจจุบัน กลับเป็นเรื่องที่ล่วงมาแล้ว หรือยังไม่เกิดก็มี แต่ทั้งคน

ทุกคนฟังไม่สู้เคืองครั่นนั้ก ถือเป็นความสะดวกของภาษาไทยอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการแจกวิภัติ หรือเปลี่ยนแปลงใดๆ เพื่อบอก Tense คำของเราคำเดียวกันใช้ได้ทุกโอกาสทุกเวลา แต่เมื่อมีความจำเป็นจะต้องพูดกำหนดให้แน่นอนลงไป เราก็มีวิธีที่จะบอกได้ดังนี้

การแสดงกาล การแสดงให้รู้ว่า กริยากระทำเมื่อไร เราต้องอาศัยกริยาช่วย ได้แก่คำ จะ กำลัง อยู่ ได้ แล้ว คำเหล่านี้บางคำ ก็เป็นคำกริยาแท้ เช่น อยู่ ได้ แล้ว ฉะนั้นจะถือว่าเป็นกริยาแท้หรือกริยาช่วยจึงต้องดูที่ตำแหน่งในประโยค คำ อยู่ ได้ แล้ว ที่เป็นกริยาช่วยอยู่ หลังกริยาแท้ ส่วน จะ กับ กำลัง อยู่หน้ากริยา คำเหล่านี้ถึงจะบอกกาลเวลา แต่ก็บอกเวลาต่างกันคือ

บอกปัจจุบัน ได้แก่ อยู่ กำลัง กำลัง—อยู่ กำลัง—อยู่แล้ว

บอกอนาคต ได้แก่ จะ กำลังจะ กำลังจะ—อยู่ กำลังจะ—
อยู่แล้ว

บอกอดีต ได้แก่ ได้ ได้—แล้ว ได้—อยู่แล้ว

จะ บอกเวลาล่วงหน้า เหตุยังไม่เกิด เช่น ใครจะไปใครจะมา
กำลัง บอกเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ ถือเป็นปัจจุบัน เช่น พายุกำลังพัด
กำลังจะ บอกเหตุการณ์ที่ใกล้จะเกิด เป็นปัจจุบันใกล้อนาคต

เช่นถามว่า จะไปหรือยัง ตอบว่า กำลังจะไป คือ
เตรียมตัวไปเรียบร้อยแล้ว แต่ยังไม่ได้ออกจากบ้าน หรือ
กำลังจะเกิดเหตุใหญ่ คือเหตุใหญ่จะเกิดแล้ว จะ
ปะทุขึ้นวินาทีใดก็ได้

กำลังจะ—อยู่ เน้นเวลาใกล้เคียงกับกำลัง—จะ เช่นถาม
ว่าเมื่อไรจะกิน ตอบว่า กำลังจะกินอยู่ همین อาจ
เป็นเวลาทีอาหารพร้อมอยู่ตรงหน้าแล้ว

กำลังจะ—อยู่แล้ว เน้นเวลาใกล้เคียงกับกำลังจะ—อยู่
อีก เช่น กำลังจะกินอยู่แล้ว อาจเป็นเวลาที่เป็น-
ข้าวเข้าปากก็ได้ การบอกเวลาใกล้เคียงลักษณะ
นี้ ใช้คำกริยาช่วยถึง ๔ คำ จึงจะบอกเวลาได้
ตามต้องการ

อยู่ บอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และยังไม่ยุติลง เช่น กินอยู่นั่น
และไม่รู้จักอิ่มสักที เดินอยู่ ทั่ววัน ไม่ถึงที่หมาย

กำลัง—อยู่ บอกเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ เน้นความยิ่งกว่า กำลัง
เช่น กำลังทำอยู่

กำลัง—อยู่แล้ว เน้นความยิ่งกว่า กำลัง—อยู่ เช่น กำลังทำ
อยู่แล้ว หมายความว่า การกระทำได้เริ่มเรียบร้อยแล้ว
แต่ยังไม่เสร็จ

ได้ บอกเหตุการณ์ที่ผ่านไปแล้ว เช่น ได้เห็น ทั่วจริงของเขาด้วย
คำใบบางที่มีความหมาย ๒ อย่างคือ เป็นกริยา
ช่วยแสดงว่ากริยานั้นกระทำมาก่อน หรือเป็นกริยา
แท้ในความหมายว่า ได้รับ ได้โอกาส แต่กรรม
ของ ได้ ไม่ใช่คำนาม กลายเป็นกริยา เช่น เห็น

ในประโยคข้างต้น ได้เห็น จึงควรหมายความว่า ได้มี
โอกาสเห็น และเห็นแล้ว แต่ถ้า ได้ ไปอยู่ที่
เป็นเห็นได้ ได้ มีความหมายว่า สามารถ

แล้ว บอกเหตุการณ์ที่ผ่านไปแล้ว เสร็จสิ้นลงแล้ว เช่น เห็น
แล้ว ไม่ได้แสดงถึง มีโอกาสหรือไม่มี เป็นเพียง
แค่แสดงว่า เกิดแล้ว ยุติลงแล้ว

ได้—แล้ว เน้นความที่เกิดขึ้นแล้ว เสร็จสิ้นลงแล้วยังกว่า ได้
หรือ แล้ว แต่ละคำ เช่น ได้เห็นแล้ว

ถ้า อยู่ ได้ เห็น ที่เป็นได้ทั้งกริยาแท้และกริยาช่วย ทำให้
ยากในที่บางแห่ง ว่าคำใดเป็นกริยาแท้ คำใดเป็นกริยาช่วย ต้องอาศัย
สังเกตเสียงหนักเบาของคำนั้น ๆ ถ้าเป็นกริยาช่วยเสียงมักเบาว่าสั้นกว่า
กริยาแท้ ไม่ว่าจะอยู่หน้าหรือหลังกริยาแท้ ดังนี้

อยู่ เช่น กินอยู่นั้นแหละ อยู่ ในความนี้เสียงเบาสั้นและเสียงสูง
ต่ำเปลี่ยนไป พังคล้าย อยู่ เพราะ อยู่ เป็นกริยาช่วย แต่ถ้าเน้นโดยเจตนา
เสียงจะยาวกว่า ๒ मात्रา ทั้งที่เป็นกริยาช่วย

กินอยู่หลับนอน อยู่ นี้ออกเสียงชัดเจนเต็มที่เพราะเป็นกริยาแท้

ได้ เช่น ไม่ได้มาหรรอก ถ้า ได้ หมายความว่าได้รับ ได้สิ่งใด
สิ่งหนึ่งมา ได้ เป็นกริยาแท้ ออกเสียงชัดเต็มที่ แต่ถ้า ได้ เป็นกริยาช่วย
บอกอดีต เสียงจะเบาและสั้นกว่า

แล้ว เช่น แล้วแล้วละ แล้ว คำต้นเป็นกริยาแท้ เสียงเน้นชัดกว่า
แล้ว คำท้ายที่เป็นกริยาช่วย บางที แล้ว ยังกร่อนเป็น ละ อีกด้วย ใช่
แล้ว เป็น ใช่ละ

คำแสดงกาล นอกจากกริยาช่วยทั้งกล่าว ยังมีคำกริยาวิเศษณ์
หรือกริยาบางคำช่วยแสดงได้อีกด้วย ดังนี้

บอกปัจจุบัน ได้แก่ เคย^๕วัน ขณะ^๕นี้ ตอน^๕นี้ เวลา^๕นี้ วัน^๕
นี้ ชั่วโมง^๕นี้ นาที^๕

บอกอนาคต ได้แก่ พรุ่ง^๕นี้ มะรืน^๕นี้ มะเร่อง^๕นี้ ปีหน้า^๕ เดือนหน้า^๕
อาทิตย์หน้า^๕

บอกอดีต ได้แก่ เมื่อวาน^๕นี้ เมื่อวาน^๕นั้น เมื่อก่อน^๕นี้ เมื่อนาน^๕
มาแล้ว เมื่อปีกลาย เมื่อปีก่อน เมื่อปีที่แล้ว

คำกลางที่ระบุกาลไม่แน่นอน ได้แก่ เมื่อไร นานเท่าไร เวลาไหน
คำกริยาที่แสดงกาลได้ ได้แก่ มา เช่น เขาไปเที่ยวมา ย่อมแสดง
อดีตว่า ได้กลับจากที่อื่นมาถึงที่พัก เพิ่ง แสดงอดีตที่เพิ่งผ่านไปหยกๆ
เช่น เขาเพิ่งมาจากต่างประเทศ

การแสดงภาวะหรืออารมณ์ ทั้งที่กล่าวไว้ในลักษณะประโยคที่
มีลักษณะเป็นบอกเล่าหรือคำสั่ง ขอร้องหรือปรารภณา ในภาษาไทยไม่
มีการแสดงไว้ในศัพท์ อาจใช้กริยาช่วยหรือคำอื่น ๆ ช่วยแสดง

กริยาช่วย ได้แก่ คง พึง จง ต้อง อาจ โปรด ย่อม เห็นจะ
คำอื่น ๆ ได้แก่ น่า นา เอะ เด็ด ซิ ซิ ซินะ นะ นะ ละ ละ
เล่า หรือก คอก

คง น่า อาจ เห็นจะ ต้อง บางทีก็เป็น คงจะ น่าจะ อาจจะ
แต่ละคำใช้แสดงการคาดคะเน เหตุการณ์จะเกิดก็ได้ไม่เกิดก็ได้ ไม่แน่

ใช้น้ำหน้ากริยาแท้ เช่น ฝนคงจะตก ฝนน่าจะตก ฝนอาจจะตก
ฝนเห็นจะตก คำทั้งสามก็มีความหมายต่างกันไป คือ

อาจจะ กับ เห็นจะ เป็นการคาดคะเนใกล้ความจริงกว่าคำอื่น อาจ
ใกล้จริงยิ่งกว่า เห็น ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกหรือความเห็นของผู้พูดมาก
กว่าความจริง

คงจะ เป็นการคาดคะเนลอยๆ อาจมีเหตุผลน้อยในการคาดคะเน
น่าจะ เป็นการคาดคะเนด้วยความปรารถนาของผู้พูดที่อยากให้เหตุ
เกิด

ต้อง หรือ จะต้อง เป็นการแสดงความแน่ใจมั่นใจของผู้พูด เช่น
งานต้องเสร็จทันเวลา ฉันเชื่อ

ต้อง จะต้อง อาจใช้ในความบังคับ เป็นคำสั่ง มีผู้ทำหรือไม่มี
ก็ได้ เช่น ต้องทำให้เสร็จก่อนมืด ทุกคนจะต้องอพยพออกจากที่นี้

ควร พึง ทั้ง ๒ คำใช้น้ำหน้ากริยาแสดงความคิดเห็นว่า ทางที่
ถูก ที่เหมาะสม จะเป็นเช่นนั้น แต่ พึง มีความหมายไปในเชิงปรารภ
ความหมายอ่อนกว่า ควร เช่น

เป็นคนควรคิดเช่นเชือกเกลือเค็ม

เป็นคนพึงคิดอ่านทำมาหากิน

ย่อม ใช้น้ำหน้ากริยา แสดงความเป็นไปตามปกติ เช่น ทำก็ผล
ก็ย่อมดี

โปรด ใช้น้ำหน้ากริยา แสดงการขอร้อง บางทีใช้ ได้โปรด บาง
ทีมี เอะ เด็ด ตามมาข้างท้ายกริยาด้วย เช่น โปรดช่วยด้วย ได้โปรด

เกิด ไปรช่วยด้วยเถอะ คำนี้ไม่สู้มีที่ใช้นัก นอกจากที่ใช้เป็นทาง
การ แต่บางที่ใช้เป็นคำสั่งอย่างสุภาพ เช่น ไปรเขียนลงไป

จง ใช้นำหน้ากริยา เป็นคำสั่งก็ได้ ขอร้องก็ได้หรือแสดงความ
ปรารถนาก็ได้ เช่น จงออกไปกันให้หมด จงช่วยคุ้มครองพวกเราด้วย

คำอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กริยาช่วย เป็นคำสั่งทำประโยชน์ หรือมา
ขัดขวางกริยา

เถอะ ใช้เป็นคำอนุญาตเชิงสั่ง เช่น กินเข้าไปเถอะ ถึงหมดก็
ไม่ว่า ไข่แสดงการชักชวน เชิญชวน เช่น มากินด้วยกันเถอะ คำ เอะ
เถอะ เป็นคำจำเพาะ ใช้ในความหมายว่า ตกลง ถ้าเป็นเรื่องซื้อขายก็
หมายความว่า ให้ผู้ซื้อซื้อไปได้ ถ้าเป็นเรื่องอื่น ๆ เอะเถอะ เป็นคำแสดง
ว่า รับรู้

คำ เกิด ใช้ได้อย่างเดียวกับ เอะ ถือเป็นคำเดียวกัน ต่างกันก็
แต่ เอะเกิด อาจหมายถึงการเล่นของเด็กอย่างหนึ่งได้

นะ นะ น้า เอะนะ เอะนะ เอะน้า คำทั้งหมดนี้ใช้ได้
ทั้งสั่ง ทั้งเชิญชวนหรือชักชวน

ออกไปนะ อย่าเข้ามานะ (คำสั่ง)

ไปด้วยกันนะ ไปด้วยกันเถอะนะ ไปด้วยกันเถอะนะ ไปด้วย
กันน้า ไปน้า ออกไปน้า อย่าอยู่เลยน้า ไปเถอะน้า (ชักชวน)

นะ บางทีก็ใช้ในความขออนุญาตหรือเพียงแต่บอกกล่าว เช่น
ชนมนั้นฉันจะกินนะ ไปละนะ

นา ใช้เชิงปรารภ เช่น คนเรานี้นา เห็นผิดเป็นชอบ บางที
เสียงเปลี่ยนเป็น น้า (เสียงสูงกว่านา)

ละ ละ อาจจะกร่อนเสียงจาก แล้ว หรือ เล่า ละ กร่อนจากแล้ว ก็แสดงความหมายอย่าง แล้ว เช่น เอาละ (เอาแล้ว พอแล้ว หรือที่เด็กร้องเวลาเล่นเอาเด็ก เมื่อพร้อมให้เพื่อนไล่จับได้แล้ว) ส่วน ละ กร่อนจาก เล่า ก็แสดงความหมายอย่าง เล่า เป็นการลงท้ายคำนาม ให้ฟังคิขึ้นไม่ห้วน แต่มักใช้จำเพาะคนสนิทกัน เช่น ไปไหมเล่า—ไปไหมละ เป็นไรไปเล่า—เป็นไรไปละ ใครไปบ้างเล่า—ใครไปบ้างละ บางที่ใช้ในความประชด เช่น คินี่เล่า—คินี่ละ บางที่ใช้ในความห้าม เช่น อย่าเข้ามาละ

ละ ที่ไม่ได้ใช้แสดงความกังวลก็มี คือใช้บอกกล่าว เช่น เกี่ยว กับ นะ ใช่ว่า ไปละ กินละ บางที่ใช้ นะ ประกอบด้วย เช่น ไปละนะ กินละนะ

ชี ชี ชินี่ คำ ชี ใช้ให้หลายความหมาย ใช้เป็นเชิงอนุญาติ หรือคำสั่งอย่างไม่เด็ดขาด บางที่เหมือนเข้าชู้ก็มี เช่น ไปชี ไปชี (เสียงจริงๆ ไม่สั้นเท่า ชี แต่ไม่ยาวเท่า ชี เสียงยาวราว ๔๕ มาตรา บางที่เป็น ชี) ใช้เวลาตอบรับเมื่อถูกถามก็มี เช่น ไปไหม ไปชี ไปชี ใช่มั้ย ชี ใช่มั้ย ชี ชินี่ ขึ้นมาโดยไม่มีการถาม คำ ชี ไม่มีใช้ลงท้ายคำปฏิเสธ มีแต่ ไม่รู้ชี ใช้แสดงความไม่แน่ใจ แต่ก็ไม่ใช่ว่าไม่รู้เสียเลย

ชินี่ ใช้ในการรับคำหนักแน่นกว่า ชี เช่น เธอต้องไปนะ ก็ ไปชินี่ บอกไว้แล้ว

หรรอก ดอก ปัจจุบันไม่มีใครใช้คำ ดอก ใช้เน้นความทั้งบอกเล่า และคำถาม เช่น ดอกไม้นี้ไม่สวยหรอกหรือ ไม่สวยหรอก หรือ สวยหรอก แต่ไม่หอม

เธอเองหรือ หรือ นึกว่าใครอื่น ฉันเองหรือ ไม่ใช่ใครที่ไหน
คำ หรือก ใช้เน้นเชิงขัดแย้งก็มี ก็คือคิดไปอย่างหนึ่ง ที่จริงเป็น
อีกอย่างหนึ่ง

คำดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นคำวิเศษณ์ขยายกริยาทุกคำ แต่ด้วย
เหตุที่เกี่ยวข้องกับกริยา จึงนำมากล่าวไว้ในที่นี้

การแสดงวาทหรือความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยากับคำอื่นใน
ประโยค ในภาษาไทยไม่ถือเรื่องนัยสำคัญ เพราะบางทีในประโยคมีแต่
คำกริยาคำเดียว หรือมีคำกริยา มีกรรมแต่ไม่มีประธาน หรือมีประธาน
กริยา แต่ไม่มีกรรม ประธาน หรือกรรม อาจเปลี่ยนที่ได้ เพราะ
ฉะนั้นการเรียงลำดับคำจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะบอกความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง
ระหว่างคำได้ง่ายขึ้น

ภาษาไทยไม่นิยม ใช้คำ ถูก แสดงกรรมวาท นอกจากจะใช้
ในเรื่องไม่ดี ถ้าละได้มักจะละคำ ถูก ไว้ หรือไม่ก็ใช้คำอื่น หรือเปลี่ยน
รูปประโยคเป็นอย่างอื่นไป เช่น

คำขอร้อง ถูกตอบสนอง เป็น คำขอร้องได้รับการตอบสนอง
ความสามารถของเขาถูกยกย่อง เป็น ความสามารถของเขาเป็นที่
ยกย่อง

คำ ให้ ถือเป็นกริยาสำคัญในการแสดงวาท โดยเฉพาะการวิ
วาท ที่มีความหมายว่า ทำให้ ซึ่งต่างกับความหมายของ ให้ ที่เป็นกริยา
แท้ที่หมายความว่า มอบสิ่งที่ตนเป็นเจ้าของแก่ผู้อื่นหนึ่ง ความนี้ อาจหมายถึง

ทำกริยาบางอย่างแก่อีกฝ่ายหนึ่งทั้งทางดีและไม่ดี จึงต้องสังเกตที่ตำแหน่ง
ของ ให้ ให้ อยู่หน้ากริยาแท้หมายความว่า ทำให้ อาจมีกรรมตามหลัง ให้
เป็นการทำให้กรรมนั้นแสดงกริยาในลักษณะอนุญาต บังคับ หรือใช้ เช่น

คน ให้ แมวจับหนู (ใช้) พ่อแม่ให้ลูกไปเที่ยว (อนุญาต)

ครู ให้ นักเรียนทำเวร (บังคับ)

ให้ อาจอยู่หลังกริยาแท้ก็ได้ ถ้ามีความหมายว่า ทำให้ จะต้อง
มีคำกริยาหรือวิเศษณ์ แสดงผลตามมาด้วย เช่น กินให้เกลี้ยง ซื้อ
ให้หมด เดินให้ถึง ต่อให้ทัก พูดให้ดัง ให้ ในลักษณะนี้มีความว่ากิน
ทำให้เกลี้ยง ซื้อทำให้หมด ถ้าแปลอีกความ ให้ ย่อมหมายความว่า จน
เช่นกินให้เกลี้ยง คือกินจนเกลี้ยง เมื่อเป็นปฏิเสธต้องใช้ว่า อย่ากินให้
เกลี้ยงหรือ กินไม่ให้เกลี้ยง ฉะนั้นจะถือว่า ให้ มากกลางๆ ระหว่างคำ
กริยาแท้กับคำขยายก็ได้

ให้ ที่อยู่หลังคำกริยาแท้แปลตามความหมายของ ให้ ใช้ไปใน
ทางดีก็มี เช่น เขียนให้ อ่านให้ ทำกับข้าวให้ ซักผ้าให้ เป็นการ
ช่วยทำให้หรือทำแทนให้ แต่ใช้ไปในทางไม่ดีก็มี เช่น ตีให้ ทุบให้
คำให้และถ้ามีคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ตามมา ก็นับเป็นการแสดงผล เช่น
ตีให้ตาย ทุบให้แหล่ คำให้เปิดไป ให้ มีความเท่ากับจน เช่นข้างต้น
แต่ถ้าเป็นไปในทางดี ก็อาจมีส่วนขยายมาท้ายคำ ให้ บอกความมุ่งหมาย
อย่างคำ เพื่อ เช่น เขียนให้ อ่าน (คือเขียนเพื่อให้อ่าน) อ่านให้ฟัง
ทำกับข้าวให้กิน ซักผ้าให้ใส่

ด้วยเหตุนี้ บางทีจึงพูดว่าคำใดมีความหมายว่า ให้ อย่างมอบ
ให้ หรือ ให้ อย่าง ทำให้ เช่นที่ว่า บอกให้ให้ให้เขาไปเสีย ให้ คำกันมา

กับ บอก ในฐานะกริยาช่วย ส่วน ให้ ให้ เป็นคำกริยาแท้ทั้ง ๒ คำ ไม่
ใช้คำซ้ำ เวลาพูดเสียงหนักทั้ง ๒ คำ พอเป็นที่สังเกตได้ว่า กริยาช่วย
เสียงเบากว่ากริยาแท้

(เป็น เป็นคำยากอีกคำหนึ่ง ทั้งความหมายและที่ใช้ คำที่ตามหลัง
เป็น อาจเป็นได้ทั้งนาม เช่น เขาเป็นเด็ก วิเศษณ์ เช่น รู้ไว้เป็นคติ
เห็นเป็นสวयเป็นงามไปได้ บุรพบท เช่น ใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียง

เป็น อาจเป็นกริยาแท้ มีความหมายว่า มีชีวิต เช่น ปลายังเป็นอยู่

เป็น ที่เป็นกริยาช่วย มีความหมายว่า รู้ ทำได้ เช่น ว่าอนเป็น
ทำเป็น กินเป็น แต่คำ ทำเป็น มีความหมายได้อีกอย่างหนึ่งว่า แสร้ง เช่น
ทำเป็นคุณนาย ทำเป็นบ้า ทำเป็นเด็ก

การสังเกตความหมายและหน้าที่ของคำ เป็น จึงต้องสังเกตที่เสียง
หนักเบา ดังกล่าวแล้วข้างต้น เช่น เป็นเป็นการดี เป็นเป็นเป็น ตาย
เป็นตาย)

การแสดงวาทก บางทีต้องอาศัยความ คุ้นเคยของคำกริยานั้น ๆ ก็
พอรู้ได้เองว่า ใครเป็นประธาน หรือละประธานเพราะไม่จำเป็น หรือไม่
ต้องมีคำให้ ก็แสดงความเป็นกริยาได้ ด้วยความหมายของคำกริยาแต่ละ
คำนั้น

คำกริยาที่มีความหมายว่า ทำให้เกิดกริยา นั้น ได้แก่

กรอก เช่น กรอกยา คือ ทำให้ยาหรือสิ่งที่เปื้อนของเหลวเข้าไปในที่
ที่มีช่องแคว

ชกไว้ — ชก คือ ทำให้ค้างไว้ ทำให้ไม่หลุด

เท — ทำให้ของเหลวไหลหรือตกลงอย่างนี้

ทำลาย — ทำให้ทำลาย ทำให้พัง ทำให้หมกสนไป

ปรุ — ทำให้เป็นรู ๆ

คำบางคำดูเหมือนว่าจะเป็นกริยาเกิดเองได้ อย่าง ต้นไม้โค่น บ้านพัง เก้าอี้หัก แต่ที่จริงต้องมีผู้ใดคนหนึ่งทำ หากไม่ใช่คนก็ต้องเป็นสัตว์สิ่งหนึ่ง เช่น ลมพายุทำให้สิ่งตั้งกล่ว โค่น พัง หัก คำดังกล่าวนี้จึงกลายเป็นกริยาอาการที่ไม่ต้องมีกรรมมารับ ที่แท้เป็นคำกริยากรรมวาจก มีความว่า ต้นไม้ถูกโค่น บ้านถูกทำพัง เก้าอี้ถูกทำหัก หรือไม่ก็ต้องถือเป็นกริยาการที่ว่า (ลม) ทำต้นไม้โค่น (ลม) ทำบ้านพัง (คน) ทำเก้าอี้หัก

คำกริยาที่แสดงผล ถ้าหากเป็นปฏิเสธ จะต้องแทรก ไม่ ระหว่างกริยาแท้กับคำขยายที่แสดงผล เช่น

เดินไหว—เดินไม่ไหว พังเข้าใจ—พังไม่เข้าใจ พังไถ่ยืน—พังไม่ไถ่ยืน ตามทัน—ตามไม่ทัน เขียนถูก—เขียนไม่ถูก ใช้ได้—ใช้ไม่ได้ บางคำใช้แต่ปฏิเสธ เช่น ซื่อไม่ลง ไม่ซื่อ ซื่อลง เขียวไม่ลง มีสี เขียวลง ไม่ค่อยมีที่ไร่ บางคำ คำที่เป็นปฏิเสธ มีความต่างออกไป เช่น นึกถึง กับ นึกไม่ถึง นึกถึง หมายความว่า ใจผูกพันถึง แต่ นึกไม่ถึง หมายความว่า คาคณิก คาคไม่ถึง

คำกริยาเช่นนี้ ถ้ามีกรรม ก็แทรกกรรมระหว่างกริยาแท้กับคำขยายได้ เช่น เขียนหนังสือถูก เขียนหนังสือไม่ถูก อ่านหนังสือออก อ่าน

หนังสือไม่ออก บางทีแทรกเข้าไปทั้งประโยคก็ได้ เช่น ฟังเขาพูดเข้าใจ
ฟังเขาพูดไม่เข้าใจ ฟังกรพูดได้ยิน ฟังกรพูดไม่ได้ยิน

คำกริยาธรรมดา มีความหมายเป็น การวัด (ทำให้) ก็มี คำ
 เหล่านี้เป็นคำที่กำหนดขึ้นเป็นพิเศษ มีความหมายจำเพาะเป็นที่รู้จักกัน เช่น
 ไปตมอ ที่จริงคือ ให้หมออุโฆษาคาให้ตน
 ไปตรวจโรค ที่จริงคือ ให้หมอยาตรวจโรคให้ตน
 ไปตักเลือดทำผม ที่จริงคือ ให้ช่างตักเลือดและทำผมให้ตน

คำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่ขยายความ ให้ชัดเจน สมบูรณ์ขึ้น
 แยกออกเป็น ๒ พวก คือ

ก. คำวิเศษณ์ขยายนาม (เรียกคุณศัพท์)

ข. คำวิเศษณ์ขยายกริยา คุณศัพท์ หรือตัวเอง (เรียกกริยา
 วิเศษณ์)

๑. คำวิเศษณ์ขยายนาม (คุณศัพท์) คำที่ใช้ขยายนามอาจะมี
 คำชนิดต่าง ๆ ทำหน้าที่นี้ได้ ดังนี้

ก. คำเดี่ยว มักเป็นคำพื้นฐาน ได้แก่ อ้วน ผอม มี จน

ข. คำประสม ได้แก่ กลางบ้าน (ขยาย ยา) ในใจ (ขยาย เลข)

ค. คำซ้อน ได้แก่ เจ็บขริม หนักแน่น กะมอมกะเมม ชะมุก-
 ชะมอม ออกอยู่

ง. คำซ้ำ ได้แก่ พัน ๆ กล้วย ๆ หมู ๆ (มักเป็นคำซ้ำที่มี
 ความหมายต่างกับคำเดิม)

จ. คำกริยา ไต่แก้ เรือน เขียน อ่าน พุค ทำ ฯลฯ เช่นใช้ว่า
คนเรือน คนเขียน คนอ่าน คนพุค คนทำ มีลักษณะคล้ายคำ
ประสม ต่างกันก็แต่ คำกริยาขยายนามนี้ไม่ได้ยู่กึ่งที่ อาจ
เปลี่ยนเอาคำอื่นมาแทนได้ แต่คำประสมจะเป็นคำคงที่ ทั้ง
ความหมายก็ยังจำกัดจำเพาะลงไปเฉพาะอย่างอีกด้วย

ฉ. คำบุรพบท ไต่แก้ กลาง หน้า หลัง ริม บน ล่าง เช่น
คนกลาง คนหน้า คนหลัง อันริม อันบน อันล่าง คำเช่นนี้
มีลักษณะคล้ายคำประสมเหมือนกัน แต่คำประสมจะต้องมี
ความหมายจำกัดจำเพาะ เช่น คนกลางที่เป็นคำประสมหมายความว่า
คนที่ไม่เข้าข้างใคร แต่ถ้าคน+กลาง (บุรพบท) หมายความว่า
คนที่นั่งอยู่ตรงกลาง หรือคนที่ไม่ใช่หัวบีหรือสุกท้อง

ช. คำกริยาวิเศษณ์ ไต่แก้ เร็ว ช้า ค่วน เช่น รถเร็ว คนช้า
รถค่วน

ญ. วลี ไต่แก้ อยู่กับบ้าน ทำงานนอกบ้าน เช่น คนอยู่กับบ้าน
คนทำงานนอกบ้าน

๘. หน้าที่ของคุณศัพท์

๑. ขยายนามหรือคำที่ทำหน้าที่ไต่อย่างนาม คำธรรมดาจะอยู่
หลังคำที่ตนเองขยาย

๒. นาม คุณศัพท์บางที่ทำหน้าที่ไต่อย่างนาม ดังกล่าวแล้วใน
เรื่องนาม จึงทำให้กล่าวกันว่า คำไทยไม่ควรกำหนดชื่อว่าเป็นคำคุณศัพท์

คำกริยาหรือนาม เพราะคำเดียวกันอาจทำหน้าที่ได้หลายอย่าง คำที่เป็น
คุณศัพท์อาจเป็นกริยาได้ กริยาวิเศษณ์ได้ก็มี

ชนิดของคุณศัพท์ คุณศัพท์แบ่งออกได้เป็นหลายชนิด คือ

๑. คุณศัพท์บอกลักษณะ หรือภาวะ (เรียกลักษณคุณศัพท์)
ที่บอกลักษณะ ได้แก่ สูง ต่ำ คำ ขาว ดี เลว งาม สวย แข็ง อ่อน
อ้วน ผอม ลำสัน กายา อคทน

ที่บอกภาวะ ได้แก่ เจ็บ บ่อย ตาย เป็น หัก พัง แตก เตะ ทรุด
เซ เท เอียง บอบช้ำ ฟกช้ำ

คำบางคำ เช่น แข็ง อ่อน อาจใช้ได้ทั้งบอกลักษณะและภาวะ ของ
บางอย่างอาจมีลักษณะเช่นนั้นมาแต่เดิม เช่น หินอ่อน หรืออาจกลายมา
อยู่ในภาวะนั้น เช่น วุ่นแข็ง (เพราะเกี่ยวและทั้งไว้นั้นเย็นแข็ง) ดี กับ
เลว ก็ใช้บอกได้ทั้ง ๒ อย่าง ของดี ของเลว ดี เลว บอกลักษณะของ
ของ ฐานะดี อากาศเลว บอกสภาพฐานะของคนและภาวะของอากาศ

คำคุณศัพท์ที่บอกภาวะ อาจใช้เป็นคำกริยาได้ เพราะบางคำก็
เป็นกริยาอยู่แล้ว เช่น บ้านพัง อาจบอกลักษณะของบ้านว่ามีลักษณะพัง
คือพังอยู่แล้ว จะพังเอง หรือถูกใครทำให้พังก็ตาม เช่นนั้นนับว่า พัง เป็น
คุณศัพท์ แต่ถ้าพูดแยกเป็น บ้าน พัง (เสียงหนักทั้ง ๒ คำ และเสียง
แยกกันมีช่วงจังหวะเว้นระหว่างคำ) หมายความว่า บ้านทำอาการพังลง
ไปในขณะนั้น พัง เป็น กริยา

๒. คำคุณศัพท์บอกจำนวนนับ (สังขยาคณศัพท์) อาจบอก
เป็นจำนวน หนึ่ง สอง สาม สี่ หรือ อาจบอกลำดับที่ เป็น ที่หนึ่ง ที่

สอง ที่สาม ที่สี่ ฯลฯ คำคุณศัพท์บอกจำนวนเช่นเดียวกับคุณศัพท์อื่นๆ จะต้องมาข้างหลังคำนามที่ตนเองขยาย แต่มีลักษณะพิเศษกว่าคุณศัพท์อื่น ๆ ก็คือ จะต้องมีการอีกประเภทหนึ่งตามมาข้างท้ายคำบอกจำนวนนับ คำประเภทนี้เรียกลักษณนาม ซึ่งนับเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของภาษาไทยและภาษาคำโตอื่น ๆ

คำคุณศัพท์บอกจำนวนนับที่เป็น หนึ่ง กับ สอง มีคำอื่นที่มีความหมายว่า หนึ่ง และ สอง อีกหลายคำ แต่ก็มี ความต่างกัน ซึ่งจะนำมาใช้แทนกันไม่ได้

จำนวนหนึ่ง ได้แก่

เดียว หมายถึง หนึ่งเท่านั้น ไม่มีทางมากหรือน้อยไปกว่านั้น

เดี่ยว หมายถึง ไม่เป็นคู่ คือจำนวนหนึ่งนั่นเอง แต่ต้องเป็นหนึ่ง
ในคู่ของตน ของที่ไม่มีคู่หรือไม่เคยเป็นคู่ หรือ
ขาดคู่ นับได้ว่าเป็น เดี่ยว

คี่ หมายถึง เศษของคู่ มีความหมายคล้ายกับเดี่ยว แต่ว่าคนละ
ลักษณะ คือ คี่ ไซ้เฉพาะจำนวนนับ ถ้าไม่ครบ
จำนวนที่เป็นคู่ จึงถือเป็นคี่ แต่ เดี่ยว ไม่เกี่ยว
กับจำนวนนับเช่นนี้

โสก หมายถึง ไม่มีคู่ ไซ้เฉพาะคนตัวคนเดียว ยังไม่มีสามีหรือ
ภรรยา

โคต หมายถึง ไม่มีคู่เลย มีจำเพาะจำนวนหนึ่งเท่านั้น

จำนวนสอง มีแต่คำ คู่ ที่มีความหมายว่า มีจำนวนสอง แต่
ว่าไม่ใช่สองทั่วๆ ไป ต้องเป็น สอง ที่จัดไว้เป็นชุดๆ พวกๆ อาจเป็น

ของอย่างเดียวกัน เช่นตะเกียบคู่หนึ่ง หรือต่างกันได้ แต่ถ้าเป็นของ
ต่างกัน ก็ต้องต่างชนิดที่จะต้องอยู่ในชุดในพวก เช่นช้อนส้อมคู่หนึ่งก็
ต้องมีช้อนคันหนึ่งส้อมคันหนึ่ง วั้คู่หนึ่ง ก็ต้องมีวั้ตัวหนึ่ง วั้
ตัวเมียตัวหนึ่ง คู่ผู้ตัวเมียก็ต้องมีชายคนหนึ่งหญิงคนหนึ่งแต่งงานกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้คำเหล่านี้จะมีความหมายเป็นหนึ่งเป็นสอง
แต่ก็ไม่ถือเป็นคำคุณศัพท์บอกจำนวนนับ

คำบอกลำดับที่ อาย กับ ยี่ ใช้สำหรับชื่อเดือน คือเดือนแรกกับ
เดือนที่ ๒ ของปี (มีผู้เข้าใจว่าเดือน ๑ เดือน ๒ ซึ่งไม่ใช่วิธีเรียกของ
ไทย) ยี่ มีที่ใช้อีกก็คือ มากับสิบเป็นยี่สิบ (คือสองสิบหรือสิบสองหน)
แต่คำสองร้อย สองพัน ไม่ใช่คำ ยี่

เศษหนึ่ง ท้ายจำนวนสิบ เรียก สิบเอ็ด (พูดกันเป็น สิบเบ็ด ก็
มี) ท้ายจำนวนสิบอื่นๆ ไปถึงจำนวนร้อย จำนวนพันที่เป็นเศษหนึ่ง
ก็ใช้ เอ็ด เช่นเดียวกัน เป็นยี่สิบเอ็ด.....เก้าสิบเอ็ด ร้อยเอ็ด พันเอ็ด
สองพันห้าร้อยกับเศษหนึ่ง ก็เรียกว่า สองพันห้าร้อยเอ็ด

จำนวนหนึ่ง มีความเป็นพิเศษกว่าจำนวนอื่นๆ คือ เมื่อมีลักษณ-
นาม แทนที่จะอยู่หน้าลักษณนาม กลับไปอยู่หลังลักษณนาม เช่น ใจว่า
เดือนหนึ่ง วันหนึ่ง ชนคำหนึ่ง

แต่บางแห่งจำเป็นต้องใช้ หนึ่ง นำหน้าลักษณนาม เพื่อกันเข้าใจ
ผิด เช่น มีเงินอยู่ร้อยหนึ่ง อาจเข้าใจเป็นร้อยกับหนึ่งได้ ทั้ง ๆ ที่
จำนวนนั้นควรใช้ ร้อยเอ็ด ก็ตาม แต่ถ้าพูด ร้อยสองร้อย ก็เข้าใจได้ว่า
เป็นจำนวนหนึ่งร้อยหรือสองร้อยโดยไม่ต้องใช้คำ หนึ่ง

แต่บางทีคำที่มี หนึ่ง อยู่หน้าลักษณนามกับอยู่หลังลักษณนาม มีความหมายต่างกันก็มี เช่น

วันหนึ่ง ไม่กำหนดแน่ว่าวันไหน รู้แต่ว่าวันที่มีเหตุการณ์นั้น ๆ เกิดขึ้น อย่างที่ใช้ตอนขึ้นต้นนิทาน

หนึ่งวัน เป็นจำนวนนับบอกจำนวนวันว่าเพียงวันเดียว

คนหนึ่ง ไม่กำหนดแน่ว่าคนไหน รู้ได้แต่ว่าเป็นคนที่ต้องการกล่าวถึง เพราะมีเหตุการณ์บางอย่างเกี่ยวข้องด้วย เช่น ยังมีชายคนหนึ่ง หรือบางทีหมายถึงใครก็ได้จำนวนหนึ่งคน เช่นต้องการคนใช้ คนหนึ่ง เรียกเต็มมาคนหนึ่ง (ความเช่นนี้ ออกเสียง หนึ่ง เป็น นึ่ง)

หนึ่งคน ระบุจำนวนแน่ลงไปว่า มีจำนวนเพียงหนึ่งเดียว

คำที่แสดงลำดับที่ โดยเฉพาะ ที่หนึ่ง บางแห่งมีความหมายเท่ากัน เช่น นักรดชั้นหนึ่ง กับ นักรดชั้นที่หนึ่ง แต่บางแห่งความต่างกันไปเช่น หนังสือเล่มที่หนึ่ง อาจเป็นเรื่องเดียวกันอยู่ด้วยกันหลายเล่ม เล่มอยู่กันเป็นเล่มที่หนึ่ง

หนังสือเล่มหนึ่ง (ออกเสียง หนึ่ง ชัดไม่ใช่นึ่ง) หมายความว่าเล่มแรกในชุด อาจมีเล่มสองเล่มสามด้วย

คนที่หนึ่ง คือคนที่อยู่ลำดับแรกเพื่อน

คนหนึ่ง คือคนจำนวนเพียงหนึ่งเดียว

๓. คุณศัพท์บอกจำนวนนับไม่ได้ (ประมาณคุณศัพท์) ได้แก่ มาก น้อย นิด หน่อย กรบ พอ เกิน เหลือ ขาด ถ้วน ครบถ้วน หมด หลาย ทั้งหลาย ทั้งหมด ทั้งสิ้น ทั้งนั้น ทั้ง เช่น

ของมาก คนน้อย ของเหลือ ของกินพอ ของใช้ขาด ข้าวเหลือ
เกลือขาด เงินหมด คนเกิน (ก็บอกคนมีมากกว่าจำนวนที่กะไว้)
หนังสือครบ ข้าวของครบถ้วน คนมากมาย ของกินที่เหลือ คนทั้งหลาย
ของทั้งหมด

ถ้า หลาย ต้องมีลักษณนามตามมาข้างท้ายด้วย เช่น คนหลาย
คน ของหลายสิ่ง แต่ทั้งหลาย ไม่ต้องมีลักษณนาม หากใช้แต่เพียง
ทั้ง อาจมีลักษณนามของสิ่งนั้น ๆ ตามมาได้ แสดงว่าเป็นจำนวนรวมทั้ง
หมดไม่แบ่งแยก เช่น ปลาทั้งตัว ผักทั้งต้น

ถ้าคุณศัพท์ประเภทนี้อยู่นานาก็ได้ แต่คำนามนั้นมีลักษณะคล้าย
ลักษณนาม เช่น

อยู่มากคนด้วยกัน (ควรเป็น คนมากคนอยู่ด้วยกัน ถ้าใช้เช่นนี้
เห็นได้ชัดว่าคนหลังมาก เป็นลักษณนาม)

น้อยคนนักที่จะทำเป็น (ควรเป็น มีคนน้อยคนนัก คนหลัง น้อย
มีลักษณะเป็นลักษณนามเช่นเดียวกัน)

ถ้า มากหมดเวลา ความ มากหน้าหลายตา ก็ทำนองเดียวกัน

๔. ถ้าคุณศัพท์บอกจำนวนแบ่งแยก ไต่กัน ต่าง ต่าง ๆ ละ
ทุก บ้าง บาง เช่น ต่างจิตต่างใจ ต่างคนต่างไป สีต่าง ๆ ของหลาย
อย่างต่าง ๆ ชนิด ชื่อของทุกวัน วันละอย่าง ชายทั้งบ้าน ปลาบ้าง
คอกบ้าง ใบบ้าง ร่วงอยู่เต็มสนาม

ถ้า ต่างหรือ ต่าง ๆ ขยายนามให้เห็นว่า นามนั้นมีหลายอย่างและ
แยกได้เป็นอย่าง ๆ ไป ถ้า ต่าง ใช้ไว้หน้าคำนามและลักษณนาม เช่น

ต่างคน ต่างใจ ของต่างชนิต ส่วนต่าง ๆ ใช้ไว้หลังนามและลักษณนาม เช่น สีต่าง ๆ ของชนิตต่าง ๆ ที่ไว้หน้าลักษณนามก็มีเช่น ของหลายอย่างต่าง ๆ ชนิต

บ้าง มีลักษณะคล้ายสรรพนาม ถ้าที่ใดไม่มีคำนามหรือสรรพนามถือว่า บ้าง เป็นสรรพนามแทนนาม แต่ถ้ามีนามหรือสรรพนาม บ้าง ขยายนามหรือสรรพนามนั้น บ้าง ก็ต้องเป็นคำคุณศัพท์ ใช้ไว้หลังคำนามหรือสรรพนาม

บ้าง ที่เป็นคุณศัพท์ขยายนามแสดงว่านาม นั้นมีมากกว่าอย่างหนึ่งหรือบางทีหลายอย่าง แต่ละอย่างกล่าวเพียงบางส่วน ดังคำ กุ้งบ้าง ปลาบ้าง ข้างกันหมายความว่า กุ้งบางส่วน ปลาบางส่วน ไม่ใช่กุ้งทั้งหมดหรือปลาทั้งหมด

บาง มีความหมายคล้าย บ้าง คือกล่าวถึงนามหรือสรรพนามที่ขยายแต่เพียงบางส่วน ไม่ได้กล่าวทั้งหมด แต่ใช้ไว้หน้านามหรือลักษณนาม เช่น

บางคน (พูดให้เต็มควรเป็นคนบางคน คน คำทำยเป็นลักษณนาม) ไม่ได้หมายความว่า ทุกคน หรือคนทั้งหมด

บางวัน ไม่ได้หมายความว่า ทุกวัน หรือตลอดไป (คำนี้ไม่ใช่ วัน บางวัน)

บางที่ บางครั้ง บางเวลา บางโอกาส ก็หมายทำนองเดียวกัน คือ เป็นครั้งเป็นคราว ไม่ใช่ทุกครั้งไป

บางที บางแห่ง หมายถึงเป็นที่ๆ เป็นแห่งๆ ไป ไม่ใช่ทุกที่
ทุกแห่ง คำอื่น ๆ ที่มี บาง อยู่ข้างหน้า สังเกตได้ว่าเป็นลักษณนามเสีย
เป็นส่วนใหญ่ หากจะเป็นคำนามก็เป็นคำนามที่ใช้เป็นลักษณนาม เพราะ
ไม่มีลักษณนามใช้สำหรับสิ่งนั้นโดยเฉพาะ ดังนี้

หนุ่มสาวบางคน สัตว์บางตัว สิ่งของบางอย่าง

บ้านบางบ้าน เมืองบางเมือง จังหวัดบางจังหวัด ประเทศบาง
ประเทศ

ทุก ใช้ไว้หน้านามเพื่อขยายนามนั้น บอกจำนวนที่เป็นสองหรือ
มากกว่านั้น แยกกันไปทีละจำนวน เป็นจำนวนที่กำหนดแน่ ไม่มีวัน
อาจแยกเป็นทีละหนึ่ง เช่น ทุกวัน หรือทีละสอง เช่น ทุกสองวัน หรือ
จำนวนอื่นก็ได้ แต่ไม่สู้เป็นที่นิยมใช้กัน ถ้าเป็นทีละสอง คำ ทุกสองวัน
มักใช้วันเว้นวัน ถ้าเป็นทีละร้อยทีละพัน เช่น ร้อยจะมีของเสียอยู่ชั้น
หนึ่ง ก็มักใช้ว่า แต่ละร้อย จะมีของเสียอยู่ชั้นหนึ่ง หรือร้อยชั้นจะมี
ของเสียอยู่ชั้นหนึ่ง แต่ถ้าไม่มีทางเลียงไปใช้คำอื่นได้ก็ต้องใช้ ดังที่ใช้
ว่า กินยาทุก ๓ ชม.

ละ ใช้ไว้หลังนามที่ขยาย เพื่อบอกจำนวนแยกๆ กัน เช่น เกี่ยว
กับ ทุก แต่ต้องแยกเป็นจำนวนหนึ่งเสมอ เช่น วันละ คนละ มีความ
หมายเท่ากับ วันหนึ่ง คนหนึ่ง แต่ต้องมีคำคุณศัพท์บอกจำนวนนับ
หรือบอกประมาณตามมาข้างท้าย พร้อมทั้งลักษณนามด้วย เป็นวันละ
ห้าบาท คนละสามบาท แต่ถ้าไม่มีคำบอกจำนวนนับ มีแต่ลักษณนาม
เช่น วันละบาท ตำแหน่งละคน เช่นนี้ ทำให้ดูเหมือนว่า ละ อยู่หน้า

ลักษณะนามก็ได้ ที่จริงถ้าพูดให้เต็ม การเป็น วันละบาทหนึ่ง หรือ วันหนึ่งบาทหนึ่ง ตำแหน่งละคนหนึ่ง หรือตำแหน่งหนึ่งคนหนึ่ง จึงเป็น อันว่า ถ้าเป็นจำนวนหนึ่งแล้ว ไม่ต้องใช้คำหนึ่ง ก็ได้ไม่ว่าจะไว้หน้า หรือหลังลักษณะนาม ปัจจุบันมีใช้ ต่อ ในความคล้าย ละ เช่น วันละ๕บาท ต่อคน คือคนหนึ่งได้วันละ ๕ บาท ต่อคน คือ เท่ากับคนหนึ่งหรือคนละ

คนละ มีคนคิดว่าควรจะใช้จำเพาะคน เช่น มีลูกคนละคน กินข้าวคนละชาม ไม่ควรใช้กับสัตว์ หรือสิ่งของ แต่ที่จริง คนละ เป็นคำที่มีความหมายใหม่ หมายความว่าถึง ที่แตกต่างกัน ไม่จำกัดว่าอะไร คน สัตว์ หรือ สิ่งของ เช่น เสือคำกับเสือคำคอกแดง เป็นคนละตัวกัน หมายความว่าคนละประเภทกับแมว

แต่ละ ใช้ไว้หน้านามหรือลักษณะนาม มีความหมายคล้าย ทุก คือ ต้องขยายนามที่มีจำนวนมากกว่าหนึ่ง แต่แยกกล่าว ทีละหนึ่ง เช่น บ้านแต่ละหลัง หมายถึงบ้านหลังหนึ่ง ๆ ในจำนวนหลายหลัง

๕. คำคุณศัพท์ขยายนามพิเศษเฉพาะ (นิยมคุณศัพท์) ได้แก่ นี นั โน้น นี นั โน้น คำดังกล่าวนี้ใช้เป็นสรรพนาม (นิยมสรรพนาม) ก็ได้ดังกล่าแล้ว จะรู้ได้ว่า คำใดเป็นคุณศัพท์ คำนั้นต้องมาหลังนาม แต่ถ้าไม่มีนามมาด้วย คำนั้นเป็นคำสรรพนาม

คำ นี นั โน้น กับ นี นั โน้น แม้ว่าจะใช้พิเศษถึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ใกล้ตัว หรือไกลตัวออกไปมาก เช่นเดียวกัน แต่ก็แทนกันไม่ได้ทุกที่ไป คำที่นี้ ที่นั้น ที่โน้น ไม่ค่อยใช้เท่า ที่นี้ ที่นั่น ที่โน้น

แต่ คนนี้ คนนั้น คนโน้น ก็ไม่ใช่ ใช่แต่ คนนี้ คนนั้น คนโน้น
แม้คำอื่น ๆ ก็ใช่ นี่ นั้น โน้น มากกว่า เช่น วันนี้ วันนั้น ไม่ใช่
วันนี้ วันนั้น ที่ใช่ นี่ นั้น โน้น เห็นจะมีแต่ ที่นี้ ที่นั่น ที่โน้น

คำ นี่ นั้น นี้ นั้น อาจใช้ขยายนามที่ไม่รู้แน่เพราะไม่มีกำหนด
ไว้ ถ้าหมายถึงคนก็ไม่ว่าเป็นใคร ชื่ออะไร ถ้าเป็นของ ก็ไม่ว่าเป็น
ของชนิดไหน เช่น

ของนี้ (ใกล้ตัว) หรือของนั้น (ไกลตัว) ค่ะ (ไม่ค่อยใช่ นี้ นั้น)

คนนี้มองดูเราใหญ่ คนนี้เลยมองบ้าง (ไม่ค่อยใช่ นี้ นั้น)

บางที นี้ นั้น ช่วยเติมเข้ามาในช่วงจังหวะที่เว้นระหว่างประธาน
กับกริยา เป็นการเน้นประธาน เช่น เด็กนี้ ขี้เกียจเหลือหลาย เด็กนั้น
ขี้เกียจเหลือหลาย นี้ นั้น ไม่ได้หมายถึงเด็กคนใดคนหนึ่ง อาจหมาย
ถึง จำพวกเด็ก ถ้าจะกล่าวเฉพาะลงไปว่า คนไหน คนนี้ หรือคนนั้น
ต้องใช้ลักษณนามด้วย เช่น เด็กคนนี้ เด็กคนนั้น

เฉพาะ คำนี้น่าจะเป็นคุณศัพท์บอกความนี้เฉพาะได้ จึงกล่าว
ไว้ ณ ที่นี้ เพราะความหมายของคำเฉพาะ ก็บอกอยู่แล้ว ว่า เจาะจง จำ
กั้เท่านั้นเท่านั้น อาจใช้เป็นวิเศษณ์ขยายกริยาได้ แล้วแต่ความเช่น

ขมนนี้เฉพาะเธอ ของเฉพาะเธอ รถเฉพาะนักเรียน -- คุณศัพท์

เก๋นี้จักไว้เฉพาะ เงินมีเฉพาะสำหรับซื้อของ - กริยาวินิพนธ์

แต่กล่าวว่า เฉพาะ ที่มีนามตามมาข้างท้าย เป็นบุรพบท ก็มี นอก
จากคำดังกล่าวยังมีคำ จริง แท้ เทียว ที่เดียว คอก หรอก แหละ เอง

๖. ถ้าคุณศัพท์ที่เป็นคำถาม (ปฤจฉาคุณศัพท์) ไต่แก่ ไต่
อะไร ไหน ไร สักคำทั้งหมดนี้ใช้เป็นสรพนาม(ปฤจฉาสรรพนาม)ก็ได้
ดังกล่าวดูแล้ว แต่ถ้าเป็นสรพนามจะไม่มีนามมาข้างหน้า ถ้าเป็นคุณ-
ศัพท์จึงจะมี เช่น

ตัวอะไรสีแดงๆ ลูกใครกัดผมสั้น เธอชอบคนไหน

ไต่ ไม่ค่อยได้ใช้ชื่อยานามทั่วๆ ไป นอกจากคำที่มีความหมายว่า
เช่น อย่าง ดังใช้ว่า เช่น ไต่อย่างไต่ ชนิดไต่ ประเภทไต่ ประการไต่
มีความหมายอย่างเดียวกับ ไหน อย่างไต่—อย่างไหน ชนิดไต่—ชนิด
ไหน ประเภทไต่—ประเภทไหน ประการไต่—ประการไหน ใช้ใน
ลักษณะเลือกเอา

คำ อย่างไต่ มีความหมายอย่างเดียวกับ อย่างไร ใช้แทนกันได้
แต่ไม่ได้หมายความว่า ชนิดไหน หมายความว่า วิธีไหน วิธีอะไร ใช้เป็น
กริยาวิเศษณ์ ฉะนั้น อย่างไต่ จึงมีความหมาย ๒ อย่าง ทำหน้าที่เป็น
คุณศัพท์ก็ได้ เป็นกริยาวิเศษณ์ก็ได้ ดังนี้

ทำอย่างไต่ จึงจะถูก จึงเลือกตอบมา ๒ ประการ (คือ อย่าง
ไหน จึงจะถูก ไต่ ช่าย อย่าง จึง เป็นคุณศัพท์)

ทำอย่างไต่ จึงจะถูก จึงบอกวิธีทำมา ๒ วิธี (คือ อย่างไรจึงจะถูก
อย่างไต่เป็นคำเดียวกันให้เป็นกริยาวิเศษณ์)

คำ ประการไต่ ก็เช่นเดียวกัน อาจหมายความว่า ประการไหน
ก็ได้ หรือประการไรก็ได้ เช่น

เธอว่าควรทำประการใดดี (คือทำประการไหน อย่างไหนดี ไท
ขยาย ประการ จึงเป็นคุณศัพท์)

เราจะทำประการใดดี (คือทำประการไร หรืออย่างไรดี ประการไร
เป็นคำเดียวกัน ใช้เป็นกริยาวิเศษณ์)

คำ เท้าใด ก็อาจหมายถึงว่า เท้าไหน คือ แก่ไหน เป็นคุณศัพท์
ส่วน เท้าไร หมายถึงว่า ก็มาน้อย เป็นกริยาวิเศษณ์ เช่น

เธอจะซื้อเท้าใด (คือเท้าไหน แก่ไหน ไทขยาย เท้า เป็นคุณศัพท์)

เธอจะซื้อเท้าไร (คือเท้าไร ก็มาน้อย เป็นกริยาวิเศษณ์)

อะไร ใช้ขยายนามที่ไม่ระบุชนิด เป็นสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ชื่อ
อะไร ส้มอะไร ถ้าใช้กับคนย่อมหมายถึง ตำแหน่ง หน้าที่ ฐานะ
ไม่ใช่ตัวบุคคล เช่น เป็นนักเรียนอะไร นักเรียนมัธยม หรือนักเรียน
อาชีวะ หรือ พ่อเขาเป็นทหารอะไร เป็นทหารบก ทหารเรือ หรือ
ทหารอากาศ

ไร เป็นคำเดียวกับอะไร ใช้หน้านามขยายนามได้อย่าง อะไร มี
ความหมายอย่างเดียวกับ ไท ใช้แทนกันได้ด้วย เช่น สิ่งไร—สิ่งใด
อย่างไร—อย่างไร เหตุไร—เหตุใด เท้าไร—เท้าใด ดังกล่าวแล้ว
ในคำ ไท

ก ใช้ขยายนามโดยเฉพาะลักษณะนาม มีความหมายเท่ากับ เท้าไร
สำหรับสิ่งที่นับได้ เช่น กี่ตัว กี่กิโล กี่ไมล์

๑. คำคุณศัพท์บอกความไม่เฉพาะเจาะจง (อนิยมคุณศัพท์)
ได้แก่ คำ ไท ไหน อะไร เป็นคำเดียวกับคำคุณศัพท์บอกคำถาม

และสรรพนาม (อนิยมสรรพนาม) ที่กล่าวแล้ว การจะรู้ได้ว่าคำนั้นมี
ความหมายเป็นคำตามหรือไม่ ต้องอาศัยดูที่ความ

ใด กับ ไหน มีความหมายคล้ายกัน บางทีใช้แทนกันได้ เช่น
ที่ใด—ที่ไหน คนใด—คนไหน วิธีใด—วิธีไหน ไซ้เวลาไม่กำหนด
สถานที่บุคคล หรือ วิธีการ ลงไปแน่ สุดแต่เป็น ที่หนึ่ง คนหนึ่ง วิธีหนึ่ง
ก็แล้วกัน ฉะนั้นจึงมักใช้คู่กับ หนึ่ง หรือ เกียว หรือ นั้น

อย่างไรอย่างหนึ่ง ใอย่างใอย่างเกียว ใอย่างใอย่างนั้น
ที่ใดที่หนึ่ง ที่ใดที่เกียว ที่ใดที่นั้น

ถ้ามากับ ไหน มักใช้ นั้น เช่น ใอย่างไหน ใอย่างนั้น ที่ไหน
ที่นั้น ใกับ นั้น ก็มี เช่น ที่ไหน ที่นั้น

คำ ใด หนึ่ง ใในการเลือก ถ้าใอย่างหนึ่ง ก็ต้องเป็นอีก
ใอย่างหนึ่ง ส่วน ใด นั้น ใในการชี้ ถ้าตกลงใจใอย่างหนึ่งแล้ว ต้อง
ไม่เปลี่ยนเป็นใอย่างอื่น

อะไร ใขยายนามไม่ใช่เฉพาะเจาะจง กว้างขวางกว่าคำอื่น ๆ
เพราะ ใกับไหน ยังเป็นการเลือกในบรรดาที่มีอยู่ ส่วน อะไร ไม่ได้มี-
การจำกัดการเลือกเลย สุดแต่ให้ตรงกับความรู้สึกก็พอ ใกับสิ่งไม่มี
ชีวิต เช่น

กับข้าวอะไรก็ได้ กินได้ก็แล้วกัน

ขอบตีอะไร เลือกไปก็ได้เลย

หนังสืออะไรก็มีประโยชน์ ควรอ่านทั้งนั้น

บางทีใช้เป็นเชิงปรารภ หรืออุทาน เช่น ต้นไม้อะไรออกดอกสวย
เหลือเกิน เทือกอะไรชนอย่างนี้ คนอะไรแสนซี้เกียจ น่าสังเกตว่า
ถ้าใช้ อะไร กับคน มักใช้ในเชิงไม่ถูกใจ ฐานเป็นคนทีเหลือจะพรรณนา
ได้ถูก

๒. คำวิเศษณ์ขยายกริยาหรือกริยาวิเศษณ์ นอกจากกริยา
แล้ว คำประเภtnี้ก็ยังขยายคุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์เองได้อีกด้วย

กริยาวิเศษณ์กับคุณศัพท์มีเป็นอันมากที่ใช้คำคำเดียวกัน ถ้าไม่
สังเกตตำแหน่งในประโยค ย่อมบอกได้ยากว่า คำใดเป็นกริยาวิเศษณ์ คำใด
เป็นคุณศัพท์ แต่บางทีดูตำแหน่งแล้วก็ยังบอกไม่ได้ ต้องอาศัยดูความ

คำที่ใช้เป็นกริยาวิเศษณ์ได้ ไ้แก่

๑. คำเดียว ไ้แก่ ดี ชั่ว เร็ว ช้า

๒. คำประสม ไ้แก่ นับก้าว เช่น เดินนับก้าว สามชม เช่น ย่าง
สามชม สับเงา เช่น นั่งสับเงา (นั่งสับ
หงก)

๓. คำซ้อน ไ้แก่ ฉับพลัน อ่อนโยน โขกแซก

๔. คำซ้ำ ไ้แก่ ส่งๆ เล่นๆ ในๆ ผิดๆ ถูกๆ

๕. บุรพท ไ้แก่ นอกใน ใจว่า เข้านอกออกใน กลาง
เช่น นอนกลาง ริม เช่น นั่งริม

๖. วลี ไ้แก่ อย่างรวดเร็ว โดยเร็ว โดยดี อย่าง
กะทันหัน

ชนิดของกริยาวิเศษณ์

๑. กริยาวิเศษณ์บอกอาการและภาวะ ใช้หลังคำที่คนขยาย
ที่บอกอาการ ไ้แก่ เร็ว ช้า กระฉับกระเฉง กล้องแกว่ง
ย่องแย่ง ซักช้า ชิมเชื่อง มูมมาม
ที่บอกภาวะ ไ้แก่ แน่นนอน สะทวักง่ายคาย ง่วงงุน เต็ดขาด
๒. คำกริยาวิเศษณ์บอกเวลา ไ้แก่ เข้า สาย คำ คึก ก่อน
หลัง ประเดี๋ยว เพิ่ง ยัง วัน (มาวัน คือ มายังไม่ทันคำ)
๓. คำกริยาวิเศษณ์บอกสถานที่ ไ้แก่ ไกล ใกล้ ห่าง ชิด
กลาง นอก ใน ไ้ล่าง บน เข้า ออก (เช่นว่า ไขว้เข้าไขว้ออก)
คำ เข้า กับ ออก นอกจากจะบอกสถานที่แล้ว ยังใช้ในความอื่น
ได้อีกด้วย คือ
เข้า ใช้ในความ เร่ง (เสียงสั้นกว่า เข้า ที่หมายความว่า เคลื่อนเข้า
ข้างใน) เช่น วิ่งเข้า กินเข้า เร็วเข้า
ออก ใช้ในความ เน้น (เสียงสั้นกว่า ออก ที่หมายความว่า เคลื่อนไป
ข้างนอก หรือพ้นที่ปกปิด) เช่น คี้ออก (คีมัก) ถูกออก (ถูกมาก)
บางที ออก มาหน้าคำกริยา แสดงว่า เริ่มจะมีความรู้สึกเช่นนั้น
เช่น ออกหิว ออกโกรธ (เสียงยาวตามปกติ)
ถ้า ออก มาหลังคำกริยา อาจหมายความว่า เป็นผลของกริยาที่สำเร็จ
ไปได้เช่น ยิ้มออก (ยิ้มไม่ออก) คึกออก (คึกไม่ออก) นึกออก (นึกไม่ออก)
๔. คำกริยาวิเศษณ์บอกประมาณ ไ้แก่ มาก น้อย นิดหน่อย
มากมาย เหลือเกิน พอ ครบ ขาด หก หก สั้น แทบ เกือบ จวน เสมอ บ่อย

เสมอ กับ บ่อย จะถือว่า ขยายบอกเวลาหลายครั้ง หรือถือว่า บอก
ประมาณหลายครั้ง ก็น่าจะได้ทั้ง ๒ ประการ

คำข้างต้นใช้เป็นคุณศัพท์ได้แทบทุกคำ เช่น

ของมาก (คุณศัพท์) กินมาก เร็วมาก ตีมาก (กริยาวิเศษณ์)

คนพอ คนเกิน (คุณศัพท์) กินพอ ทำเกิน (กริยาวิเศษณ์)

๕. คำกริยาวิเศษณ์บอกความแบ่งแยก ได้แก่ บ้าง คัวย พलग
กัน ต่าง ต่าง ๆ ต่างหาก

พलग ขยายกริยาแสดงว่าทำกริยา ๒ อย่างไปพร้อมกัน เช่น กิน
พलगพุดพलग มีความหมายคล้าย ไป ที่ใช้ว่า กินไปพุดไป แต่คำไป
แสดงว่าทำกริยา ๒ อย่าง ที่อาจจะไม่พร้อมกัน เช่น กินไปบ้าง พอ
หมคปากก็พุด พุดจบก็กินใหม่ เช่นเดียวกับร้องไปว่าไป คือ ร้องไปบ้าง
หยุดร้องก็ว่า ว่าเสร็จก็ร้อง แต่ถ้า ร้องพलगว่าพलग ต้องหมายความว่า
ขณะที่ว่าก็ร้องไปคัวย ความคล้ายกับ ร้องคัวยว่าคัวย ต่างแต่คำ พलग
ช่วยให้เห็นว่า มีการเคลื่อนไหวในขณะนั้นคัวย

๖. คำกริยาวิเศษณ์บอกความเฉพาะ ได้แก่ จริง แท้ เทียว
แน่ เทียว ที่เดียว ทอด หรอก แน่ เฉพาะ

เทียว กับ ที่เดียว อาจเป็นคำคำเดียวกัน คำ ที่เดียว กลมกลืนเสียง
เป็น เทียว (ออกเสียงว่า เซียว ก็มี) คำทั้งสองนี้ใช้แทนกันได้ ในความเน้น
เช่น

จะไปอยู่แล้วที่เดียว กับ จะไปอยู่แล้วเทียว

คำทั้งสองนี้อาจใช้เป็นคุณศัพท์ ถ้าหากเน้นที่คำนามหรือคำที่ทำ
หน้าที่ได้อย่างนาม เช่น เธอที่เดียวหรือเธอเทียว เป็นคนแน่

๗. คำกริยาวิเศษณ์บอกความไม่ชัดเจน ใดแก่ อย่างไร
 อย่างใด เหตุไร เหตุใด เช่นไร เช่นใด กระไร ทำไม เมื่อไร เมื่อใด
 เท่าไร เท่าใด อะไร ไหน เช่น

ใจคอข้างกระไรเลย ทำกระไรได้ (กระไร คือ อย่างไร อะไร)

เธอทำอย่างไรได้ก็ตามใจ

ใครจะไปทำไมเธอ (ทำไมคือทำอะไร)

อยากไปไหน ก็ไป

ใครว่าอย่างไรก็ช่าง

ถึงจะแพงสักเท่าไร ฉันก็จะซื้อ

มาเมื่อไร ก็ได้ ฉันพร้อมเสมอ

เงินเท่านี้จะไปทำอะไรได้

อะไรได้ (หรือ ที่ไหนได้) เท่านี้ก็นับว่ามากแล้วนะ

คำ อย่างไม่ กับอย่างใด อาจใช้แทนกันได้ เพราะมีความหมาย
 อย่างเดียวกัน แต่ก็ไม่เสมอไป ในวลีว่า อย่างไม่ก็ อย่างไม่ก็ตาม ไม่ใช่
 อย่างใด และที่ใช้ อย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างใดอย่างนั้น ก็ใช้ อย่างไม่
 ไม่ได้ เพราะ อย่างใด ในที่นี้มีความหมายเท่ากับ อย่างไหน (อย่างไม่
 อย่างนั้น อย่างนี้ เวลาพูดเสียงเป็นยังงี้ ยังงั้น ยังงี้ เสียง ร ถูก
 กลมกลืนหายไป กลายเป็น ง ส่วน เมื่อไร เท่าไร เสียงสูงต่ำเปลี่ยนเป็น
 เมื่อไหร่ เท่าไหร่)

ไหน กับ ใด ใช้แทนกันได้แต่ไม่เสมอไป เช่นใดๆ กับไหนๆ
 ใดๆ หมายถึง ไม่ว่าอะไร เช่นใดๆ ในโลกถ้วน อนิจจัง ไหนๆ หมายถึง

ถึงอย่างไรก็ตาม เช่น ไหนๆก็เสียรู้เขาไปแล้ว ไหน ที่กล้ายูทาน
ขั้นต้นประโยค เช่น ไหน ว่าไฉนนะ ใช้ ไค แทนไม่ได้

๔. คำกริยาวิเศษณ์บอกคำถาม ได้แก่ ทำไม เมื่อไร เท่าไร
อย่างไร แก่ไหน ไหน กระไร อะไร เหตุไร เหตุใด หรือ หรือไม่
ไหม หรือเปล่า

ถามเหตุผล ทำไม เหตุใด เหตุไร

ถามเวลา เมื่อไร เวลาใด วันไหน เดือนไหน

ถามประมาณ เท่าไร แก่ไหน

ถามเรื่องราว อะไร กระไร

ถามวิธี อย่างไร อย่างไร เช่นไร

ถามตอบรับตอบปฏิเสธ หรือ หรือไม่ หรือเปล่า ไหม

กระไร กับ อะไร ใช้แทนกันได้ แต่ กระไร ใช้แทน อย่างไร
ได้ด้วย ใช้ได้ทั้งเป็นคำถามและไม่ใช้คำถาม ที่เป็นคำถาม เช่น
เธอว่ากระไรนะ(อะไร)

คำ หรือ หรือไม่ ไหม ได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องลักษณะประโยค

๕. คำกริยาวิเศษณ์บอกความรับและปฏิเสธ ได้แก่ ใช้
ใช้แล้ว ใช้ซิ จะ ค่ะ ครับ เจ้าค่ะ ขอรับ เพคะ ไม่ อย่า

ที่บอกความปฏิเสธ ใช้เป็น ๔ แบบ ด้วยกันคือ

๑. ใช้คำกริยาวิเศษณ์บอกปฏิเสธ คือไม่ เช่นไม่ไป ไม่ทำ
ใช้ไว้หน้ากริยา ส่วนที่ใช้ อย่า ถือเป็นบอกความห้าม นับเป็นพวก
ปฏิเสธด้วย

๒. ใช้คำตรงข้าม เช่น จน ตรงข้ามกับ มี อ้วน ตรงข้ามกับ
อม แต่ถ้าหากำตรงข้ามไม่ได้ ต้องใช้ไม่ ช่วย

คำบางคำ มีใช้แต่ที่เป็นปฏิเสธ ถ้าไม่ใช่ปฏิเสธต้องใช้คำอื่น
ไม่นำพา นำพา ไม่ใช่

ไม่เป็นการ เป็นการ ไม่ใช่ แต่ เป็นการก็ ใช้ได้

ไม่ใช่คนอื่นคนไกล เป็นคนอื่นคนไกล ไม่มีใช่ แต่ถ้าพูดว่า
เขาเป็นคนอื่นคนไกลที่ไหนเล่า ประโยชน์นี้ใช้ได้

ไม่เป็นไร เป็นไรมีใช้กันละความกันเช่นจะเป็นไรมี จะเป็นไรไป
ไม่รู้ไม่รู้ ไม่มีคำ รู้ใช่

บางคำ คำปฏิเสธ กับไม่ปฏิเสธ ความจะต่างกันมาก เช่น
ไม่ค่อยจะ ใช้ในความว่า เป็นไปไม่สม่ำเสมอตามควร เช่น
เขาไม่ค่อยจะมา ทั้งๆที่ตามปกติควรจะมาให้มากกว่า
นั้น ส่วน ไม่ค่อย ไม่มีที่ใช่ มีแต่ ค่อย มีความหมายว่า
ผัดผ่อนเวลา เช่น วันนี้จะกลับไปก่อน วันหลัง
ถึงค่อยมา

คำ ไม่ ที่ใช้ในประโยคปฏิเสธ อาจมากับคำอื่นได้อีก คือ

ไม่มี เช่น เขาไม่มีรู้หรอก เรื่องอย่างนี้

ไม่มีวัน เช่น เขาไม่มีวันรู้หรอก (เน้นยิ่งขึ้น)

ไม่เห็น ไม่เห็นจะ เช่น ไม่เห็นเคยได้ยิน ไม่เห็นจะเคยได้ยิน

ไม่ได้ เช่น ไม่ได้กินเสียละ (ไม่มีโอกาสได้กินหรือได้
กระทำการ)

ไม่ ตามธรรมดาอยู่หน้าคำกริยา เช่น ไม่กิน ไม่ไป แต่
บางทีก็อยู่หลังคำกริยา ถ้ามี หา มาข้างหน้า เป็น หากินไม่ หาไปไม่
ส่วนในประโยคคำถาม ชนิดให้เลือกเอา ไม่ มาข้างหน้า หรือ เป็น
หรือไม่ เช่น ใช่หรือไม่ ทำหรือไม่ ดีหรือไม่ (ก็หรือไม่ดี)

ไม่ อยู่กลางระหว่างคำกริยากับคำขยายก็มี เช่น กินไม่ลง กลืน
ไม่เข้า กายไม่ออก แม้เป็นคุณศัพท์กับคำขยาย ก็ใช้ได้ เช่น
สวยไม่สร้าง สวยไม่หยอก

ไม่ได้ เป็นคำตอบปฏิเสธ เมื่อถามว่า ได้ไหม ตอบว่าได้หรือ
ไม่ได้ หรือถามว่า ไปได้ไหม ตอบว่า ไปไม่ได้ ไม่ได้ ในที่นี้หมายความว่า ไม่
สามารถทำได้ แต่ถ้าตอบว่า ไม่ได้ไป หมายถึง ไม่มีโอกาสได้ไป
ไม่ได้ อยู่หน้า ไป เช่นนี้ ผู้ถามต้องถามว่า ได้ไปหรือเปล่า

อย่า ใช้ออกความห้าม ใช้ในวลีด้วย เช่น

อย่าเลย ไม่ต้องทำหรอก อย่าเลย ฉันไม่สนใจ

อย่าเพิ่งไป อย่าเพื่อทำ (คอยก่อน)

๓. ใช้คำอื่นบอกปฏิเสธ ได้แก่ ใช่ ไร้ ปรากฏ เช่น ใช่
ว่าจะทำ (ไม่ใช่ว่าจะทำ) ไร้ความหมาย (ไม่มีความหมาย) ปรากฏ
คุณค่า (ไม่มีคุณค่า)

๔. ใช้คำบอกความไม่ชี้เฉพาะเจาะจงแสดงปฏิเสธ เช่น
ใครที่ไหนจะมาช่วย (ไม่มีคนมาช่วย) หน้าไหนจะช่วยได้ (ไม่มีใคร
จะช่วยได้) อะไรจะดีไปกว่านี้อีก (ไม่มีสิ่งดีไปกว่านี้อีกแล้ว)

บอกความรับ นอกจากมีคำแสดงความสุภาพ อะ ครับ จะ
แล้วก็มี ไช้ ไช้ละ ไช้แล้ว ไช้ซี ซึ่งคำแต่ละคำนี้ อาจแทนความ-
หมายได้ทั้งประโยค ดังกล่าวแล้วข้างต้น

บุรพบท คือ คำที่นำหน้านามหรือคำที่ทำหน้าที่ไวยากรณ์
เพื่อให้ความเนื่องกันและไต่ความสมบูรณ์

ที่จริงคำบุรพบทในภาษาไทย ถือเป็นคำมีความสำคัญรองกว่าคำ
อื่นๆ ที่กล่าวมาแล้ว เพราะเป็นเพียงคำช่วยเท่านั้น ถ้าไม่ใช้บุรพบทหรือ
ไม่มีบุรพบทใช้ ก็คงไม่ถึงกับลำบาก เพราะคงต้องหาวิธีเขียนให้ได้
ความใกล้เคียงกันจนได้ เช่น ถ้าไม่ใช่คำ ค้วย เช่น เขียนค้วยมือ ก็พูดเสีย-
ใหม่ได้ว่า ใช้มือเขียน แต่บางทีถ้าใช้บุรพบท ก็ช่วยให้ไต่ความสมบูรณ์
ขึ้น ทำให้ความไม่กำกวม เช่น จะเอาไปทำบ้าน อาจมีความหมายว่า
เอาไปสร้างบ้าน หรือ เอาไปทำที่บ้าน ก็ได้ ถ้าต้องการให้หมายความ
ว่า เอาไปทำที่บ้าน ก็ต้องใช้บุรพบท ที่ ความจึงจะชัดเจน

คำที่ทำหน้าที่เป็นบุรพบท โดยมากเป็นคำพยางค์เดียว อันเป็นคำ
ดั้งเดิม ได้แก่ บน ล่าง เหนือ ใต้ ริม กลาง ใกล้เคียง ฯลฯ ที่เป็น
คำพยางค์เห็นได้ชัดว่าสร้างขึ้นใหม่ ได้แก่ ข้างใน ข้างนอก ข้างบน
ข้างล่าง ข้างหน้า ข้างหลัง ภายนอก ภายใน ภายหลัง เว้นแต่
นอกจาก

บุรพบท นอกจากทำหน้าที่บุรพบท ดังกล่าวแล้ว ยังใช้ทำหน้าที่
อื่นอีกด้วย ดังนี้

๑. ขยายกริยา อย่างกริยาวิเศษณ์ มักซ้ำคำตามแบบคำซ้ำ เช่น เดินใน ๆ วางบน ๆ ชุกไว้ต่าง ๆ

๒. ขยายนาม ใช้หมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะในลักษณะคำประสม เช่น เครื่องใน ของกลาง ฝ่ายหน้า

๓. บุรพทกับคำนามที่ตามมา ใช้ขยายนาม ในลักษณะคำประสม มีความหมายเฉพาะ เช่น เลขตกใจ ยากกลางบ้าน แกงนอกหม้อ

๔. บุรพทกับคำนามที่ตามมา ใช้เป็นกริยา ในลักษณะคำประสม มีความหมายเฉพาะ เช่น นอกใจ นอกคอก

๕. บุรพทกับคำนามที่ตามมา ใช้เป็นคำนาม ในลักษณะคำประสม เช่น นอกชาน กลางแจ้ง กลางเมือง กลางใจเมือง ที่บ้าน (หมายถึงภรรยาหรือสามี)

๖. บุรพทกับคำนามที่ตามมา ใช้เป็นกริยาวิเศษณ์ ในลักษณะคำประสม เช่น ในที่ ในหน้า ในตัว นอกหน้า

๗. บุรพทกับคำที่ตามมา ใช้เป็นกริยาวิเศษณ์ เช่น โดยดี โดยเร็ว โดยถ้วน โดยฉับพลัน ตามลำพัง ตามสะดวก แต่ลำพัง

ด้วยเหตุที่บุรพทอาจใช้ขยายกริยาได้อย่างกริยาวิเศษณ์ บางทีจึงต้องสังเกตว่า คำนั้นมีนามตามมาข้างท้ายด้วยหรือไม่ หากมีก็ถือเป็นบุรพท หากไม่มีถือเป็นกริยาวิเศษณ์ แม้ว่าแต่เดิมคำนั้นจะเป็นบุรพทก็ตาม เช่น ให้นั่งริม ๆ (กริยาวิเศษณ์) ให้นั่งริมประตู (บุรพท)

การละบุรพบท ดังกล่าวข้างต้นว่า บุรพบทไม่สำคัญมากเท่า
คำนาม กริยา และวิเศษณ์ ฉะนั้นบางแห่งไม่ใช้บุรพบทเลยก็ได้ ยังฟัง
เข้าใจ แต่บางทีก็ละไม่ได้ บุรพบทที่อาจจะได้ ได้แก่

ของ เช่น ลูกของใคร เป็นลูกใคร บ้านของฉัน เป็น บ้านฉัน
แก่ เช่น ให้นั่งสือแก่เขา เป็น ให้นั่งสือเขา

มอบให้แก่เขา เป็น มอบให้เขา

คือ เช่น ยืนต่อเจ้าหน้าที่ เป็น ยืนเจ้าหน้าที่

เสนอต่อผู้บังคับบัญชา เป็น เสนอผู้บังคับบัญชา

สู่ ยัง เช่น กลับไปยังหรือสู่บ้านเมือง เป็น กลับไปบ้านเมือง

ที่ เช่น ไปที่ตลาด ไปที่โรงเรียน เป็น ไปตลาด ไป รร

บน เช่น นั่งบนเก้าอี้ เป็น นั่งเก้าอี้

ในที่บางแห่งบุรพบทดังกล่าวอาจจะไม่ได้ เพราะเมื่อละแล้วความ
เปลี่ยนไป ก็จะกล่าวต่อไป

บุรพบทเท่าที่จำเป็นใช้ในภาษาไทย ถ้าจำแนกเป็นชนิดต่าง ๆ มี
ดังต่อไปนี้

ชนิดของบุรพบท

๑. หน้าหน้าคำที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ คำ ด้วย กับ
โดย เพราะ เช่น เขียนด้วยมือ ลบด้วยหิน กินอยู่กับปากของเขาอยู่กับห้อง
ใต้ดินกับหุ ไปโดยรถยนต์ ปลาหมองตายเพราะปาก หมองตายเพราะงู

๒. หน้าหน้าคำที่เป็นเครื่องประกอบ เครื่องเกี่ยวเนื่องกัน
ได้แก่ ทั้ง กับ เช่น นอนทั้งรองเท้า อยู่กับญาติ หูกับกรู

กับ ในข้อ ๑ กับข้อ ๒ นั้น มีความต่างกัน คือ กับ ในข้อ ๑ มีความหมายคล้าย ด้วย เพราะนามที่ตามมาเป็นเครื่องใช้ เขียนด้วยมือ มือเป็นเครื่องใช้ในการเขียน ไถยีนกับหู หูเป็นเครื่องทำให้ไถยีน กริยาที่มากับบุรพบทชนิดนี้มักเป็นกริยามีกรรมมารับ อาจพูดได้ว่า เขียนลายด้วยมือ ไถยีนเรื่องกับหู ลาย กับ เรื่อง เป็นกรรม

ส่วน กับ ในข้อ ๒ ญาติ กับ ครู ที่ตามมา ไม่ใช่เครื่องใช้ เป็นเพียงเครื่องเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เพราะกริยาที่มากับ กับ ชนิดนี้มักเป็นกริยาที่ไม่มีกรรมมารับ

ยังมีคำ นอนกับพื้น นั่งกับพื้น เขียนกับโต๊ะ ซึ่งมีลักษณะต่างออกไป กับ ในที่นั้นเกี่ยวกับสถานที่ จะได้นำไปกล่าวต่อไป

๓. นำหน้าคำวิเศษณ์ คำนาม หรือบุรพบทเองเพื่อขยายความให้ชัดเจนขึ้น ได้แก่ โดย ตาม ด้วย เช่น โดยดี โดยเร็ว โดยถ้วน โดยพลัน โดยสะดวก โดยเฉพาะ โดยละม่อม ตามสะดวก ตามบุญตามกรรม ไปตามทาง ตามขวาง ตามยาว

คำเหล่านี้มีลักษณะอย่างคำประสมใช้ขยายความได้อย่างกริยวิเศษณ์ โดย มีความหมายคล้าย ด้วย แต่ด้วย ต้องมี การ หรือ ความ ตาม มา เช่น โดยเร็ว โดยถ้วน (ด้วยความเร็วความถ้วน) โดยสะดวก (ด้วยความสะดวก) แต่ โดยดี ไม่ได้มีความหมายว่า ด้วยความดี แต่ควรหมายความว่า ด้วยดี ที ๆ ไม่ขัดขึ้น แต่กระนั้น ด้วยดี กับ โดยดี ก็ยังไม่เหมือนกันทีเดียวนัก

ด้วยดี เช่น พுகจากกันด้วยดี มีความหมายเท่ากับพுகกันด้วยสันถวไมตรี ด้วยอริยาศยไมตรี

โดยดี เช่นพูดจากันโดยดี มีความหมายเท่ากับ ยอม พุดจาปริक्षा
หรือ หรือประนีประนอมกันในกรณีที่เกิดการขัดแย้งกันขึ้น

โดยตลอด หมายถึง แท้จนปลาย ไม่กำหนดเวลาประมาณ เช่น
มีคนเห็นเหตุการณ์โดยตลอด

โดย กับ ตาม กล่าวว่าย่ แปลอย่างเดียวกัน โดย เขมรแปล
ว่า ตาม แต่ตาม กับ โดย ในภาษาไทยแทนกันไม่ได้เสมอไป เช่น โดย
สะดวกกับตามสะดวก

โดยสะดวก หมายถึง ทำได้ไม่ยากลำบาก หรือมีอะไรชักชวน
ตามสะดวก หมายถึง สุดแต่จะเห็นว่าสะดวกอย่างไรก็ทำตามนั้น
ตาม ใช้ในความว่า แล้วแต่ สู้แต่ ตามใจ คือสุดแต่ใจ แล้ว
แต่ใจ ตามถนัด คือแล้วแต่ถนัด ถนัดอย่างไร ทำตามที่ถนัดนั้น

ตามทาง ตามยาว ตามขวาง ตาม ไม่ได้หมายความว่าเช่นนั้น แต่หมาย
ว่า เป็นไปอย่างเดียวกันตลอดแนว ไปตามทาง ก็ไม่ได้แหวะเวียน
ไปไหนนอกทาง ผ่าเป็นแนวตามยาว ก็เป็นแนวเดียวกันโดยตลอด ตาม
ขวาง ก็ทำนองเดียวกัน

๔. ที่นำหน้าคำที่เกี่ยวกับการให้การรับ ได้แก่ แก่ แก่ แต่ ต่อ
เพื่อ สำหรับ เฉพาะ

แก่ กับ แต่ ใช้ในความเดียวกัน คือนำหน้านามที่เป็นผู้รับโดย
ตรง เช่น ให้ของแก่เขา จะใช้ว่า ให้ของเขา ละ แก่ เสียก็ได้ แต่บางที
จะกำกวมว่า ให้ของแก่เขา หรือของของเขา แก่ ใช้แก่ผู้สูงศักดิ์ผู้ที่นับ
ถือ เช่น น้อมเกล้าฯถวายแก่พระมหากษัตริย์ ถวายของแก่พระภิกษุสงฆ์

แก้ ที่มากับกริยาบางคำ มีความหมายเฉพาะ ไ้แก้ เห็นแก้
หน้า เห็นแก้ตัว เห็นแก้ได้ แก้ มีความหมายคล้าย เฉพาะ มุ่งเฉพาะ
อย่างใดอย่างหนึ่ง ทำแก้ฉัน ทำแก้ มักมีความหมายไปในทางประทุษ-
ร้ายไม่ว่าทางกายก็ทางใจ คล้าย ต่อ แก้ ทำแก้ ความหมายหนักกว่า

ต่อ ใช้นำหน้าความที่เป็นผู้รับต่อหน้า เสด็จหน้าเป็นที่ประทุษร้าย
เช่น เขาชอบผูกกันต่อหน้า ต่อหน้า คือ ชิงหน้า ไม่ให้ลับหลัง เขานำ
ความไม่ปรองปรองต่อนายอำเภอ นายอำเภอให้ไปยื่นฟ้องต่อศาล ความจริง
ต่อ กับ แก้ อาจใช้แทนกันได้ในบางกรณี เช่น คนทรยศต่อเพื่อน ก็เช่น
เดียวกับ ทรยศแก้เพื่อน แต่ มีประโยชน์แก้ จะใช้ มีประโยชน์ต่อ ความ
จะต่างกัน เพราะ แก้ มีลักษณะยื่นไปจนถึงผู้รับ แต่ ต่อ อาจเพียงจ่อไม่
ถึงผู้รับก็เป็นได้

ส่วนที่ใช้ ใครต่อใคร อะไรต่ออะไร สองต่อสอง ตัวต่อตัว ต่อ
ในความเหล่านี้มีความหมายเท่ากับ กับ หรือ และ ใครต่อใคร อะไร
ต่ออะไร คือ ใครและใคร หรือใคร ๆ อะไรและอะไร หรืออะไร ๆ
เป็นจำนวนบุคคลหรือสิ่งที่ผู้พูดไม่อาจจะนับชื่อลงไปได้ อาจเป็นเพราะ
ไม่รู้หรือไม่อยากกล่าวถึง สองต่อสอง ตัวต่อตัว มีความหมายพิเศษ
คือต่างก็หมายถึง หนึ่งกับหนึ่ง แต่ สองต่อสอง ใช้ในลักษณะเฉพาะ
เป็นส่วนตัว บ้างว่าควรเป็นระหว่างหญิงหนึ่งกับชายหนึ่งด้วย ไม่ใช่
หญิงกับหญิง หรือชายกับชาย บ้างว่าไม่ใช่เรื่องที่จะพูดกันเปิดเผย

เพื่อ ให้นำหน้าคำที่เป็นที่ส่งไป คือเป็นคำยืม เช่น ทำเพื่อคุณ เพื่อตัวเอง เพื่อบ้านเมือง เพื่อ ในคำ ไซ้เพื่อลม มีความหมายว่า เพราะ ไซ้เพื่อลม คือ ไซ้เพราะลม ลมเป็นเหตุให้เกิดไซ้ เพราะ ในที่นี้มีความหมายต่างกับเพราะในข้อ ๑ อยู่บ้างที่ เพราะในข้อ ๑ นอกจากคำที่ตามมาจะเป็นเหตุแล้ว ยังถือว่าเป็นเครื่องมือได้อีกด้วย เช่นเดียวกับ ค้วย ไซ้แทนกันได้ในความนี้ เช่น หญิงก็ม้วยลงค้วยชาย ชายก็ตายเพราะหญิงจริงดังนี้

เพื่อ กับ เผื่อ เสี่ยงใกล้เคียงกัน ความหมายก็คล้ายกัน จึงมักจะใช้สับกัน แท้ที่จริง เพื่อ กับ เผื่อ มีส่วนต่างกัน คือ เพื่อ มุ่งเฉพาะ ทำเพื่อคุณก็มุ่งเฉพาะคุณ แต่ ทำเผื่อคุณ ไม่ได้มุ่งเฉพาะมาแต่แรกเริ่ม เพราะไม่ได้ตั้งใจมาก่อน หากแต่มานึกได้ภายหลัง ก็เลยทำสำรองให้เกินไว้ ถ้าหากมากได้ส่วนที่จัดเผื่อไว้ให้ ถ้าไม่มากก็ไม่ได้ ของก็เหลือจำนวน

สำหรับ มีความหมาย มุ่งเฉพาะ คล้าย เพื่อ เช่น ทำเพื่อคุณ อาจใช้ ทำสำหรับคุณ ได้ แต่ สำหรับ แทน เพื่อ ไม่ได้ทุกแห่งไป ถ้าเพื่อนำหน้าคำที่ไม่มีชีวิต มักใช้สำหรับแทนไม่ได้ เช่น ทำเพื่อเหตุ เรียนเพื่อความรู้ เพื่อ เป็นไปด้วยความมุ่งหมายให้เกิดเหตุ หรือให้เกิดความรู้ไม่อาจใช้ สำหรับ ได้ในความเช่นนี้

ปัจจุบัน สำหรับ ใช้ในความมุ่งเฉพาะ ที่จริงเพื่ออ้างถึงหรือกล่าวถึงเรื่องนั้น คล้ายคำอื่น อันว่า ที่เป็นบทบาทเสริมให้ความเต็ม เช่น สำหรับเรื่องที่คุณชอบนั้น ไม่มีทางช่วยอะไรได้ บางทีก็คล้าย ส่วน หรือฝ่าย เช่น สำหรับฉันพูดง่ายตกลงง่าย

บางที สำหรับ ก็หมายความว่า คู่กับ กวกับ เช่น เสื้อตัวยาวสำหรับ
 ทางเกงขาบาน แต่บางทีถ้ามีกริยาตามมาท้าย สำหรับ สำหรับ ก็หมาย
 ว่า เพื่อประโยชน์หรือความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น มีคสำหรับทำ
 กับข้าว กระจกสำหรับเขียนจดหมาย หนังสือสำหรับกันคว่ำ แต่ถ้าจะ
 ละ สำหรับ เสียก็ได้ เป็น มีคทำกับข้าว กระจกเขียนจดหมาย หนังสือ
 กันคว่ำ คำเหล่านี้ก็กลายเป็นคำประสมไป

๔. ให้นำหน้าคำที่เป็นแดนออก แดนพรากไป แยกไป ออก
 ไป ไต่แก้คำ จาก แท้ ตั้งแท้

ฝนตกลงมาจากฟ้า ไกลจากบ้านไปไม่เท่าไร จากที่นี้ไปใกล้ณิ
 เคียว น้ำตกตกมาแต่ภูเขา เห็นเขามาแต่ไกล เขาไปแต่ทู่ กลับแต่วัน
 ตั้งแต่ปากถนนไป ถนนก็ตลอด ทำงานตั้งแต่เช้าจกค่ำ โกรธตั้งแต่ออก
 จากบ้านไป

จาก กับ แต่ ใช้เกี่ยวกับสถานที่ อาจแทนกันได้ในความนี้ เช่น
 ฝนตกมาแต่ฟ้า ฝนตกมาจากฟ้า น้ำตกตกมาจากภูเขา น้ำตกตกมาแต่
 ภูเขา แต่คำว่า แต่ ยังใช้เกี่ยวกับระยะทางระยะเวลาอันเป็นจุดตั้งต้น เช่น
 แต่ไกล แต่เดิม ในความเช่นนี้ จาก แทน แต่ ไม่ได้ เช่น เขาไปแต่ทู่
 ไม่มีใช้ เขาไปจากทู่ ที่เกี่ยวกับระยะทาง อาจจากไกลมาหาใกล้ หรือ
 ใกล้ไปหาไกล ก็ได้ สุดแต่จะถือจุดไหนเป็นจุดตั้งต้น และมักไม่กำหนด
 เวลาหรือสถานที่ที่ยุติ

ส่วน ตั้งแต่ ก็ใช้ได้ทั้งที่เกี่ยวกับระยะทางกับระยะเวลา แต่มักจะมี
 ที่สิ้นสุด โดยมากกล่าวต่อไปว่า จนถึง หรือ จด เช่นตั้งแต่เช้าจกค่ำ หรือ

จนถึงคำ บางทีภาษาปากใช้ ยันคำ ถ้าไม่มีคำ จนถึง หรือ จด ก็ถือว่า
เป็นเช่นนั้นเรื่อยไป เช่น ตั้งแต่สถานีกรุงเทพ ฯ เป็นต้นไป ละความขำ
ท้ายว่า จนถึงปลายทางเสีย หรือ เปิดทำงานตั้งแต่ ๘.๓๐ น. จนถึง
๑๖.๓๐ น. ถ้าไม่มีคำ จนถึง ก็แสดงว่า เปิดเรื่อยไปทั้งวัน

๕. นำหน้าคำมาเปรียบเทียบ ได้แก่ คำ ว่า เช่น สวยกว่า
ดีกว่าน้อง สวยกว่าเพื่อน (คำ เพื่อน ในที่นี้คงหมายถึงคนอื่น ๆ) ก็สวย
ที่สุด บางทีคำว่า กว่าอื่น กว่าสิ่งอื่น โดยเฉพาะเมื่อสิ่งที่มาเปรียบไม่มี
ชีวิต ก็อาจหมายถึง ที่สุด ได้ เช่น ดีกว่าอื่น เดิม หมก หรือ ทั้งหมด
ด้วยก็มี เพื่อให้ความหนักแน่นขึ้น เป็น ดีกว่าอื่นหมก ดีกว่าอื่นทั้งหมด
บางทีก็เปลี่ยนวิเศษเสียใหม่เป็น ไม่มีอะไรยิ่งกว่า หรือเหนือกว่า กว่า
ในที่นี้มีลักษณะเหมือนกริยาวิเศษณ์ เพราะไม่มีคำนามตามหลัง กว่า
แต่ที่จริงละคำ อื่น หรือสิ่งอื่น ไว้ในที่เข้าใจมากกว่า

๖. นำหน้าคำที่บอกสถานที่ ได้แก่ ใน ภายใน นอก ภายใน
นอก ได้ ภายใน บน ข้างบน ล่าง ข้างล่าง ข้างใต้ ข้างใน ข้างนอก
หน้า ข้างหน้า หลัง ข้างหลัง เหนือ ริม กลาง เยื้อง กับ

ใน ข้างใน ภายใน มีความหมายทำนองเดียวกันว่า ที่ถูกกำบัง
ที่ถูกแควง แต่แต่ละคำมีที่ใช้ต่างกัน คือ

ใน ใช้ได้ทั้งวันเวลา สถานที่ กลุ่ม พวก
ที่บอกวันเวลา เช่น ในวันที่.....ในเวลา.....ในเดือน.....ในปี.....
ในสมัย.....ในยุค.....

ที่บอกสถานที่ เช่น ในห้อง ในบ้าน ในที่ทำงาน ในเมือง ในโลก
ในหนังสือ ในมือ ในกำมือ

นอก มีความหมายกว้างกว่าคำอื่น ใช้ได้ทั้งสถานที่ เวลา และ
หมู่พวก

๔๔
ที่เกี่ยวข้องกับเวลา เช่น นอกเวลา (ใช้กับวันเดือนปีและคำที่บอกเวลา
อื่น ๆ ไม่ได้ ไม่มีที่ใช้ ใช้แค่ พ้น)

๔๔
ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ เช่น นอกสถานที่ นอกทาง นอกเมือง

๔๔
ที่เกี่ยวข้องกับหมู่พวก เช่น นอกวง (กินข้าวนอกวง คือไม่ร่วมวง
กับคนอื่น) นอกวงการ

ข้างนอก กล่าวกว้างกว่า นอก ใช้ได้แต่สถานที่เท่านั้น เช่น อยู่
ข้างนอกห้อง

ภายนอก ระบุชัดเจนไปว่าเป็นบริเวณที่ไม่ได้อยู่ภายใน ใช้เฉพาะ
สถานที่เท่านั้น เช่น ห้ามออกไปภายนอกโรงเรียน

ใต้ ข้างใต้ ภายใต้ มีความหมายว่า อยู่ในที่ซึ่ง ถูกปกปิด ปิด
บัง หรือแม้เพียง กำบัง

ใต้ ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ ได้แก่ เรือไถ่น้ำ น้ำซึมลงไปใต้ดิน ซ่อน
เงินไว้ใต้หมอน เข้าไปหลบฝนใต้ชายคา อาจเกี่ยวกับการคุ้มครองก็ได้
เช่น อยู่ใต้อำนาจ อยู่ใต้กฎหมาย

ข้างใต้ ความหมายเน้นสถานที่ว่าอยู่ล่างลงไปทีเดียว เช่น แหวน
หล่นลงไปข้างใต้กองไม้

ภายใต้ คำว่า ภาย บ่งว่า เป็นบริเวณที่กำหนด ภายใต้ ย่อมอยู่ใน
ขอบเขตที่กำหนด บางทีบริเวณอาจจะกว้างกว่า แต่ย่อมมีเขตกำหนด

เช่น มีห้องลับอยู่ภายใต้ตึกหลังนี้ และที่มาใช้กันว่า ภายใต้ความดูแล ภายใต้การนำ

(ล่าง มีความหมายตรงข้ามกับ บน หรือ เหนือ เช่นเดียวกับ ใต้ แต่ใช้เป็นบุรพบทไม่ได้ เช่น ใต้หมอน ใต้ ลำหมอนไม่ได้)

บน เหนือ มีความหมายคล้ายกัน คือ พ้นขึ้นไป พ้นที่กำบังขึ้นไป แต่ก็ยังมีที่ใช้ต่างกันคือ

บน มักใช้เฉพาะสถานที่ เช่น บนเรือน บนต้นไม้ บนท้องฟ้า บนบก ต้นไม้ขึ้นบนดิน ต้นงอกพ้นดินขึ้นมา ถ้าไม่พ้นดิน ก็เป็นในดิน คำตรงข้ามของ บน จึงเป็น ใน ก็มี ดังเช่น บนบก ในน้ำ บนดิน ในดิน หรือ ใต้ ก็มี ถ้าลึกลงไปเป็น ใต้ดิน

เหนือ ใช้ได้ทั้งสถานที่และภาวะ เช่น ศพลอยขึ้นเหนือน้ำ เครื่องบินบินอยู่เหนือเมฆ อยู่เหนือกฎหมาย เหนือคำตัดสินนิโทษ เหนือคนทั้งปวง (อาจเป็นฐานะความเป็นอยู่ คุณธรรม ยศศักดิ์ ตำแหน่ง อำนาจ ฯลฯ)

เหนือ ต่างกับ บน คือ บน อาจอยู่ชิดสิ่งนั้น เช่น นั่งบนเก้าอี้ แต่ถ้า เหนือ มักจะพ้นขึ้นไป นั่งเหนือเก้าอี้ ตัวกวระจะลอยไม่ติดเก้าอี้ แต่บางอย่างเช่น ศพลอยเหนือน้ำ ศพอยู่บนน้ำ ส่วนจอกแห่นลอยเหนือน้ำ อาจอยู่บนน้ำก็ได้ พ้นขึ้นมาได้

ใกล้ อาจมีระยะตั้งแต่ชิดตัว ประชิดตัว จนห่างออกไป ใกล้เคียงสัมพันธ์เปรียบเทียบกับความที่เกี่ยวข้องกัน เช่น ใกล้ตัว ใกล้มือ ใกล้ตา

ใกล้บ้าน ถ้าเป็นที่ที่บ้านช่องแออัดอาจจะห่างกันเพียงรั้วกัน แต่ถ้าเป็นที่ที่บ้านช่องไม่หนาแน่น ใกล้บ้าน อาจห่างไปถึงขนาดร้อย ๆ เมตรก็ได้ ใกล้ ไซ้กับเวลาได้ช่วย เช่น ใกล้เวลารดออก

ใกล้ ห่างออกไป ทำนองเดียวกัน ที่อาจห่างขนาดไหนก็ได้ เช่น ใกล้ตา อาจห่างกันเพียงแต่ไม่เห็นกันทุกวัน หรือห่างกัน ถึงไปอยู่ต่างถิ่น ทำบ้านต่างเมืองก็ได้

ที่ ใช้เฉพาะสถานที่ที่กำหนดแน่ แต่ไม่ได้บอกทิศทางว่า ในนอก บน ล่าง ฯลฯ อย่างไร ถ้าต้องการให้รู้ชัด ก็อาจใช้คำบุรพบทบอกทิศทางเช่นนั้นซ้อนเข้าไปอีกก็ได้ เช่น ไปที่บ้าน ไปที่โน้นบ้าน ออกไปที่นอกถนน ทำให้ความหมายแน่นแฟ้นกว่าจะใช้ว่า ที่บ้าน ที่ถนน หรือในบ้าน นอกถนน บางที่ซ้อนบุรพบทเข้าไปถึง ๓ คำก็มี เช่น คุญแจอยู่ที่ตู้ ไม่แน่ว่าอยู่ตรงไหนของตู้ ถ้าบอกว่า อยู่ที่บ้านหลังตู้ เป็นอันรู้แน่ว่าไม่มีทางไปอยู่ที่อื่นได้นอกจากที่นั้น

กับ มีความหมายคล้าย ที่ กังใช้ว่า นั่งกับพื้น เขียนกับโต๊ะ

ตรง ใช้สถานที่เฉพาะลงไปกว่า ที่ เช่น ตรงประตู ตรงหัวนอน ความบ่งชัดกว่า ที่ประตู หรือ ที่หัวนอน บางทีก็ใช้ ที่ตรงประตู ที่ตรงหัวนอน

หน้า ข้างหน้า คำทั้งสองมีความหมายคล้ายกันเมื่อใช้เกี่ยวกับสถานที่ที่หมายว่า อยู่เด่น เห็นได้ก่อน (ภายหน้า ใช้เกี่ยวกับเวลา แต่ไม่ใช่บุรพบท)

หน้า ไข่เกี่ยวกับสถานที่เท่านั้น เช่น เขานอนอยู่หน้าฉัน ฉันนั่งอยู่หน้ารถ ถ้าเกี่ยวกับเวลา ไข่ ก่อน ก่อนหน้า เช่น ก่อนหน้านั้นสามปีมาแล้ว

ข้างหน้า ไข่เกี่ยวกับสถานที่ เห็นชัดลงไปกว่า หน้า เช่น เขานอนอยู่ข้างหน้าฉัน ฉันนั่งอยู่ข้างหน้ารถ

หลัง ข้างหลัง ภายหลัง มีความหมายตรงกันข้ามกับ หน้า เช่น เกี่ยวกัน แต่ที่ใช้ต่างกันก็มี คือ

หลัง ไข่เกี่ยวกับสถานที่ นอกจากจะตรงกันข้ามกับ หน้า แล้ว ยังหมายถึง บน ได้อีกด้วย เช่น หลังบ้าน ตรงข้ามกับหน้าบ้าน แต่หลังคู่อาจหมายถึง ส่วนหลังของตุ๊กไก่ ส่วนบนของตุ๊กไก่ บางทีก็ใช้บน ซ้อนเข้ากับ หลัง เป็น บนหลังคู่

หลัง ไข่เกี่ยวกับเวลาก็ได้ เช่น หลังเที่ยง หลัง ๓ โมงไปแล้ว

ข้างหลัง ไข่เกี่ยวกับสถานที่ ในความแน่นกว่า หลัง เช่น ข้างหลังคู่ ข้างหลังบ้าน ข้างหลังเขา

ภายหลัง ไข่เกี่ยวกับเวลาเท่านั้น เช่น เขามาถึงภายหลังฉัน (ที่หลังฉัน ก็ใช้)

คำบุรพบทชนิดนี้ใช้เป็นกริยาวิเศษณ์ได้ทุกคำ ถ้าเป็นกริยาวิเศษณ์ไม่มีนามหรือคำที่เทียบเท่ากับนามตามมาข้างท้าย

๘. หน้าหน้าคำทบอเวลา ที่กล่าวถึงข้างต้นมีหลายคำที่บอกเวลาได้ ได้แก่ ใน ภายใน นอก ใกล้เคียง หน้า หลัง ภายหลัง จึงจะไม่กล่าว

ถึงอีก นอกจากยังมีคำ ณ ซึ่งนอกจากจะบอกสถานที่ไถ่อย่าง ใน เช่น ณ สถานที่นั้น แล้ว ก็ยังบอกเวลาไถ่อีกด้วย เช่น ณ คืนวันเพ็ญ

๘. ท้ายหน้าคำทบทอทิศทางที่มุ่งไป ได้แก่ สู่ ถึง ยัง เช่น เขามุ่งไปสู่ที่หมายข้างหน้า ไม่นานก็มาถึงบ้าน เขาออกเดินทางไปยังอเมริกา

สู่ มักจะใช้มุ่งไปข้างหน้าเข้าหาที่หมาย เช่น พุทธะล้อมเข้าสู่จุด ไปสู่สมรภูมิ บางทีมีความหมายคล้าย ยัง เช่น ไปสู่บ้านเกิดเมืองนอน แต่บอกทิศทางที่มุ่งไปแน่นอนกว่า

ยัง ใช้บอกสถานที่ที่จะไป เช่นเดียวกับคำ ที่

ถึง ใช้หมายถึง ที่สุดแห่งทิศทางที่มุ่งไป ก็ได้ ดังที่ใช้ว่า ไปถึงที่หมาย สู่ กับ ยัง เป็นเพียงมุ่งไปที่สถานที่ไป แต่ยังไม่บรรลุที่หมาย ถ้าบรรลุที่หมายเมื่อใดก็เป็นอันว่า ถึง แล้ว

ถึง ยังใช้ในความหมายว่า เป็นที่สุด นับตั้งแต่จุดตั้งต้น ใช้ไถ่ทั้งสถานที่และเวลา เช่น จากกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่ ตั้งแต่กรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่ จากเช้าถึงเที่ยง ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง ระหว่างวันที่..... ถึงวันที่..... ระหว่างสถานที่หนึ่งถึงอีกสถานที่หนึ่ง บางทีใช้ จนถึง เพื่อย้ำความด้วย

๙. ท้ายหน้าคำแสดงความเป็นเจ้าของ ได้แก่ คำ ของ แห่ง คำทั้งสองใช้ได้ในความเดียวกัน ต่างกันก็แต่เพียง แห่ง มักใช้เพื่อ

ความไพเราะและภาคภูมิ โดยเฉพาะใช้กับนามธรรม เช่น สภาพพัฒนาการ
แห่งชาติ ถ้าใช้ ของ แทนก็คงได้ความเท่ากัน

ตามธรรมาคำ ของ ที่แสดงความเป็นเจ้าของไม่ค่อยใช้มากนักใน
ภาษาไทย เช่น ลูกเขา เมียใคร ไม่ต้องใช้ ของ ก็เป็นที่เข้าใจ แต่กระ
นั้นก็มีบางแห่งที่จำเป็นต้องใช้ ของ ถ้าไม่มีจะทำให้เข้าใจความหมาย
ผิด เช่น

การเรียน ของ เขาไม่สู้จะดีนัก ถ้าตัด ของ ออก ความจะกลายเป็น
เป็น การเรียนเขาไม่สู้จะดีนัก ซึ่งมีความต่างกัน คือ

การเรียน ของ เขาไม่สู้จะดีนัก หมายความว่า การเรียน ว่าถึงจะ
พยายามอย่างไร การเรียนก็ยังไม่ดีนัก

การเรียน เขา ไม่สู้จะดีนัก เน้นที่เขาไม่สู้จะดีนักในการเรียน เพราะ
ไม่ตั้งใจพยายาม

เห็นได้ว่า ถ้าเป็นนามธรรมยังต้องใช้ ของ เพื่อความชัดเจน บัจจุ-
บันมี ของ กับ แห่งที่ใช้กับนามธรรมมากขึ้น เช่น อัมพาตของแขนขา
วัดโรคแห่งปอด หากไม่ใช้เช่นนั้นจะต้องเปลี่ยนวิธีพูดใหม่หรือเปลี่ยน
บรรพบทเป็น แขนขาเป็นอัมพาต วัดโรคที่ปอด

สันธาน คือคำที่เชื่อมความให้ต่อเนื่องเป็นความเดียวกันอาจเชื่อม
ประโยคกับประโยคก็ได้ คำกับคำก็ได้ ดังนี้

เชื่อมคำกับคำ เช่น พักบ้าน้อง

เชื่อมประโยคกับประโยค เช่น พี่จะไป แต่น้องไม่ยอมไป

แม้ความคนละตอน ก็กล่าวว่าอาจใช้สัณฐานบางชนิดเชื่อมให้ขย
ความเนื่องกันได้ ถือเป็นการเชื่อมความกับความ เช่น

“มีข่าวว่านักวิจัยรายงานว่าโรคมะเร็งบาง อย่างที่เกิดแก่ มนุษย์ นั้น
.....มีสมุฏฐานเนื่องจากเชื้อไวรัส..... เขาสามารถแยกเชื้อไวรัส ของโรค
มะเร็งที่เกิดแก่มนุษย์ได้เป็นครั้งแรกด้วย

หาก การค้นพบครั้งนี้ได้รับการยืนยันแน่นอนแล้ว ก็อาจจะมี
วิธีป้องกันโรคมะเร็งได้ต่อไป”

หาก ในที่นี้ถือได้ว่าเป็นสัณฐาน เชื่อมความข้างต้นกับข้างท้าย
ให้เนื่องเป็นความเดียวกัน

คำที่ใช้ทำหน้าที่สัณฐาน มีดังนี้ คือ

๑. คำเดี่ยว ได้แก่ และ แต่ กับ ถ้า หาก แม้ เมื่อ เพราะ
ครั้น แล้ว

๒. คำประสม ได้แก่ นอกจาก เว้นแต่ ยกเว้น แม้แต่

๓. วลี ได้แก่ ถึงแม้ว่า ถึงอย่างไรก็ดี ถึงอย่างไรก็ตาม หากว่า
เพราะฉะนั้น ทำไมกับ แม้ที่ว่า

บางทีคำสัณฐานเหล่านี้ อาจแยกออกได้ และใช้ไว้ในประโยคคนละ
ประโยคกันได้แก่ ครั้น.....ก็หรือจึง เมื่อ.....ก็ พอ.....ก็
หาก.....ก็ ถ้าแม้.....ก็ ทั้ง.....และ เพราะฉะนั้น ...จึง คำ ก็ และ
จึง ที่อยู่ประโยคท้าย อาจอยู่หน้าประธาน หรือหน้ากริยาก็ได้แล้วแต่
ความ

ชนิดของสันฐาน

๑. เชื่อมความที่คล้อยไปทางเดียวกัน ทำนองเดียวกันไม่ขัดแย้ง แยกออกเป็น

ก. เชื่อมความที่เกี่ยวกับเวลา ได้แก่ คำ กี้ แล้ว.....ก็ แล้ว.....จึง ครั้น.....ก็ เมื่อ.....ก็ ครั้น.....จึง เมื่อ.....จึง พอ.....ก็ คำที่มี กี้ คือ พอ.....ก็ ครั้น.....ก็ เมื่อ.....ก็ แล้ว.....ก็ แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ๒ อย่างในเวลาใกล้เคียงกัน แต่มีความต่างกันอยู่บ้าง ครั้นถึงบ้าน ฝนก็ตก พอถึงบ้าน ฝนก็ตก เมื่อถึงบ้าน ฝนก็ตก ถึงบ้านแล้ว ฝนก็ตก (จึง) ครั้น.....ก็ มักใช้ในภาษาหนังสือ มีความหมายเสมอกับ เมื่อ.....ก็ เมื่อ.....ก็ ไม่แสดงเวลาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทันทีเท่าพอ....ก็ พอ.....ก็ แสดงว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นในทันทีทันเวลาทันกัน คือ ถึงบ้านในนาทีเดียว ฝนก็ตกลงมา

แล้ว.....ก็ คำแล้ว บอกให้รู้ว่า เหตุการณ์แรกต้องเกิดขึ้นเสียก่อน จึงมีเหตุการณ์ที่สองตามมา ช่วงระยะเวลาระหว่างเหตุการณ์ทั้งสองควรจะห่างกันมากกว่าคำ พอ.....ก็ หรือเมื่อ.....ก็ ที่จริงถ้าไม่ใช่เหตุการณ์ที่ผู้ทำเดียวกันเป็นผู้ทำ น่าจะเป็น แล้ว.....จึง มากกว่า

คำที่มี จึง คือ พอ... ..จึง ครั้น.....จึง เมื่อ.....จึง แล้ว.....จึง จึงอยู่ที่ใด มักแสดงผลที่นั้น แม้ไม่ใช่ประโยคเหตุผลก็ตาม จึง ในที่นี้ แสดงว่า เหตุการณ์แรกผ่านไปแล้ว เหตุการณ์หลังจึงตามมา ไม่ว่าผู้ทำ

เดียวกันหรือต่างกัน ช่วงเวลาระหว่างเหตุการณ์จึงต้องต่างกันพอควร
ค่า แล้ว.....จึง จะเห็นชัดกว่าค่าอื่น ดังนี้

พอดังบ้าน	ฝนจึงตก	พอดังบ้าน	จึงกินข้าว
ครั้นถึงบ้าน	ฝนจึงตก	ครั้นถึงบ้าน	จึงกินข้าว
เมื่อถึงบ้าน	ฝนจึงตก	เมื่อถึงบ้าน	จึงกินข้าว
ถึงบ้านแล้ว	ฝนจึงตก	ถึงบ้านแล้ว	จึงกินข้าว

ข. เชื่อมความให้รวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ทั้ง ทั้ง.....ก็ ทั้ง
.....และ ก็ได้ ก็ได้ กับ และ

กับ และ ใช้เชื่อมความหลายความเข้าด้วยกัน เช่นเดียวกัน บาง
ทีก็ใช้แทนกันได้ แต่บางทีก็แทนไม่ได้

และ ถ้าหากรวมของสองสิ่งเข้าด้วยกัน อาจใช้กับ แทนได้ แต่
ถ้ามากกว่านั้นใช้ กับ ไม่ได้ เช่น

แม่ครัวไปซื้อกับข้าวมีผัก และ เนื้อ อาจเปลี่ยนเป็น ผัก กับ เนื้อได้
แม่ครัวไปซื้อกับข้าวมีผัก เนื้อ ปลา ผลไม้ และ อื่น ๆ ในความนี้
ใช้ กับ แทนไม่ได้

กับ ใช้เชื่อมความที่รวมสองสิ่งเข้าด้วยกัน กับ ที่เป็นสันธาน กับ
ที่เป็นบริพาท มีลักษณะคล้ายกันมาก แต่พอจะสังเกตได้คือ

กับ ที่เป็นสันธาน คำนามที่ตามหลัง กับ จะต้องทำกริยาเดียวกัน
กับประธาน เช่น เขา กับ ภรรยาออกไปทำงานนอกบ้าน เขาก็ออกไป
ทำงานนอกบ้าน ภรรยาก็ออกไปทำงานนอกบ้าน

กับ ที่เป็นบุรพบท คำนามที่ตามหลัง กับ จะเพียงช่วยเสริมความ
ให้สมบูรณ์ แต่ไม่ได้ร่วมทำกริยาเดียวกับประธาน กับ อาจมีความหมายว่า
พร้อมด้วย เช่น เขาออกไปทำงานนอกบ้าน กับ ภรรยา ก็ออกไปพร้อม
ด้วยภรรยา ภรรยาอาจไม่ได้ออกไปทำงาน เพียงแต่ออกไปนอกบ้าน
พร้อมสามีเท่านั้น

หรือหมายความว่า เสริม เพิ่ม รวม ก็ได้ เช่น

สองกับสองเป็นสี่

ร้อยกับหนึ่งเป็นร้อยเอ็ด

ทั้ง ทั้ง...ก็ ทั้ง...และ ใช้ในความคล้าย และ แต่เน้นยิ่งกว่า
และใช้เชื่อมได้ทั้งนาม และกริยา เช่น

ชื่อของมากมาย ทั้งกับข้าวของกิน และ ของใช้

วันนี้เด็ก ๆ สนุกกันมาก ทั้งกินทั้งเล่นตลอดเวลา

พ่อแม่รักลูก ทำให้ทุกอย่าง ทั้งของกินก็ไม่ให้ขาด ทั้งของเล่น
ก็ไม่ให้น้อยหน้าเพื่อน

ก็คือ ใช้เน้นความ ได้ทั้งนาม กริยา หรือคุณศัพท์ที่กล่าวขึ้นมา
มากกว่าหนึ่ง เช่น

จะเรียนก็ดี จะเล่นก็ดี ต้องให้พอดี ๆ ไม่มากไปหรือน้อยไป

อาหารก็ดี การออกกำลังกายก็ดี ย่อมทำให้ร่างกายแข็งแรง

แดงก็ดี เขียวก็ดี ล้วนไม่ถูกใจเขาเสียทั้งนั้น

คำ กี้ ข้างคันไ้ ก็ตาม แทนไ้ มีความหมายทั้งว่า ไม่ว่าอะไรทำ
ที่กล่าวชื่อขึ้นมา จะทำกริยาหรือเป็นกรรมของกริยาเดียวกัน คือ แงกก็ตาม
เขี้ยวก็ตามล้วนไม่ถูกใจเขาเสียทั้งนั้น เรียนก็ตาม เล่นก็ตาม ต้องให้พอก ๆ

ก็ไ้ ไ้ในลักษณะไม่เลือก อะไรไม่ว่า ไ้ไ้ทั้งนั้น เช่น แงกก็ไ้
เขี้ยวก็ไ้ ฉันทชอบทั้งนั้น หรือเรียนก็ไ้ เล่นก็ไ้ ฉันทนั้ทั้งสองอย่าง
คำทั้ง ๓ คือ กี้ ก็ไ้ ก็ตาม มีความหมายคล้าย และ ก็มี หรือ
ก็มี

๒. เชื่อมความที่ขัดแย้งกันไปคนละทาง ไ้ไ้แก่ แต่ แต่ว่า
แต่ทว่า จริงอยู่...แต่ ถึง...ก็ กว่า...ก็ เช่น

เขารวยก็จริงอยู่ แต่ก็หาความสุขไม่ได้

อยากจะไป แต่ไปไม่ได้

อยากจะไป แต่ว่า(หรือแต่ทว่า)ไปไม่ได้

คนหนึ่งอยากจะไป แต่อีกคนหนึ่งชักขวางเอาไว้

ถึงอยากจะไป ก็ไปไม่ได้

กว่าจะได้ไป ก็พอกเงินหมด

กว่าจะได้นอน ก็ตั้งห้าทุ่ม

แต่ แต่ว่า แต่ทว่า จริงอยู่...แต่ ไ้ในความแย้ง เช่นเดียว
กัน ไ้เชื่อมไ้ทั้งที่ประธานคนเดียวกัน ทำกริยาต่างกัน เช่น ประโยค
ที่ ๒ และ ๓ หรือประธานคนละคนกันเช่น ประโยคที่ ๔ จริงอยู่...แต่
ถ้า จริงอยู่ เน้นกริยาในความแรก ซึ่งช่วยทำให้ความหลังเด่นยิ่งขึ้นอีก

ถึง...ก็ มีความหมายเทียบกับ ถึงแม้...แต่ แต่ไม่เห็นเท่าเช่นถึงแม้
 อยากจะไป แต่ก็ไปไม่ได้ กับ ถึงอยากจะไป ก็ไปไม่ได้

กว่า...ก็ มีความหมายเทียบกับ พอ...ก็ แต่ไม่เท่ากันทีเดียวนัก
 ว่าจะได้ไป ก็... กับ พอจะได้ไป ก็... หรือว่าจะได้นอน ก็... กับ
 พอจะได้นอน ก็...

๓. เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน ได้แก่ เพราะ เพราะว่า
 ด้วย ด้วยว่า เหตุว่า อาศัยที่ คำที่ เพราะฉะนั้น ดังนั้น จึง เลย เหตุฉะนั้น
 ที่เชื่อมความที่เป็นเหตุของความเบื้องต้น มีคำ เพราะ เพราะ
 ว่า ด้วย ด้วยว่า เหตุว่า ใช้ได้ในความอย่างเดียวกัน เช่น คนตาย
 เพราะกินอาหารเป็นพิษ อาจใช้ตายเพราะว่ากิน... ตายด้วยกิน... ตาย
 ด้วยว่ากิน... ตายเหตุว่ากิน... ก็ได้

อาศัยที่ คำที่ มีที่ใช้น้อย ใช้ว่า เขาเรียนรู้เร็ว อาศัยที่ช่างซัก
 ถาม หรือจะใช้ คำที่ แทนก็ได้ความเท่ากัน

ที่เชื่อมความที่เป็นผลของความเบื้องต้น มีคำ เพราะฉะนั้น
 ฉะนั้น ดังนั้น เหตุฉะนั้น จึง เลย คำเหล่านี้ บางทีใช้ลำพัง แต่บางที
 ใช้คู่กัน เช่น เพราะฉะนั้น...จึง บางที จึง ใช้แยกกับ เพราะฉะนั้น บาง
 ที จึง ก็มาลำพัง ดังที่ชื่อว่า

เธอมาชวนให้ฉันไป ฉะนั้นฉันไม่ไป

————— เพราะฉะนั้นฉันไม่ไป

————— เพราะฉะนั้นฉันจึงไม่ไป

————— ฉะนั้นไม่ไป

คำ จึง ที่มาลำพัง บางทีใช้เลย แทนได้ แต่ไม่ค่อยใช้ในภาษา
เขียนเช่น เธอมาข่มขู่ให้ฉันไป ฉันเลยไม่ไป คำ จึง ในภาษาพูดไม่
ค่อยมีใช้ ใช้ ถึง แทน

๔. เชื่อมบอกความคาดคะเนหรือแบ่งรับแบ่งสู้ ได้แก่คำ ถ้า
ถ้าหากว่า แม้ แม้ว่า แม้แต่ เว้นแต่ นอกจาก

ความแบ่งรับ ถ้าเธอไป ฉันก็ไป (ถ้าหาก ถ้าหากว่า หรือ หาก
ใช้ในความเดียวกัน)

ถ้าเธอไม่ไป ฉันก็ไม่ไป

ถ้าได้เงินมา ฉันจึงจะไป

ถ้าเงินไม่มา ฉันก็ไม่ไป

ถ้าแม่เขาจะเข้าไปให้ได้ เขาก็ควรขออนุญาตเสีย
ก่อน

ถ้าแม้ว่าเขาจะให้ฉันไปให้ได้ ฉันก็จะไป

สัณฐานชนิดนี้มี ถ้า ขึ้นต้นประโยค บางทีก็มี ก็ มาด้วยในความข้าง
ท้าย บางทีก็มี จึง ประโยคที่มีคำ แม้ แม้ว่า บางทีก็เชื่อมด้วย แต่ ใน
ประโยคข้างท้าย ทำให้ดูเหมือนสัณฐานที่ใช้เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน เช่น

(ถึง) แม้เธอจะอยากให้ฉันไป แต่ฉันก็ไปไม่ได้

ความแบ่งปฏิเสธ เช่น ทุกคนอ่านหนังสือ เว้นแต่เธอ(ไม่ได้อ่าน)

ทุกคนอ่านหนังสือ นอกจากเธอ —..—

๕. เชื่อมความที่ให้เลือกเอา เลือกกำหนดเอาอย่างใด
อย่างหนึ่ง ได้แก่คำ หรือไม่ หรือมีฉะนั้น มีฉะนั้น
ที่เป็นคำถาม เช่น เธออยากได้สิ่งนี้หรือไม่ (อยากได้)

เธออยากได้อันไหน ใหญ่หรือเล็ก
ที่เป็นบอกเล่าไม่ใช่คำถาม เช่น

นอนเสีย หรือไม่ก็ลุกมาทำงาน
อยากจะทำงานนี้ หรือทำงานนั้นก็ไ้ ความใจ
นอนเสีย มีฉะนั้นก็ลุกมาทำงาน ความนี้พูดให้เต็ม
ควรเป็น หรือมีฉะนั้น หรือไม่เช่นนั้น แต่บางที มีฉะนั้น ใช้ในความ
ของ ถ้าไม่เช่นนั้น เช่น เธอต้องทำ มีฉะนั้นเธอก็ต้องลาออก

๖. เชื่อมความเปรียบเทียบกัน ได้แก่คำ เหมือน เหมือนว่า
ราว ราวกับ อย่างกับ (เสียงพูดเป็น ยังกับ) เช่น

เขาโกรธราวกับไฟไหม้ป่า

เขาหัวเราะคังสนั่นเหมือนเสียงฟ้าลั่น

กนนั้นกินอย่างกับคอกอยากมาเป็นปี ๆ

๗. เชื่อมความตอนหนึ่งต่อกล่าวยังไม่จบ กับอีกตอนหนึ่ง
ที่เริ่มต้นกล่าว ได้แก่ ส่วน ฝ่าย หนึ่ง อีกประการหนึ่ง

ส่วน ฝ่าย มีความหมายเหมือน ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่ง ฝ่าย
หนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่ง จึงมักใช้เมื่อความเป็นคนละเรื่องกัน ถ้ากล่าวถึงคนก็
เป็นเรื่องของคนละคนกัน แยกกันคนละส่วน เช่น

คนทั้งสองออกเดินทางไปด้วยพร้อมกัน คนหนึ่งไปทางรถไฟ ส่วน
อีกคนหนึ่งไปทางรถยนต์

ข่าวที่ปรากฏสำหรับเรื่องนี้มีเพียงเท่านี้ ส่วนข่าวกับหน้าจะได้นำ
มาเสนอต่อไป

เรื่องต่าง ๆ กระจุกเป็นผืนดำเนินการทั้งสิ้น ฝ่ายนักเรียนไม่ได้มีส่วน
ร่วมในการดำเนินงานด้วย

อนึ่ง อีกประการหนึ่ง มักใช้เมื่อต้องการกล่าวเพิ่มเติม เพราะ
ความที่กล่าวไว้ข้างต้นยังไม่สมบูรณ์ เช่น

อนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า.....ศาสนามีความสำคัญแก่คนเราไม่น้อย...

อีกประการหนึ่ง ที่ถือกันว่าวัตถุสำคัญกว่าจิตใจนั้น

๘. เชื่อมความ ให้ ได้เพื่อความบริบูรณ์ และได้ความไพเราะ
สละสลวย ได้แก่คำ อย่างไรก็ดี อย่างไรก็ตาม อันว่า อัน

ที่จริงสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ไม่มีความจำเป็นนัก ถ้าไม่ใช้ก็ไม่ถึง
กับไม่เข้าใจความ เช่น อันคนทุกวันนี้ หายากที่จะคิดถึงคนอื่นก่อนคน
อย่างไรก็ดี (หรืออย่างไรก็ตาม) เราควรพึงเหตุผลของคนอื่นบ้าง ถ้าตัด
อัน กับ อย่างไรก็ดี อย่างไรก็ตาม ออก ก็คงได้ความเช่นเดิม นอกจาก
จะพึงไม่สละสลวยไปบ้างเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้จึงถือว่า สำนวนเป็นคำที่มีความสำคัญน้อยในภาษาของ
เรา ตามธรรมชาติเราไม่นิยมพูดข้อความยาว ๆ ประโยคสลับซับซ้อน
เมื่อใช้ประโยคเดียว ๆ ไม่ซับซ้อน ย่อมไม่ต้องใช้สำนวนเลย ก็จะเห็น
ได้จากคิลจาริกพ่อขุนรามคำแหง มีสำนวนเพียงไม่กี่คำ ก็เมื่อ ก็

จึง แล้ว แล ก็อาจเขียนให้เป็นที่เข้าใจได้ แต่นับวันประโยคของไทยก็จะซับซ้อนยิ่งขึ้น สำนวนมีมากขึ้น มีอีกหลายคำที่ไม่ได้กล่าวไว้ในที่นี้

คำอุทาน คือคำที่เปล่งออกมาด้วยอารมณ์สะเทือนใจ เวลาตกใจ ตีใจ หรือแปลกใจเป็นต้น คำอุทานเช่นนี้มีได้มากมาย สุดแต่ใครนึกจะอุทานอย่างไร และอาจจะไม่เหมือนกัน ทุกครั้งไปในเมื่อเกิดอารมณ์เช่นเดียวกัน แต่ที่จะกล่าวนี้จะกล่าวเท่าที่พูดสงรอยกัน และเป็นที่เข้าใจตรงกันแล้วเท่านั้น ที่จริงถ้าจะถือว่าคำอุทานไม่สำคัญแก่ภาษานักก็ว่าได้ แต่ถ้าจะพิจารณาว่า เพียงคำอุทานคำเดียวอาจบอกความรู้สึกของคนได้ โดยไม่ต้องกล่าวด้วยคำยืดยาว ก็นับว่าเป็นการประหยัดคำได้อย่างหนึ่ง อนึ่งการสร้างคำให้ใช้ตรงกันในโอกาสที่เกิดอารมณ์เดียวกันในหมู่คนทั้งมากมายที่ใช้ภาษาเดียวกัน ย่อมเป็นเรื่องน่าพิศวง นอกจากนี้ยังมีคำอุทานอีกเป็นอันมาก ได้กลายมาเป็นคำกริยา และวิเศษณ์ ที่ถือว่าเป็นคำสำคัญในภาษา

คำอุทานในภาษาไทย

ที่แสดงอารมณ์สะเทือนใจ มักเป็นคำพยางค์เดียวที่เป็นเสียงสระ มีเสียงสูงต่ำเปลี่ยนแปลงไปตามความรุนแรงมากน้อยของความรู้สึกได้แก่

อะ เอ เอ๊ะ โอ๊ะ อู๋ อู๊ โอ๊ย อ๋อ เออ เอ้อ เอ๋ย เอ้ย
ที่มีมากพยางค์ก็มี ไม่ใช่เสียงสระ ก็มี ได้แก่

แน่ะ ไร้ โถ พุทไร้ ไร้เอ๋ย เอ้อเฮอ อู๋ตาย อู๋ตายตาย ทายจริง

แต่ละคำกำหนดยาก ดังกล่าวแล้วว่า ไร้แสงอารมณ์อะไร เพราะ
คำเดียวกัน เช่น ทายจริง อาจจะอุทานแสดงความตกใจก็ได้ แปลกใจ
ก็ได้

คำอุทานที่ได้เลื่อนมาเป็นคำมีความสำคัญในภาษา ได้แก่
กริยา เออออห่อหมก หมายถึง ตกลงเห็นกลั้วตามไปด้วย
เอออวย .. พลอยเห็นตามไปด้วย
เอะอะ .. ทำเสียงกังวอยวาย
โอ้ .. เอาใจ อย่างเอาใจเด็ก
พุทไร .. สงสาร เห็นใจ ไร้เป็นปฏิเสธว่า ไม่พุทไร
โละพ่อ .. กลับตรงกันข้าม ผิดคาด
วิเศษณ์ อ้ออึ้ง .. สนั่น กังลั่น
อ้อฉาว .. เชิงแซ่ โจษจัน
อึกทึก .. เอ็ดอึ้ง
กรึกโครม .. ดังตึงตึง น่าตื่นเต้น
กรีน .. เสียงกังลั่น
กรั่นกรั่น .. กึกก้อง
กรึกกรั่น .. เอ็กเกริก

ส่วนที่เรียกอุทานสร้อยบทนั้น หมายถึง คำที่มาในคำซ้อนและไม่มี
ความหมายเป็นที่เข้าใจ เช่น แขนแมน ถนนร่นแถม แต่ทั้งที่กล่าวไว้

ในคำสอนว่า อาจเป็นคำที่มีความหมายอยู่ในภาษาถิ่นใดถิ่นหนึ่งก็ได้ และการจะนำคำมาซ้อนกัน คำนั้น ๆ จะต้องมีความหมายคล้ายกับอีกคำหนึ่ง เวลาผ่านไป คำที่เคยมีความหมาย อาจกลายเป็นไม่มีความหมายเพราะไม่มีที่ใช้ไปก็ได้ ฉะนั้นจึงน่าจะพิจารณาในแง่นี้มากกว่าจะทิ้งไปเสียเลยโดยถือเป็นสร้อยบท

ลักษณนาม ถือว่าเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของภาษาไทยในฐานะที่เป็นภาษาหนึ่งในภาษาคำโดด เพราะถ้าหากใช้คุณศัพท์บอกจำนวนหรือจำนวนนับแล้ว ไม่มีคำมารับข้างท้าย ความย่อมนับสมบูรณ์ แต่พูดที่จริงแล้วจะไม่ใช้ลักษณนาม หรือถ้าไม่ได้กำหนดลักษณนามขึ้นใช้ในภาษา ก็ยังพูดกันเข้าใจ เพราะบางทีเราก็พูดโดยไม่มีลักษณนามทั้ง จะกล่าวต่อไป ถ้าในกรณีอย่างนั้น เราจะนับลักษณนามเป็นเพียงคำช่วยเท่านั้น ก็อาจทำได้ แต่อย่างไรก็ตาม คำที่กำหนดให้เป็นลักษณนาม และวิธีใช้ลักษณนามมีละเอียดลออ อันควรรู้ไว้โดยตลอดเพื่อใช้ให้ถูกต้องถึงต้องถือเป็นคำสำคัญชนิดหนึ่ง ถ้าจะถามว่า ลักษณนาม คืออะไร ก็ตอบได้ว่า

ลักษณนาม คือคำที่กำหนดขึ้นใช้ ไว้ท้ายคำคุณศัพท์บอกจำนวน นับ หรือประมาณ (บางทีไว้ข้างหน้าก็มีและขยายคำคุณศัพท์อื่นอันได้แก่ นั้น นั้นโน้น ก็มี) เพื่อขยายคำนามข้างหน้าบอกรูปลักษณะและชนิด หรือประเภทของคำที่อยู่ข้างหน้าคำบอกจำนวน นับไปพร้อมกัน ช่วยทำให้คำที่มีหลาย

ความหมายมีความหมายชัดเจนขึ้น เช่น กา ๓ ใบ กับ กา ๓ ตัว นับ
เป็นประโยชน์อีกอย่างหนึ่งของลักษณนาม

หน้าที่ของลักษณนาม

๑. มักกับคำบอกประมาณหรือบอกจำนวนนับ หรือบางที่เป็นคำ
คุณศัพท์บอกความเฉพาะเจาะจง นี้นั้น โน้น ซึ่งอาจมาข้างหน้าหรือ
ข้างหลังก็ได้

๒. บอกลักษณะของคำนั้น ๆ ว่า เป็นสิ่งมีชีวิต หรือไม่มีชีวิต
รูปลักษณะเป็นอย่างไร ทั้งลักษณะใหญ่ลักษณะย่อย

๓. เน้นความ โดยเฉพาะเมื่อมากับคำ นี้นั้น โน้น เช่น เสือ ตัว
นั้นสวย

๔. แทนนามได้อย่างสรรพนาม เช่น พูดถึงนักศึกษาคนไหน
คนนั้นไล่ละ คน (นั้น) เป็นลักษณนาม แทนนักศึกษา
คำที่นำมาใช้เป็นลักษณนาม

ลักษณนามที่มีใช้อยู่ในภาษาไทย เห็นได้ชัดว่า ไม่ใช่เป็นคำที่กา-
หนดไว้ตั้งแต่เดิมอย่างคำพื้นฐานอื่น ๆ นับได้ว่าเป็นคำสร้างใหม่ แต่ก็หา
ได้กติกาคำแปลกใหม่สร้างขึ้นเป็นพิเศษใช้เฉพาะลักษณนามแต่อย่างใดไม่
ส่วนมากได้มาจากคำนาม สรรพนาม กริยา และคำวิเศษณ์ที่มีอยู่แล้วบ้าง
นำคำดังกล่าวมากำหนดใหม่ โดยอาศัยอุปมาเปรียบเทียบบ้าง โดย
อนุโลมบ้าง กำหนดขึ้นจากการเลียนเสียงธรรมชาติบ้าง ซึ่งกำหนดลงไว้

แน่นอนว่าคำใดใช้บอกลักษณะของอะไร เช่น เรือน เป็นลักษณนาม
ของนาฬิกา

ลักษณนามส่วนมากเป็นคำพยางค์เดียว และเป็นคำที่เราใช้เสมอ ๆ
จนเคยชิน จะมีแปลกก็เพียงไม่กี่คำ เช่น ชลฺย...เลา เลือย...ป็น สังข
.....ซอน ฉะนั้นทั้งที่ลักษณนามในภาษาไทยมีนับร้อยคำก็ยังสามาร
ใช้ได้ถูกต้องเป็นส่วนมาก แต่ดั้งเดิมเราคงมีลักษณนามอยู่ไม่มากนัก
คงเห็นได้จากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมียอยู่เพียง ๓ คำเท่านั้น คือ คน
ใช้สำหรับ คน คัว ใช้สำหรับสัตว์ และอัน ใช้กับสิ่งไม่มีชีวิตได้ทั้งใหญ่
ทั้งเล็ก ทั้งแต่ของเล็กเท่าผลไม้ไปจนถึง พระพุทธรูปอันใหญ่ อันราม
ถ้ำอันหนึ่ง วิหารอันหนึ่ง บ้านเมืองในเวลาต่อมาได้เจริญวัฒนาขึ้น
ภาษาย่อมมีคำแปลกใหม่ใช้ จึงจำเป็นต้องมีลักษณนามเพิ่มขึ้น เพื่อใช้
ให้พอกับคำที่เกิดใหม่เหล่านั้น แต่บางทีก็คิดไม่ทันว่าควรใช้ลักษณนาม
อย่างใดดี หรือจะคิดขึ้นใหม่ว่าอย่างไร ก็มักใช้คำที่มาข้างหน้า เช่น ห้อง
สองห้อง เมืองเมืองหนึ่ง ปัจจุบันคนคร้านที่จะจดจำลักษณนามใช้ให้
ถูกต้องตามลักษณะที่กำหนดกันไว้ หรือนึกไม่ทัน มักใช้ว่า อัน ไว้ก่อน
จึงปรากฏว่า เรือง ก็ใช้ อัน ข้อปัญหา ก็ อัน นับว่า อัน เป็นคำที่ใช้
ได้สะดวกที่สุด ถ้าทำได้คงมีคนอยากให้กลับไปใช้ อัน สำหรับสิ่งไม่มีชีวิต
เพียงคำเดียว เช่นในสมัยพ่อขุนรามคำแหงอีก
ที่มาของลักษณนาม

คงกล่าวแล้วว่า ลักษณนามสร้างขึ้นมาจากคำที่มีอยู่แล้วนั่นเอง
จึงพอจะกำหนดได้ว่า ลักษณนามได้มาจากคำต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. คำนาม ลักษณะนามส่วนมากได้มาจากคำนามในลักษณะต่าง ๆ กันคือ

ก. ที่กำหนดไว้เป็นลักษณะนามจำเพาะนามอย่างหนึ่ง ๆ เช่น โขลง (สำหรับฝูงช้าง) กรอก (สำหรับลูกสัตว์ที่ออกมาพร้อมกันครั้งหนึ่ง ๆ) แฉ่ง (สำหรับขิง)

ข. ที่เป็นคำอุปมา เช่น ปาก (พยาน) ปาก (แห อวน) หู (หู้ง หูหว่ง) หัว (มัน เฝือก ผี) หน้า (หนังสือ ผ้า) แก้ม (มะม่วง) หลัง (เรือน) เรือน (นาฬิกา)

ค. ที่เป็นการเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น ทุ่ม (เสียงกลอง) โมง (เสียงฆ้อง) อึก (เสียงตม่น้ำ) อัก (เสียงทุบด้วยมือ) ทิง (เสียงของหนักหล่น) เบ้ง (เป็นเสียงโลหะบางแบน) ตับ (เสียงทุบด้วยมือก็ได้อย่างอื่นก็ได้) เอือก (เสียงกลิ้งน้ำ) เฝียะ (เสียงฟาดของบางแบน) โป้ง (เสียงบิน) เบ้ง (เสียงทุบด้วยของหนัก)

ง. ที่เป็นการอนุโลมตามแนวเทียบ เช่น กัน (สำหรับ ช้อน รถ อนุโลมตามสิ่งที่มีท่ามอย่างกันได้) ใบ (กุ่ม หีบ เรียกตามสิ่งที่มีลักษณะกลม) ชั้น (ขนม ของตามลักษณะเนื้อสัตว์ที่หั่นเป็นชั้น ๆ) ชั้น (ชั้นบ้าน ชั้นเรือน เรียกตามชั้นวางของที่ซ้อน ๆ กัน) ถั่ว (มันนึ่ง แก้ว เรียกตามสัตว์ที่มีขา) บาน (กระจุก เรียกตามบานประตู หน้าต่าง)

จ. ที่เป็นคำซ้ำกับคำที่มาข้างหน้าคำบอกจำนวนนับ มีค่าเป็นอันมากที่ไม่มีลักษณะนามโดยเฉพาะ ต้องใช้คำคำเดียวกับคำที่มาข้างหน้าคำบอกจำนวนนับนั้น เท่าที่พอกำหนดได้ มีดังนี้

นิ้ว (สำหรับนิ้วมือ) ไร (สำหรับโรงเรียน) ห้อง (สำหรับ
ห้อย) ปาก (สำหรับปาก) ท่อน (สำหรับท่อนไม้) ต้น (สำหรับต้นไม้)
คอก (สำหรับคอกไม้) ใบ (สำหรับใบไม้)

๒. คำสรรพนาม มีคำ ท่าน เช่น อาจารย์ ๒ ท่าน

๓. คำกริยา ไต่ แก่ ยก มัด มวน ม้วน ตั้ง ห่อ เท ชั่ง ทาบ
หยิบ (สำหรับทองหยิบ) จับ (สำหรับขนมจีน) ผลัด กระ

๔. คำบอกจำนวนนับ ไต่ แก่ สิบ ร้อย พัน หมื่น แสน ล้าน
เช่น สามสิบ สองร้อย สามพัน สี่หมื่น ห้าแสน สองล้าน
การจำแนกลักษณนาม

ลักษณนามที่ได้จากคำต่าง ๆ (ยกเว้นคำบอกจำนวนนับ และคำ
ที่ซ้ำกับคำที่มาข้างหน้าคำบอกจำนวนนับ) ดังกล่าวข้างต้น อาจจำแนก
ได้ตามรูปลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่าง ๆ ที่ลักษณนามไปขยาย
ถึงนี้คือ

ก. ประเภทที่ใช้กับสิ่งมีชีวิต

ประเภทใหญ่ ๆ ไต่ แก่ คน และสัตว์

ประเภทย่อย สำหรับคน

คำสามัญ คน (๒—๓ คน) นาย (ตำรวจ ๒ นาย) เสือ (๒ เสือ)
หนุ่ม (๓ หนุ่ม) สาว (๒ สาว) รูป (พระสงฆ์)

คำพิเศษ องค์ (ภิกษุ พระพุทธรูป เจ้านาย) พระองค์ (เจ้านาย)
คน (ผีปิศาจ ยักษ์ ฤๅษี) ท่าน (ผู้ที่เคารพนับถือ
เช่น ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ ฯลฯ)

คำที่เป็นกลุ่มเป็นหมู่ กอง (กองทหาร) หมู่ (หมู่คน) กลุ่ม
(นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม) เหล่า (ทหารสามเหล่าทัพ)
เผ่า (เชื้อชาติ)
สำหรับสัตว์

คำสามัญญ์ ทัว (สัตว์ทุกชนิด) เชือก (จำเพาะช้าง)
คำที่เป็นกลุ่มเป็นหมู่ โขลง (จำเพาะช้าง) ฝูง (สัตว์) กรอก
(ลูกสัตว์ที่ออกมาคราวหนึ่ง ๆ)

ข. ประเภทที่ใช้กับสิ่งไม่มีชีวิต ที่จริงมีมากมายหลายประเภท
ที่แยกให้เห็นจำเพาะที่ใช้เสมอ ๆ มีลักษณะดังนี้คือ

๑. สิ่งที่มีลักษณะกลม มีกลมหลายลักษณะด้วยกันคือ

ลักษณะกลมอย่างลูกบอล ลูก (ผลไม้ ไข่ลูกบอล ฯลฯ) คำ ลูก
มีที่ใช้มากสำหรับสิ่งที่มีลักษณะกลมแบบเดียวกันนี้ ใบ (ใช้ได้อย่าง
เดียวกับลูก ในที่นี้ไม่นับใบไม้และสิ่งอื่นที่แบนบาง) หัว (หัวพืช มี
เผือก มัน ฯลฯ) เม็ด (กระดุม)

ลักษณะกลมแบน ใบ (จาน ใบไม้ ถาด ฯลฯ) อัน (ขนม
สตางค์ เขียง) แผ่น (ข้าวเกรียบ ฯลฯ) แว่น (ชิงช้า ขนมห้าง น้ำตาล
โตนก ฯลฯ)

ลักษณะกลมเป็นวง มี วง (แหวน วงกลม) พวง (พวงมาลัย
พวงไข่มุก) ทวง (ดาว พระจันทร์ พระอาทิตย์ รอยเบือน ฯลฯ)

ลักษณะกลมยาวทรงกระบอก มี ลำ (ไม้ไผ่ อ้อย ในที่นี้ไม่ได้
เกี่ยวกับเรือ เพราะคนละลักษณะกัน) ท่อน (ไม้ อ้อยที่ทอนแล้ว) ข้อ

(ข้อไม้ ข้ออ้อย) แท่ง (เหล็กกลม กินสอ) มวน (บุหรี) ม้วน (ผ้า) เล่า (ปี่ ขลุ่ย) กระบอ (ข้าวหลาม ปิ่น) ค้ำ (ปากกา)

๒. ลักษณะนามสำหรับสิ่งที่มีลักษณะเล็กยาว มี สาย (ถนน สายสร้อย เข็มขัด ฯลฯ) เส้น (ผม ไหม ค้าย ขน เชือก ยาจิก ยาฉุน ยาเส้น ฯลฯ)

๓. ลักษณะนามสำหรับสิ่งที่มีลักษณะแบนเป็นแผ่น มี แผ่น (กระดาษ) ชื้น (ผ้า) ผืน (ผ้า)

๔. ลักษณะนามสำหรับสิ่งที่มีลักษณะเป็นดอก มี ดอก (ดอกไม้ ทองหยิบ รูป ดอกไม้ไฟ รูป ข้าวโพด กล้วยแจ)

๕. ลักษณะนามสำหรับสิ่งที่มีลักษณะเป็นคัน มี คัน (คันไม้ พุ่ม เสา)

๖. ลักษณะนามสำหรับสิ่งที่มีลักษณะเป็นหน่อเป็นกอ มี หน่อ (หน่อไม้ หน่อกล้วย หน่อกล้วยไม้) กอ (กอไผ่ กอบัว)

๗. ลักษณะนามสำหรับสิ่งที่มีลักษณะอื่นๆ นอกจากนี้ ได้แก่ ไบ (ใช้บอกลักษณะภาชนะเครื่องใช้หลายอย่างต่าง ๆ กัน มี ตะกร้า เข่ง กระบอง แก้ว ขวด กระป๋อง ตู้ หีบ หม้อ หมวก) ก้น (เบาะ จักร ร่ม ข้อน รถ) หลัง (เรือน มุ้ง) เล่ม (เกวียน เข็ม เทียน หนังสือ มิก) เรือน (นาฬิกา) ลำ (เรือ)

๘. ลักษณะนามบอกมาตราขั่ง ควง วัด นับ มีหลายลักษณะ ทัวกัน

๕ ผล) กุรุท (๑๒ โหล) โหล (จำนวน ๑๒) ชั่ง (๖ ชีต)
 หาบ (๘๐ ชั่ง) กำลึง (๔ บาท) เฟื่อง (๑๒ ส.ท.) สลึง (๒๕ ส.ท.)
 บาท (๑๐๐ ส.ท. หรือ ๔ สลึง) ชั่ง (๘๐ บาท)

การใช้ลักษณนาม

ตามธรรมเนียมลักษณนามควรตั้งตามหลังคำบอกจำนวนนับ เพราะจะ
 เจตนาเดิมในการสร้างลักษณนามขึ้นใช้ในภาษา คงเพื่อประโยชน์เช่นนี้
 มิฉะนั้นความจะไม่สมบูรณ์ แต่ลักษณนามที่ใช้อยู่ไม่ได้เป็นไปตามนั้นก็มี
 คือ ที่อยู่หน้าคำบอกจำนวนนับก็มี ไม่มีลักษณนามเลยก็มี หรือมีแต่
 ลักษณนามแต่ไม่มีคำบอกจำนวนนับก็มี จึงอาจกำหนดวิธีใช้ลักษณนาม
 ดังต่อไปนี้

๑. ใช้ลักษณนามไว้ท้ายคำบอกจำนวนนับหรือบอกประมาณ

ก. เมื่อคำที่มีลักษณนามขยายนั้น เป็น คำนาม เช่น เด็ก
 ๒-๓ คน ผู้หญิงหลายคน คนมากหน้าหลายตา เด็กน้อยคน แมว ๒
 ตัว เงินร้อยบาท เสื้อสักตัว

ข. เมื่อคำที่มีลักษณนามขยาย เป็นคำกริยา (ไม่ใช่กริยาเดียว
 กับลักษณนาม) ได้แก่

นอนสักคืน ตีหลายที หาวทั้ง ๕ หวอด ก็น ๒-๓ คำ พุก
 ๒-๓ คำ เค้นไม้ก็ถั่วเลย ก็น ๒ มีก เมียน ๕ ยก ชก ๒ ยก
 ร้องให้ ๒-๓ พัก เขียนได้ ๒-๓ ตัว

ค. เมื่อคำทมิฬลักษณะนามขยายเป็นคำคุณศัพท์ บอกมาตรา
 ชั่ง ตวง วัด ได้แก่ ของหนัก ๑๐ ก.ก. ข้าวหนัก ๘๐ ชั่ง ผ้ายาว
 ๒ เมตร กว้าง ๖๐ นิ้ว ภูเขาสูง ๕๐๐๐ ฟุต บ่อลึก ๕๐ ฟุต
 ๒. ใช้ลักษณะนามไว้หน้าคำบอกจำนวนนับ หรือคำคุณศัพท์ บอก
 ความเฉพาะ

ก. เมื่อคำทมิฬลักษณะนามขยายเป็นคำนาม และคำบอกจำ-
 นวนนับเป็นจำนวนหนึ่ง เช่น คนคนหนึ่ง ชนคำหนึ่ง แต่บางทีก็จำต้อง
 ใช้ หนึ่ง ไว้ข้างหน้า ดังกล่าวแล้วในเรื่องคำคุณศัพท์บอกจำนวนนับ

ข. เมื่อคำทมิฬลักษณะนามขยายเป็นคำนาม และคำที่มาทับ
 ลักษณะนามเป็นคุณศัพท์บอกความเฉพาะเจาะจง หรือคุณศัพท์บอก
 ลักษณะ เพื่อเน้นความให้แน่นอนขึ้น เช่น

ส้มลูกเล็ก เสือตัวแดง ชนมอันใหญ่

บางทีทำหน้าที่แทนนามได้อย่างสรรพนามอีกด้วย เช่น

ชนมอันไหนอร่อย อันเล็ก หรือ อันใหญ่

๓. ใช้ลักษณะนามโดย ละ คำบอกจำนวนนับ

ก. เมื่อมากับคำ “เป็น” ได้แก่

กักเสี้ยเป็นแวน ชักลากขึ้นเป็นวง ต่างเป็นดวง ชื่อเป็นคู่

ทำเป็นแผ่น เดินเรื่องเป็นแถว กินเป็นโต๊ะ กินเป็นชุด จ่ายเป็น

หัว ผ่าเป็นชิ้น

ถ้าใช้ซ้ำคำ เป็น ขว่น ๆ วง ๆ แถว ๆ โทะ ๆ หัว ๆ ย่อมมี
ความหมายรวมเป็นพหูพจน์ แต่ว่าแยกกล่าวทีละหนึ่ง ๆ ค้วย

ข. เมื่อมีคำพิเศษบอกจำนวน ขยายลักษณนาม คำบอก
จำนวนนับเป็นจำนวนหนึ่งตามมาข้างท้ายลักษณนาม มักจะละไว้
ไม่ปรากฏ เช่น

ขอสักตัว (หนึ่ง) อยากไปอีกหน (หนึ่ง)

ค. เมื่อมีลักษณนามอยู่หน้าและหลังคำบอกจำนวนนับ เช่น
ร้อยสองร้อย คนสองคน ชันครึ่งชัน ย่อมหมายความว่า ละคำ หนึ่ง
ท้ายลักษณนามคำต้น พกให้เต็มควรเป็น ร้อยหนึ่งสองร้อย คนหนึ่ง
สองคน ชันหนึ่งครึ่งชัน

๔. ละลักษณนาม

ก. เมื่อต้องการพูดย่นย่อ หรือใช้เป็นคำติดปาก เช่น แมวห้าหมาหก
สี่มสี่มห้า กาแป ๒ โอวัลติน ๑

ข. เมื่อใช้เป็นชื่อ เพื่อให้สะดวก และจำง่าย เช่น สี่ดาว ห้าชีวิต
สี่นักประพันธ์ ถือเอาคำนามที่มาข้างท้ายคำบอกจำนวนนับเป็นลักษณ-
นาม แต่แท้จริงไม่ใช่ เพราะคำดังกล่าวถ้าจะใช้ลักษณนามต้องใช้ว่า ดาว
สี่ดวง นักประพันธ์สี่คน หากคำ ชีวิต ไม่มีลักษณนามต้องใช้ซ้ำคำหน้า
ก็ควรต้องเป็น ชีวิต ๕ ชีวิต

ข้อสังเกต คำ หนึ่ง ที่มากับลักษณนาม มีที่ใช้ต่าง ๆ สรุปได้คือ

๑. อยู่หลังลักษณนาม

๒. ละคำ หนึ่ง เสียได้ในกรณีต่าง ๆ กันดังกล่าวแล้ว

๓. เมื่อ หนึ่ง อยู่หน้าลักษณนามกับอยู่หลังลักษณนาม บางทีมีความหมายต่างกัน ดังกล่าวไว้ข้างแล้วในเรื่องคุณศัพท์ เช่น
 หมื่นหนึ่ง หมายความว่า หมื่นหนึ่งพัน (๑๑,๐๐๐)
 ร้อยหนึ่ง หมายความว่า ร้อยเดียว ร้อยถ้วน (๑๐๐)

คำถาม

๑. การจำแนกคำเป็นคำชนิดต่าง ๆ เป็นต้นว่า นาม สรรพนาม มีความสำคัญแก่ภาษาของเราอย่างไร หรือไม่
๒. ถ้าจำแนกคำตามความสำคัญ ควรจำแนกอย่างไร
๓. การเรียงลำดับคำสำคัญแก่ภาษาไทยอย่างไร ถ้าเรียงผิดลำดับ ผลจะเป็นอย่างไร ลองเปลี่ยนลำดับของประโยค “เธอจะเอาเสื้อมาเปลี่ยนหรือ” ให้ได้มากแบบที่สุด บอกด้วยว่าแต่ละแบบมีความหมายอย่างไร
๔. “การที่เราไม่มีการลงวิภक्तिบัญญัติในศัพท์ เพื่อบอกหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างคำในประโยค ทำให้การใช้ภาษาของเราง่ายและสะดวก” ท่านเห็นด้วยกับข้อความที่กล่าวนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด
๕. เรามีทางสังเกตรู้ได้อย่างไรว่า คำใดเป็นคุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์ เป็นกริยาวิเศษณ์ หรือบุรพบท เป็นบุรพบทหรือสันธาน ยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน
๖. ถ้าไม่มีลักษณนามใช้ในภาษาของเรา ผลจะเป็นอย่างไร จงแสดงความคิดเห็น

๗. การที่เรามีลักษณนามเพิ่มมากขึ้น กว่าสมัยพ่อขุนรามคำแหง
เป็นอันมาก ย่อมทำให้ภาษาของเรารวบ และเป็นประโยชน์
แก่การใช้ภาษาอย่างยิ่ง ท่านมีความเห็นอย่างไรในเรื่องนี้
๘. จงบอกความหมายและที่ใช้ตลอดจนหน้าที่ของคำต่อไปนี้
เลข เสีย ที่เคี้ยว ชี นะ หรอก นั้น นั้น อัน บน

ภาคที่ ๔

การใช้ถ้อยคำ

การเรียนรู้เรื่องภาษา นอกจากจะเรียนเรื่อง เสียง ความหมาย การเรียงลำดับคำในประโยค และหน้าที่ของคำแต่ละคำตลอดจนความหมายและการใช้คำเหล่านั้นตามระเบียบของภาษาก็ก่อแล้ว ก็ยังจำเป็นต้องรู้ เรื่องการใช้ถ้อยคำให้ ถูกต้องตามกาลเทศะ และฐานะ ของบุคคล อีกด้วย เพราะเป็นความสำคัญอย่างหนึ่งของภาษาไทย

เหตุที่ถือเรื่องนี้สำคัญ ก็เป็นเพราะเราคนไทยยังนิยมนับถืออายุโส ต้องมีความเคารพเกรงใจผู้ที่เหนือกว่าทั้งชาจวุฒิ วัยวุฒิ และคุณวุฒิ และ นอกจากจะแสดงถ้อยกริยามารยาทอันเคารพนบนอบแล้ว ก็ยังต้องแสดง ถ้อยวาจาให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนอีกด้วย

การกำหนดถ้อยคำทำนองนชั้นใช้ ได้ลงรอยเป็นระเบียบแล้วใน ภาษาของเรา ซึ่งเรียกว่าราชาศัพท์ ราชาศัพท์หมายถึงภาษาที่กำหนดขึ้น ใช้สำหรับพระราชา แต่กินความรวมไปถึงภาษาสุภาพอีกด้วย ซึ่งจะแยก กล่าวต่างหาก เพื่อจะได้พิจารณาให้ถี่ถ้วน ทั้งนี้เพราะถึงแม้จะเป็นถ้อยคำ ในภาษาไทย ก็ยังต้องเรียน จึงจะรู้วิธีการใช้ที่กำหนดไว้อย่างละเอียดลออ

นอกจากการใช้ถ้อยคำดังกล่าว ยังมีถ้อยคำของบุคคลแต่ละอาชีพ ซึ่งจะต้องมีถ้อยคำสำนวนและศัพท์เฉพาะภาษาไม่เหมือนกัน คนที่ไม่ได้ มีอาชีพเดียวกัน ต้องการรู้ ก็ต้องเรียนจึงจะใช้ให้ถูกต้องได้

หนึ่งถ้อยคำสำนวนก็เป็นเรื่องสำคัญในการใช้ถ้อยคำอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าไม่รู้ความหมาย ย่อมใช้ไม่ถูก เรื่องเหล่านี้มีความสำคัญควรกล่าวถึง ทั้งสิ้น

บทที่ ๑ ราชาศัพท์

ราชาศัพท์ ถ้าแปลตามศัพท์ หมายความว่า เป็นศัพท์สำหรับพระราชา แต่ที่จริงแล้วไม่ได้หมายความว่าเฉพาะพระราชา หมายถึงศัพท์ที่ใช้แก่บุคคลที่ควรเคารพ นับแต่พระราชาลงมาถึงเจ้านาย พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนถึงคนธรรมดาสามัญด้วย ในบทนี้จะกล่าวถึงแต่ราชาศัพท์ที่ใช้เฉพาะพระราชา กับเจ้านายเท่านั้น

ที่เรียกว่าศัพท์สำหรับพระราชา มิได้หมายความว่าพระราชาหรือเจ้านายเป็นผู้ใช้ถ้อยคำเช่นนี้ ผู้ใช้ราชาศัพท์คือผู้ที่ค้อยกว่าทั้งศักดิ์และวัย ส่วนมากหมายถึงสามัญชนที่จำเป็นจะต้องใช้ภาษาเพื่อทูลพระราชาหรือเจ้านาย อันราชาศัพท์นี้มีใช้แทบทุกภาษา แต่ไม่มีภาษาใดจะกำหนดไว้ละเอียดลออ ทั้งศัพท์ที่ใช้และแบบแผนการใช้เท่าของเรา จนดูเหมือนว่าถ้าจะถือราชาศัพท์เป็นภาษาพิเศษต่างหากจากภาษามาตรฐานที่เราใช้อยู่กันจะทำให้ เพราะมีถ้อยคำที่ใช้ มีวิธีใช้ที่อาจนับเป็นภาษาอีกภาษาหนึ่งได้

ที่มาของถ้อยคำที่ใช้เป็นราชาศัพท์

ด้วยเหตุที่ราชาศัพท์เป็นเรื่องเกิดขึ้นภายหลัง หลังจากที่มีการปกครองบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปจากแบบ พ่อกับลูกมาเป็นแบบ

เจ้าผู้ครองกับไพร่บ้านพลเมือง ถ้อยคำที่ใช้จึงไม่ใช่คำดั้งเดิมอย่างคำ
พื้นฐานของภาษา จำเป็นต้องมาสร้างขึ้นใหม่ การสร้างนั้นก็จะเป็นไป
เช่นเดียวกับการสร้างคำอื่น ๆ ใช้ในภาษา คือ

๑. ยืมคำภาษาอื่นมาใช้

๒. นำคำภาษาอื่นมาสร้างใหม่ตามแบบคำประสม

คำที่สร้างใหม่มักจะสร้างจากคำยืมจากภาษาอื่นยิ่งกว่าจะสร้างจาก
คำไทยด้วยกัน เห็นจะเป็นคำว่า คำไทย ๆ ถือเป็นคำธรรมดาสามัญ
ใคร ๆ ก็ใช้ได้ ไม่มีลักษณะพิเศษสมควรใช้แก่ผู้ที่เราเคารพนับถือ แต่
ถ้าจะนำคำไทยมาใช้ก็ต้องมีวิธีตกแต่งให้เป็นราชาศัพท์ขึ้นมาด้วยวิธี
ต่าง ๆ คำที่ตกแต่งให้เป็นราชาศัพท์นั้นมีแต่คำนามกับคำกริยาเท่านั้น
ที่มาของราชาศัพท์สรุปแล้วมีดังนี้ คือ

๑. เป็นคำไทย จะต้องมีคำ พระ หรือ พระราช นำหน้าเพื่อตกแต่ง
ให้เป็นราชาศัพท์ ได้แก่

คำนาม อวัยวะร่างกาย พระเจ้า (หัว เจาะพระเจ้าแผ่นดิน) พระ
รากขวัญ(ไหลปลาร้า)

เครื่องญาติ พระพี่นาง พระเจ้าพี่ยาเธอ พระเจ้าน้องยาเธอ
พระเจ้าลูกเธอ

เครื่องใช้ พระเท้า พระอยู่ พระสง . พระแท่น พระที่
พระที่นั่ง พระเก้าอี้ พระทะพาน (หม้อน้ำ)
พระยี่ภู่ (ที่นอน)

คำกริยา ๑. ใช้ ทรง นำหน้ากริยา เช่น ทรงขับรถยนต์ ทรงเล่นกีฬา

๒. ใช้ ทรง นำหน้านาม มีความหมายต่างไปบ้าง คือ ทรงม้า (ขี่ม้า) ทรงช้าง (ขี่ช้าง) ทรงเครื่อง (แต่งตัว) ทรงเครื่องใหญ่ (ตัดผม)

๒. เป็นคำประสม ในลักษณะต่าง ๆ คือ

ก. คำไทยประสมกัน ได้แก่ รับสั่ง(พูด) ห้องเครื่อง(ครัว)เครื่องกัน

ข. คำไทยประสมกับคำต่างประเทศที่ใช้เป็นราชาศัพท์อยู่แล้ว

๑. ใช้เป็นนาม นำพระเนตร มุขพระชีวหา (ลิ้นไก่) บั้นพระองค์ (เอว) พานพระศรี รองพระบาท รถมพระที่นั่ง ถุงพระหัตถ์ ถุงพระบาท น้ำพระทัย

๒. ใช้เป็นกริยา ทอดพระองค์ เข้าพระที่ ทอดพระเนตร สนมพระทัย เอาพระทัยใส่

๓. เป็นคำยืมจากภาษาอื่น

ก. คำยืมจากบาลีสันสกฤต แม้เราจะนับถือภาษาทั้งสอง เพราะเป็นภาษาที่ใช้ในศาสนาพุทธและพราหมณ์ แต่เมื่อยืมมาใช้เป็นราชาศัพท์ก็ยังคงเดิมคำ พระ หรือ พระราช เข้าข้างหน้าคำอีกด้วย

คำนาม อวัยวะร่างกาย พระเศียร พระเกศ พระนลาศ พระพักตร์ พระเนตร พระนาสิก พระกัมโปธ (แก้ม) พระกรรณ พระหนุ พระโอษฐ์ พระทนต์ (เขี้ยว) พระมัสสุ (หนวด) พระทนต์ พระ-

ชีวหา พระองค์ (นิ้ว) พระโคปผกะ (คาทุม)
 พระหทัย (หัวใจ) พระทัย (จิตใจ) พระปัสผสะ
 (ปอก)

เครื่องญาติ พระชนก พระชนนี พระเชษฐภคินี พระโอรส
 พระธิดา พระภาติไนย พระนักษิภา พระปณักกา
 (เหลน) พระอัยกา (ปู่ ตา) พระอัยยิกา (ย่า ยาย)
 พระมาตุจฉา (ป้า น้า) พระปิตุจฉา (ป้า อาหญิง)
 พระมาตุลา (ลุง น้าชาย) พระปิตุลา (ลุง อาชาย)
 พระสัสสุ (แม่ผัว แม่ยาย) พระสัสสุระ (พ่อผัว
 พ่อตา)

เครื่องใช้ พระราชอาสน์ พระราชสาสน์ พระราชพาหนะ
 คำกริยา สวรรคต ทิวงคต พิโรธ ประทาน นิพนธ์ ทรงพระ-
 อักษร ทรงพระเมตตา ทรงพระราชนิพนธ์ (แต่ง
 หนังสือ)

ข. คำยืมจากภาษาเขมร เขมรกับไทยเคยมีความสัมพันธ์กันช้านาน
 ทางการเมือง ความนิยมยินดีในทางภาษาย่อมต้องมีเป็นธรรมดา คำ
 ราชาศัพท์จึงมีไม่น้อยที่ยืมมาจากภาษาเขมร

คำนาม อวัยวะร่างกาย พระเพลา พระศก
 พระขนอง (หลัง)

เครื่องใช้และอื่น ๆ พระแสงกรรบิก(มีค) พระแสงกรรไตร
(กรรไกร) พระชนน พระเชนย พระ
กระยาเสวย กระแสพระราชคำรัส (คำพูด)
พระราชดำเนิน พระราชดำริ เครื่อง
พระสำอาง พระคำหนัก จลองค์

คำกริยา เสวย เสด็จ ประทับ บรรทม โปรก ทรงพระสรวล ทรง
พระสำราญ กั้นแสง กริ้ว ถวาย ทรงพระราชดำริ

ค. คำยืมจากภาษามลายู คำนาม น่าจะได้แก่พระศรี จาก sireh
แปลว่าใบพลู

ลักษณะของราชาศัพท์

๑. มี ทรง นำหน้าคำกริยาที่เป็นคำไทย เช่นทรงเล่น ทรง
ออกกำลัง
๒. มี ทรง นำหน้าคำนามที่เป็นคำไทยใช้เป็นกริยา เช่น ทรง
ม้า ทรงช้าง ทรงเรือใบ
๓. มี ทรง นำหน้าราชาศัพท์เป็นคำภาษาอื่น ใช้เป็นคำ
กริยา เช่น ทรงพระอักษร ทรงพระสำราญ ทรงพระราช
นิพนธ์
๔. มีคำไทยนำหน้าราชาศัพท์เป็นคำภาษาอื่น ใช้เป็น
คำนาม เช่น ชับพระพักตร์ ถุงพระบาท ถุงพระหัตถ์

๕. มีคำไทยนำหน้าราชาศัพท์ที่ได้มาจากภาษาอื่น ใช้เป็นคำกริยา เช่น ทอดพระเนตร
๖. มีคำภาษานำหน้าราชาศัพท์ ใช้เป็นคำนาม เช่น
ฉลองพระองค์ ฉลองพระหัตถ์ ฉลองพระบาท ฉลองพระเนตร
(ฉลองเป็นคำเขมร) มุลพระชีวหา (มุล คำบาลีสันสกฤต)
๗. มีคำ ต้น หรือ หลวง ลงท้ายคำนามหรือกริยา เช่น เสด็จ
ประพาสคัน พระแสงปืนคัน เครื่องคัน รดหลวง เรือหลวง
๘. เปลี่ยนชื่อผักและอาหารบางอย่างให้ฟังสุภาพ ใช้เป็น
ราชาศัพท์ เช่น ผักกระเจต-ผักรุ่นอน ผักบุ้ง-ผักทอชยอก
คอกสลิก-คอกขจร ปลาสลิก-ปลาใบไม้ ปลาช่อน-ปลาหาง

การจำแนกคำที่ใช้ในราชาศัพท์

คำที่กำหนดใช้เป็นราชาศัพท์มีทุกชนิดเช่นเดียวกับคำที่ใช้ในภาษาสามัญ คือ มีทั้งคำนาม สรรพนาม กริยา วิเศษณ์และลักษณนาม

๑. คำนาม

ก. คำนามทั่วไป ที่เรียกสามัญนามได้แก่คำเรียกเครื่องมือพาหนะและอวัยวะร่างกาย ดังกล่าวแล้วข้างต้น

ข. คำนามเฉพาะ ที่เรียกวิสามัญนาม แบ่งออกเป็น

๑. วิสามัญนามที่เป็นนามเดิมชั้นเจ้านาย ได้แก่

ก. ทมคำนำหน้าชื่อแสดงเครือญาติกำกับไว้ เช่น
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ สมเด็จพระเจ้าลูก
ยาเธอ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

ข. ทมคำบอกชั้นของเจ้านายกำกับ เช่น เจ้าฟ้า
พระองค์เจ้า หม่อมเจ้า

๒. วิสามานยนามที่เป็นราชทินนาม มีคำบอกตำแหน่งชั้น
กรม เช่น กรมขุน กรมหลวง นำหน้าพระนามกรม

๒. คำสรรพนาม มีจำเพาะบุรุษสรรพนาม แยกไปตามฐานันดรและ
เพศของผู้พูด ผู้ที่เราพูดด้วย และผู้ที่เราพูดถึงดังนี้

	<u>หญิง</u>	<u>ชาย</u>
บุรุษที่ ๑		
(ผู้พูด)	หม่อมฉัน ข้า- พระพุทธรเจ้า	ข้าพระพุทธรเจ้า เกล้า- กระหม่อม กระหม่อม
บุรุษที่ ๒		
(ผู้ที่พูดด้วย)	ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ใต้ฝ่าละอองพระบาท ใต้ฝ่าพระบาท ฝ่าพระบาท หม่อม คุณหญิง คุณ	ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ใต้ฝ่าละอองพระบาท ใต้ฝ่าพระบาท ฝ่าพระบาท ท่าน คุณชาย

บุรุษที่ ๓

(ผู้ที่พูดถึง) พระองค์ พระองค์ พระองค์ พระองค์ท่าน
ท่าน เสกข์ เสกข์

๓. คำกริยา ที่กำหนดขึ้นใหม่เป็น คำกริยาโดยเฉพาะมีไม่มากนัก
ถึงกล่าวแล้ว แต่เมื่อต้องการจะใช้คำให้พอแก่ความต้องการ ก็ต้องแต่ง
ใหม่ด้วยการใส่คำ ทรง หรือ ทรงพระ ทรงพระราช นำหน้า

คำที่ใช้ ทรง นำหน้า ต้องเป็นคำไทย หากเป็นคำบาลีสันสกฤต
หรือเขมรไม่ต้องใช้ ทรง บางท่านกล่าวว่า ทรง ใช้กับกริยาที่มีการ
เคลื่อนไหวเท่านั้น

คำที่ใช้ ทรงพระ หรือ ทรงพระราช นำหน้า เป็นคำนามโดย
มาก เมื่อตกแต่งด้วย ทรงพระ หรือ ทรงพระราช แล้ว กลายมาเป็น
คำกริยาเช่น ทรงพระอักษร ทรงพระราชดำริ

๔. คำวิเศษณ์ มีแต่คำรับ ซึ่งแยกไปตามเพศและฐานันดรของผู้พูด
และผู้ฟังเช่นเดียวกัน

หญิง	ชาย
เพคะ	พระพุทธเจ้าข้าขอรับ
เพคะ	พระพุทธเจ้าข้า
เพคะ	พะย่ะค่ะ
เพคะ	ขอรับกระหม่อม

๕. ลักษณะนาม ใช้ องค์ กับ พระองค์ เฉพาะคำที่ใช้เกี่ยวกับร่างกาย
ส่วนต่าง ๆ หรือเครื่องใช้ของท่าน เช่น พระทนต์ ๒-๓ องค์ ปราสาท
๒ องค์

การใช้ราชาศัพท์

นอกจากจะกำหนดคำขึ้นใช้ดังกล่าไปแล้ว ก็ยังกำหนดวิธีใช้คำบางคำ วิธีพูดในโอกาสต่าง ๆ อีกด้วย ดังนี้

การใช้คำขบใจ

กล่าวแก่พระราชา	ใช้ว่า	รู้สึก ขอบพระ มหากรุณาธิคุณ เป็นล้นเกล้า ฯ
.. เจ้านายชั้นสูง	ใช้ว่า	รู้สึกขอบ พระเดชพระคุณ เป็น ล้นเกล้า ฯ
.. เจ้านายชั้นรองลงมา ..		ขอบพระทัย

การขออนุญาต

กล่าวแก่พระราชา	ใช้ว่า	ขอพระราชทานพระบรมราชา- อนุญาต
.. เจ้านาย	..	ขอประทานพระอนุญาต

การกล่าวเมื่อถวายของ

กล่าวแก่พระราชา	ใช้ว่า	ขอพระราชทานทูลเกล้า ฯ ถวาย (ของเล็ก)
	..	ขอ พระราชทาน น้อมเกล้า ฯ ถวาย (ของใหญ่)
.. เจ้านาย	..	ขอประทานถวาย

การเพ็ดทูล

๑. การกราบบังคมทูล ต้องขึ้นต้นว่าขอพระกรุณาธิคุณของธุลีพระบาท
ปกเกล้าฯ --- ลงท้ายว่า ถวายเกล้าฯ ขอพระ
 ๒. เมื่อรับคำ กล่าวว่า พระพุทธเจ้าข้าขอรับรับใส่เกล้าฯ --- ลงท้าย
ว่าพระพุทธเจ้าข้า
 ๓. เมื่อเป็นสิ่งที่ไม่ควรจะกราบทูล ต้องกล่าวออกตัวก่อน ใ้ว่า
ไม่ควรจะกราบบังคมทูลพระกรุณา
 ๔. เมื่อจะกล่าวถึงตนเองว่าตนเองสหายดี ใ้ว่า
ขอพระบารมีปกเกล้าฯ ข้าพระพุทธเจ้าเป็นสุขสหายดี
 ๕. เมื่อทำสิ่งใดพลั้งพลาด จะแสดงความเสียใจ ต้องกล่าวว่า
พระราชอาญาเป็นอันเกล้าฯ หรือพระราชอาญา ไม่พินเกล้าฯ
ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานอภัยโทษ
-

บทที่ ๒

ภาษาสุภาพ

ภาษาสุภาพในที่นี้หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้แก่ผู้ที่เคารพนับถือ เพราะสูงกว่าด้วย วิทยุ ชาติวุฒิ และคุณวุฒิ ที่เป็นชนธรรมาสามัญ ทั้งรวมทั้งพระภิกษุสงฆ์ด้วย บางคำใช้แสดงการระ บางคำใช้แสดงความสุภาพ ซึ่งเป็นการแสดงการระไปพร้อมกัน คำเหล่านี้ไม่ได้กำหนดใช้มากมาย หลายชนิดอย่างราชาศัพท์ที่ใช้แก่เจ้านาย วิธีการใช้ก็ไม่ค่อยแปลกไปกว่าภาษาสามัญเท่าใดนัก

ลักษณะคำสุภาพ

๑. เป็นคำยืมจากบาลี สันสกฤตและเขมร

๒. เป็นคำไทย ที่มีคำอื่นตกแต่ง เพื่อให้ฟังไพเราะและสุภาพ

การจำแนกคำที่ใช้เป็นคำสุภาพ

๑. คำนาม

สำหรับสามัญชน

ก. เครือญาติ ได้แก่ บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร ธิดา บุตรี บางทีใช้คำไทยประสมกับคำบาลีสันสกฤต แสดงเพศ เช่น บุตรหญิง บุตรชาย แต่บางทีก็ใช้คำบาลีสันสกฤต คือ คำ คุณ ขึ้นหน้าคำไทย เพื่อเป็นการยกย่อง โดยเฉพาะที่เป็นพ่อ แม่ และญาติผู้ใหญ่

สูงอายุกว่าตน เช่น คุณพ่อ คุณแม่ คุณปู่ คุณย่า
 คุณทวด --- คุณพี่ หรือผู้ที่ตนต้องแสดงความ
 เคารพ ในฐานะตนเป็นผู้เยาว์ เช่น คุณนาย คุณผู้หญิง
 และคุณหนู สำหรับผู้ที่เป็นลูกนาย ลูกเจ้าของบ้าน
 แต่บัดนี้ถ้าคุณ มีความหมายหย่อนลง เราใช้นำหน้า
 ชื่อคนได้ทั่วไป ทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก ทั้งที่นับถือ
 และไม่นับถือ

- ข. ที่เกี่ยวกับร่างกาย ได้แก่ ศีรษะ เท้า โลหิต ประจำเดือน
 (ระดู) กระรูก (จำเพาะเวลาที่มีท้อง) อวัยวะ (กระดูก
 ที่เฒ่าแล้ว) อังคาร (แต่กระดูก) อัจฉริยะ บัณฑิต
 คุณ มุตร หนัก (เช่น ปีกหนัก ทวารหนัก) เบา
- ค. ที่เป็นสัตว์และสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ โค กระบือ สุนัข
 เพลิง สุรา ภาพยนตร์
 สำหรับพระสงฆ์และพระพุทธรูป
- ก. เครื่องใช้ ภูฏี (ที่อยู่) ถาน (ส้วม) อาสนะ บั๊จย (เงิน)
 ไทยธรรม (ของถวาย) จังหัน (อาหาร)
- ข. อวัยวะ เฉพาะพระพุทธรูป พระเศียร พระเมาลี (ผมจุก)
 พระบาท พระหัตถ์ พระอุระ

๒. คำกริยา สำหรับสามัญชน

รับประทาน เสีย (ตาย) ถึงแก่กรรม คลอดบุตร (ออก
ลูก) ให้หา (เรียก) ทราบ เรือน (บอกให้รู้)

สำหรับพระสงฆ์

ฉัน จำวัด อาพาธ (ป่วย) ถึงแก่มรณภาพ จงกรม
(เดินไปมา เดินเปลี่ยนอิริยาบถ)

๓. ลักษณะนาม สำหรับสามัญชน

ท่าน นาย ผล (แทนคำ ลูก สำหรับ ผลไม้ หรือ
สิ่งของ) ฟอง (แทน ลูก สำหรับ ไข่)

สำหรับพระสงฆ์

องค์ รูป (มักใช้ในภาษาหนังสือ)

๔. คำวิเศษณ์ บอกความรับหรือปฏิเสธ

หญิง กะ เจ้ากะ เจ้าชา ขา จิจะ จำ หามิไค้เจ้ากะ มิไค้กะ

ชาย กรับ ขอวับ ขอรับกระผม

๕. สรรพนาม

บุรุษที่ ๑ ๑. ใช้บุรุษสรรพนาม

ฉัน ดิฉัน อีฉัน ผม กระผม เรา

๒. ใช้คำบอกเครือญาติ

ลูก น้อง พี่ บ้า น้า อา แม่ พ่อ ลุง

๓. ใช้ชื่อตัวเองแทนตัวผู้พูด

๔. ใช้ตำแหน่งหน้าที่แทนตัวผู้พูด

ครู อาจารย์ ฯลฯ

บุรุษที่ ๒ ๑. ใช้บุรุษสรรพนาม

เธอ หล่อน ท่าน คุณ ไ้เท้า

หลวงพ่อ หลวงพี่ พระคุณเจ้า (พระสงฆ์)

๒. ใช้คำบอกเครือญาติ

คุณพ่อ คุณแม่ พ่อ แม่ ฯลฯ

๓. ใช้เรียกชื่อผู้พูดด้วย

อาจเรียกชื่อตัว ชื่อเล่น ได้ทั้งชายและหญิง หรือใช้

คุณ หน้าชื่อเพื่อยกย่อง

๔. ใช้เรียกตำแหน่งหน้าที่แทนผู้พูดด้วย

อาจารย์ อาจารย์ใหญ่ ครู คุณครู หัวหน้า หัวหน้ากอง

มักใช้ ท่าน นำหน้าคำบางคำ เพื่อแสดงความยกย่อง

๕. ใช้เรียกบรรดาศักดิ์แทนผู้พูดด้วย

คุณหญิง เจ้าคุณ คุณพระ คุณหลวง ท่านขุน แต่ผู้

น้อยมักใช้ ไ้เท้า แทน

บุรุษที่ ๓ ๑. ใช้บุรุษสรรพนาม

เขา ท่าน เธอ (มีใช้น้อย) มัน (สำหรับ ผู้ใหญ่พูดถึง
เด็กด้วยความเอ็นดู)

๒. ใช้คำบอกเกริ่นญาติ

๓. ใช้เอ่ยชื่อผู้พูดถึง

๔. ใช้คำบอกตำแหน่งหน้าที่

อาจารย์ ครู หัวหน้า ฯลฯ

ใช้ ท่าน นำหน้าคำบางคำ เพื่อแสดงความยกย่อง

การใช้ภาษาสุภาพ

กฎเกณฑ์การใช้ ไม่ไ้มีกำหนดไว้ตายตัวอย่างราชาศัพท์ เพียง
แต่ใช้ให้ถูกกาลละ เทศะ และบุคคล เท่านั้น เท่าที่พอจะกำหนดได้ มีดังนี้

๑. เปลี่ยนถ้อยคำที่ใช้ได้เป็นกลาง ๆ เป็นคำสุภาพ เช่น

เรียกหา เป็น ให้หา บอกให้รู้ เป็น เรียน

ไม่รู้ เป็น ไม่ทราบ ไม่ใช่ เป็น มิได้

ลูก เป็น ผล (สำหรับผลไม้หรือสิ่งของ)

ลูก ไข่ เป็น ฟอง (สำหรับไข่)

การเปลี่ยนนี้ บางคนใช้ต่าง ๆ กันไปเช่น

ก. ใช้ภาษาหนังสือในการพูด เช่นใช้ บิดา แทน พ่อ เมื่อเอ่ยถึง

ข. ใช้คำสุภาพในที่ที่ควรใช้คำกลาง ๆ ไม่ถี่ไม่จืด ทั้งที่ไม่ได้เจาะจง ผู้ฟังว่า เป็นผู้ที่มีผู้พูดเคารพยกย่องหรือไม่ เช่น เรื่องการกินอาหารให้ถูกส่วน เปลี่ยนเป็น การรับประทานอาหารให้ถูกส่วน

ค. ใช้คำสุภาพในคำติดปาก หรือคำประสม เช่น ไม่รู้จักห้วนนอน ปลายเท้า มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ ไซ้ เท้า แทน ตีน ศีรษะแม่มือ ไซ้ ศีรษะ แทน หัว

๒. ใช้คำรับ ค่ะ กราบ ลงท้ายประโยค แต่ไม่ได้ลงทุกประโยคไป ผู้พูดต้องรู้ได้เองว่าที่ใดควรใช้ ที่ใดไม่ควรใช้ นับเป็นเรื่องกำหนดยาก

๓. หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่จะทำให้ผู้ฟังไม่สบายใจด้วยประการทั้งปวง ใ้แก่ภาษาถิ่น ที่เข้าใจกันเฉพาะคนถิ่นเดียวกัน ภาษาแสดง ที่รู้จักเฉพาะในหมู่ในพวก ถ้อยคำที่มีความหมายสองแง่ คำเปรียบเปรย (ทั้งนี้นอกเสียจากในหมู่ผู้คุ้นเคยกัน พูดอย่างไรก็ได้ถ้าผู้ฟังไม่ถือ)

๔. ใช้คำสุภาพในภาษาพูดและภาษาเขียนให้ถูกต้อง เพราะภาษาพูดกับภาษาเขียน บางที่ใช้คำไม่ตรงกัน

การใช้ภาษาสุภาพในการเขียน ในการพูดเราถือว่าคำสุภาพเป็นการแสดงความเคารพยกย่องผู้ที่เราพูดด้วย และแสดงความสุภาพเรียบร้อยของผู้พูดไปพร้อมกัน แต่ในการเขียนมีการเปลี่ยนถ้อยคำบางคำหรือวิธีพูดบางอย่างก็เพื่อให้ฟังไพเราะถูกต้องตามแบบแผน ทั้งนี้

ภาษาพูด	ภาษาเขียน
เกิดไฟไหม้	เกิดเพลิงไหม้ เกิดอัคคีภัย
เรือบิน	เครื่องบิน
เนื้อหมูเนื้อวัว	เนื้อสุกรเนื้อโค
หมา	สุนัข
น้ำท่วม	อุทกภัย
โจรปล้น	โจรภัย
เกิดอุบัติเหตุ	ประสบอุบัติเหตุ

คำถาม

๑. ราชศัพท์ คืออะไร ใช้อย่างไร
๒. ที่ว่า “ราชศัพท์ของเรามีถ้อยคำกลอนจนวิธีใช้ละเอียดลออจนจะนับเป็นภาษาอีกภาษาหนึ่งอยู่ในภาษาไทย ก็ทำได้” เป็นความจริงหรือไม่ อย่างไร จงอธิบายให้เห็นจริง
๓. เรามีวิธีสร้างราชศัพท์ อย่างไรบ้าง
๔. ราชศัพท์ จำแนกคำอย่างไร
๕. ภาษาสุภาพ มีความสำคัญแก่ภาษาไทยอย่างไรบ้าง

ภาคผนวก

การเขียนสะกดการันต์ และการอ่าน

การเขียนกับการอ่านสัมพันธ์กัน เพราะเขียนไว้ก็เพื่อให้อ่านได้ ตรงกับที่ต้องการ และจะอ่านให้ได้ตรงตามที่ต้องการก็ต้องเขียนให้ถูกต้องตามวิธีการที่กำหนดไว้ แต่ไม่ว่าภาษาไหน แม้จะกำหนดตัวหนังสือเครื่องหมาย และวิธีการลงไว้ต่างกันเพียงไร ก็หาได้พันเรื่องเขียนอย่างอ่านอย่างไปได้ไม่ ภาษาของเราก็มีเรื่องเขียนอย่างอ่านอย่างอยู่ไม่น้อย จึงจะกล่าวถึงเรื่องการเขียนการอ่านไปพร้อมกัน รูปสระพยัญชนะและวรรณยุกต์ มีกำหนดไว้ ดังนี้

รูปสระ ไ้แก่ —ะ —า —ิ —ี —ึ —ุ —เ —
— แะ — แ — โะ — โ — เาะ — อ — ะ — เอะ — เอ — เออะ
— เอ — ัวะ — ัว — เอียะ — เอีย — ำ — ำ — เาะ ฤ ฤ ฤ ฤ
รวม ๓๒ รูป

รูปสระชุดนี้ใช้กับพยัญชนะได้ทุกรูป แต่ถ้าไม่ได้มากับพยัญชนะอื่นใด เรากำหนดให้ใช้ อ มากับรูปสระเหล่านี้ ถือให้เป็นต้นสำหรับสระเกาะ อ จึงถือเป็นรูปพยัญชนะก็ได้ เป็นส่วนของรูปสระก็ได้ ทั้งในรูปสระ ออ เออะ เออ เอือะ เอือ ที่จะได้กล่าวต่อไป รูปสระของไทยอยู่ข้างหลัง พยัญชนะบ้าง ข้างหน้าบ้าง ข้างบนบ้าง ข้างล่างบ้าง มีรูปต่างๆ ดังนี้ คือ

๑. —ธ วิสัรขณีย์ คือจุดสองจุดที่ประหลังพยัญชนะแทนเสียงอะ ที่ออกเสียงหนักกว่าธรรมดา เช่น จัะ คัะ แต่ที่จริงแล้วคำที่ประวิสัรขณีย์

ไม่ได้ออกเสียงหนักเสมอไป โดยเฉพาะเมื่ออยู่พยางค์หน้าที่เสียงไม่เน้น-
เท่าพยางค์ท้าย เช่น กะทะ กระบะ สระตะ มะระ การประวัตรชนีย์จึง
ประเพื่อประโยชน์อย่างอื่นด้วย คือ

ก. เพื่อกำหนดแนวเสียงนั้นออกเสียงอะ หากไม่ประอาจ
ออกเสียงเป็น เอาะ หรือ โอะ ไปก็ได้ เช่น มรณะเป็นมอะนะ
มตโก เป็น มอละโก กลเม็ค เป็น กนละเม็ค

ข. เพื่อแยกเสียงพยัญชนะคู่ให้รู้ว่าไม่ได้นำกันมา การออก
เสียงสูงต่ำจึงออกตามเสียงของคน พยัญชนะที่ตามมาไม่ต้องออกเสียง
ตามพยัญชนะกัน เช่น ชะมັกแซมั้น ถ้าไม่ประวัตรชนีย์เป็น ชมก เสียง
จะเป็น ชะหมัก อะลุ่มอล่วย อะร่าอร่าม ก็เช่นกัน ถ้าไม่ประวัตรชนีย์
เป็น อลุ่ม อร่า เสียงต้องเปลี่ยนเป็น อะลุ่ม อะร่า การประวัตรชนีย์
ในที่นี้จึงเพื่อประโยชน์อย่างนี้ หาใช้เพื่อให้ออกเสียง อะ หนักไม่ ทั่ว
เพราะ อะ ในอะลุ่ม กับ อ ในอล่วย เสียงหนักเบาเสมอกัน คำอื่น
ก็เป็นเช่นเดียวกัน

รูปวัตรชนีย์ยังมีประโยชน์อย่างอื่นอีก คือไปช่วยกำหนดเป็นสระ
เสียงสั้นในรูปสระอื่นได้แก่ เอะ แอะ โอะ เอาะ เออะ เอือะ อัวะ เอือะ
แท้เมื่อมีตัวสะกด รูปวัตรชนีย์จะหายไป (ดังที่เรียกสระลดรูป) สระบาง
รูป เมื่อมีตัวสะกด รูปจะคงเดิม แต่บางรูปเปลี่ยนไป

สระที่เปลี่ยนรูปเมื่อมีตัวสะกด

อะ + ตัวสะกด นอกจากวัตรชนีย์จะหายไป ยังมีเครื่องหมาย
ไม้หันอากาศ กำกับไว้ข้างบนมาแทนที่ ทั้งนี้เพื่อ กำกับเสียงให้คงเป็น อะ
มิฉะนั้นจะต้องออกเสียงเป็นโอะเช่น กะ + น เป็น กัน ไม่เช่นนั้นต้อง

ออกเสียง กน แต่ถ้าตัวสะกดเป็นพยัญชนะบางเสียง เสียงก็ต้องต่างไปอีก คือ กะ + ย เป็น กัย (เสียงตรงกับไก) กะ + ว เป็น กัว กะ + ม เป็น กัม (ตรงกับกำ) ถ้าเป็น กะ + ร หรือ กะ + ล ไม่ต้องใช้ไม้หันอากาศ เสียงจะกลายเป็น เอาะ และ โอะ ตามลำดับ เช่น กร เป็น กอน กล เป็น กน

เอะ + ตัวสะกด เมื่อวิสรรชนีย์หายไป เอะ + ตัวสะกด กับ เอ + ตัวสะกดจะเขียนเหมือนกัน ต้องอาศัยไม้ไต่คู้บ้างไม้วรรณยุกต์บ้างช่วย เสียงสูงต่ำบางเสียง เสียงสั้นยาวต่างกัน เช่น เก่ง สั้นกว่า เกรง และ เล่น สั้นกว่า เสน

แอะ + ตัวสะกด เช่นเดียวกับ เอะ คือ เมื่อวิสรรชนีย์หายไปจะไม่มีทางรู้ว่าคำใดเสียงสั้นคำใดเสียงยาว นอกจากจะมีไม้ไต่คู้หรือไม้วรรณยุกต์ช่วย เช่น แก้ม เสียงสั้นกว่า แกม แวบ สั้น กว่า แวบ แวกเกต สั้นกว่า แวก แยับ สั้นกว่า แยบ (ในคำแยบคาย แยบยล)

โอะ + ตัวสะกด รูปวิสรรชนีย์หายไปพร้อมทั้งไม้โอะ ถือเป็นสระ โอะลดรูป เช่น โกะ + น เป็น กน

เอาะ + ตัวสะกด รูปเปลี่ยนไปทั้งรูป คงเหลือ แต่ อ อย่างเดียวกับ ออ + ตัวสะกด แต่ใช้ไม้ไต่คู้กำกับ ให้รู้ว่าเป็นเสียงสั้นเท่านั้น เช่น เกาะ + ง เป็น ก้อง ในคำ ก้องกอย บางทีไม้วรรณยุกต์ทำให้เสียงสั้นเข้าไ้ เช่น น่อง เสียงสั้นกว่า นอง แต่ถ้าเป็น เสียงตรี เช่น น่อง เสียงยาวเท่า นอง

เออะ + ตัวสะกด รูปเปลี่ยนไปหมดกลายเป็นรูปใหม่คือ ี + ตัวสะกด มีเสียงสั้นโดยไม่ต้องมีเครื่องหมายกำกับ เช่น เงิน เสียงสั้น

กว่า เข็ญ เสียงคำทาบบางเสียงก็เป็นเสียงสั้น เช่น เข็ค (เกินหน้าเข็ค) เสียงสั้นกว่า เข็ค(หน้าซุท) เพ็ค เสียงสั้นกว่า เพล็ค เหล่านั้น ต้องเคยพูดเอง จึงจะรู้ว่าเสียงใดสั้น เป็น เออะ + ตัวสะกด เสียงไถยาวเป็น เออ + ตัวสะกด เมื่อมี ย สะกดรูป— หายไปอีกเป็น—ย เช่น เกอะ + ย เป็น เกย มี ๒ คำที่คง อ ไว้ด้วย คือ เทอญ กับ เทอม

อวะ + ตัวสะกด วิสรรชนีย์และไม้หันอากาศหายไป กุแต่รูปบอกไม่ได้ว่าคำใดเป็น อวะ + ตัวสะกด คำใดเป็น อัว + ตัวสะกด เพราะเขียนเหมือนกัน ไม่มีเครื่องหมายใดกำหนดบอกว่าเสียงสั้น เช่น บวม เสียงสั้นกว่า บวม ชวค (อค) สั้นกว่า ชวน บางทีเสียงสูงต่ำบางเสียงสั้นบางเสียงยาว เช่น ร่วน เสียงสั้นกว่า ล้วน รวน กับ ล้วน เสียงสั้นยาวเสมอกัน

เออะ + ตัวสะกด เช่นเดียวกับสระอื่นๆข้างต้น ที่เมื่อรูปวิสรรชนีย์หายไปแล้ว ก็เขียนเหมือนกันทั้งเสียงสั้นและยาว ต้องกำหนดเอาเอง เช่น เข็ค เสียงสั้นกว่า เป็ล็ค เกือบ เสียงสั้นกว่า เกลือบ เสียงสูงต่ำบางเสียงสั้นยาวผิดกันด้วย เช่น เลื่อน สั้นกว่า เลื่อน

เอียะ + ตัวสะกด เสียงสั้นยาวกำหนดได้ยากเช่นกัน เช่น เรียค สั้นกว่า เรียก เรียบ สั้นกว่า เกรียบ บางคำไม่วรรณยุกต์กำกับช่วยทำให้เสียงสั้นเข้า เช่น เจียบ สั้นกว่า เทียบ

ไม้หันอากาศ เมื่อพูดถึงวิสรรชนีย์แล้วต้องพูดถึงไม้หันอากาศด้วย ที่จริงจะถือไม้หันอากาศเป็นรูปสระ ก็ยังไม่ตรงทีเดียวนัก ไม้หันอากาศเป็นเพียงเครื่องหมายที่ใช้เขียนบนพยัญชนะเพื่อกำกับเสียงสระ อะ

ที่มีตัวสะกดให้คงเสียงเป็น อะ ไม่กลายเป็นโอะ มีบางท่านกล่าวว่าไม้
หันอากาศก็เต็มมีไว้กำกับตัวสะกด ให้อ่านว่ามาด้วยกันกับพยัญชนะข้างทำ
อะได้ไม่แบ่งคำผิด ซึ่งก็แสดงความสำคัญองไม้หันอากาศทั้ง ๒ ประการ
แต่ถึงจะสำคัญอย่างไร ไม้หันอากาศก็มีที่ใช้อย่างเฉพาะกับเสียงสระ อะ ที่มี
ตัวสะกดเท่านั้น ซึ่งถ้าไม่ใช่ไม้หันอากาศ ใช้อักษรหัน คือพยัญชนะ
ข้างกัน ๒ รูป ก็แทน อะ มีตัวสะกด ได้ ดังที่เคยใช้ในสมัยพ่อขุนราม-
คำแหง และที่เราใช้ กัร หันในปัจจุบันนี้

ไม้หันอากาศที่มากับ ย กับ ว สะกด ออกเสียงแปลกไป ก็กลายเป็น
เป็นสระผสม อัย และ อัวะ อัว

๒ — ๑ ลากข้าง ไซ้เขียนหลังพยัญชนะ เช่นเครื่องหมายกำกับเสียงอา
อันเป็นเสียงยาวของ อะ แต่ทำนองเดียวกับ อะ กล่าวคือ อา ในคำ
บางคำออกเสียงไม่เต็ม ๒ มาตราเท่า อา อา ในคำมากพยางค์ที่เป็น
พยางค์หน้าเสียงย่อมสั้นกว่า อา พยางค์หลัง แต่ไม่มีเครื่องหมายกำหนด
บอกให้รู้ เช่น ท่าน ออกเสียงเป็น ทั้น ซาตา ซา ออกเสียงสั้นกว่า ทา
แต่ก็ยาวกว่า สะ

รูปอา ยังช่วยประกอบรูปสระอื่น ๆ อีกหลายรูปด้วยกันคือรูป เ-าะ
เ-า และ เ-า ซึ่งไปเป็นปัญหา เมื่อคำนั้น ๆ มีพยัญชนะต้นเป็น
พยัญชนะคู่ ทำให้แยกยากว่าคำนั้นมีสองพยางค์ พยางค์แรกเป็นสระ เอ
พยางค์หลังเป็นสระอาหรืออย่างไร เช่นคำ เหมายัน (ออกเสียงเห-
มายัน) อาจออกเสียงได้เป็น เหมา หักกับ ม ความกัน หรือ เห-มา
ห หักกับ ม แยกกัน และมีเสียงสระต่างกันด้วย หรือคำ เฉพาะ คนชอบ

เสียงของไทย เราออกเสียงไม่ได้ คนมักออกเสียงเป็น เอย (สระเออ + ย สระกด) ตามรูปที่เห็น และที่ไม่ใช่รูป-ย ก็เพราะที่มาของคำและความหมายของคำที่เขียนต่างกัน ไม่ใช่อย่างเดียวกัน เช่น ไชย จาก เจชฺช ย. แปลว่า ตีกว่า ส่วน รัย จาก ชย แปลว่า ความชนะ คำที่เขียน ไ-อ คำอื่นๆ ก็มาจากเสียงของบาลีสันสกฤตคงกล่าวแล้วทั้งสิ้น ได้แก่ ไถย (จากเจชฺช ส. เจชฺช ย.-ความเป็นขโมย) ไทย อย่างคำไทย พาน (จากเพชฺช ย. ควรให้) เวินไทย (จากเวเนเตย ส. เวเนเตย ย. แปลว่า คุรุฑ) เวไนย (จาก เวเนชฺช ย. ผู้ควรแนะนำสั่งสอน)

๖. ฤ ฦ (ปัจจุบันคำ ฤ ฦ ไม่มีที่ใช้) ฤ ไซ้เป็นพยัญชนะตันก็ไ้ มากับพยัญชนะอื่นในฐานะสระก็ไ้ แทนเสียง วี วี หรือเวอ มีคำ ฤกษ์ คำเดียวที่ออกเสียง เวอ เป็น เวิก นอกนั้นบางคำออกเสียง วี เช่น ฤตุ ฤทัย ฤษี ฤทิ พฤกษ์ มฤค ประพฤติ พฤตจิก (พริคสะจิก) พฤษภ (พริสบ) พฤษสบัติ (พริหัตสะบอติ) ที่ออกเสียง วี ไ้แก่ ฤทธิ สฤษณ์ วิกฤต ศฤงคาร กฤษณา ทฤณ ส่วนที่ออกเสียงไ้ทั้ง วี และ วี ไ้แก่ อมฤต (อัมมะริทหรืออัมมะริค) มฤคยู (มะริคทะยูหรือมะริคทะยู) พฤษท์ (พริน หรือ พริน ถ้าสัมผัสกับ อ) ฦ ไซ้แทนเสียงยาวของ ฤ คือ วี เพียงเสียงเดียว ไ้แก่ ฤทิ ฤทัย ฤษี ส่วนที่มีตัวสะกดด้วยไม่มี

๗. อ ย ว ทั้งสามรูปเป็นพยัญชนะ แต่ไ้มาเป็นส่วนของรูปสระด้วย ทั้งนี้เพราะไม่ไ้มีการกำหนดรูปสระพิเศษสำหรับสระบางเสียง โดยเฉพาะ สระประสม คือ

อ เป็นส่วนของรูปสระ ออ เออะ เออ เอือะ เอือ

ย .. เอือะ เอือ

ว .. อัวะ อัว

อ ที่เป็นส่วนของรูปสระทั้งกล่าวนั้น ไม่ไ้คงรูปอยู่ในรูปสระเสมอไป อาจจะลดรูปหายไปไ้ บางทีก็เพิ่มมาได้ ทั้งนี้

ที่เพิ่มขึ้นมา ไ้แก่ สระอิ ตามธรรมชาติสระนี้ไม่มี อ เป็นส่วนของรูปสระ แต่เมื่อผสมกับพยัญชนะอื่นที่ไม่ใช่ อ ต้องมี อ เคียงมาด้วย เช่น มื่อ ถือ หือ ซึ่งนับเป็นเรื่องแปลก บางคนให้เหตุผลว่า เพื่อไม่ให้เข้าใจผิดเป็นสระ อี อ ที่เคียงมานี้บางทีก็ไปเกิดเป็นปัญหา เมื่อมีคำอื่นที่มี อ เป็นพยัญชนะต้นตามมาว่า อ มากับคำหน้าหรือคำหลังหรือแยกไปต่างหาก เช่น เข้านอกออกใน เข้าหรือออก จะเป็น เข้านอ-ออก-ออก หรือ เข้าหรือ -ออ-ออก ก็ได้

ที่หายไป ไ้แก่

๑. สระออ ที่จริงพยัญชนะของไทยแต่ละเสียงเราออกเสียงเป็นเสียงสระออ ทั้งหมด (แทนที่จะเป็น ออ บ้าง โอ บ้างอย่างเสียงอโหมะของเขมร) เป็น กอ ขอ คอ ฆอ งอ แต่เมื่อเขียนเราต้องเขียน อ เคียงด้วย เพราะกำหนดให้ อ เป็นส่วนของรูปสระ ออ ถึงแม้จะมีตัวสะกดก็ต้องคง อ ไว้ แต่มีคำหลายคำที่ อ ลดรูปหายไปดังนี้

ก. คำที่ไม่มีตัวสะกด ไ้แก่คำ ก็ บ บ่ และคำบาลีสันสกฤตที่เราออกเสียง ออ เช่น บติ (บอดี) บวร (บวออน) สรภัญญะ (สอระพนยะ) นรชน (นอระชน)

๔๔ ข. คำที่มีตัวสะกด จำเพาะคำบาลีสันสกฤตที่มี ร ตามพยัญชนะ
ต้น และเรรวร ร นั้นให้เป็นตัวสะกดในแม่กน แล้วออกเสียงพยัญชนะ
ต้นเป็นเสียง อ แต่ไม่เขียน อ เคียงไว้ คงเขียนตามรูปภาษาเดิม เช่น
จร พร กร

๒. สระเออะหรือเออมีตัวสะกด อ หายไป มี ๒ ลักษณะ

ก. เมื่อตัวสะกดเป็นแม่เกย ลกรูป อ แล้วใส่ อ สะกดลงไป
แทนเช่น เกอ + อ เป็น เกย เลอ + อ เป็น เลย

ข. เมื่อตัวสะกดเป็นแม่อื่น ๆ (นอกจากแม่เกย) ลกรูป อ
แล้วใส่ รูป อิ ก่อน จึงจะใส่ตัวสะกด เช่น เวอ + ง เป็น เวิง เพ่อ +
ง เป็น เพิง

มีแปลกไปก็คือคำ เทอญ กับ เทอม เท่านั้นที่คงตัว อ ไว้จึงเป็น
เรื่องถกเถียงว่า ควรจะเขียนรูปที่คง อ ไว้ หรือรูปที่เปลี่ยน อ เป็น
อิ ถ้าเขียนรูปที่ อ หายไปกลายเป็น อิ ก็เปลืองเนื้อที่น้อยลง แต่ไม่มีรูป
อิ อยู่ข้างบน ชูรูปร่าง แต่ถ้าเขียนรูปที่ อ คงอยู่ นอกจากจะเปลืองเนื้อที่
ที่ต้องเพิ่ม อ เข้ามา ก็อาจจะทำให้อ่านยากยิ่งขึ้น เพราะรูปสระเช่นนี้
อาจแยกได้ เช่น เทอม เป็น เท-อม ซึ่งถ้ามีพยัญชนะกลุ่มคำควรจะอิงยาก
ยิ่งขึ้น เช่น เจลอม อาจอ่านเป็น เจ-ลอม ก็ได้ เจล-อม ก็ได้
หรือ เจล-อม ก็ได้ แต่ถ้าเขียนรูป อิ ก็อาจอ่านเป็น เจ-ลิม ได้

ข กับ ว นั้นคงกล่าวไว้ในเรื่องการออกเสียงสระว่า อาจถือเป็น
ตัวสะกดก็ได้ หรือเป็นส่วนของสระผสมสองหรือสามเสียงก็ได้ แต่

จำเพาะสระบางสระเท่านั้น เพราะฉะนั้นนอกจากปรากฏในรูปสระบางรูป
ดังกล่าวแล้ว ยังอาจมากับรูปสระต่อไปนี้คือ

ข มากับ อะ อา อุ อู โอ ออ เอะ เอือ อัว เป็น อัย อาย อุย อูย
โอย ออัย เอย เอือย อวย

ว มากับ อา อี อื เอะ เอ แอะ แอ เอือะ เอือ เป็น อาว อิว อิว
เอือ เอว แอ้ว แอว เอือว เอือว

ข้อสังเกต ๑. สระที่มี ย ว อยู่ท้ายไม่ได้เลย คือ อี อื

๒. สระอะ อาจมากับ ว ได้ แต่ไม่ได้ออกเสียงเป็น อัว กลับ
เป็น อะวะ พุทเร็ว ๆ จะเป็น เอา เช่น ชาวเลข เป็น ชาวเลข เสียง ว
คงไว้กลายเป็นเสียงพยัญชนะตามมากด้วย บางทีจึงเขียนเป็น เอาว เสือ
เลย เช่น สวานิช เป็น เสาวนิช ขวน (ออกเสียงชะวะนะ) เป็น เสาวน์

๓. สระอัวมีตัวสะกด ว คงอยู่ แต่ไม้หันอากาศหายไป เช่น
รว+น เป็น รวน จึงเกิดเป็นปัญหาเมื่อพยัญชนะต้นควบมากับ ว
ดังในคำ ชวนขาย มีผู้เข้าใจว่า ว เป็นส่วนของสระอัว จึงออกเสียง
เป็น ชัว+น ไม่ใช่ ชว+โอะ+น

๔. ร หัน โดยมากออกเสียงเป็น อัน จึงอาจถือเป็นสระก็ได้ คือ สระ
อะ ลครูป ถือเป็นพยัญชนะก็ได้ คือเป็น ร สะกดในแม่กน แต่โบราณอาจารย์
ถือเรื่องตัวสะกดสำคัญ จึงจะนำไปกล่าวในเรื่องตัวสะกด

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ สระ ถึงแม้รูปสระ อี สระ เอะ สระ โอ
จะเป็นปัญหาแก่ผู้ใช้นับทั้งกล่าวข้างต้น แต่หาที่มีรูปไคยยุ่งยากเท่ารูปวิสรร-
ชนีย์ไม่ กว้างเหตุผลที่วิสรรชนีย์ (จากคำ วิสฺรค ในสันสกฤตที่หมายถึงเสียง

ลมหายใจกระแทกแรง ๆ ไซ้: เป็นเครื่องหมายแทน) มีไว้เพื่อกำกับเสียง
อะ ที่เป็นเสียงเน้นหนัก คำใดที่เป็น อะ เสียงหนักจึงควรไซ้ ถ้าเป็นเสียง
อะ ที่ออกเสียงไม่เต็มมาตราก็ไม่ต้องไซ้ แต่ปรากฏว่าที่เราไซ้อยู่ ไม่เป็น
ไปตามที่กล่าวนี้ก็มี คือ

ที่ประวิสรรชนีย์ แล้วเสียงไม่เน้นหนักก็มี เช่น จะ ปะทะ กระบะ
สระตะ เสียง จะ ไม่ลงชักลงไป หรือ กระ กับ สะ เสียงไม่เน้นหนัก
เท่ากับ ทะ ในกระตะ และ บะ ใน กระบะ หรือ ทะ ใน สระตะ

เมื่อมีคำภาษาอื่นเข้ามาปะปน ก็กำหนดว่า ถ้าเป็นคำภาษาอื่น
ที่เป็นพยางค์อยู่ต้นคำ ไม่ต้องประวิสรรชนีย์ที่พยางค์หรือพยางค์ต้น
แต่ที่ประวิสรรชนีย์ก็มี เช่น

สะอาค สะพาน (เขมร) ประวัติ ประสูติ (สันสกฤต) กระยาหั่น
(ชวา)

ส่วนที่เป็นคำไทย หรือคำที่ไม่รู้ที่มาแน่ให้ประวิสรรชนีย์ แต่ที่
ไม่ประวิสรรชนีย์ก็มี

คำไทย ไต้แก๋ พนาย ทนาย พณท่าน ธ ฌ

คำที่ไม่รู้ที่มา ไต้แก๋ ทลาต ทลับ ทลึง เสวียน อลวน อว้อย

จะว่าเพราะเสียงไม่เน้นหนัก ก็พูดยาก เพราะที่ไม่เน้นหนัก
ประวิสรรชนีย์ก็มี ดังตัวอย่างข้างต้น ฉะนั้นจะเขียนให้ถูกต้องต้องท่องจำ
จะอาศัยกฎหรือฟังเสียงหนักเบาเสมอไปไม่ได้

คำที่มีคำอื่นตามมาในลักษณะคำสมาส ถึงจะมีเสียง อะ ข้างท้าย
ก็ตาม ก็ไม่ประวิสรรชนีย์ เช่น คิลปะ กับ คิลปกรรม แต่มีปัญหา

สำหรับคำบางคำ ที่ถึงแม้จะสมาสกันแล้ว แต่เราก็ออกเสียงเน้นหนัก ที่ท้ายคำต้น จึงควรจะประวิสรรชนีย์หรือไม่ เช่น ลักษณะนาม กับ ธุระกิจ ตามหลักการสมาส ไม่ควรประวิสรรชนีย์ แต่เสียงที่คนพูดกัน เป็นเสียงเน้นหนัก และแยกคำต้นกับคำท้ายออกจากกันนิตหนึ่งด้วย จึงน่าจะประวิสรรชนีย์ เพื่อให้คนอ่านรู้ได้ว่าที่นั้นควรออกเสียงอย่างไร ปัญหาจึงอยู่ที่จะรักษากฎ หรือเขียนให้ตรงตามเสียงพูด

ปัญหาอื่นก็มีเรื่องใช้ อ ย ว เป็นส่วนของรูปสระ นอกจากจะยุ่ง เวลาอ่านทีละคำอย่างคำ ขวน ที่กล่าวแล้ว ยังยุ่งเวลาแบ่งคำมากพยางค์ กับคำที่มาด้วยกันหลาย ๆ คำ ถ้าเป็นคำที่รู้แล้ว ก็นับว่าไม่มีปัญหา แต่ ถ้าเป็นคำที่ยังไม่เคยเห็นเคยได้ยิน ก็ไม่แน่ว่าแบ่งถูกเสมอไป เช่น เขียน กราควง ถ้าไม่รู้ความหมายก็คงต้องแบ่งเป็น กรา-ควง แต่ที่จริงคือ กรา-ควง (มะพร้าวทุยศักดิ์กริ่งท่อนไร่ดูบ้าน) หรือคำ ทลบอบอวน ก็ อาจแบ่งเป็นอย่างอื่นไปได้

ปัญหาเรื่องสระเสียงสั้นยาว กล่าวไว้ข้างแล้วเรื่องเสียงเน้นหนัก จะได้กล่าวต่อไปในเรื่องไม้ไค้คู่

รูปพยัญชนะ มีกำหนดไว้ถึง ๔๔ รูป (ทั้งที่มีเสียงเพียง ๒๐ เสียง) ปัจจุบัน ข ค เลิกใช้แล้ว จึงเหลือเพียง ๔๒ ตัวนี้

วรรณ กะ ก ข ก ฆ ง

วรรณ จะ จ ฉ ช ซ ฌ ญ

วรรณ ฎะ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ

วรรณ ตะ ต ถ ท ธ น

วรรณคดี ปะ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม

เศษวรรณคดี ย ร ล ว ศ ษ ส ห พ อ ฮ

การกำหนดรูปพยัญชนะก็ตาม การเรียงพยัญชนะก่อนหลังก็ตาม การจัดลำดับวรรณคดีก็ตาม มีลักษณะอย่างเดียวกับอักษรเทวนาครีของสันสกฤต แม้ว่าการออกเสียงจะไม่ตรงกับของเขาก็ตาม ดังจะเห็นว่าเสียง ก ฆ ที่เขาออกเสียงหนักเบาต่างกัน เรานำมาออกเสียงอย่างเดียวกัน หรือพยัญชนะวรรณคดี ฎ กับ ฏ เขาออกเสียงผิดกันไปเป็นอันมาก วรรณคดีต้องใช้สันนิษฐานเข้าไปเกือบกลางเพดาน จึงจะระเบิดเสียง และวรรณคดีใช้ปลายลิ้นแตะข้างหลังฟัน แต่เราออกเสียงเหมือนกัน จึงต้องตั้งชื่อเรียกให้รู้ว่าเป็นพยัญชนะคนละรูปกัน เป็น ฎ ประกฏ ฏ เก่า ฯลฯ

การที่เรารักษารูปพยัญชนะตามแบบบาลีไว้จนครบถ้วนเช่นนี้ กล่าวได้ว่า เพื่อจะได้เขียนคำเหล่านั้นให้ถูกต้องตามรูปภาษาเดิม แต่เมื่อจะบันทึกเสียงในภาษาไทย ปรากฏว่า ไม่อาจจะบันทึกให้ครบเสียงของไทยได้ จึงจำเป็นต้องเพิ่มพยัญชนะขึ้นอีกหลายรูป

พยัญชนะที่เพิ่มขึ้น

วรรณคดี กะ เพิ่ม ข ค ไม่ปรากฏเหตุผลแจ้งชัดว่าเพิ่มขึ้นเพื่ออะไร แม้ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง จะใช้พยัญชนะทั้ง ๒ นี้ช่วยแยกความหมาย เช่น เข้า แปลว่า บี แต่ เข้า หมายถึงอาการเคลื่อนเข้าไป บางคำแยกหน้าที่ เช่น คำนามใช้ ข เช่น พ่อขุน ช้าง บ้าขาม แต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป กวียาใช้ ข ก็มี เช่น ชื่น และ เข้า ข้างกัน ส่วน ค ไม่มีที่ใช้แน่นอน ปัจจุบันไม่มีที่ใช้แล้วทั้ง ข ค

วรรณคดี จะ เพิ่ม ซ ให้เป็นเสียงต่ำคู่กับเสียง ส ซึ่งที่จริงแล้ว ส ซ
 ควรจะอยู่ในวรรณคดีเดียวกัน เพราะมีที่ก่อกำเนิดเหมือนกัน คือที่เพดานแข็ง
 วรรณคดี จะ เพิ่ม ญ เพื่อดำเสียงบาลีสันสกฤตที่ออกเสียง ด (ชนิดที่
 ม้วนลิ้นแตะลิ้นเข้าไปถึงกลางเพดาน อย่างพยัญชนะวรรณคดี ญ ทุกเสียง)
 เสียงที่เขาออกเช่นนั้นได้แก่เสียง ท (เขียนตัวโรมันเป็น d) ซึ่งเรามา
 ออกเสียงเป็น ท (eh) ไป คำบาลีสันสกฤตที่ออกเสียง ญ เรานำมาออก
 เป็นเสียง ด ก็มี แคใช้ ญ เขียน ทั้ง ๆ ที่ออกเสียงเป็น ด เช่น ฎีกา
 เป็น ฎีกา ปีฎก เป็น ปีฎก

วรรณคดี จะ เพิ่ม ค ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับ ญ คือแทนเสียง ท ที่เขา-
 ออกเสียงเป็น ด (d) แต่เรามาออกเสียงเป็น ท (eh) ไป คำในภาษา
 ทั้งสองที่เป็นเสียง ด บางคำเราออกเสียง ด จึงใช้ ค บันทึกเสียงนั้น
 เช่น คณีย เป็น คณีย คาราว เป็น คาราว

วรรณคดี จะ เพิ่ม บ เพื่อแทนเสียง พ ที่เขาออกเสียงเป็น บ (b) แต่เรา
 มาออกเสียงเป็น พ (ph) ไป เมื่อออกเสียง ป ในบาลีสันสกฤตเป็น บ
 เราใช้เสียงนี้บันทึก เช่น ปาป เป็น บาป บุรุษ เป็น บุรุษ

เพิ่มฝ ฟ เพื่อให้ครบเสียงของไทย เรามีเสียงนี้ใช้ แต่ในบาลี
 สันสกฤตและเขมรไม่มี เรามีทั้ง ฝ และ ฟ เพื่อใช้เป็นเสียงสูงต่ำคู่กัน
 เศษวรรณคดี จะ เพิ่ม ฮ คู่กับ ห และเพิ่ม อ เพื่อเป็นท่อนให้สระเกาะเป็นส่วน
 ของสระบางรูปและใช้เป็นพยัญชนะด้วย

พยัญชนะเหล่านี้เมื่อใช้เป็นพยัญชนะต้น พยัญชนะตัวสะกด และ พยัญชนะการันต์ ถึงแม้ว่าจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแต่อย่างใด แต่ก็มีความวิธการที่ต่างกันอยู่บ้าง และด้วยเหตุที่มีคำภาษาอื่นที่เราใช้มีพยัญชนะคู่ ทั้งที่เป็นพยัญชนะต้น ตัวสะกดและการันต์ จึงควรแยกเป็น พยัญชนะเกี่ยวกับพยัญชนะคู่

พยัญชนะเดี่ยว

วิธการเขียนและอ่านพยัญชนะเดี่ยว มีดังนี้

พยัญชนะต้น

พยัญชนะที่ไม่มีที่ใช้เป็นพยัญชนะต้นในภาษาไทยได้แก่ ฎ ส่วนที่มีที่ใช้บ้าง แต่ไม่ได้อยู่ที่พยางค์ต้นหน้าคำ ได้แก่ พ มีใช้ในคำ จุฬากีฬา เศษะ ษ ที่บันทึกไว้ในพจนานุกรมว่ามีที่ใช้เป็นพยัญชนะต้นในคำบางคำ เช่น ษษฐี โษทศ วลว คำเหล่านั้นไม่ค่อยมีที่ใช้จึงน่าจะนับได้ว่า ษ ไม่มีที่ใช้เป็นพยัญชนะต้นในภาษาไทย

พยัญชนะที่ไม่ควรมีใช้เป็นพยัญชนะต้นของคำไทยได้แก่ พยัญชนะวรรณ ฎะ (ฎ ฏ ฐ ท ฒ ณ) และพยัญชนะแถวที่ ๔ ของวรรณ (ฃ ฅ จ ช) กับ ศ ญ แต่ปรากฏว่า มีคำหลายคำที่เชื่อว่าเป็นคำไทยใช้พยัญชนะเหล่านี้เป็นพยัญชนะต้น ดังนี้ คือ

ฃ ในคำ เฃ่า

ณ ในคำ ณ

ฃ ในคำ ฆ่า เขียน ทะเฆ่ ฆ้อง

ธ ในคำ ธ เรอ ธง

ภ ในคำ สะไข อำเภอ ลำภา ภาโย (แมลง) ภู ภู(เขา)

ศ ในคำ คิก ศอก เสร้า

ญ ในคำ ใหญ่ หญิง

คำบาลีสันสกฤตที่ใช้พยัญชนะรูปต่าง ๆ กัน แต่เรามาดูความเสี่ยงอย่างเดียวกันนั้น นับเป็นปัญหาเกี่ยวกับการเขียนยิ่งนัก เพราะทั้งจากเสียงที่ไต่ย็น ย่อมเขียนให้ถูกต้องไต่ยาก นอกเสียจากจะดูความหมายประกอบไปด้วย

ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการเขียน

คำที่มี น ฌ คำที่เป็นปัญหาได้แก่คำที่มีเสียงเดียวกัน แต่ใช้น ฌ ต่างกัน ทั้งความหมายต่างกันไปด้วย เช่น ปราณ (เอ็นคฺสงสาร) กับ ปราณ ฌผู้มีชีวิต หรือคำที่มี น นา หรือ ฌ ณา ลงท้าย (อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับไวยากรณ์ของเขา) บางคำใช้น หรือ นา เช่น คณนา พรรณนา วรณะ บางคำใช้ ฌ หรือ ณา เช่น ทฤณ พิจรณามรณะ ตามหลักมีว่าคำใดตามหลัง ร ฤ และ ษ เช่น ไพรษณีย จะต้องเขียน ฌ หรือ ณา แต่คำ พรรณนา กับ วรณะ ก็มี ร คงอธิบายได้ว่า เพราะมีพยัญชนะกัน ทั้งพยัญชนะนั้นไม่ใช่วรรค กะ ปะ หรือ ย นิกกหิต และสระอะ จึงไม่ต้องเปลี่ยน น ให้เป็น ฌ จะเขียนให้ถูก จำเป็นคำ ๆ ไปน่าจะสะดวกกว่า

คำที่มี ศ ษ ส บาลิมิ ส เพียงรูปเดียว จึงไม่มีโอกาสเลือก แต่สันสกฤตมีถึง ๓ รูป ๓ เสียง บางคำจึงใช้ ศ บางคำใช้ ษ แต่จะส ไค บาลิกงใช้ ส รูปเดียว เช่น สันสกฤต ใช้ ศานติ ศุนฺย โสทศ บาลิไซ สุนฺติ สุนฺญ โสฬส ไทยเราเลือกใช้ตามใจ บางคำใช้ตามบาลี บางคำใช้ตามสันสกฤต บางคำใช้ได้ทั้ง ๒ รูป เช่น ศารท กับ สารท

ศูนย์ กับ ศูนย์ แต่ บางคำแยกความหมายและที่ใช้ไปบ้าง เช่น ศิริ กับ ลิริ การเขียน ศิริ จึงไม่เป็นรูปภาษาไทย บางคำบาลี สันสกฤต ใช้สตรงกัน เช่น เกสร ไม่มีที่เขียนเป็น เกษร หรือ เกศร

คำที่มี พ ฎ หรือ ท ธ มีคำบางคำใช้พ ฎ หรือ ท ธ ต่างกัน ความหมายจึงต่างกันไป คำเหล่านั้นได้แก่ ประพาส (เที่ยวเล่น) กับ ประภาส (แสงสว่าง) ประทาน (ให้) กับ ประธาน (ผู้เป็นใหญ่)

นอกจากเป็นคำบาลีสันสกฤต ก็ยังมีคำที่กำหนดไม่ได้แน่ว่าเป็นคำภาษาไทย เขียนด้วย ฎ เช่น ภาคภูมิ ภูมิใจ จึงเป็นปัญหาว่า คำ ภูมิฐาน เขียนด้วย ฎ เช่นนี้ถูกแล้ว หรือควรเขียนเป็น พุมฐาน นับเป็นปัญหาอย่างหนึ่ง

พยัญชนะตัวสะกด

คำไทยและที่เชื่อว่าเป็นไทยควรสะกดด้วยตัวสะกดตรงตามแม่ คือ แม่ กก ใช้ ก สะกด แม่ กค ใช้ ค สะกด ฯลฯ แต่ปรากฏว่ามีคำที่สะกดแปลกไปดังนี้ คือ

แม่ กค ใช้ จ สะกด ได้แก่ ระเห็จ เท็จ พินิจ

แม่ กน ใช้ ญ สะกด ได้แก่ เทอญ ทรวญ ลาญ (แตกหัก) รวญ

(รบ) หาญ

แม่ กน ใช้ ล สะกด ได้แก่ อึงอล นวล (เขมรใช้ นวน)

แม่ กค ใช้ ศ สะกด ได้แก่ พิศ พินิศ

แม่ กค ใช้ ษ สะกด ได้แก่ คาช (ศิลาษ)

บางคำที่สะกดตามแม่ตัวสะกดแต่เสียงไปตรงกับคำบาลีสันสกฤตที่ใช้พยัญชนะอื่นสะกด ต้องดูความหมายจึงจะเขียนได้ถูก คำเหล่านี้ได้แก่

นวนาค กับ นางนาฏ (นางละคร)

พุทธชาติ กับ รสชาติ

เนรนาถ (เกลื่อนกล่น) กับ เนรนาถ (ไร้ที่พึ่ง)

ทายาท (เก่ง) กับ ทายาท (ผู้รับมรดก)

ฉันทชาติ (เสมอชาติ) กับ เคียตฉันท (วังเกียจ)

คำบางคำ บาลีสันสกฤตใช้พยัญชนะทำคำที่เรามารวบรวมเป็นตัวสะกดต่างกัน เช่น คำที่มี ศ ส อยู่ทำคำ บางคำมีใช้ทั้งรูปบาลีและสันสกฤต ได้แก่ เกศ ส. เกส บ.

แต่บางคำก็เลือกใช้ เช่น โอกาส บ. อวากศ ส. เราใช้ โอกาส ตามบาลี ส่วน อวากศ แทนที่จะใช้ ส ตามรูป อวากศ ของบาลีกลับใช้ ศ รูปสันสกฤต ฐ สะกดกับ ฏ สะกดนั้นดูจะมีแต่ ปรากฏ ที่ใช้ ฐ สะกด กฏ กับมกฏ มกฏ ใช้ ฐ สะกด ที่จริงจะใช้พยัญชนะรูปใดสะกด ฐ หรือ ฏ หรือ ศ ษ ส รูปใดรูปหนึ่งก็ตาม ก็ไม่มีผลทางเสียงตัวสะกดเลย เพราะไม่ได้ทำให้เสียงเปลี่ยนแต่อย่างใด ถ้าจะว่าเพื่อรักษารูปคำเดิมก็มีแต่ ปรากฏ เท่านั้น ถ้าคำอื่นเปลี่ยนเป็น ฐ ได้ ปรากฏ ก็ควรเปลี่ยนได้ด้วย แต่ถ้าคำนั้นไปสมาสกับคำอื่นเช่น การณ์ ออกเสียง ฐ ไม่เด่นเท่า ฏ จึงควรเป็น ปรากฎการณ์ นั่นเป็นอีกปัญหาหนึ่ง

ยังมีคำที่มีสระอิกาะที่พยัญชนะตัวสะกด มีความหมายต่างกับคำ
คำเดียวกันที่ไม่มีสระอิกะ จะใช้ให้ถูก ต้องดูที่ความหมาย ไ้แก่
สติ (ตั้งอยู่) สติ (หลักฐานที่รวบรวมเอาไว้เป็นตัวเลขเพื่อเปรียบ
เทียบ)

ชาติ (เกิด) ชาติ (การเกิด กำเนิด ชนิด หมู่ ประเทศ)
มีแต่ สมมต กับ สมมติ ที่ใช้รูปใกล้เคียง มีความหมายเช่นเดียว
กันว่า ตกลงกันว่า ต่างว่า

พยัญชนะตัวสะกดที่ควรแยกกล่าวเป็นพิเศษมีดังนี้คือ

๑. พยัญชนะตัวสะกดที่มีรูปสระอยู่ด้วย โดยมากมีแต่คำบาลี
สันสกฤตที่เราพบพยางค์ท้ายเป็นตัวสะกด ถ้าตัวสะกดนั้นมีรูปสระ อี อุ
เกาะมาด้วย เราคงออกเสียงแก่ตัวสะกด แต่ไม่ออกเสียงสระ อี อุ นั้น
เหมือนตัดพยางค์ท้ายทิ้งไปทั้งพยางค์ (ถ้าตัวสะกดมากับสระอะ ไม่มีปัญหา
เพราะสระอะ เราจะออกเสียง อะ หรือไม่ออกเสียงก็ได้ โดยไม่มีรูปสระ
ปรากฏอยู่เลย) คุณแต่ตัวเขียนจึงออกรู้สึกเกะกะตา ที่ต้องเขียนรูปสระที่ไม่
ออกเสียงไว้ด้วย คำดังกล่าวนี้มีมากมายหลายคำ ต่อไปนี้

อิ ไ้แก่ ญาติ (ชั้)สมาธิ โพร โลกนิตี สมบัติ ปฏิบัติ ประวัติ

ชาติ วิมุติ กุฎิ โชติ ภูมิ โภฏิ ประพฤติ ปริยัติ ประสูติ

อุบัติ อาบัติ ธนาณัติ อาณัติ ฌัฏฐิ

อุ ไ้แก่ เหตุ เหตุ ชาติ เมรุ

คำเหล่านี้ถ้าเขียนด้วยอักษรโรมัน จะเห็นชัดว่า ถ้าไม่ออกเสียง
สระ ก็คงเหลือพยัญชนะท้ายคำที่ออกเสียงได้อย่างตัวสะกด เช่น สมา-
ธิ samadhi ทักสระอิ i ออกคงเหลือ samadb ที่ออกเสียงเป็น

สะหมากหรือสะมากได้ ทำนองเดียวกับที่พยัญชนะข้างท้ายมากับสระ อะ เช่น สมาน samāna ทักสระอะ a ออก คงเหลือเป็น samān ที่ออกเสียงเป็น สะหมาน ได้ แต่ด้วยเหตุที่เสียงสระอะ อาจออกเสียงเป็น อะ ได้โดยไม่มีรูปสระ(วิสรรชนีย์)ให้เห็น การออกเสียงจึงไม่เป็นปัญหามาก เช่น สมาน เมื่อมาคำเดียว ก็ออกเสียงได้โดยทันทีว่า สะหมาน จนกว่ามีคำอื่นตามมา ทำให้รู้ว่าเป็นคำสมาส จำต้องออกเสียงอย่างบาลีสันสกฤต จึงจะออกเสียง อะ ที่ท้ายคำ เช่นสมานฉันท เป็น สะมานะฉันท ส่วนสระอิ อุ ไม่อาจลดรูปได้อย่างสระอะ จึงเป็นปัญหาในการอ่านอย่างยิ่ง

ปัญหาเกี่ยวกับการเขียนและออกเสียงพยัญชนะตัวสะกดที่มีสระ อิ อุ

๑. เมื่อคำนั้น ๆ มาคำเดียว ควรออกเสียงสระข้างท้ายหรือไม่ เพราะคำนั้นอาจออกเสียงได้ ๒ แบบ คือ ออกเสียงสระก็ได้ ไม่ออกเสียงสระ และพยัญชนะข้างท้ายถูกรวบเป็นตัวสะกดก็ได้ เช่น

กฤติ ออกเสียงเป็น กฤ-ติ ก็ได้ กฤต ก็ได้

สมาธิ ,, สะมา-ธิ ก็ได้ สะหมาค ก็ได้ เช่นใน คำ
นังชัคสมาริ (ออกเสียง นังชัคสะหมาค)

คำเหล่านี้ถ้าออกเสียงต่างกันความหมายย่อมต่างกันไปด้วย บางคำมีแต่ที่ออกเสียงสระอิ เช่น สติติ (สะติ-ติ) ถ้าออกเสียง สติต ก็ลบอิ ออกไป

๒. เมื่อคำนั้น ๆ มีคำอื่นตามมาในลักษณะคำสมาส จะต้องออกเสียงสระท้ายคำหน้า เพื่อให้เสียงคำหน้ากับคำหลังเนืองกัน ตามแบบคำ

สมาส แต่ปรากฏว่าที่ออกเสียงสระก็มี ไม่ออกเสียงสระก็มี จึงเป็น
ปัญหาว่าคำใดออกเสียงสระ คำใดไม่ออกเสียงสระ เช่น

ที่ออกเสียงสระ ได้แก่ นิตฺติศาสฺตร์ เป็น นิ-ติสาค ไม่ใช่ นิตฺติสาค
สมโพธิกถา เป็น สมโพ-ธิกถา ไม่ใช่

สมโพธิ-กถา

ที่ไม่ออกเสียงสระ ได้แก่ เหตุการณ์ เป็น เหตุกาน ไม่ใช่

เหตุ-กาน

ปฏิบัติการ .. ปะติปัตถกาน ไม่ใช่

ปะติปัตถิกาน

๓. คำที่ออกเสียงสระหรืออู ข้างท้ายคำนั้น ออกเสียงแยก
พยางค์กัน หรือรวบพยัญชนะข้างท้ายเข้าเป็นทวิสะกด ทำให้พยัญชนะ
นั้นเป็นทวิสะกดของ พยางค์กัน และเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ท้าย
เช่น

นิตฺติศาสฺตร์ เป็น นิ-ติสาค หรือ นิค-ติ-สาค

มาตุภูมิ .. มา-ตุพฺม หรือ มาค-ตุ-พฺม

ญาติเภท .. ยา-ติ-เพท หรือ ยาค-ติ-เพท

ถ้าพยางค์หน้ามากับสระ อะ นับว่าไม่มีปัญหา เพราะเราใช้ไม่
หันอากาศกำกับ เช่น อัฐิ ประวัติ สมบัติ แต่เมื่อมากับสระอื่นไม่มี
ทางกำหนดรู้ได้ เพราะไม่มีเครื่องหมายใดกำกับ จึงเกิดเป็นปัญหาขึ้น

๔. คำที่มีทวิสะกดตัวตามตามแบบบาลี และออกเสียงสระข้าง-
ท้าย บางคำคงทวิสะกดไว้ บางคำไม่คง ทำให้เป็นปัญหาว่า คำใดจะ
คงทวิสะกด คำใดไม่คงทวิสะกด กันนี้

ที่คงตัวสะกด ไก่แก่ รัตติกาล วิภคติ นิรุติศาสตร์ กิตติศัพท์
ลัทธิ

ที่ไม่คงตัวสะกด ไก่แก่ ทิริ อิริ วุฒิ (คำเต็มเป็น ทิริ
อิริ วุฒิ)

มีผู้ให้ความเห็นว่า ปัญหาข้างต้นจะหมดไปได้ถ้าหากเขียนลงไป
ให้ตรงตามเสียง เสียงใดไม่ออกเสียงให้ใส่เครื่องหมายทัณฑฆาตกำ
กับไว้เช่น โพร เขียน โพร แต่มีผู้แย้งว่า พยางค์ท้ายจะต้องหายไปและ
เสียงจะกลายเป็น โฟ เพราะการใส่ไม่ทัณฑฆาตหมายความว่า คำเสียงทั้ง
พยางค์ จึงมีอยู่วิธเดียวคือ ลรูปสระ อี หรือ อุ ทั้งไป เช่นจะให้
เป็น โฟด ก็เขียน โพร ถ้าเขียน โพร ก็ต้องอ่านว่า โฟ-ที หรือ
คำ นังขัดสมาธิ ก็ควรเขียน นังขัดสะหมากหรือขัดทะหมาก ตามเสียงที่
ออก เพราะคำนี้อาจไม่ใช่คำเดียวกับคำ สมาธิ แต่เรื่องนี้เป็นเพียง
ความเห็น ยังไม่อาจเปลี่ยนแปลงวิธีเขียนที่กำหนดไว้เป็นบรรทัดฐานได้

๒. พยัญชนะตัวสะกดที่เป็น ร หัน ดังกล่าวไว้ในเรื่องสระ
ว่า ร หัน อาจถือเป็นสระก็ได้ พยัญชนะก็ได้คือ อาจเป็นสระอะ แต่เป็น
สระอะที่มี ร สะกดที่นับเป็นแม่กน เพราะออกเสียงเป็น อัน โบราณ
จารย์ถือว่า ร หัน เป็นตัวสะกดในแม่กน และสระเป็นสระอะลดรูป จึง
นำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้

คำที่เราเขียนด้วย ร หัน โดยมากเป็นคำที่เรากำหนดไว้ดังนี้

ก. เป็นคำที่แผลงจากกระหรือประ

กรรเชื่อง จาก กระเชื่อง กรรโชก จาก กระโชก

บรรจ จาก ประจ บรรทม จาก ประทม บรรทุก จาก ประทุก

บรรเทา จาก ประเทา บรรลุ จาก ประลุ บรรเลง จาก ประเลง
 คำเหล่านี้โดยมากมาจากภาษาเขมรที่ลง บំ ข้างหน้า และเราแผลงเป็น
 ประ แต่ที่ไม่เป็นดังกล่าวก็นี่ เป็นต้นว่า

กรรเจียก จาก ตูรเจียก กรรมิต จาก กำมิต สรรเสริญ จาก สรเสริ
 หรือที่กำหนดไม่ได้ว่ารูปเดิมเป็นอย่างไร ก็มี ได้แก่ กรรภิมย์
 ยรรยง

ส่วนที่น่าจะแผลงจาก ประ ไม่ได้เขียนด้วย ร หันก็มี ได้แก่คำ
 บันเทิง จาก ประเทิง

ข. เป็นคำที่มาจากสันสกฤตที่มี ร ควบมากับพยัญชนะอื่น
 ได้แก่

ร_ก ได้แก่ วร_ก เป็น พรวร_ก สร_ก เป็น สรร_ก

ร_ช „ กร_ชิต เป็น กรรร_ชิต

ร_ณ „ วร_ณ เป็น วรร_ณ อร_ณว เป็น อรร_ณพ กร_ณ
 เป็น กรรร_ณ

ร_ถ „ อร_ถ เป็น อรร_ถ

ร_ท „ วร_ทน เป็น วรร_ทน อร_ท เป็น อรร_ท

ร_ภ „ กร_ภ เป็น กรรร_ภ

ร_ม „ ธร_ม เป็น ธรรร_ม กร_ม เป็น กรรร_ม

รย .. ปรยงก์ เป็น บรยงก์ ภารยา เป็น ภรรยา
จรยา เป็น จรรยา

รว .. ปรว เป็น บรรพ ปรวต เป็น บรรพต สรว เป็น สรรพ

รษ .. วรษ เป็น วรรษ หรษ เป็น หรรษ หรือ หรรษา
คำเหล่านี้แปลกกว่าคำอื่นก็คือ เพียง ร เท่านั้นที่กลายเป็น ร
หัน ส่วนพยัญชนะที่ตามมานั้น ใช้ไม้ทัณฑฆาตมาเสียงเสียก็มีเช่น สรรพ
(ออกเสียง สัน) หรือออกเสียงเป็นตัวสะกดก็มี ซึ่ง ร หัน มีคำ
เท่ากับสระอะเท่านั้นเช่น สรรพ (ออกเสียงสับ) หรือออกเสียงพยัญ-
ชนะที่ตามหลัง ร หันเป็นทั้งตัวสะกด และเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์
ต่อไป ถ้ามีคำอื่นตามมาในรูปคำสมาส เช่น สรรพคุณ ออกเสียง
พ ด้วยเป็น สับพะคุณ ที่ออกเสียงเป็น สันพะคุณ ก็มี

มีคำสันสกฤตอีกมากที่เราเขียนด้วย ร หัน แต่คำเดิมไม่ใช่ ร
ควบเช่นนี้ ได้แก่คำ

ขรรค์ จาก ขหฤค บรรหาร จาก ปริหาร บรรชท์ จาก ปริษห
บรรจตรณ จาก ปรหตยสตรณ

มีคำหลายคำที่ให้ได้ทั้งรูป ร หันตามที่แปลงจากสันสกฤตและ
รูปบาลี เช่น อรรณพ อณณพ อรรถ อัดถ์ อรรถจันทร์ อณจันทร์
พยัญชนะการันต์ คือพยัญชนะที่ไม่ออกเสียง คำที่มีพยัญชนะที่
ไม่ออกเสียงเช่นนี้ ล้วนแต่เป็นคำภาษาอื่น ที่เราคงเขียนไว้ทั้งที่ไม่ออก
เสียง ก็เพื่อรักษารูปเดิมของเขาไว้ เมื่อคุณรู้ได้ทันทีว่ามาจากคำเดิม
อะไรในภาษาไหน ในที่นี้จะกล่าวถึงแต่พยัญชนะการันต์ที่เป็นพยัญชนะ
เดี่ยว ส่วนพยัญชนะคู่จะกล่าวภายหลัง

พยัญชนะการันต์ที่เป็นพยัญชนะเดี่ยว อาจมาท้ายคำก็ได้ กลางคำก็ได้ สุดแต่ว่าเสียงที่เราไม่ต้องการออกเสียง อยู่ท้ายคำ หรือกลางคำ การันต์ ว่าตามศัพท์คือที่สุดแห่งอักษร จึงควรจะอยู่ท้ายคำเท่านั้น (ไม่ใช่แปลว่า ฆ่าเสียง) เรากำหนดไม้ทัณฑฆาต ไว้ฆ่าเสียงที่ไม่ต้องการออกเสียง ที่ถูกควรจะฆ่าเสียงได้ทีละเสียงเดียว แต่ปรากฏว่าอาจฆ่าได้ถึง ๒ หรือ ๓ เสียงก็มี ดังจะกล่าวต่อไปในเรื่องพยัญชนะคู่ ผู้อ่านต้องดูเอาเองว่า เสียงใดเป็นเสียงที่ไม่ต้องการออกเสียง

๑. พยัญชนะการันต์ที่อยู่ท้ายคำ มีทั้งคำบาลีสันสกฤตและคำภาษาอังกฤษ

คำบาลีสันสกฤต พยัญชนะการันต์อาจตามหลังสระ หรือ ร หัน ถึงันคือ

พยัญชนะการันต์ที่ตามหลังสระ ได้แก่

อหังการ์ อนุสารีย์ กรณีย์ อินทรีย์ เลห์ เสน่ห์ ไม้เท้า ฟ้าหว่าน ฐานเขาวัว เกราะหุ้ม (ถ้าสังเกตว่า คำที่ลงท้ายด้วย ห เมื่อฆ่าเสียง ห แล้ว เสียงสูงต่ำจะเปลี่ยนไปด้วย)

พยัญชนะการันต์ที่ตามหลัง ร หัน ได้แก่

อาธรรม์ สรรค์ สวรรค์ บรรพ์ จรรย

คำอังกฤษ

พยัญชนะการันต์ที่ตามหลังสระ มักเป็นคำที่มี ร เป็นพยัญชนะการันต์ เพราะ ร เราถ่ายเสียงมาจาก r ที่เป็นส่วนหนึ่งของรูปสระของเขาได้แก่

บาร์ เปอร์เซนต์ ค็อกเตอร์ ทอร์ปิโก เบียร์

ที่มี ส ห้ายคำก็ถ่ายเสียงจาก s ที่เขาใส่เพื่อแสดงว่าเป็นพหูพจน์
แม้เราจะไม่ได้นำมาใช้ในลักษณะนั้นก็ยังคง ส ไว้ แต่ฆ่าเสียงเสียเช่น
เกมส์

๒. พยัญชนะการันต์ที่อยู่กลางคำ

คำบาลีสันสกฤต ได้แก่ สาส์น

คำอังกฤษ ได้แก่ ฟิล์ม ซอลค์ เทนมาร์ก กอล์ฟ ปาล์ม

พยัญชนะคู่ คำที่ใช้อยู่ในภาษาไทยมีเป็นอันมากที่มีพยัญชนะคู่
ทั้งที่เป็นคำบาลีสันสกฤต คำเขมร และที่ไม่ใช่ภาษาเหล่านั้น พยัญชนะ
คู่เหล่านี้อาจมาด้วยกัน ๓ ลักษณะดังกล่าวแล้วในเรื่องการออกเสียง
พยัญชนะ คือเคียงกัน (อย่างคำเรียงพยางค์) นำกันหรือควบกัน การ
อ่านและการเขียนพยัญชนะคู่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างยิ่ง ทั้ง
นี้เพราะภาษาไทยไม่มีอักษรพิเศษสำหรับบันทึกเสียงพยัญชนะคู่ อย่าง
อักษรเทวนาครีของสันสกฤต หรืออักษรเขมร ต้องเขียนเรียง ๆ
กันไป รูปพยัญชนะที่เรียงกันก็เป็นรูปเดียวกัน จึงไม่มีทางรู้ได้ว่า
พยัญชนะคู่ที่เคียงกันมานั้น มาด้วยกันในฐานะใด อาจจะไม่เกี่ยวข้องกัน
เลย หรืออาจนำกัน จำเป็นต้องออกเสียงพยัญชนะตาม ตามเสียงสูงต่ำ
ของพยัญชนะต้น หรืออาจควบกล้ำกันมา ทั้งกล้ำสนธิ และกล้ำไม่สนธิ
ผู้อ่านจำเป็นต้องพิจารณาตนเองว่าควรอ่านอย่างไร ฉะนั้นจึงต้องมีวิธี
การเขียนคำเหล่านี้ให้ถูกต้องและสะดวก ไม่ต้องเสียเวลาคิดพิจารณาว่า
คำนั้น ๆ อ่านอย่างไร ยิ่งพยัญชนะของเรามีเสียงสูงต่ำและเสียงสูงต่ำ

เปลี่ยนแปลงไปตามพยัญชนะนำ ยิ่งอ่านยากยิ่งขึ้น แต่ผลสมความมุ่ง-
หมายหรือไม่นั้น ควรได้พิจารณาดู

๑. วิธีการเขียนและการอ่านพยัญชนะคู่ มีดังนี้

พยัญชนะคู่ที่เป็นพยัญชนะต้น

ก. พยัญชนะต้นกับพยัญชนะตามเคียงกันมาอย่างพยัญชนะ
ควบ กล่าวคือ พยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะเสียงแข็ง หรือเสียงแตก
พยัญชนะตามเป็นตัว เบ ร ล ว การออกเสียงมีหลายลักษณะดังนี้

๑. กล่าสนิทเป็นเสียงเดียว เสียงสระและเสียงสูงต่ำของ
พยัญชนะต้นและตามเป็นอย่างเดียวกัน เช่น กรอบ กลับ กลมเกลียว
กว้าง ขริบ ขลิบ ขวบ กรุ (ภาชนะตักน้ำ) กลาย กวน ปราบ ปลา
ผลัก

๒. กล่าไม่สนิท เสียงพยัญชนะต้นออกเสียง อะ ครึ่งเสียง เสียง
แยกกับพยัญชนะตาม และถ้าพยัญชนะต้นเป็นเสียงสูงหรือเสียง กลาง
และพยัญชนะตามเป็นเสียงต่ำ พยัญชนะตามจะเปลี่ยนเสียงตามพยัญชนะ
ต้น เช่น กรุ (กะรุ—หนักหรือกรู เช่น กรุศาสตร์) จวกเจวียน ตลับ
ตลาต ตลก ถลก ถวาย ทลาย ปลัด ปรัก (ปะหรัก—หักพัง) ผลิต
ผลึก ผรุสวาท พลี (พะลี—เสียสละ) พลัง ฝั่น สลัก แสรก (สะ
แหรก) อร่อย

ลักษณะที่ ๑ และที่ ๒ เขียนเหมือนกัน ไม่มีทางช่วยให้ผู้อ่านรู้
ได้เลยว่าคำใดกล่ากันสนิท คำใดกล่ากันไม่สนิท เพราะตามกฎที่ว่า
พยัญชนะต้นควบกันได้ ต้องเป็นพยัญชนะเสียงแข็งมากับพยัญชนะเสียง

อ่อน ร ล ว แต่สำหรับลักษณะที่ ๒ นั้นหากไม่รู้มาก่อนว่าคำนั้น ๆ
ออกเสียงกล้ำสนิทหรือกล้ำไม่สนิทแล้ว คงออกเสียงผิดอยู่เสมอ ทั้งที่
ออกเสียง พลิ (เสียสละ) เป็น พุติ ผลิผลาม เป็น ผะหลิผะหลาม
ปรัก เป็น ปุรัก ผลิต เป็น ผุติ

๓. ไม่ออกเสียง ร ที่เป็นพยัญชนะตาม กงมี ร แต่ในรูปเขียนเท่านั้น
นั้น ร ที่ไม่ออกเสียงมากับพยัญชนะต้นต่าง ๆ กัน โดยมากเป็นคำบาลี
สันสกฤตและเขมร ดังนี้

จร ไค้แก้คำ จริง

ชว ไค้แก้คำ ไชว ไชวม(รวมกัน) ชะชว (เชิงแซ่)

สร ไค้แก้คำ กัสสรท สระ(อย่างสระผม หรือสระน้ำ) สรวล

สรวง สรวม(ขอ อย่างสรวมชีพ) สร้อย แสร้ง สว่าง

สร้าง เสรีจ เสรีค(หนี) เสริม สรรเสริญ ไสวจสรง(อาบ
น้ำ) ไสว กัสสรท

ศร ไค้แก้คำ ศรี ศรัทธา ศราทธ (การทำบุญให้ผู้ตาย) เศรษฐี

เศร้า อาศรม ปราศรัย

เรื่องนี้เป็นเรื่องยากแก่การออกเสียงเหมือนกัน โดยเฉพาะคำบาง
คำที่เขียนอย่างเดียวกัน แต่ออกเสียง ร ก็มี ไม่ออกเสียง ร ก็มี ทั้งนี้
แล้วแต่ความหมาย ถ้าไม่ดูความหมายและความแวดล้อมคงอ่านไม่ถูก คำ
เช่นนี้ไค้แก้

สระ ในคำสระผม สระน้ำ ออกเสียง สะ ไม่ออกเสียง ร

สระ ในคำที่คู่กับพยัญชนะ ออกเสียง สระหะ ออกเสียง ร

๔. ไม่ออกเสียง ร ที่เป็นพยัญชนะตาม หักเปลี่ยนเสียง
พยัญชนะต้นที่เป็น ห ให้เป็น ช ด้วย คำที่เขียน หร ออกเสียงเป็น
ช นี้โดยมากเป็นคำเขมร ที่เป็นคำบาลีสันสกฤตก็มีบ้าง ที่ไม่ใช่ทั้งเขมร
และคำบาลีสันสกฤตก็มีบ้าง ไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นคำไทยแท้หรือได้มาจาก
ภาษาอื่น คำเหล่านี้ได้แก่

ทรัพย์ ทรวง ทวาย ทรม ทราบ มัทธิ อินทรีย์ อินทร์
(ชื่อนกและปลา) นนทรี (ชื่อต้นไม้) ทรุก เทริต (มังกูฏอย่างเดีย
มีกะบังหน้า) ไทรม ทรง พุทรา

ยังมีคำที่เขียน หร แต่ไม่ได้ออกเป็นเสียง ช ได้แก่คำ ทริท
(ยากจน) ออกเสียง ทะริต ทรม (ต้นไม้) ออกเสียง ทะรม หากแต่คำ
เหล่านี้มีที่ใช้กันน้อย จึงไม่สู้เป็นปัญหามากนัก ที่เป็นปัญหาก็คือคำที่ออก
เสียง ช ด้วยกัน บางคำเขียนด้วย หร บางคำเขียนด้วย ช เช่น ชวค
ทรง ชวค ไซ้ ช แต่ ทรง ไซ้ หร ถ้าไม่กำหนดจดจำคงเขียนผิด ๆ ถูก ๆ
อยู่เรื่อยไป

๕. ไม่ออกเสียงพยัญชนะต้น ถ้าพยัญชนะต้นเป็น ห ได้แก่

คำ หรหระ หลอก หวาย หง้า หนา หมาย หญิง หยัน

คำเหล่านี้บางที่มีปัญหาโดยเฉพาะเมื่อ หว มากับสระโอะมีตัวสะกด
จำเป็นต้องลดรูปไม่โอ ทำให้ดูเหมือน ห+ว+ ตัวสะกดซึ่ง ว เป็นส่วน
หนึ่งของสระ อว ไม่ใช่ตัวควบ เช่นคำ พิศวง (พิศสะหวง) กับ หวง

ข. พยัญชนะต้นกับพยัญชนะตาม มาช่วยกันอย่างพยัญชนะ
นำ แต่แยกการเขียนเป็น ๒ แบบคือ

๑. พยัญชนะต้นกับพยัญชนะตามเคียงกันมา พยัญชนะตาม
เป็นพยัญชนะต่ำเดี่ยว ง ญ น ม ย ส่วนพยัญชนะต้นอาจเป็นพยัญชนะ
เสียงสูงกลางและต่ำ ซึ่งการออกเสียงแล้วแต่พยัญชนะต้น ทั้งนี้คือ

ถ้าพยัญชนะต้นเป็นเสียงสูงหรือกลาง พยัญชนะตามต้องออกเสียง
ตามพยัญชนะต้น ทั้งนี้ นอกจากพยัญชนะต้นเป็น ห หรือ อ จึงจะไม่ออก
เสียง ห หรือ อ นั้น คำที่เป็นเช่นนั้นได้แก่

ชนม ชม้ง ชยอก ฉนวน ฅนุ ฅนน ฅมึงทึง สังก สมัน สมัย
แสดง อนาคต หย่อม หญ้า หนัก หมัก หยิบ

แต่ที่ไม่ออกเสียงตามแบบก็มี ได้แก่คำ

ขมา ขนิษฐา (ขะนิถา) ฉมา (ฉะมา แผ่นดิน) เถมิน (เถะมิน)
สมิต สมากม สโมสร อนัคตา อนุช

ถ้าพยัญชนะต้นเป็นเสียงต่ำ พยัญชนะตามไม่ต้องเปลี่ยนเสียง ได้แก่
คำ กอฉิต (กะนิค) ชนก (ชะนก) ทนาย พนักงาน

๒. พยัญชนะต้นกับพยัญชนะตามแยกกัน โดยเฉพาะเมื่อมา
กับสระ เอ แอ เออ เอือ เอีย โอ เอา ที่มีรูปสระ อยู่หน้าพยัญชนะ
โดยให้พยัญชนะต้นแยกมาอยู่ข้างนอกรูปสระ เอ และโอ โดยมากคำ
เหล่านี้พยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะต่ำคู่ ได้แก่

ชโลม ชเล ชไม ชโย ทมิน ทโมน ทแยง พักพะยัค พเยย
(พวงคอกไม้) พเนก (หมอนสำหรับข้างหนุนนอน)

ที่เป็นพยัญชนะเสียงกลางก็มี ไค้แก่ อเนก อเนจอนาด

ที่เป็นพยัญชนะเสียงสูงก็มี ไค้แก่ ชโมย

เจตนาในการกำหนดวิธีเขียนเช่นนี้ คงเพื่อให้ออกเสียง แยกกัน
และเสียงไม่นำกัน แต่ถ้าพยัญชนะต้นเป็นเสียงต่ำ ก็ไม่อาจทำให้พยัญ-
ชนะตามเปลี่ยนเสียงได้ จะเขียน ชโลม หรือ โชลม ก็คงออกเสียงอย่าง
เดียวกัน ถ้าจะว่าเพื่อให้อ่านได้สะดวก ไม่อ่านเป็น โช—ลม แต่คำที่
ชวนให้อ่านเข้าใจผิดก็มีอยู่มากมายหลายคำเช่น โขม อาจเป็น โช—ม
ก็ไค้ หรือ โสน อาจเป็น สะโหน หรือ โสน ก็ไค้ เชมา เสมา อ่านได้
๒ อย่าง ก็ทำความลำบากให้ไม่แพ้กัน

ส่วน ชโมย จะตรงกับความประสงค์ที่เขียนแยกพยางค์มากกว่าคำ
อื่น ทำให้ออกเสียงเป็น ชะโมย ไม่ใช่ ชะโหมย แต่ก็มีคำที่เขียนทำนอง
เดียวกันนี้ แต่ไม่ได้ออกเสียงอย่างคำเรียงพยางค์ไค้แก่คำ อเนก กับ
อเนจอนาด อ่าน อะเนก กับ อะเหนอะหนาด แต่คำ เถมิน ออกเสียง
อย่างคำเรียงพยางค์กลับให้ ถ กับ ม เคียงกัน ซึ่งควรจะอ่านเป็น อะเหมิน
มากกว่า อะเหมิน

๓. พยัญชนะต้นกับพยัญชนะตามแยกกัน โดยประวัติรชนีย์
ที่พยัญชนะต้น ทำให้เสียงเป็นอย่างคำเรียงพยางค์ พยัญชนะต้นที่
เป็นเสียงสูงกับเสียงกลาง ไม่อาจเปลี่ยนเสียงพยัญชนะตามที่เป็น พยัญชนะ
ต่ำเดี่ยวไค้ ไค้แก่คำ

ชมักเขม้น ชมุกชมอม ชมอมชมเมม ชะกิก ชะยุก
 ตะมัทตะแมง อะลุ่มอล่วย อะร้อร่าม

วิธีการเขียนเช่นนี้ทำให้เสียงเปลี่ยนไปเช่น ชมัก (ชะหมัก) กลายเป็น ชมัก อลุ่ม (อะลุ่ม) กลายเป็น อะลุ่ม คนเกยพูดยังหนึ่งจึงต้องเปลี่ยนไปอีกอย่างหนึ่งตามวิธีการเขียน แทนที่จะให้วิธีเขียนช่วยให้ออกเสียงได้ตรงตามเสียงที่คนพูดกัน ด้วยวิธีการเขียนดังกล่าว บางทีเสียงสูงและเสียงต่ำมีเสียงคล้ายกันไป ทำให้ต้องยอมรับใช้ทั้งสองเสียงได้แก่คำ ฉะอ้อน กับชะอ้อน ตะมัทตะแมง กับ ทะมัทตะแมง ทั้งนี้เพราะเวลาพูดจริง ๆ เสียงอะที่ ฉะกับชะ ตะกับทะ ไม่ได้ดังเสียงสั้นและหนักเท่านั้น เสียงราว ฉะ มาตรา คือ ไม่ยาวเท่า อา แต่ก็ไม่สั้นเท่าอะ ฉะ กับ ตะ จึงกลายเป็น ชา กับ ทา เช่นเดียวกับ ชะเป็นชา ทะเป็นทา ในคำ ฉะอ้อน กับ ทะมัทตะแมง

ก. พยัญชนะต้น กับพยัญชนะตามเคียงกันมาอย่างคำเรียงพยางค์ คือพยัญชนะตามอาจเป็นพยัญชนะเสียงแข็ง หรือพยัญชนะต้นอาจเป็นเสียงอ่อน การออกเสียงจึงไม่เกี่ยวข้องกัน ได้แก่คำ

สกันธ ผจง ปชาบดี ปทุม มโน นมัสการ กวี ผอบ

คำบางคำมีลักษณะดังกล่าวข้างต้น แต่ประวัตรรสนี้ที่พยัญชนะต้น คงจะเพื่อให้ออกเสียงได้ง่าย ทให้ใช้เพราะแสดงว่าพยัญชนะต้นออกเสียง อะเต็มเสียงไม่ เช่นคำ พระวง เพื่อไม่ให้เข้าใจผิดอ่านเป็น พวง (พ + อว + ง) ประวัติ ก็เพื่อไม่ให้เข้าใจว่า ป ควบกับ ร เป็น ปรวติ

จึงเกิดเป็นคำ ๒ คำขึ้น บางคำมีความหมายเหมือนกัน เช่น เพียบ กับ
พียบ กันนับว่าไม่มีปัญหา แต่คำบางคำมีความหมายต่างไป เมื่อประวิ-
สรรชนีย์กับเมื่อไม่ประ ทำให้ต้องคิดทุกครั้งก่อนไร้วา ความนั้น ๆ ควร
ประวิสรรชนีย์หรือไม่ ได้แก่คำ

ทลาฯ — พัง แตก กระจาย ไม่ประวิสรรชนีย์

ทะลาฯ — อันหมาก อันมะพร้าว ประวิสรรชนีย์

ทวาช — ชื่อรสชาติหนึ่งอยู่ในพม่า ไม่ประวิสรรชนีย์

ทรวาย — ผลไม้ที่ออกนอกฤดูกาล ประวิสรรชนีย์

ที่น่าแปลกก็คือคำ ผอบ ที่อาจออกเสียงเป็น ผ + ออ + บ ให้แทน
ที่จะเป็น ผะ + อบ น่าจะประวิสรรชนีย์ เพื่อให้ออกเสียงได้ง่าย กลับ
ไม่ประวิสรรชนีย์

พยัญชนะคู่ที่เป็นตัวสะกดและตัวการันต์ คำที่มีพยัญชนะคู่
ทำนองนั้นมักเป็นคำบาลีสันสกฤตที่เรารวบพยางค์ท้ายเป็นตัวสะกด เมื่อ
พยางค์นั้นมีพยัญชนะเคียงกันมาหลายเสียง อาจจะ ๒ หรือ ๓ เสียง
เสียงแรกจะเป็นตัวสะกด และเสียงที่ตามมาคือเป็นตัวการันต์ไม่ออกเสียง
ต้องใช้ไม้ทัณฑฆาตกำกับไว้ ซึ่งได้กำหนดไว้หลายแบบด้วยกัน คือ

๑. พยัญชนะตัวสะกดเป็นพยัญชนะคู่และพยัญชนะที่ตาม-
ตัวสะกดเป็น ร เราไม่ออกเสียง ร แต่ก็ไม่ใช่ไม้ทัณฑฆาต ทั้ง
ยักเว้นศุกร์ คำเดียว กล่าวว่ เกรงคนจะอ่านเป็น สุกอน หรือแม้ ร มา
หน้าพยัญชนะก็ไม่ใช่ทัณฑฆาตเช่นกัน

กร ไค้แก่ จักร ศักร

กร .. อัก

ชร ไค้แก้ เพชร วชร (เพชฌ ไม่ไ ชร ก็ไม่ใสไม่ทันทมาต
ไปกัย)

ตร ไค้แก้ บัตร บาตร จิตร เนตร มิตร มูตร เกษตร บุตร
ณัตร สุตร

ทร ไค้แก้ ภัทร สมทร

ตร .. อภิตร นวิตร

รษ .. ศีรษ

รท .. เกิยรทิ

๒. พยัญชนะตัวสะกดเป็นพยัญชนะคู่อื่น ๆ ใช้ไม่ทันทมาต
ทังหมด ไม่ว่าพยัญชะตามตัวสะกดจะเป็นเสียงเดียวหรือหลายเสียง

พยัญชนะตามตัวสะกดมีเสียงเดียว ไค้แก้

พฤกษ์ จเกก บาศก ปรางก กณก์ ทศน์ ปราษณ์ อารณ

พยัญชนะตามตัวสะกดมีสองเสียง ไค้แก้

พกทว มนทว ลกษณ ราษฏว ศาสทร จนทว จนทณ พราหมณ
(คำพราหมณ์นี้แปลกกว่าคำอื่นที่ตัวท ไม่ออกเสียงไปอยู่ที่กลางคำทังที่
เครองหมายทันทมาตจะมาแต่เสียงณ ข้างท้ายเทาน)

พยัญชนะตามตัวสะกดมีสามเสียง ไค้แก้

ลกษมณ์

แม้พยัญชะข้างท้ายจะมีเสียงสระและไม่ออกเสียงสระนั้น ก็ใช้ไม่
ทันทมาต เชน

นัตถ์ บาทบงส์

ถึงแม้พยัญชนะที่มีเสียงสระอื่นที่ไม่ใช่ อะ จะไม่ได้อยู่ท้ายสุด เมื่อ
ลงไม้ทัณฑฆาตแล้ว ย่อมไม่ออกเสียงทั้งพยัญชนะและสระนั้นๆ ด้วย เช่น
กษัตริย์

แต่ ปาฏิหาริย์ แปลกไปคือ ออกเสียง ร เป็นตัวสะกด แต่ไม่
ออกเสียงสระอื่น^๕

ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องพยัญชนะตัวสะกดและการันต์

คำบางคำออกเสียงเดียวกัน แต่คำหนึ่งมีพยัญชนะการันต์ตามหลัง
พยัญชนะตัวสะกด แต่บางคำไม่มี ทั้งนั้นแล้วแต่ความหมาย เช่น

อินทริย์	—	ร่างกาย	อินทรี	—	ชื่อนกกับชื่อปลา
พาดิชย์	—	การค้า	พาดิช	—	พ่อค้า
กรณีย์	—	กิจอันพึงทำ	กรณี	—	เหตุ
สิงห์	—	ราชสัตว์	สิงโต	—	สัตว์ประเภทหนึ่งในนินยา
คอกจัน <u>หน</u>	—	เครื่องเทศ	คอกจัน	—	เครื่องหมายอย่างหนึ่ง

อย่างหนึ่ง

คำบางคำใช้ได้ทั้ง ๒ รูป คือทั้งที่มีพยัญชนะการันต์กับที่ไม่มี มี
ความหมายอย่างเดียวกันในภาษาไทยได้แก่

สังหร สังหรณ์ เสพ เสพย

การเขียนไต่ทั้งสองแบบ ช่วยให้สะดวกขึ้น ไม่ต้องเสียเวลาจำ
เหมือนคำข้างต้น ซึ่งจะต้องจำทั้งรูปทั้งความหมายจึงจะเขียนให้ถูกต้อง
บางทีต้องอาศัยความรู้ความแวคล้อมประกอบด้วย จึงจะพอนึกออกว่าคำที่ถูก
เขียนอย่างไร เช่น เลือกสรร สร้างสรรค์ พ้อคำพาณิชย์ การค้าพาณิชย์
แต่คำบางคำ ก็เขียนผิดสับสน เพราะเข้าใจผิด เช่น เกี้ยวพັນ เขียน
เกี้ยวพันธ์ สัງวาล เขียน สัງวาลย์ ประมง เขียน ประมงค์ สัງวร
เขียน สัງวรณ

วรรณยุกต์ ลักษณะภาษาไทยที่นอกจากจะมีความเป็นพิเศษกว่า
ภาษาอื่นบางภาษาตรงที่มีเสียงสูงต่ำกำหนดใช้ในภาษาแล้ว ก็ยังมีความ
วิเศษยิ่งขึ้นอีก ตรงที่มีเครื่องหมายบอกเสียงสูงต่ำในคำแต่ละคำด้วย เมื่อ
ฝึกฝนจนเข้าใจแล้ว พอแลเห็นตัวเขียนก็ออกเสียง ได้ถูกต้องตรงตาม
เสียง นับเป็นความสะดวกแก่ผู้อ่านอย่างยิ่ง แต่กว่าผู้อ่านจะอ่านได้
สะดวกดังกล่าวนั้น จะต้องประสบความไม่สะดวกมากมายหลายประการ
เป็นต้นว่าต้องรู้เรื่องคำเป็นคำตาย เรื่องสระเสียงสั้นเสียงยาว เรื่อง
เครื่องหมายวรรณยุกต์ และเรื่องเสียงของพยัญชนะแต่ละรูป เพราะ
การจะบันทึกเสียงวรรณยุกต์ลงไว้ในตัวอักษรให้ ได้ตรงตามเสียงที่พูด
จริง จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องต่าง ๆ ทั้ง ๔ เรื่องนี้ เรื่อง
คำเป็นคำตาย และสระเสียงสั้นเสียงยาว ได้กล่าวแล้วในเรื่องการออก
เสียง จึงจะไม่กล่าว ณ ที่นี้ แต่จะกล่าวถึง เครื่องหมายวรรณยุกต์ กับ
พยัญชนะเสียงสูง กลาง ต่ำ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเครื่องหมายวรรณยุกต์

ก. เครื่องหมายวรรณยุกต์ถึงแม้เราจะมีเสียงวรรณยุกต์ ๕ เสียง แต่เรามีเครื่องหมายวรรณยุกต์หรือไม้วรรณยุกต์เพียง ๔ รูปเท่านั้น คือ 'ไม้เอก' 'ไม้โท' 'ไม้ตรี' 'ไม้จัตวา' เสียงสามัญไม่ต้องใช้ไม้วรรณยุกต์ บางทีเสียงจัตวา หรือเสียงตรีคำตาย เสียงเอกคำตาย เช่น ซา ทัก ซัก สำหรับพยัญชนะเสียงสูงและเสียงต่ำ ก็ไม่ต้องใช้ไม้วรรณยุกต์ นอกจากยังมี 'ไม้ไ้' ซึ่งไม้ไ้กำกับเสียงสูงคำโดยตรง แต่ก็มีส่วนช่วยเรื่องเสียงสูงต่ำอยู่บ้าง ก็จะกล่าวต่อไป

ไม้เอก ๑. ใช้กำกับให้เป็นเสียงเอก

ก. เมื่อมากับพยัญชนะเสียงสูง คำเป็น ^๕ ทงสระเสียงสั้นและยาว เช่น ซา ซาย ฉิ่ง ฉิ่งง ถึง ถ่อม ไผ่ ผึ่ง ผึ่ง สั้น สาย หอน ละหุ่ง

ข. เมื่อมากับพยัญชนะเสียงกลาง คำเป็น ^๕ ทงสระเสียงสั้นและยาว เช่น ไก่ ก่อ แจ่ม จุ่ม ถึง แค้น ตุ่ม ถึง บั้น บ้าง บุ่ม บำม อุ่น อ่าง

ค. เมื่อมากับพยัญชนะคำเดียว คำเป็น ^๕ ทมพยัญชนะเสียงสูงหรือกลาง ควบหรือหน้า^๕ทงพยัญชนะเสียงสั้นและยาว เช่น

ตงุ่น อ่งุ่น อร่อย ส่วน แกร่ง แกร่ง ห่วง ใหญ่ หน่าย หมั้น หย้า หย้า

๒. ใช้กำกับให้เป็นเสียงโท

ก. เมื่อมากับพยัญชนะคำเดียวและคำคู่ คำเป็น ^๕ ทงเสียงสั้นและยาว เช่น กั้น กำ ช้าง แซ่ม ทั้ง พุง ฟัน ชุ่ม ฮัน งุ่นง่าน นัง โน่น มุ่น ยุ่ง ร้าง ต่าง วุ่น

ข. เมื่อมากับพยัญชนะต่ำเดี่ยวและต่ำคู่ คำตาย เฉพาะเสียงสั้น เช่น เช็ด (เดินหน้าเช็ด) เว็ด เพร็ด ลอกแลก วอกแว่ว งอกแงก พลัก กลัก ๆ คัก กัก ๆ กะ นะ พะ วะ แวบ แ่นบ มักชัก เสียงต่ำคำตายเสียงสั้นเช่นนี้ไม่ได้มีกำหนดไว้ในระบบเสียงวรรณยุกต์ ทั้งกล่าวแล้วในเรื่องการออกเสียงวรรณยุกต์ มีแต่ที่เป็นเสียงยาว เช่น ลอก วอก งอก แต่เมื่อมีคำเสียงสั้นใช้ในภาษาเป็นอันมาก จำต้องมีเครื่องหมายบันทึกไว้ มิฉะนั้นไม่ชัดเสียงนี้จะสูญหายไป หากไม่มีเครื่องหมาย เวลาจะใช้จะต้องเปลี่ยนเสียงไปตามแบบการเขียน นะ ต้องใช้รูป นะ เพราะ นะ เขียนไม่ได้ ไม่เอกลักษณะจะกำกับให้เป็นเสียงโทแล้วยังช่วยทำให้เสียงสั้นลงด้วย

“ไม้โท ๑. ใช้กำกับให้เป็นเสียงโท

ก. เมื่อมากับพยัญชนะเสียงสูง คำเป็น ทงสระเสียงสั้นและยาว เช่น ช้า แฉ้ง ถ้วย ได้ เผ่า ผ่า ผู้ ผัง ส้อม (ซ้อน) สวม น้อ ห้อง

คำเหล่านี้มีเสียงโทตรงกับพยัญชนะเสียงต่ำคู่ที่ใช้ไม้เอกกำกับให้เป็นเสียงโท บางคำเขียนได้ทั้งสองแบบ บางคำเขียนได้แบบเดียว ดังจะกล่าวต่อไป

ส่วนที่เป็นคำตาย ก็เห็นจะมีแค่ ชัก ใน มักชัก เท่านั้นที่ใช้เสียงสั้น ๆ ที่เสียงนี้เป็นเสียงที่กำหนดขึ้นในระบบเสียงวรรณยุกต์ แต่ก็หากำใช้ไม่ค่อยได้ จึงเชื่อว่าไม่เป็นที่นิยม

ข. เมื่อมากับพยัญชนะเสียงกลาง ทั้งสระเสียงสั้นและยาว
ทั้งคำเป็นและคำตาย เช่น

กั้น แก้ม จุ่ม จำ ค้ำม ใต้ ใต้ ทาน บ บัง บ้าย เบ้ง อุ-
อ อ่อน กัก จัก ค็อกแทก ทัก ๆ บ็อกแบก อ้อบ ๆ

ค. เมื่อมากับพยัญชนะต่ำเดียว คำเป็นทมนพยัญชนะสูง หรือ
กลางควบหรือนำ ทั้งสระเสียงสั้นเสียงยาว เช่น

ใกล้ กว้าง กลุ้มกริม ปล้นปล่อน เปี้ยว สล้าง สี้ยว ส้วน
ขั้ม ขว้าง ขล่อ (ชื่อต้นไม้) ขม่า แฉล้ม

๒. ใช้กำกับให้เป็นเสียงตรี จำเพาะพยัญชนะเสียงต่ำคู่ต่ำเดียว
คำเป็น ทั้งสระเสียงสั้นเสียงยาว เช่น

กำ กั้น ชัน ช้าง ท้ม ท้อง พ้อง พลุ* พ้า พ้อง ช้า ช้าย
ไยยัง ย้าย รัน ร้าง ล้า ล้อม จ้า จ้อ นั้น น้อย ม้าน ไม้ ไร่ ว้าย

* ไม่ตรี ใช้กำกับให้เป็นเสียงตรี จำเพาะพยัญชนะเสียงกลาง
ทั้งที่เป็นสระเสียงสั้นเสียงยาว ทั้งคำเป็นและคำตาย ได้แก่

กึ่ง กุ่น เกี้ยว กุ้ย เกี เอีย อุย
กัก กาก เกียะ จัก จักจัก จ๊ะ เจก ตกแทน ตักคู่ โต๊ะ ปาเตะ
เปิก เป๊ะ เป็บ เป็บ โปะ เป้ว โปะจ้าย ป็อค ปัด ปรีค เอี่ยม
เอะ แอ็ค โอ๊ก

* ไม่จัตวา ใช้กำกับให้เป็นเสียงจัตวา จำเพาะพยัญชนะ
เสียงกลาง ทั้งที่เป็นสระเสียงสั้น เสียงยาว ที่เป็นคำเป็น ได้แก่

กำ กี่ กุ่ย กั้ว กู่ เก้ ไก่ โก่ จิว จู๋ จุ่ง จิ่ง แจ้ แจ้ว จ๋อมแจ๋ม ที่
 ตึกต๋อย ต๋อยต๋อย ตุ่น ต๊อกต๋อย ต่อมแต่ม ปู๊ ปู๋ ปู้อ ปู๊ ปู่ บ๋อย บ๋อม
 เป้ม แป้ว แป้วน แป้ง กระเป๋ำ เอ่ง อ้อย โอ๋ เอ้ย แอ่ เกี่ยมเอี

ที่จริงตามระบบเสียงวรรณยุกต์ ไม่จัตวาอาจใช้กับพยัญชนะเสียง
 กลางคำตายได้ แต่ด้วยเหตุที่ไม่มีคำที่มีเสียงเช่นนั้นใช้ในภาษา จึงไม่ได้
 บันทึกไว้ ณ ที่นี้

มีข้อน่าสังเกตคือคำที่ใช้ไม่ตรงกับไม่จัตวากำกับ ส่วนมากเป็นคำ
 เสียงเสียงธรรมชาติ คำอุทานแสดงอารมณ์รู้สึกและคำภาษาต่างประเทศ
 ที่ไม่ใช่บาลีสันสกฤตและเขมร ดังกล่าวไว้ในเรื่องเสียงวรรณยุกต์

ไม้ไต่คู้ ดังกล่าวแล้วข้างต้นว่าไม้ไต่คู้ไม่ใช่เครื่องหมายกำกับ
 เสียงวรรณยุกต์โดยตรง แต่เป็นเครื่องหมายกำกับสระเสียงสั้นบางเสียง
 ไต่แก่สระเอะ แอะ เอาะ สระเหล่านี้เมื่อมีตัวสะกดไม่ว่าจะเป็นคำเป็น
 หรือคำตาย เราไม่ได้กำหนดเครื่องหมายไว้เพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นเสียง
 สั้นหรือเสียงยาว บางที่ต้องสังเกตจากเครื่องหมายวรรณยุกต์ เช่น เสน
 เสียงยาว เล่น เสียงสั้น ไม้ไต่คู้ช่วยให้รู้ได้แน่ๆ คำนั้นเป็นสระเสียงสั้น
 เช่น เสน เป็นเสียงยาว เร็ว เป็นเสียงสั้น

คำบางคำ ไม้ไต่คู้ช่วยให้เสียงสั้นเข้าเท่านั้น เสียงสูงต่ำยังคงเสียง
 ตามเดิม แต่ที่เสียงเปลี่ยนไปก็มี ดังนี้

๑. คำที่ใส่ไม้ไต่คู้แล้วคงเสียงตามเดิม

คงเป็นเสียงสามัญ ได้แก่คำที่เป็นพยัญชนะเสียงกลางหรือเสียงต่ำ ทั้งคำคู่และคำเดี่ยว ที่เป็นคำเป็น เช่น แก้ว น้ คุ้ม กระเช็น เซ็ง คุ้ม เป็น เร้ว เย็น

คงเป็นเสียงจัตวา ก.เมื่อมากับพยัญชนะเสียงสูงคำเป็น เช่น เข็น แข็ง กระเด็นกระสาย เห็น

ข. เมื่อมากับพยัญชนะเสียงต่ำคู่หรือคำเดี่ยวที่มีพยัญชนะสูงหรือกลางควบหรือนำ เช่น เข้มง เข้มนั กะหริ่มกะแห้วม กระหมึก กระแห่ม

คงเป็นเสียงเอก เมื่อตัวสะกดเป็นคำตายและพยัญชนะต้น เป็นเสียงสูงต่ำต่าง ๆ กัน

ก. พยัญชนะเสียงกลาง เช่น เก็บ เจ็บ เด็ด เม็ด เบ็ด เอ็ด

ข. พยัญชนะเสียงสูง เช่น เข็ด เผ็ด เห็ด เท็บ

ค. พยัญชนะเสียงต่ำเดี่ยวและคำคู่ที่มีพยัญชนะเสียงกลางหรือเสียงสูงควบหรือนำมา ได้แก่ เกล็ด เจว็ด เหว็ด เทร็ดเคว เบ็ด-เคล็ด เอว็ดอวอย เข้มดเข้มม แผล็ด แผล็บ เสร็จ เห็นึก เห็นบ เข้มนั เหล็ก

๒. คำที่ใส่ไม้ไต่คู้แล้วเสียงเปลี่ยนไป

เปลี่ยนเป็นเสียงตรี เมื่อมากับพยัญชนะเสียงต่ำทั้งคำเดี่ยวและคำคู่ เช่น เก็ด เซ็ด เซ็ก ซ็อกโกเดด เพ็ดด เพ็ด เม็ด เม็ดด แวกเกต เล็กเย็บ คำเหล่านี้ ถ้าเป็นเสียงยาว เสียงเป็นเสียงโท ไม้ไต่คู้จึงทำให้เสียงเปลี่ยนไปไม่คงเดิมกับเสียงอื่น ๆ

ที่ไม่เป็นไปตามทฤษฎีได้แก่

๑. คำ เต้นท์ ใช้ไม่ได้กับพยัญชนะเสียงกลาง เสียงจะก้องกัง
เป็นเสียงสามัญ อย่างคำนกกะเ็น แต่กลับออกเสียง เป็น เ็น อย่างที่
พูด ๆ กัน

๒. คำที่เป็นคำเป็นเสียงสนแต่ไม่ใช่ไม้ไต่คู้ เช่น เชนตกรัม
เสียงสนเท่ากับ เ็น อย่าง เ็นชอ เ็นจูร เสียงสนเท่ากับ เป็น

๓. คำที่เป็น คำตายเสียงสนเสียงเป็น เสียงทร เมื่อมากับพยัญชนะ
เสียงต่ำเดี่ยวและคู่ ก็ไม่ใช่ไม้ไต่คู้ ได้แก่

ชอชก เสียงสนเท่ากับ ชอกโกเลต

เลต (ในคำชอกโกเลต) เสียงสนเท่ากับ เลต

เพชร เสียงสนเท่ากับ เพต หรือเพด

กล่าวว่า คำที่แผลงจากบาลีสันสกฤต เช่น เบนูจ เพชรและเว
ไม่ต้องใช้ไม้ไต่คู้

๔. พยัญชนะเสียงสูงกลาง คำ ด้วยเหตุที่เรากำหนดเสียง
พยัญชนะให้มีเสียงสูง กลาง ต่ำ และเสียงต่ำก็มาคำคู่และคำเดี่ยว ทั้งแผน
ผังที่มีอยู่ในเรื่องวรรณยุกต์ การบันทึกเสียงสูงต่ำจึงต้องใช้รูปพยัญชนะ
ตลอดจนไม้วรรณยุกต์ให้ถูกต้องตามเสียง ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กับเสียงสระ
สั้นยาว และตัวสะกดที่เป็นคำเป็นและคำตายด้วย ยิ่งเมื่อพยัญชนะต้น
เป็นพยัญชนะคู่ จะต้องมีการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ตามเสียงพยัญชนะตัว
นำ ยังเป็นเรื่องยากยิ่งขึ้น เรากำหนดวิธีการไว้ดังนี้ คือ

๑. พยัญชนะเสียงกลาง ได้แก่ ก จ ฎ ฏ ค ท บ ป อ ออกเสียง
ได้ทั้ง ๕ เสียง คือ สามัญ เอก โท ตรี จัตวา เสียงสามัญไม่ต้องใช้

ไม้วรรณยุกต์ นอกนั้นใช้ไม้วรรณยุกต์กำกับตามเสียง คือ ไม้เอก กำกับเสียงเอก ไม้โท ไม้ตรี ไม้จัตวา กำกับเสียง โท ตรี จัตวา ตามลำดับ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นสระเสียงสั้นหรือยาว คำเป็นหรือคำตาย คำตายมีต่างออกไปก็คือ ถึงแม้จะมีไม้วรรณยุกต์กำกับเสียงได้เป็น กักหรือกะ แต่ไม่มีคำที่มีเสียงนี้ใช้ในภาษากังถั่วแล้ว

๒. พยัญชนะเสียงสูง ไม่อาจจะออกเสียงได้ครบทั้ง ๕ เสียง เมื่อต้องการเขียนให้ได้ครบ ๕ เสียง จำต้องอาศัยพยัญชนะเสียงต่ำคู่ช่วย คือพยัญชนะเสียงสูงออกเสียงได้เพียง จักวา เอก โท เช่น ขา ข่า ข้า ขากเสียงตรีกับสามัญ พยัญชนะเสียงต่ำคู่ที่เป็นคู่กันมีเสียงทั้งสองนี้คือ มีเสียง ก้า กับ กา เมื่อรวมกันแล้วจะได้เป็น กา ข่า ข้า ก้า ขา ทั้งนี้จำเพาะแต่คำเป็นเท่านั้นทั้งสระเสียงสั้นและยาว หากเป็นคำตายทั้งเสียงสูงและเสียงต่ำจะต้องเปลี่ยนไป

พยัญชนะเสียงสูง มีเสียงตัวเอง (หรือที่เรียกพื้นเสียง) เป็นเสียงสูงอยู่แล้ว จึงไม่ต้องใช้ไม้จัตวา ส่วนเสียงเอกและเสียงโทใช้ไม้เอก ไม้โทกำกับให้เป็นเสียงเอกและโทตามลำดับทั้งที่เป็น สระเสียงสั้นเสียงยาวคำเป็น

เมื่อเป็นคำตาย พยัญชนะเสียงสูงออกเสียงได้เพียง ๒ เสียงคือ เอก กับ โท ทั้งสระเสียงสั้นและยาว เช่น ชัก ชัก ขาก ขาก เสียงเอกไม่ต้องใช้ไม้วรรณยุกต์กำกับ แต่เสียงโทใช้ไม้โทกำกับให้เป็นเสียงโท ที่จริงดูเหมือนจะมี ชักในคำมักชัก คำเดียวที่มีที่ใช้ นอกนั้นไม่มีใช้ในภาษา

หากจะบันทึกเสียงนี้ก็มักจะใช้พยัญชนะเสียงต่ำคู่แทน เพราะมีเสียงซ้ำกันคงจะกล่าวต่อไป

๓. พยัญชนะเสียงต่ำ แยกเป็นเสียงต่ำคู่กับต่ำเดี่ยว ดังนี้

พยัญชนะเสียงต่ำคู่ ได้แก่ ก ฆ ช ฌ ท ฒ ท ฐ พ ฟ ภ ษ อ
 พยัญชนะเหล่านี้กำหนดให้มีเสียงเป็นคู่กันกับพยัญชนะเสียงสูง ข ฉ ฐ
 ถ ผ ฝ ศ ษ ส ห ข้างกัน คือ

ข คู่กับ ก ฆ ฉ คู่กับ ช ฌ ฐ คู่กับ ท ฒ ถ คู่กับ ท ฐ
 ผ .. พ ภ ฝ .. ฟ ศ ษ ส คู่กับ ษ ห .. ฮ

พยัญชนะต่ำคู่นี้ไม่อาจออกเสียงได้ครบทั้ง ๕ เสียงเช่นเดียวกันเมื่อต้องการเขียนให้ได้ครบทั้ง ๕ เสียง ต้องอาศัยพยัญชนะเสียงสูงช่วยพยัญชนะต่ำคู่ออกเสียงได้เพียง ๓ เสียง คือ สามัญ โท ตรี สำหรับคำเป็น (ทั้งเสียงสั้นและยาว) เช่น กา คำ คำ เสียงสามัญไม่มีไม้วรรณยุกต์ ส่วนเสียงโท ใช้ไม้เอกกำกับ และเสียงตรีใช้ไม้โทกำกับ ซึ่งนับว่าแปลกกว่าเสียงสูงและกลาง เสียงที่พยัญชนะต่ำเดี่ยวชาคือเสียงจัตวา กับเสียงเอกที่พยัญชนะเสียงสูงมี เป็น ข่า กับ ขา เมื่อรวมเข้าด้วยกันก็ได้เป็น กา ข่า คำ คำ ขา สระเสียงสั้นหรือเสียงยาวคำเป็นจะออกเสียงได้เช่นเดียวกันนี้

แต่คำตาย เสียงจะเปลี่ยนไป เสียงสั้นจะมีเสียงอย่างหนึ่ง เสียงยาวเปลี่ยนไปอีกอย่างหนึ่ง คือ คำตายเสียงสั้น ออกเสียงได้เพียง ๒ เสียงคือ ตรี กับ โท เช่น กะ กะ กัก กัก เสียงตรีไม่มีไม้วรรณยุกต์

เฒ่าแก่ กับ เฒ่าแก่ เฒ่า กับ เฒ่า เฒ่า กับ เฒ่า

ตะมັคตะแมง กับ ตะมັคตะแมง เพอญ กับ เพอญ แท้ กับ แท้

แต่บางคำมีความหมายต่างกัน ถ้าเขียนผิดรูป ความหมายย่อมเปลี่ยนไปด้วย เวลาเขียนต้องนึกกำหนดความหมายไปด้วย จึงจะเขียนถูก คำเหล่านี้ได้แก่

ช้า กับ คำ ช้า ชน กับ ชน ชั่ว กับ ชั่ว

ช่าง กับ คำ ช่าง ชี กับ ชี แฉ่น กับ แฉ่น

เขี้ยว กับ เคี้ยว ร้อย กับ ร้อย ฉ้อ กับ ร้อ

แฉ้ กับ แฉ้ เชน กับ เชน ส้อม กับ ร้อม (แสม)

ดำ กับ ทำ ผง กับ ฟัง ผู้ กับ ทุ

เหล้า กับ เล้า ไหม้ กับ ไม้ ห้อ กับ ฮ้อ

บางคำเขียนได้รูปเดียว เช่น เห้า (ไม่มี เอ้า) สั้น (ไม่มี ชั้น) ม้าย (ไม่มี หม้าย) ถือว่า หม้ายกับชั้น เป็นรูปโบราณ)

พยัญชนะเสียงต่ำเดียว ได้แก่ ง ญ ณ น ม ย ร ล ว พ ที่เรียกว่าคำเดียว เพราะไม่มีเสียงสูงเป็นคู่กัน พยัญชนะพวกนี้ออกเสียงได้เพียง ๓ เสียงเช่นเดียวกับพยัญชนะต่ำคู่ เมื่อเป็นคำเป็น ทั้งสระเสียงสั้นและยาวออกเสียงเป็นสามัญ โท ตรี เช่น นา น้ำ น้ำ เมื่อต้องการออกเสียงให้ไ้ครบทั้ง ๕ เสียง ต้องอาศัยพยัญชนะเสียงสูง และกลางช่วย ทำให้เสียงจืดจางกับเสียงเอก เพิ่มเข้ามา รวมแล้วจะได้เสียง นา หน้า น้ำ น้ำ หนา เสียงโทกับตรีของพยัญชนะคำเดียวใช้ไม่ออกกับไม้โทกำกับเช่นเดียวกับพยัญชนะต่ำคู่ ส่วนเสียง ห ที่เป็นเสียงจืดจางนั้น

เป็นเสียงที่ไม่ต้องออกเสียง การออกเสียงพยัญชนะคำเดียว จึงต้องเกี่ยวข้องกับพยัญชนะเสียงสูงและกลางเป็นอันมาก ซึ่งถึงแม้จะเขียนไว้ข้างหน้าเหมือนกันทุกคำ แต่การออกเสียงต่างกันไป คือ

๑. เสียงกล่ากันสนิท เมื่อพยัญชนะคำเดียวเป็น ร ล ว เสียงสูงต่ำจึงต้องเป็นอย่างเดียวกันทั้งพยัญชนะต้นกับ ร ล ว เช่น กร่าง ขว้าง ผิดผลาม

๒. เสียงกล่ากันไม่สนิท เสียงพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงสูงหรือกลางจะแยกออกมีเสียงสระอยู่ด้วยชนิดหนึ่งไม่เต็มมาตรา พยัญชนะคำเดียวจะมีเสียงสูงต่ำอย่างเดียวกับพยัญชนะต้น เช่น ชยี้ ฉลาม ถล่ม ถนิม ทงุ่น ทลิ่ง สว่าง

๓. ไม่ออกเสียง ห หรือ อ นำ ที่ อ นำแล้วไม่ออกเสียงมีเพียง ๔ คำคือ อย่า อยู่ อย่าง อยาก ส่วนที่ ห นำแล้วไม่ออกเสียงมีอยู่หลายคำ เช่น หงิม ใหญ่ หน้า หมี่ หยั่ง หรี ใหญ่

พยัญชนะคำเดียวที่เป็นคำตาย มีแต่เสียงเอกเท่านั้น ทั้งไม่ต้องใช้ไม้วรรณยุกต์กำกับด้วย ไก่แก่คำ สก๊ต สกบ ถนั๊ต ตวัค ตลั๊บ ตลั๊ม ตลาค จมูก จะเป็น ห หรือ อ นำแล้วไม่ออกเสียง ก็คงเป็นคำตายเช่นเดียวกัน เช่น หวิก หนัก หมก หยัก หลอก อยาก

ยังมีพยัญชนะคำเดียวที่ออกเสียงตามพยัญชนะสูงหรือกลางที่มาข้างหน้า ทั้ง ๆ ที่พยัญชนะนั้นมีเสียงอะเต็มมาตรา เพราะประวัติวรรณคดีที่พยัญชนะต้น เป็นการแยกพยางค์ออกจากกันไปเป็นคนละพยางค์แล้ว ซึ่ง

นับเป็นเรื่องแปลกอีกเรื่องหนึ่ง และที่น่าแปลกยิ่งขึ้นก็คือคำเหล่านี้เป็นคำตาย ที่จะต้องออกเสียงเป็นเสียงเอกเสียงหนึ่ง ทั้งนี้

กระรัต (กระหรัค) กระฉับกระฉือก (กระหลับ กระหลือก ว่าเป็นคำกลายมาจาก กลับ กับ เกลือก) จักรวรรดิ (จักกระหวัค) ประมาท (ประหมาค) ประโยชน์ (ประโหยค) ประวัติ (ประหวัค) ตระเว็ค (ตระเหว๊ค) ตระโมจ (ตระโหมค)

ที่เป็นสระอื่นไม่ใช่ อะ มาข้างหน้าก็มี ไค่แก่

กำเนิด (กำเหนิค) กำราบ (กำหราบ) บำราบ (บำหราบ) กิเลส (กิเหลศ) ตำรับ (ตำหรับ) ตำรุ (ตำหรุ) ตำรวจ (ตำหรวค) ตีรถ (ตีเหรวค) ทิลก (ติหลก) สิริ (สิหริ) สำเร็จ (สำเหรีค) จารัส (จำหรัค)

คำเหล่านี้กล่าวว่าแผลงมาจากรูปคำเดิม เช่น กำเนิด จาก เกิด บำราบ จาก ปราบ แต่ที่ไม่ได้เป็นไปเช่นนั้นก็มี เช่น บัญญัติ (บันหยัค) จาก ปณฺณชุตติ ที่จริงการใส่ ห กำกับไว้ก็ไม่ได้ทำให้ดูรุงรังมากนัก ดิคว่าจะปล่อยให้เขียนและออกเสียงกันเองต่าง ๆ กับทั้งคำบางคำที่แผลงมาจากคำอื่นใส่ ห ไว้ก็มี เช่น กำเหน็จ ว่ามาจาก เก็จ กำหนด ว่ามาจาก กต

ฉะนั้นถ้าจะพูดถึงความไม่สะดวกเกี่ยวกับวิธีการบันทึกเสียงวรรณยุกต์ลงเป็นตัวอักษร ก็จะเห็นว่ามีความหลายประการพอจะสรุปลงได้ดังนี้

๑. เครื่องหมายวรรณยุกต์ กับเสียงวรรณยุกต์ ไม่ตรงกัน เช่นลงไม้เอก เสียงกลายเป็นโท ลงไม้โทกลายเป็นตรี ดังคำ คำ กับ คำ

๒. พยัญชนะเสียงสูงกับเสียงต่ำเดี่ยว มีเสียงให้ซ้ำกัน ใน
ตำแหน่งเขียนด้วยไม้เอก อีกตำแหน่ง เขียนด้วย ไม้โท เช่น ค่ำ กับ ข้ำ
ซึ่งไม่แยกตามความหมาย จึงทำให้จำยากกว่าคำใดที่ไม่มีวรรณยุกต์ใด

๓. เครื่องหมายวรรณยุกต์เดียวกัน ออกเสียงต่างกัน เช่น
ค้ำ ข้ำ ก้ำ กับ ค้า ข้ำ กข้ำ

๔. เครื่องหมายวรรณยุกต์ใช้ กับพยัญชนะ ไม่ได้ทุกเสียง
คือ ไม้ตรี กับ ไม้จัตวา ใช้ได้เฉพาะพยัญชนะเสียงกลางเท่านั้น ทำให้
ผู้รู้ไม่สู้จำเป็นนัก ที่จะมีเครื่องหมายวรรณยุกต์สำหรับเขียนคำไม้ก้ำ

๕. พยัญชนะมีเสียงสูงต่ำอยู่ในตัว เมื่อเสียงสระสั้นยาว
ผิดไปก็ตาม ตัวสะกดผิดไปก็ตาม เสียงเปลี่ยนไปด้วย การบันทึก
เสียงลงเป็นตัวอักษรจึงต้องฟังให้ดี เช่น คะ กับ คล ขะ กับ ขา กัน
กับ กัก แต่ละคำล้วนมีเสียงต่างกัน เสียง คะ ที่ไม่เน้นแปลกไป ต้อง
จะฟังกว้างๆ ครังค์

๖. พยัญชนะคำเดี่ยวทมิฬพยัญชนะเสียงสูงหรือกลางน้ำ มี
ปัญหาต่าง ๆ กัน คือช่วยให้ออกเสียงสูงต่ำตามตัวน้ำแต่ไม่ออก
เสียงตัวน้ำ เช่น ท หรือ อ น้ำ เป็น หย่า อ่า อีกพวกหนึ่งช่วยให้
ออกเสียงสูงต่ำตามตัวน้ำ แต่บางคำก็ไม่ออกเสียงเช่นนั้น จึงทำให้ต้อง
ระงัดทุกกรังเช่น อนะ กวาร์เป็น อะนะ หรืออะหนะ กากนิก ควาร์เป็น
กากะนิก หรือ กากะหนิก

๔. มีการออกเสียงสูงต่ำตามพยัญชนะต้น ทั้ง ๆ ที่ไวยากรณ์
 พยางค์กันไปเดิมาคณแล้ว ไ้แก่ กำนัด บำราบ คำรับ จำรัส สรี
 จึงเป็นปัญหาว่า ควรออกเสียงอย่างไร จะออกตามรูปที่เห็นเป็น คำราบ
 บำราบหรือออกเสียงตามแบบ ที่กล่าวว่าต้องออกเสียงตามคำเดิมที่
 เหล่านี้กลายมา เช่น กำนัด จอก เก็ด บำราบ จาก ปราบ แต่ก็ไม่ได้
 กลายมาจากเขมรแต่อย่างใดออกเสียงตามพยางค์หน้าก็มี ไ้แก่ สรี ตรี ดัง
 ติแรก บัญญัติ

๕. คำบางคำที่ออกเสียงตามพยัญชนะต้นแต่ใช้ ห นำด้วย
 ก็มี เช่น กำนัด กำนัด จึงต้องจำกันเป็นคำ ๆ ไป

๖. เสียงสูงต่ำบางเสียงไม่มีเครื่องหมายบันทึกให้ตรงตาม
 เสียงที่พูดจริงได้ เช่นเสียงตรีที่สูงกว่าเสียงตรีธรรมดาทั้งกล่าวแล้วใน
 เรื่องการออกเสียงวรรณยุกต์ และเสียงโทแต่ตอนท้ายคำไม่ใช่เสียงโท
 แท้ต้นคำ เช่นคำเค็ม เวลานั้นเสียงเป็น เค็ม แต่ไม่ใช่ เค็ม
 ปัญหาการใช้ไม้ตรีไม้จัตวา

ทั้งกล่าวแล้วว่าเครื่องหมายนี้ไว้บันทึกคำเพียงไม่กี่คำ โดยมาก
 เป็นคำที่มาจากภาษาอื่น อันได้แก่ภาษาจีนเป็นต้น เป็นคำเลียนเสียง
 ธรรมชาติ คำอุทานแสดงอารมณ์รู้สึกสะท้อนใจ ฉะนั้นควรหรือไม่ที่จะ
 รักษาเครื่องหมายทั้งสองนี้ไว้ ที่จริงไม่วรรณยุกต์นั้นคงเพี้ยนภายหลัง
 เพราะในจีนตามฉับบับทั้งเค็มไม่มีใช้ เชื่อว่าคงมีผู้เติมขึ้นหลังจากนั้น
 จึงแสดงให้เห็นว่า คนแต่ก่อนคงเห็นไม่ผู้จำเป็นนัก จึงไม่ได้กำหนดไว้

ถ้าหากจะไม่ใช้เครื่องหมายทั้งสอง เสียงที่เคยมีใช้แล้ว คงจะขาดไปเช่นคำ แจ่ว จั่ว บ๊วย โทะ กั้น ถ้าจะรักษาเสียงดังกล่าวไว้โดยไม่ใช้ไม้ตรีไม้จัตวาจะต้องหาวิธีการอื่น เป็นต้นว่า

ใช้พยัญชนะเสียงสูงแทนเสียงกลาง เช่น แฉว แทน แจ่ว ฉิว แทน จั่ว สำหรับเสียงจัตวา

ใช้พยัญชนะเสียงต่ำแทนเสียงกลาง เช่น โทะ เป็น โตะ กั้น แทน กิ่น สำหรับเสียงตรี

แต่ใช้ได้เพียงเสียงวรรณยุกต์เท่านั้น ส่วนเสียงพยัญชนะไม่ทรงคามเสียงที่พูดจริง หากไม่มีไม้ตรีไม้จัตวา และจะต้องใช้เสียงพยัญชนะอื่นเขียนแทนพยัญชนะเสียงกลางแล้ว ไม่ชัดเสียงจริง ๆ ของคำเหล่านั้นจะต้องหาไปเพราะไม่มีคำใช้ในภาษาเขียน

อนึ่งอาจใช้ ท นำ พยัญชนะเสียงกลางเป็น แหจว หจิว หบ๊วย แต่ต้องไปกำหนดวิธีการใช้พยัญชนะนำใหม่ ให้เสียง ท นำพยัญชนะเสียงกลางได้จึงจะเป็นที่รู้กันว่า ทนั้นเป็นเสียงจัตวา และถ้าพูดถึงการเขียน การเขียน ท เพิ่มขึ้นก็เสียเวลาไม่แพ้เขียนไม้จัตวา จึงต้องขังว่าการเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนอย่างใดก็ตามคุณมีโทษมากกว่ากัน แต่อย่างไรก็ตาม อาจมีวิธีการอย่างอื่นที่จะแก้ไขเรื่องนี้ได้ในลำดับข้างหน้า ซึ่งควรดูกันต่อไป

เครื่องหมายต่าง ๆ ช่วยในการเขียน

ๆ ไม่ยมก คำ ยมก แปลว่า คู่ ไม่ยมก จึงเป็นเครื่องหมายบอกว่า
ต้องอ่านคำที่มาข้างหน้าซ้ำอีกหนหนึ่ง เพราะเป็นคำที่

มาด้วยกันในฐานะคำซ้ำ เช่น กิน ๆ นอน ๆ เร็ว ๆ
วัน ๆ (ดูเรื่องคำซ้ำ) แต่มีผู้นำไปใช้แทนคำที่ออกเสียง
อย่างเดียวกัน เช่น คำ ๆ เดียวกัน ซื่อหนู ๒ กิโล ๆ ละ ซึ่ง
ที่จริงไม่ยืมมาไม่ได้มิใช่เพื่อการนั้น ไม่ยืมมาควรมากับคำซ้ำ
เท่านั้น แต่ก็ต้องสังเกตว่าคำซ้ำนั้นมักคำที่พยางค์ ควบ
อ่านซ้ำแต่คำใด เช่น แต่ละวัน ๆ อ่านซ้ำว่า แต่ละวันแต่
ละวัน หรือ แต่ละวันละวัน แต่ไม่ใช่ แต่ละวันวัน ส่วน
เป็นที่ ๆ อ่านว่า เป็นที่

ว เป้อาด หรือ ไปยาลน้อย เป็นเครื่องหมายบอกว่า ละส่วนท้ายของคำไว้ไม่ต้องเขียนให้เต็ม เช่น กรุงเทพ ฯ ทูลเกล้า ฯฯลฯ ท่าน ถึงเวลาอ่านกล่าวว่าต้องอ่านเต็มๆเช่น ทูลเกล้าทูลกระหม่อม แต่คำ กรุงเทพ ฯ กับ ฯฯลฯ ท่าน ไม่มีใครอ่านเต็ม เวลาเขียน พดท่าน จึงมักไม่เขียนเครื่องหมาย ฯ กัน คำ กรุงเทพ ฯ คนจึงเห็นว่าควรจะเอาเครื่องหมาย ฯ ออกเสียเช่นเดียวกัน

ชาลว เปียยาส หรือเปียยาสใหญ่ เป็นเครื่องหมายละข้อความข้างท้ายไว้
ไม่กล่าวโดยละเอียด เช่น ของที่เขานำมาขาย มีเสื้อผ้า
รองเท้าน กระเป๋า ชาลว ถึงเวลาอ่าน อ่านเพียงว่า "ละ"

.. บรรพสัญญา เครื่องหมาย สะ ใช้แสดงว่าข้อความนั้นเช่นเดียวกับความ
บรรทัดบน แต่ผู้เขียนไม่อยากจะเขียนเต็ม จึงใช้เครื่องหมาย
นี้แทน เวลาอ่านให้อ่านเต็มเช่น เครื่องหมาย ๆ ใช้สำหรับ

อีกทั้งก็ เครื่องหมายบอกให้รู้คำที่อยู่ในละบรรทัด หรือคนละ
วรรคอย่างโคลงกลอน เป็นคำเดียวกัน เช่น พญู-
ชนะ ถ้าใช้กับตัวเลข เครื่องหมาย —นี้อาจแทนคำ หรือ
เช่น รว ๓—๔ วัน อาจหมายว่า รวสามหรือสี่วัน ถ้าใช้
ตัวหนังสือไม่ต้องใช้เครื่องหมายนี้ ใช้ว่า รวสามสี่วัน

บางทีแทนคำ ถึง เช่นตั้งแต่ ๘.๓๐—๑๖.๓๐ น.
คือตั้งแต่ ๘.๓๐ ถึง ๑๖.๓๐ น. บางทีน่าจะแทนคำ กับ
เช่น ระหว่างวัน เสาร์—อาทิตย์ คือ ระหว่างวันเสาร์ กับ
ระหว่างวันอาทิตย์ เวลาพูดพูดต่อกันเป็นระหว่างวันเสาร์
อาทิตย์

มหัพภาค เครื่องหมายบอกว่าเป็นคำย่อ เช่น น. ออกจากนาฬิกา ก.ต.
ออกจาก กรุงเทพฯ เวลาอ่านควรอ่านเต็ม เช่น กร. อ่าน
คือยกเตอร์ แต่บางคำก็ไม่นิยมเช่นนั้น เช่น ๒๔ น. ออก
เสียง แอ แทน นาฬิกา ถ้าใช้ท้ายประโยคมหัพภาคคือ
เครื่องหมายวรรคตอนที่ใช้ท้ายประโยคบอกความสิ้นสุด
ความไม่เนื่องกับประโยคต่อไป

นอกจากยังมีเครื่องหมายอย่างอื่นที่ใช้เป็นเครื่องหมายวรรคตอน
ได้แก่ , จุดภาค อัมภาค ? ประจัญหน้า อักเจรี ซึ่งปัญหานี้ใน
ปัจจุบันนี้ว่า ควรใช้เครื่องหมายเหล่านี้อย่างภาษาอังกฤษหรือไม่ ประ-
โยคภาษาไทยมีความต่างกับประโยคภาษาอังกฤษ คือ ภาษาอังกฤษเขียน
คำเว้นคำ แต่ภาษาไทยเขียนติดต่อกันไปทั้งประโยคจึงเว้น ประโยคที่
ความสิ้นสุดไม่เกี่ยวข้องกัน เว้นวรรคใหญ่ แต่ถ้าความยังเนื่องกันอยู่

วันวรรคเล็ก หรือถ้าที่ใดความแยกกันก็วันวรรคบ้าง พอไม่ให้เกิดความเข้าใจผิด ถ้าหากการเว้นวรรคถูกต้องย่อมไม่มีปัญหาแก่ผู้อ่าน แต่ถ้าวเว้นวรรคผิด ความต่อเนื่องกันวันวรรคใหญ่ หรือไม่วันวรรคเลย ก็ย่อมอ่านเข้าใจยาก จึงมีผู้คิดเห็นว่าถ้าใช้เครื่องหมายคากับเส้นใต้ให้แน่ จะสะดวกแก่ผู้อ่านยิ่งขึ้น

เรื่องนี้มีผู้โต้แย้งว่าจะให้สะดวกแก่ผู้อ่าน ผู้เขียนจะต้องศึกษาว่าดีกว่าที่ใดควรใช้เครื่องหมายอะไร ถ้าใช้เครื่องหมายผิด ผู้อ่านอาจจะเข้าใจความหมายผิดไปบ้าง จึงต้องกำหนดวิธีการใช้เครื่องหมายวรรคตอน และศึกษาการใช้เครื่องหมายเหล่านั้นให้ถูกต้อง เครื่องหมายวรรคตอนจึงจะเกิดประโยชน์ แต่ถ้าวจะใช้เครื่องหมายหรือไม่ การแบ่งวรรคตอนให้ถูกต้องตามข้อความ ก็นับเป็นเรื่องสำคัญที่ละเลยไม่ได้

คำถาม

๑. รูปสระของไทยต่อไปนี้ก่อให้เกิดความลำบากในการเขียนสะกด การันทีบ้างหรือไม่ อย่างไร ไก่แก่ -ะ -เ- และ -ะ-ะ
๒. ถ้าไม่มี อ ย ว ในภาษาของเรา จะทำให้การเขียนยุ่งยากอย่างไรบ้างหรือไม่ จึงแยกกล่าวที่ละรูป
๓. การมี อ ย ว ในภาษาของเรา เป็นปัญหาแก่การเขียนยิ่งนัก ปัญหาเหล่านั้นมีอะไรบ้าง จึงยกมาอธิบายพร้อมด้วยตัวอย่าง
๔. สระลรูปหมายความว่าอย่างไร มีสระอะไรบ้าง เหตุใดจึงมีการลรูป เพื่อประโยชน์อะไร

๕. “ทั้งที่กล่าวไว้ตอนต้นว่า เสียงพยัญชนะของไทยมี ๒๑ เสียง แต่มีรูปพยัญชนะถึง ๔๔ รูป การมีพยัญชนะมากมายถึง ๔๔ รูปเช่นนี้ นับว่าสะดวกเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้ภาษายิ่งนัก” ที่กล่าวเช่นนั้นท่านเห็นจริงหรือไม่อย่างไร จงอภิปราย
๖. พยัญชนะที่มาด้วยกัน ๒ เสียง เป็นปัญหาในการเขียนในภาษาไทยอย่างไรบ้างหรือไม่ จงแยกอธิบายให้เห็นชัด
๗. พยัญชนะตัวสะกดอาจบอกได้ว่าคำใดเป็นคำไทยแท้ คำใดไม่ใช่ ท่านเห็นว่าจริงหรือไม่ที่กล่าวเช่นนั้น เราจะมีทางสังเกตคำภาษาอื่นคือบาลี สันสกฤต เขมร และอังกฤษ จากตัวสะกดได้บ้างหรือไม่
๘. ท่านเห็นคำใดบ้างที่เขียนไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่น ประวัติ (ไม่มี ท สะกด) แก้วภัตติ (มี ท สะกด) กล่าวถึงหลักเกณฑ์ประกอบด้วย พร้อมทั้งเหตุผลเกี่ยวกับการเขียนไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว
๙. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับการเขียนคำที่มี พยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะคู่ มากับสระที่มีไม้ เอ นำหน้าอันได้แก่ — แ — เอื้อ — เอื้อ — เอื้อ — เอื้อ — เอื้อ — เอื้อ — เอื้อ ที่เขียนกันอยู่เวลานี้ เช่น ทโมน โสมศ อเนก แพนกวาลา วิธีใดควรเป็นวิธีที่สะดวกที่สุดทั้งเขียนและอ่าน ก็สามารถเขียนและอ่านได้ตรงตามเสียงจริงโดยไม่เสียเวลาพิจารณามากนัก
๑๐. “เครื่องหมายวรรณยุกต์นับเป็นประโยชน์เหลือหลายในการบันทึกเสียงสูงต่ำของไทยลงเป็นตัวหนังสือ ให้คนอ่านอ่านได้

ตรงตามเสียงพูด แต่บางทีก็เป็นความยุ่งยาก ถ้าไม่มีเครื่องหมายเสียงเลยจะสะดวกกว่า” คำกล่าวนี้มีส่วนถูกบ้างหรือไม่ จึงยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย

๑๑. ถ้าสมมุติว่าพยัญชนะของเราไม่มีเสียงสูงต่ำ เช่น ข ออกเสียงอย่าง ก ฌ ออกเสียงอย่าง ช ท่านว่าจะสะดวกในการบันทึกเสียงสูงต่ำลงเป็นตัวหนังสือหรือไม่ ถ้าหากเป็นเช่นนั้นจริงควรทำอย่างไรจึงจะให้ผู้อ่านรู้ได้ว่า คำนั้นมีเสียงอะไร ควรอ่านอย่างไร
 ๑๒. การกำหนดรูปสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ ตลอดจนวิธีการใช้ของไทยเรานั้น ท่านเห็นว่ามีข้อบกพร่องบ้างหรือไม่ ที่จะทำให้การเขียนการอ่านไม่สะดวก ถ้ามี ควรแก้ไขอย่างไร
-